

π. Διονύσιος Καλαφάτης
&
Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Τελμησός'

π. Διονύσιος Καλαφάτης
&
Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Τελμησός'
(Η αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων
και η ίδρυση της Νέας Μάκρης)
Εισαγωγή, σχόλια και ιστορική επιμέλεια
Ευαγγελία Αχλάδη

1^η έκδοση Ιούλιος 2022

Εκτύπωση, Βιβλιοδεσία: angelakis
digital
Χαρ. Τρικούπη 49, 106 81 Αθήνα
Τηλ.: 210 3800239
www.angelakisdigital.gr e-mail: pdigital@angelakis.gr
 Angelakis Digital

© 2022 Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών «Λυκία»

© 2022 Ευαγγελία Αχλάδη

ISBN : 978-960-616-.....

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η ανα-
παραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρω-
τότυπο ή σε μετάφραση ή σε άλλη διασκευή, σύμφωνα με τον Ν. 2387/1920 (όπως έχει τροποποιηθεί
με τον Ν. 2121/1993 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (η οποία έχει
κυρωθεί με τον Ν. 100/1975) χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη και της συγγραφέως.

Αρχείο Αντιγόνης Κοτρώζου και Αρχείο Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών 'Λυκία'

*Στη μνήμη του παπά Διονύση Κριεζή Καλαφάτη,
Μέγα Ευεργέτη Μακρηνών και Λιβισιανών*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
Ευχαριστίες	15
Εισαγωγή: Μάκρη – Λιβίσι Μικράς Ασίας.....	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Διονύσιος Καλαφάτης Οικονόμος: Αυτοβιογραφία – <i>Η Βιογραφία μου εν σκιαγραφία</i> . Βιογραφικό και δράση.....	27
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Πατήρ Διονύσιος Καλαφάτης Οικονόμος (Λιβίσι, 1871 - Αθήνα, 1939)..	49
Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ (1918-1927)	66
Από τη Μάκρη και το Λιβίσι Μ. Ασίας στη=Νέα Μάκρη.....	85

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

I. Προσωπικά έγγραφα π. Διονυσίου Καλαφάτη (Μάκρη - Λιβίσι Μ. Ασίας - Αθήνα) & Αρχείο Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου ‘Η Τελμησσός’ (1918-1927) – Αρχείο Αντιγόνη Κοτρώζου.....	101
II. Αρχείο Τύπου	243
III. Φωτογραφικό αρχείο π. Διονυσίου Καλαφάτη	281
IV. Προσφυγικός συνουικισμός Ξυλοκέριζα – Νέα Μάκρη.....	293
V. Γενεαλογικό δέντρο οικ. Καλαφάτη.....	301
Βιβλιογραφία	304
Ευρετήριο Κυρίων Ονομάτων και Τοπωνυμίων	309

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ιστορία ανακάλυψης του αρχείου του παπά Διονύση Καλαφάτη

Ο παπά Διονύσης Καλαφάτης είναι μία από τις ηρωικότερες μορφές των Μακρηνολιβισιανών και των Μικρασιατών εν γένει. Η αναζήτηση του χαμένου αρχείου του μου στοίχειωνε τον ύπνο τα τελευταία χρόνια. Όταν επικοινώνησα πρώτη φορά με την εγγονή του παπά Διονύση, την κα Αντιγόνη Κοτρώζου, η οποία είχε κληρονομήσει από το γιο τού παπά Διονύση γιατρό Άγγελο Καλαφάτη το ογκώδες αρχείο του, η χαρά μου ήταν απίστευτη. Απίστευτη, όμως, ήταν και η απογοήτευσή μου, όταν με πληροφόρησε ότι στο αρχείο δεν υπάρχει τίποτα σχετικό με τη Μάκρη και το Λιβίσι ... Η ελπίδα, όμως, πεθαίνει τελευταία κι έτσι συνέχισα να την παρακαλώ να ξαναψάξει, για να εξαντλήσουμε κάθε πιθανότητα μήπως εντοπιστεί κάποιο στοιχείο.

Συγκινούμαι αφάνταστα όταν θυμάμαι τη μέρα και τη στιγμή που έλαβα το αναπάντεχο τηλεφώνημά της από τη Θεσσαλονίκη. Μεσημέρι της 11ης Απριλίου 2020. «Κύριε Κακλαμάνη, ξανάψαξα όλο το αρχείο, όλες τις κούτες από την αρχή και σε τρεις μεγάλους φακέλους, που είχα αρχικά παραβλέψει, βρήκα όλο το αρχείο του Παπά Διονύση, επιστολές της Μητρόπολης

Πισιδίας, γράμματα της Δημογεροντίας Μάκρης και Λιβισίου, την προσωπική του αυτοβιογραφία, σημειώματα του Χρυσόστομου Σμύρνης, επιστολές προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο, το Υπουργείο Εσωτερικών και τις Συμμαχικές Δυνάμεις, λίστες εξορισμένων πατριωτών, και ...και σας τα στέλνω!».

Αν δεν ήμουν έγκλειστος λόγω καραντίνας, μέχρι να κλείσει το τηλέφωνο, θα είχα φτάσει στα πρώτα διόδια!!!

Ο ηρωικός παπάς και δάσκαλος Μάκρης και Λιβισίου Διονύσιος Κριεζής Καλαφάτης έδωσε όλη τη ζωή του για τη Μεγάλη Ιδέα της ένωσης της Μικρασίας με τη μητέρα Ελλάδα, αγωνίστηκε για τη μεταλαμπάδευση του ιδεώδους του Ελληνισμού στους μαθητές και τους πιστούς του, απειλήθηκε και εκδιώχθηκε από τα πάτρια για τους αγώνες του, επέστρεψε με αποστολή του Ερυθρού Σταυρού για βοήθεια προς τους αποκλεισμένους και εξόριστους Μακρηνολιβισιανούς και συνέχισε να αγωνίζεται με κάθε τρόπο στην Ελλάδα ως φύλακας άγγελος των πατριωτών του. Αυτός πίεσε την κυβέρνηση να στείλει τα πλοία που παρέλαβαν τους Μακρηνολιβισιανούς πρόσφυγες από το λιμάνι της Μάκρης. Αυτός ήταν ο στυλοβάτης της αποκατάστασης των προσφύγων Μακρηνολιβισιανών, έχοντας από το 1918 ιδρύσει τον Παλλύκειο Μικρασιατικό Σύλλογο 'Τελμησσός'. Πήρε επάνω του μια ολόκληρη γενιά προσφύγων προγόνων μας και μεσολάβησε για την αποκατάστασή τους σε Πειραιά, Νέα Μάκρη, Εύβοια, Ιεράπετρα κ.α. Είναι το φιλόστοργο πνεύμα και το πονετικό χέρι που έστειλε ο Θεός στη γη, από οίκτο για τους ξεριζωμένους Μακρηνολιβισιανούς. Η αυταπάρνηση, η τιμιότητα, η ευστροφία, το πείσμα, η επιμονή, η φιλοτιμία και η πίστη του είναι παροιμιώδεις.

Αν οι νέες γενιές είμαστε σήμερα αυτό που είμαστε, έχοντας αναπόφευκτα κοινωνήσει από το ιερό δυσκοπότερο των προγόνων μας, είναι καιρός πια να τιμήσουμε, μετά τους ήρωες του 1821, τους ήρωες του 1922, όπως πραγματικά τους αξίζει. Η άγνοια των αγώνων του παπά Διονύση θα μπορούσε κάλλιστα να χαρακτηριστεί ως ιεροσυλία.

Μακάρι αυτή η έκδοση να τον δικαιώνει, ως ελάχιστος φόρος μνήμης και τιμής.

Κυρία Αντιγόνη Κοτρώζου, απόγονε και θεματοφύλακα του αρχείου του παπά Διονύση, εκ μέρους των απογόνων Μακρηνών-Λιβισιανών, σας εκφράζουμε ένα μεγάλο, θερμό ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ!!! Κι όπως θα έλεγε κι ο παπά Διονύσης

«Λιβίσιον Παρίσιον και Μάκρη Μακρηνών, Υπέρ των Αθηνών!!!»

Τάσος Κακλαμάνης
ΕΙΕ ΛΥΚΙΑ

Ευχαριστίες

Στην εγγονή του π. Διονυσίου Καλαφάτη κα Αντιγόνη Κοιρώζου για την πρόνοια να διασώσει το αρχείο του προγόνου της αλλά και για την ευγενική της παραχώρηση, ώστε να εκδοθεί το παρόν, εμπλουτισμένο με έγγραφα και φωτογραφίες από το οικογενειακό της αρχείο.

Στις εκδόσεις Αγγελάκη που συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της παρούσας έκδοσης.

Στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, το Ιστορικό Αρχείο του ΥΠ.ΕΞ. και τη Βιβλιοθήκη της Εστίας Νέας Σμύρνης, για την πολύτιμη βοήθειά τους στην έρευνά μας.

Στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, για την ευγενική χορηγία και στήριξη των δράσεων της Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών «ΛΥΚΙΑ» από το 2021 και μετά.

Στον ερευνητή του Μικρασιατικού Ελληνισμού κ. Στράτο Κασμερίδη.

Στους ευεργέτες της «ΛΥΚΙΑΣ» από ιδρύσεώς της για τη γενναία τους στήριξη:

Γιάννη Νικ. Παπαπολίτη, Βασίλη Π. Μουσαίο, Στέλιο Γεωργ. Βασιλειάδη, Ιωσήφ και Ελισάβετ Χαριτωνίδη, Βασίλειο Α. Αγαπητό, Ελευθέριο Σωτηρίου, Γιάννη Γιαμάνη, Αλίκη Θεοδοσιάδη και Γεωργία Κατσιγιάννη-Θεοδοσιάδη και στις οικογένειες Παρασκευοπούλου, Ι. Νικάνδρου και Αγαπητού (Αιγάλεω).

Η *Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών 'Λυκία'* παρουσιάζει μια σειρά εκδόσεων με θέμα : «Πρωτογενείς μαρτυρίες και μελέτες για τη Μικρά Ασία και ειδικότερα για την περιοχή της Λυκίας». Η σειρά εγκαινιάστηκε με τη μνημειώδη μελέτη του Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία», συνέχισε με την αυτοβιογραφία του Στέλιου Θεοδοσιάδη, «*Το Μονοπάτι της Διάβας μου. Έργα και Ημέραι Στέλιου Θεοδοσιάδη εκ Μάκρης Μικράς Ασίας (1883-1943)*»¹ και μια σειρά μελετών για τις μικρασιατικές κοινότητες Μάκρη και Λιβίσι καθώς και την αναδημοσίευση παλαιών κλασικών μελετών.²

Η 'Λυκία' συνεχίζει με την έκδοση της αυτοβιογραφίας και του προσωπικού αρχείου του π. Διονυσίου Κριεζή Καλαφάτη (1871-1939) καθώς και του αρχείου του Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου 'Η Τελμησσός'. Η αυτοβιογραφία του φωτίζει την ιστορία των ελληνορθόδοξων μικρασιατικών κοινοτήτων Μάκρη και Λιβίσι της εκκλησιαστικής επαρχίας της Πισιδίας, ενώ το αρχείο του 'Τελμησσού' περιέχει σημαντικές μαρτυρίες τόσο για την τελευταία πολυτάραχη δεκαετία πριν την Έξοδο από τη Μικρά Ασία όσο και

---

¹ Στέλιος Θεοδοσιάδης, *Το Μονοπάτι της Διάβας μου. Έργα και Ημέραι Στέλιου Θεοδοσιάδη εκ Μάκρης Μικράς Ασίας (1883-1915)*, Αθήνα, εκδόσεις Μπαλτά, 2021.

² Σάββας Πασχαλίδης, *Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία*, Αθήνα, εκδόσεις Λυκία, 2018, *Η Λυκία στον Τύπο του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα*, Εισαγωγή, μεταγραφή κειμένων, σχόλια Ευαγγελία Αχλάδη, Αθήνα, εκδόσεις Λυκία, 2021, Μιχάλης Β. Δελησάββας, *Η Λυκία στην Επανάσταση του 1821 (Μάκρη, Λιβίσι, Καστελόριζο)*, Αθήνα, εκδόσεις Λυκία, 2021.

για την εγκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών στην «τελευταία εξορία τους στην πατρίδα».

Ο π. Διονύσιος ζει τα χρόνια της ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης του λιμανιού της Μάκρης, που τη συνδέει με τη Σμύρνη, την Αλεξάνδρεια, τον Πειραιά αλλά και την πρώτη πνευματική της αναγέννηση με πρωτοστάτη τον δάσκαλό του Μιχαήλ Μουσαίο. Απόφοιτος του Διδασκαλείου Αθηνών και μετέπειτα ιερέας, ο π. Διονύσιος μετά από πολυετή προσφορά στα σχολεία της Μάκρης και του Λιβισίου συνέχισε να υπηρετεί ως κληρικός στην Αθήνα έως το τέλος της ζωής του. Το 1918 με άλλους Μακρηνολιβισιανούς στην Αθήνα ίδρυσε τον Παλλύκιο Μικρασιατικό Σύλλογο ‘Η Τελμησσός’ και έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων στην Ελλάδα και την ίδρυση του προσφυγικού συνοικισμού Νέα Μάκρη, που διέσωσε την ονομασία της μικρασιατικής πατρίδας.

Μάκρη Μ. Ασίας, Αρχείο “Λυκία”

Πατρίδα του π. Διονυσίου Καλαφάτη είναι η Μάκρη-Φετχιέ (Fethiye) και το Λιβίσι-Καγιακιοϊ (Kayaköy), δυο ελληνορθόδοξες κοινότητες στο νοτιοδυτικό άκρο της Μικράς Ασίας, με κοινή ιστορία. Το λιμάνι της Μά-

κρης απέχει μόλις 43 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο, 151 χλμ. από το Μαρμαρίσι και 295 χλμ. από την Αττάλεια. Το Λιβίσι, 8 χλμ. νότια του κόλπου της Μάκρης, είναι χτισμένο στους πρόποδες μιας κορυφογραμμής του όρους Κράγου. Ένας οικισμός εγκαταλελειμμένος, είναι γνωστό στα τουρκικά ως «χωριό-φάντασμα», χτισμένος αμφιθεατρικά με τα πέτρινα σπίτια του να στέκουν ακόμη όρθια, αλλά άστεγα και άδεια, έχει εμπνεύσει πολλούς δημιουργούς και αποτελεί σύμβολο της Ανταλλαγής. Η καταγωγή και σύνθεση του πληθυσμού των δύο κοινοτήτων μαρτυρά τους ισχυρούς δεσμούς με την Κύπρο, τα Δωδεκάνησα αλλά και με τη μικρασιατική ενδοχώρα και σε μικρότερο βαθμό με την ηπειρωτική Ελλάδα, θυμίζοντας την κινητικότητα των μεταναστευτικών ρευμάτων στις δύο όχθες του Αιγαίου από την αρχαιότητα έως το 1922.

Μάκρη Μικράς Ασίας, 1952, Συλλογή Καλλιόπη Μουσαίου-Μπουγιούκου, Αρχείο Βασίλη Μουσαίου. Στο κέντρο ο Ι. Ναός Αγίου Νικολάου

Λιβίσι 1952, Συλλογή Καλλιόπη Μουσαίου-Μπουγιούκου,
Αρχείο Βασίλη Μουσαίου

Οι δύο κοινότητες γνωρίζουν αξιοσημείωτη οικονομική ανάπτυξη το δεύτερο μισό του 19^{ου} αι. Η Μάκρη στη σύγχρονη ιστορία της αναγεννάται με την ανάπτυξη του εμπορίου³ και μετά το 1840 σημειώνει ραγδαία ανάπτυξη ως οικισμός-εμπορείο, χάρη στο λιμάνι της, από όπου διακινούνται μια σειρά προϊόντων: σιτηρά, ρύζι, καλαμπόκι, σησάμι, κερί, βελανίδια, ξηρά σύκα, σταφίδες, φουντούκια, αλλά και σημαντικό εμπόριο ξυλείας, μεγάλο μέρος του οποίου στέλνεται στην Αίγυπτο και την Ελλάδα. Με την ανάπτυξη του λιμανιού της, πολλοί Λιβισιανοί μετοικούν στη Μάκρη, ενώ και στους δύο οικισμούς εγκαθίσταται νέος πληθυσμός από τα Δωδεκάνησα και την Κύπρο. Η ανάπτυξη προσελκύει και πολλούς ξένους, οι οποίοι ανακαλύπτουν όχι μόνο τα προϊόντα της αλλά και το ασφαλές λιμάνι της. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του ελληνικού κράτους, το 1910 το Λιβίσι έχει 4.450 κατοίκους, από τους οποίους οι 450 Μουσουλμάνοι, και η Μάκρη 4.785

³ Clive Foss, *Cities, Fortresses and Villages of Byzantine Asia Minor*, Norfolk: Variorum 1996, σ. 32.

κατοίκους, από τους οποίους 2.000 Έλληνες, 1.500 Οθωμανοί και 1.285 Εβραίοι.⁴

Οι Μακρηνολιβισιανοί, όπως και οι Ελληνορθόδοξοι άλλων κοινοτήτων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, μέσα στο οθωμανικό διοικητικό πλαίσιο αναπτύσσουν παράλληλα αυτόνομη κοινοτική ζωή με τους θεσμούς τους, τα σχολεία τους και τη χαρακτηριστική ενδογαμία που επέβαλε η θρησκεία. Από το άκρο του Αιγαίου οι Μακρηνολιβισιανοί κάνουν το άνοιγμά τους στον κόσμο, σπουδάζουν και εκμεταλλεύονται τις νέες οικονομικές ευκαιρίες της εποχής. Τόσο οι οικονομικές τους δραστηριότητες όσο και σπουδές τους τους φέρνουν στη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη, την Αθήνα. Στην Αθήνα αναπτύσσουν δεσμούς με άλλους Μικρασιάτες, με τον Σύλλογο Μικρασιατών *Η Ανατολή*, το άτυπο υπουργείο Παιδείας για τις μικρασιατικές κοινότητες στα τέλη του 19^{ου} αιώνα,⁵ έρχονται σε επαφή με τις «εθνικές» ιδέες αλλά και με σημαντικές προσωπικότητες του πολιτικού κόσμου της εποχής.

Ο π. Διονύσιος Καλαφάτης, όπως και ο Κωνσταντίνος Λαμέρας, γραμματέας του Συλλόγου Μικρασιατών *Η Ανατολή*, εγκαθίστανται στην Αθήνα ήδη από το 1900 για επαγγελματικούς λόγους αλλά και επειδή αναζητούν ένα περιβάλλον πιο φιλελεύθερο και ασφαλές. Ο επιχειρηματίας Βασ. Βασιλειάδης εγκαθίσταται στη Σμύρνη και αναδεικνύεται μέγας ευεργέτης της κοινότητας της Μάκρης αλλά και της Σμύρνης. Ο γιατρός Βασίλης Μουσαΐος⁶ ανοίγει κλινική στη Σμύρνη και γίνεται γνωστός τα χρόνια του Α΄ Πα-

---

⁴ Ιστορικό Διπλωματικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. 1910, Στατιστικά εθνολογικά, γεωγραφικά, πολιτικά, εμπορικά και βιομηχανικά στοιχεία του Βιλαετίου Αδάνων, Ατταλείας, Μάκρης και Βουρδουρίου.

⁵ Για το Σύλλογο Μικρασιατών *Η Ανατολή*, βλ. Ευαγγελία Αχλάδη, «Ο Σύλλογος Μικρασιατών *Η Ανατολή* και το πρόγραμμα ‘εθνικής διαπαιδαγώγησης’ των Ελληνορθόδοξων της Μικράς Ασίας», *Σμύρνη: Η Ανάπτυξη Μιας Μητρόπολης της Ανατολικής Μεσογείου (17^{ος} αι. - 1922)*, επιμ. Καραχρήστος Ι. - Ποτηρόπουλος Π., Ιούνιος 2016, σσ. 441- 451.

⁶ **Βασίλειος Μιχαήλ Μουσαΐος** (Λιβίσι, 1866-Αθήνα, 18 Ιουνίου 1928). Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αρχισε να εργάζεται στη Μάκρη ως γιατρός το 1890. Παντρεύτηκε τη δασκάλα Βαρβάρα Παπαθανασίου. Το 1910, μετά από πολύχρονη έρευνα παρουσίασε πρωτότυπο φάρμακο κατά της ελονοσίας, το οποίο ονομάστηκε «μουσεΐνη». Μετά τη διεθνή του αναγνώριση εγκαταστάθηκε στη Σμύρνη. Το σωτήριο έργο του κατά τη διάρκεια δύο μεγάλων επιδημιών χολέρας και εξανθηματικού τύφου τον έκαναν διάσημο. Υπηρέτησε στην υγειονομική υπηρεσία του Οθωμανικού στρατού. Το 1920

γκοσμίου Πολέμου⁷ για τον αγώνα του κατά του εξανθηματικού τύφου και τις μελέτες του για την αντιμετώπιση της ελονοσίας. Πριν την Καταστροφή εγκαθίσταται στην Αθήνα, όπου συνεχίζει τον ανθελονησιακό αγώνα. Ο Ανδρέας Σταματιάδης εκδίδει στη Σμύρνη τις εφημερίδες *Εστία* και *Πατρίς*. Οι Μιχαήλ Ηλιού και Κώνστας Κωνσταντίνου διδάσκουν στην Κωνσταντινούπολη, στην περίφημη Ροβέρτειο Σχολή, όπου και ιδρύουν τον Σύλλογο Ελλήνων Φοιτητών *Αθηνά*. Ο Χαρίτων Χαριτωνίδης υπηρετεί στο Φροντιστήριο Τραπεζούντας.

Όλη αυτή η κινητικότητα μαρτυρά την οικονομική και πνευματική αναγέννηση της Μάκρης και του Λιβισίου αλλά και συνολικότερα την ακμή και κινητικότητα του μικρασιατικού κόσμου. Οι Μακρηνολιβισιανοί, όπως όλοι οι Μικρασιάτες, οραματίζονται οικονομική ευμάρεια και πνευματική πρόοδο άλλοτε στο πλαίσιο ενός μεταρρυθμισμένου οθωμανικού κράτος και άλλοτε με το βλέμμα περισσότερο στραμμένο στην Ελλάδα. Η ολοένα και μεγαλύτερη παρέμβαση του Οθωμανικού κράτους στην κοινοτική ζωή των Ελληνορθόδοξων με μέτρα όπως η υποχρεωτική στράτευση και η ομογενοποίηση των σχολείων, οδηγεί σε σταδιακή επιδείνωση των σχέσεων ανάμεσα στις σύνοικες κοινότητες, η οποία θα εκφραστεί με αυταρχικά και διωκτικά μέτρα. Το «τραύμα» των Βαλκανικών Πολέμων θα το ακολουθήσει η πολιτική εθνικής οικονομίας και μια σειρά διωκτικών μέτρων που εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη και την αυτόνομη εκπαίδευση των Ελληνορθόδοξων, όπως μποϋκοτάζ, επιτάξεις, στράτευση σε καταναγκαστικά έργα. Οι δικτατορικές από το 1913 και μετά νεοτουρκικές κυβερνήσεις στρέφονται κατά των ίδιων των υπηκόων τους και οι έκτακτες στρατιωτικές συνθήκες του Α΄ ΠΠ ανατρέπουν άρδην τους όρους ζωής των ελληνορθόδοξων. Μετά το τέλος του Α΄ ΠΠ, με την Οθωμανική Αυτοκρατορία στο στρατόπεδο των ηττημένων, οι διωγμοί καταγγέλλονται και ο μικρασιατικός κόσμος προσδοκά

εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αθήνα, όπου και συνέχισε τον ανθελονησιακό του αγώνα. Τον Ιούλιο του 1920 η κυβέρνηση Βενιζέλου του ανέθεσε τη θεραπεία 165 βαρέως ελονοσούντων στο Μοσχάτο με εντυπωσιακά αποτελέσματα. Ακολούθησαν διάφορες αποστολές σε ελονοσόπληκτες περιοχές της Πελοποννήσου και σε όλη την Ελλάδα. Με την καταστροφή του 1922 δραστηριοποιήθηκε για να βοηθήσει στην αποκατάσταση των συμπατριωτών του.

⁷ Στο εξής για λόγους συντομίας Α΄ ΠΠ.

μια νέα εποχή.⁸ Οι Μακρηνολιβισιανοί με εκκλήσεις τους στις νικήτριες Μεγάλες Δυνάμεις και την Ελληνική Κυβέρνηση ζητούν όχι μόνο τιμωρία για τα εγκλήματα των νεοτουρκικών κυβερνήσεων των χρόνων του Πολέμου⁹ αλλά και προστασία από τα συνεχιζόμενα διωκτικά μέτρα της οθωμανικής κυβέρνησης όσο και από τις προπαγανδιστικές ενέργειες των Ιταλών.¹⁰ Μετά

⁸ Βλ. *Διωγμοί Μάκρης και Λιβισίου*, Αθήνα 1919 και *Μαύρη Βίβλος Διωγμών και Μαρτυριών του εν Τουρκία Ελληνισμού*, Κωνσταντινούπολη, έκδοση του Οικουμενικού Πατριάρχείου, 1919.

⁹ Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Μάκρη 25 Απριλίου 1919, αρ. πρωτ. 305/12659, Δημογεροντία Μάκρης προς Υπεξ: «Μετά κατανύξεως θρησκευτικής και δακρύων υπερτάτης χαράς λαμβάνομεν την υψίστην τιμήν να φέρωμεν εις γνώσιν της υμετέρας Εξοχότητος ότι αι πολυπαθούσαι Κοινότητες Μάκρης τε και Λιβησίου σφίγγουν ήδη εις τας μητρικάς αγκάλας και αιμασσούσας μέχρις ώρας καρδιάς των την αποστολήν του Ερυθρού Σταυρού, προάγγελον της εθνικής μας αναστάσεως και παρήγορον ουρανίαν. Εσπεύσαμεν αμέσως εις όλα τα απαιτούμενα μέτρα προς εγκατάστασιν, λειτουργίαν και επιτέλεσιν του ιερού και φιλανθρωπικού προορισμού του. Ταυτοχρόνως απεβιβάσθησαν και τα υπό του Πατριωτικού Ιδρύματος Αθηνών διά της επιτροπείας των συμπολιτών μας κ.κ. Πατρός Διονυσίου Α. Καλαφάτη και Παύλου Κ. Μακρή και του εκ Χάλκης ιατρού κ. Νικήτα σταλέντα εις είδη βοηθήματα. Αι Κοινότητές μας αισθάνονται ήδη την ζείδωρον της θείας ελευθερίας αύραν προεπνέουσιν, τονωθείσαι δε ψυχικώς και υλικώς ανδρούνται και αγάλλονται. Δοξάζουν τον Πανύψιστον της Ελλάδος Θεόν. Ευχαριστούσιν εν απεριγράπτω συγκινήσει την πατρικὴν Ελληνικὴν Κυβέρνησιν. Γεραίρουν τον Πολικόν Αστέρα, τον Σωτήρα της ευγενικής φυλής των Ελλήνων τον Ελευθέριον Βενιζέλον. Και εν τη απείρῳ και ατερμόνῳ ευγνωμοσύνη των διατελούσιν αι αλύτρωτοι ψυχαί μετά βαθυτάτου σεβασμού και χρηστών ελπίδων της εγγύς παλιγγενεσίας αυτών».

¹⁰ Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Σμύρνη, 11/24 Απριλίου 1919, μηχανικός Στέλιος Θεοδοσιάδης προς Υπεξ: «[...] καθ' ην οι Ιταλοί ευρόντες πεδίον δράσεως και υποστηριζόμενοι και παρά των Τούρκων και Εβραίων, έχοντες δε και ως ορμητήριο την ιταλοκρατούμενην Ρόδον, διαθέτοντες και ικανόν χρήμα, καθώς και προσωπικόν άριστον περί τα τοιαύτα, αφ'ετέρου μη προσκρούοντες εις ουδεμίαν αντίστασιν, ένεκεν της ιδικής μας αδρανείας και της ελλείψεως καταλλήλων προσώπων, γνωστού όντος, ότι οι επιστήμονες μας, άλλοι μεν εξεπατήσθησαν πεισθέντες, άλλοι δε εύρον οικτρόν θάνατον εν ταις επαράταις φυλακαίς του Δενιζλίου, θα τείνουν όλαι των τας ηθικάς και υλικάς δυνάμεις, όπως κατωρθώσιν, εκείνο το οποίον ημείς επιδιώκομεν προ τόσων ετών και διά το οποίον έχομεν δικαιώματα ως εκ της ιστορίας μας, του εθνισμού μας, της γεωγραφικής μας θέσεως, της επιστημονικής τοιαύτης και τέλος της βιομηχανίας και του εμπορίου, τα οποία μέχρι της χθες ήκμαζον. [...] Καλόν και τελεσφόρον θα είναι αν προβή η Σεβαστή Κυβέρνησις εις την σύστασιν διαφόρων επιτροπών εν Μάκρη, ως εκ της σχέσεως των εν Ελλάδι, προς τους εν τη Μικρά Ασία Ελλήνων, πράγμα εις το οποίον απολύτως η

την κατάληψη της Σμύρνης από τους Έλληνες η Ιταλία διεκδικώντας μια θέση στη Μικρά Ασία αναπτύσσει προπαγάνδα στο σαντζάκι του Μεντεσέ, την περιοχή μεταξύ Μάκρης και Αττάλειας. Το ελληνικό κράτος απαντάει στην ιταλική προπαγάνδα στέλνοντας αποστολή του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στην περιοχή. Η παρακάτω επιστολή προς την *Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή Αλυτρώτων* στις 16 Μαΐου 1919 καταγράφει την επιδείνωση της θέσης της ελληνορθόδοξης κοινότητας στη Μάκρη και το Λιβίσι και υπογραμμίζει τη σημασία της περιοχής και τους δεσμούς της με τα νησιά:

«[...] Γενικώς οι ομογενείς μας των περιφερειών αυτών εγκαταλειφθέντες ευρισκόμενοι σε απόγνωση ζητούν να μεταναστεύσουν. Και όμως αυτές οι περιφέρειες αξίζουν καλύτερη τύχη. Ο Ελληνισμός και εδώ προ ολίγων ετών ήκμαξε και τα παράλια του γενικώς ήσαν Ελληνικά, ενώ στο εσωτερικό κυρίως στον καζά Μυλάσσων ο Ελληνισμός είναι περισσότερος παρ' όσον νομίζεται. [...] Δωδεκάνησα άνευ του σαντζακίου Μούγλων είναι αστείον να το σκέπτεται κανείς, διότι είναι αδύνατον να ζήσουν καθώς το γνωρίζουν όλοι οι Δωδεκανήσιοι. Το παν μέχρι και αυτού του ύδατος, προμηθεύονται εκ της απέναντι ακτής, όπου προ εκατονταετηρίδων έχουν εγκατασταθεί αθρόες αποικίες. Ας τα λάβει αυτά υπ' όψη το κράτος μας και ας ενεργήσει αρμοδίως».¹¹

Κλίμα τρομοκρατίας επικρατεί τα τελευταία χρόνια στις κοινότητες Μάκρης και Λιβισίου με συνεχιζόμενους εκτοπισμούς και εξορίες του ελληνορθόδοξου πληθυσμού. Την εποχή της *Εξόδου* μεγάλο μέρος του ανδρικού πληθυσμού είναι εκτοπισμένο στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας. Οι Μακρηνοί και Λιβισιανοί, στην πλειοψηφία τους γυναίκες και παιδιά, εγκαταλείπουν τη μικρασιατική πατρίδα τους για την τελευταία εξορία που αυτή τη φορά είναι στην πατρίδα.¹²

Ιταλική Κυβέρνησις δεν δύναται να προβή, διότι δεν την συνδέει τίποτε με τους Έλληνας κι εν γένει με τους κατοίκους της πατρίδος μου».

¹¹ Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Δράση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή Αλυτρώτων (Σ. Καραμπλίας), Αθήνα, 23 Μαΐου 1919, προς Υπεξ, αρ.πρ. 360/16112, Υποβάλλει αντίγραφο έκθεσης του ιατρού στη Σάμο Εμμαν. Ηλιάδη προς την Επιτροπή. Εν Λιμένι Βαθέος Σάμου, τη 16 Μαΐου 1919, προς την Σεβαστήν Επιτροπέαν των Αλυτρώτων, εις Αθήνας.

¹² Αρχείο Προφορικής Παράδοσης Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, φάκελος Λυκία,

Οι πρωτογενείς μαρτυρίες και αφηγήσεις ζωής Μικρασιατών, όπως η αυτοβιογραφία του π. Διονυσίου, συμβάλλουν μοναδικά να κατανοήσουμε τα ιστορικά γεγονότα που οδήγησαν στην *Έξοδο* και το τέλος της ελληνορθόδοξης παρουσίας στη Μικρά Ασία και είναι πολύτιμες για την ανασυγκρότηση του τεράστιου πλούτου του μικρασιατικού πολιτισμού που διακόπηκε απότομα και βίαια το 1922. Το αρχείο του Παλλύκιου Συλλόγου ‘Η Τελμησσός’ αποτελεί μαρτυρία του ρόλου που έπαιξαν τα μικρασιατικά - προσφυγικά σωματεία ως εκπρόσωποι του στερημένου ενιαίας πολιτικής οργάνωσης προσφυγικού κόσμου. Κάποιες από τις όψεις της μικρασιατικής και εθνικής μας ιστορίας που φωτίζει η έκδοση αυτή είναι: η οικονομική ανάπτυξη και πνευματική αναγέννηση της Μικράς Ασίας την μετά το Τανζιμάτ περίοδο, η επικράτηση της νεοτουρκικής πολιτικής και ιδεολογίας, η υιοθέτηση αυταρχικών και διωκτικών μέτρων που έπληξαν τις μη μουσουλμανικές κοινότητες με αποτέλεσμα την επιδείνωση των σχέσεων ανάμεσα στις ελληνορθόδοξες κοινότητες και το μουσουλμανικό πληθυσμό, η *Έξοδος* και η πρωτοφανής απόφαση για Ανταλλαγή των Πληθυσμών, η υποδοχή και αποκατάσταση των Μικρασιατών, πληθυσμού που ξεπερνούσε το ένα εκατομμύριο την εποχή που ο πληθυσμός της Ελλάδας δεν ξεπερνούσε τα 5 εκατομμύρια, οι πολιτι-

---

περιφέρεια Μάκρης, Λιβίσι, Νικ. Ανδριώτης πληροφορητής Σάββας Γαβαθάς και Ειρήνη Γαβαθά. [Η απέλασις των Λιβυσιωτών εις το εσωτερικόν της Μ. Ασίας κατά την διάρκειαν του Ευρωπαϊκού πολέμου κατ’αφήγησιν του κ. Σάββα Γαβαθά, παντοιοπώλου, ετών 68, και της συζύγου του Ειρήνης]. «Μετά την Καταστροφήν, τον Σεπτέμβριον 1922, ειδοποιήθησαν εντός 3 ημερών να φύγουν χωρίς να πάρουν τίποτε εκτός από σκεπάσματα. Τα κλειδιά τα παρέδωσαν στην Αστυνομία. Τις μέρες της αναχωρήσεως κατέβηκαν Τουρκάλες από τα γύρω χωριά και έμπαιναν στο κάθε σπίτι και έπαιρναν ότι δεν μπορούσαν οι γυναίκες να πάρουν μαζί τους. Μερικές γυναίκες παρέδωσαν τα χρυσαφικά τους σε γνωρίμους Τούρκους που εφρόντισαν να τους τα στείλουν στη Ρόδο, σε γνωστούς. Τρόφιμα είχε απαγορευθή να παίρνουν, γιατί είχε παρατηρηθή ότι έκρυβαν μέσα χρυσά νομίσματα. Σε τρεις μέρες ήρθε βαπόρι από την Ελλάδα. Τους πήγε στη Ρόδο και από εκεί χωρίς να αποβιβασθούν τους πήγε στη Σάμο. Ο καθένας έβγαινε σε όποιον ελληνικό λιμένα ήθελεν. Οι περισσότερες γυναίκες βγήκαν με τα παιδιά στην Άμφισσα. Οι Άμφισσείς είχαν ζητήσει από το Υπουργείο της Γεωργίας να σταλούν εκεί πολλές οικογένειες προσφύγων, επειδή η συγκομιδή των ελαιών ήταν μεγάλη και χρειάζονταν εργατικά χέρια. Δεν τους επεριποιήθησαν όμως καθόλου. Πάλι η αμερικανική περιθάλψις τους βοήθησε. Στην Άμφισσα είχαν συγκεντρωθή ως 50 οικογένειες Λιβυσιωτών. Ύστερα διέρρευσαν και σκορπίστηκαν στην Ιτέα, Χρυσό, Ν. Μάκρη, Πλατανάκι, Πειραιά, Αθήνας, Κρήτη».

κές του ελληνικού κράτους απέναντι στα προσφυγικά αιτήματα αλλά και τον δυνάμει «πολιτικό» κίνδυνο που μπορούσαν να αποτελέσουν, η εχθρότητα των γηγενών Ελλήνων που είδαν στους πρόσφυγες ως απειλή, η πολυπολιτισμικότητα των πληθυσμών που εντάχθηκαν στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Διονύσιος Καλαφάτης Οικονόμος (1871-1939) – Η βιογραφία μου εν σκιαγραφία¹³

Εγεννήθην εν Λιβισίω (Μάκρης) της Μικράς Ασίας από γονείς ευσεβείς, εναρέτους, φιλομούσους και λίαν φιλοπάτριδας. Ο πατήρ μου λίαν εύπορος ενώ ηδύνατο να με αναδείξη επιστήμονα ικανόν, εν τη μεγάλη του φιλοπατρία ηθέλησε να με κάμη διδάσκαλον, ίνα μεταλαμπαδεύσω εν τη πατρίδι μας τα φώτα των Μουσών και την προς τον Θεόν και την Πατρίδα αγάπην. Προς τούτο με απέστειλεν εις Αθήνας, τον Αύγουστον του 1885, ίνα φοιτήσω εις το εν αυταίς αρτισύστατον διδασκαλείον και καταστώ ικανός διδάσκαλος.¹⁴

Δεν είχον αποστροφήν προς το διδασκαλικόν επάγγελμα, αλλ' επειδή έβλεπον την προς τους διδασκάλους περιφρόνησιν της κοινωνίας και της πολιτείας, και επειδή κατώκησα εν τη οικία του ήδη στρατηγού (τότε ανθυπολοχαγού) Πατρόκλου Κοντογιάννη¹⁵ και εσχέτισθην μετά των αδελφών

---

¹³ Το κείμενο παρατίθεται αυτούσιο, όπως παραδίδεται στο χειρόγραφο του π. Διονυσίου, με εξαίρεση κάποιες παρεμβάσεις στη στίξη για την καλύτερη κατανόηση του κειμένου.

¹⁴ Αρσάκειο Διδασκαλείο Αθηνών. Ιδρύεται το 1862, αλλά λειτουργεί το 1877 με διευθυντή τον Χρ. Παπαδόπουλο, προσφέροντας αρχικά διετή και μετέπειτα τριετή παιδεία.

¹⁵ Στρατηγός Πάτροκλος Κοντογιάννης (1862-1943). Βλ. Π. Κοντογιάννη, *Γενική επισκό-*

του, παρεσύρθην υπ' αυτών, έπαυσα φοιτών εις το διδασκαλείον και απεφάσισα να εισαχθώ, τη ηθική συνδρομή της οικογενείας Κοντογιάννη, εις την σχολήν των Δοκίμων. Τούτο κατέστησα γνωστόν και εις τον πατέρα μου επικαλούμενος τας ευχάς του. ΑΛΛ' ο πατήρ μου δεν συγκατατέθη εις τούτο και μοι απήντησε να επιστρέψω εις Λιβίσιον, όπερ και έπραξα.

Ἡ γονιότης εἰς ἑμεῖς
ἐπίμου πατρικῆς εὐλογίᾳ καί
ἐχορίῳ.
Ἀθήναι τῆ 30 Ἰανουαρίου 1912
ὁ καλῶν ἄγγελος Καραφάτης

Άγγελος Μιχ. Καλαφάτης, πατέρας του π. Διονύση Καλαφάτη.

Φωτογραφία με αφιέρωση στο γιο του Αρίσιανδρο, Αρχείο Αντιγόνης Κοιρώζου

Το επόμενον έτος τη επιμονή του πατρός μου επέστρεψα και πάλιν εις Αθήνας, εφοίτησα τρία έτη εις το διδασκαλείον και έλαβον πτυχίον διδασκάλου με τον βαθμόν λίαν καλώς. Κατά το διάστημα των σπουδών μου εγνωρίσθην με την οικογένειαν του εκ Λάκκων της Κρήτης Παναγιώτη Σεργάκη διδασκάλου, όστις διετέλεσεν εις τα ανώτατα υπουργήματα των επαναστάσεων της Κρήτης και αντιπρόσωπος αυτής εις Ευρώπην και ενώ ήμην μαθητής της Β' του διδασκαλείου ήλθον εις γάμον

πησις του Ευρωπαϊκού Πολέμου, Αθήναι, ύπ. Παπαπαύλου, 1919, Στρατηγού Π. Κοντογιάννη, Κοντογιανναίοι. Κλέφτες, Αρματολοί, Αγονισταί, Εν Αθήναις, Τυπογραφείον Ραφτάνη, 1924.

μετά της θυγατρός αυτού Ευανθίας, σεμνής και εναρέτου κόρης και έπειτα λίαν φιλοστόργου μητρός και καλής συζύγου, εξ΄ης εγέννησα εξ (6) τέκνα. Τούτο δυσηρέστησε καταρχάς τον πατέρα μου· αλλ΄ όταν απεφοίτησα από το διδασκαλείον μοί έγγραψε να μεταβώ εις Μάκρην μετά της οικογενείας μου, όπερ και έπραξα.

Κατά την εν Αθήναις διαμονήν μου εγνωρίσθην μετά του τότε υπουργού των Εξωτερικών Στεφ. Δραγούμη,¹⁶ εις τον οποίον υπέδειξα να παρασημοφορήση τον άτεκνον πλούσιον Χ. Νικόλαον Λουιζίδη¹⁷ διά να [υποθάψω] την ματαιοδοξίαν του και τοιουτοτρόπως ούτος τη εισηγήσει μου ανήγειρεν εν περιβλέπτω τοποθεσία επί Λιβισίω ΠαρθENAγωγειών.

Πράγματι απεστάλησαν εις Αθήνας αρκετοί άποροι νέοι μαθηταί μου διακριθέντες επί επιμελεία και ηθική, οίτινες δαπάνη του προαναφερθέντος έλαβον το πτυχίον του διδασκάλου, διορισθέντες κατόπιν και ούτοι ως διδάσκαλοι της κοινότητος. Πολλοί τούτων είναι ήδη διορισμένοι εν Αθήναις και Πειραιεί ως διδάσκαλοι.

Εις την Μάκρην της Μ. Ασίας μετέβην τον Αύγουστον του 1890, όπου και διωρίσθην διευθυντής της σχολής, εις την οποίαν εφοίτων 67 μόνον μαθηταί και μαθήτριάι με μίαν διδασκάλισσαν και με 9-10 τάξεις, διότι έκαστος μαθητής είχεν τα ίδια βιβλία και δι΄ αυτών εδιδάσκετο¹⁸ Άμα τη αναλήψει των καθηκόντων μου η πρώτη μου φροντίς ήτο να συστηματοποιήσω την χαώδη κατάστασιν, εις την οποίαν ευρίσκετο η Σχολή· συνέπτυξα εις πέντε τάξεις όλους τους μαθητάς με τα ανάλογα βιβλία εις εκάστην τάξιν και ήρχισα την προπαγάνδαν μου υπέρ της βελτιώσεως και της προαγωγής της Σχολής. Κτίριον κατάλληλον δια σχολείον δεν υπήρχε, διότι το παλαιόν τοιούτο ήτο σεσαθρωμένον και υγρόν και τούτου ένεκεν η Κοινότης ήτο ηναγκασμένη να ενοικιάζη εις οικήματα

---

¹⁶ Στέφανος Δραγούμης (Αθήνα, 1842 – Αθήνα, 1923). Έλληνας πολιτικός. Από τους κύριους διοργανωτές του μακεδονικού Αγώνα. Διετέλεσε πρωθυπουργός το 1910.

¹⁷ Χατζή-Νικόλαος Λουιζίδης (1848-1923). Μέγας Ευεργέτης της Μάκρης και του Λιβισίου. Με τη σύζυγό του Καλλιόπη Λουιζίδου (1861-1918) συνέδεσαν το όνομά τους με πολλά κοινωφελή έργα, όπως την ανοικοδόμηση σχολείων (περίφημη η Λουιζίδειος Αστική Σχολή Μάκρης, 1907), την αναστύλωση ναών κ.ά. Τιμήθηκε για τη φιλανθρωπική του δράση από την οθωμανική κυβέρνηση, το Πατριαρχείο και την ελληνική κυβέρνηση. Ο Χ.Ν. Λουιζίδης διετέλεσε Δήμαρχος Μάκρης την περίοδο 1878-1882.

¹⁸ Αρχείο Κοτρώζου. Δημογεροντία Μάκρης, 13 Μαρτίου 1900. Βλ. παράρτημα σ. 105.

και αποθήκας διά σχολεία. Διά των εν τη Εκκλησία της ομιλιών μου και των κατ' ιδίαν μετά των προυχόντων συνομιλιών υπεξέκαυσα τον ζήλον των κατοίκων της Μάκρης και εν μια συνεδριάσει της Εφορίας, εις την προς τούτο εκλήθησαν και παρέστησαν πολλοί εκ των προκρίτων, απεφασίσθη η αγορά μιας οικίας καταλλήλου διά Σχολείον παρά τινι ιδιοκτήτω κήπω της κοινότητος και παρά το πλευρόν αρχαίου τείχους και εις την άκραν ελώδους εκτάσεως. Το δε αντίτιμον της οικίας ταύτης εισεπράχθη κατά μεν τα 2/3 εκ των εισφορών των προκρίτων και λοιπών πολιτών, κατά δε το 1/3 υπό του Χατζη Νικολάου Λουιζίδου. Εν τω μεταξύ οι μαθηταί επληθύνοντο και επειδή η αγορασθείσα οικία δεν επήρκει, απηφασίσθη η παρ' αυτήν οικοδομή δύο μεγάλων αιθουσών, ευηλιών και ευαέρων, ήτις συνετέλεσε τα μέγιστα εις την πρόοδον της Σχολής. Η καταφανής αύτη πρόοδος της Σχολής ημέρα τη ημέρα εγίνετο αντιληπτή υπό των κατοίκων και τοιουτοτρόπως, όσοι εξ' αυτών εδίδασκον τα τέκνα των δι' ιδιαιτέρων παραδόσεων, ήρχισαν να αποστέλλωσι ταύτα εις τα Σχολεία της κοινότητος και όσοι τα απέσυραν προώρως μετά την φοίτησιν των εις την 3ην και 4ην τάξιν, τα επανέφερον είτα διά να διδαχθώσι και τα μαθήματα της 5ης και 6ης τάξεως, ήτις εν τω μεταξύ είχεν ιδρυθεί και τούτου ένεκεν παρέστη η ανάγκη και τρίτου διδασκάλου και ως τοιούτος ωρίσθη ο Ιάκωβος Βεάκης εκ Ρόδου. Επειδή ο πέριξ του Σχολείου χώρος ήτο ελώδης και ανθυγιεινός, απεφάσισα την κατεδάφισιν του παρά το Σχολείον τείχους και τοιουτοτρόπως μετά των μαθητών και των διδασκάλων κατά τα διαλείμματα και μετά τα μεταμεσημβρινά μαθήματα, ίνα μη οικονομικώς επηρεάσωμεν το κοινοτικόν ταμείον, ηρχίσαμεν την κατεδάφισιν αυτού, δι' ης απεξηράναμεν τελείως μεγάλην έκτασιν προ του Σχολείου, την οποίαν και περιεστοιχίσαμεν και κατεστήσαμεν κατάλληλον διά τα διαλείμματα των μαθητών και διά γυμναστικήν,¹⁹ την οποίαν ανέγραψα εις το Σχολικόν πρόγραμμα και εισήγαγον εις την Σχολήν από του 1894. Και ίνα εφοδιασθώμεν διά καταλλήλων οργάνων (κωρινών, αλτήρων, δίσκων, κοντών

---

¹⁹ Για πρώτη φορά με διατάγματα του 1834 και 1836 θεσπίζεται δίωρη εβδομαδιαία διδασκαλία για το μάθημα της γυμναστικής στα δημοτικά σχολεία, ενώ στα ελληνικά σχολεία ορίζεται η διδασκαλία του μαθήματος της γυμναστικής κατά την άναπαυση των μαθητών από τα άλλα μαθήματα ή σε ημέρες διακοπής. Στα γυμνάσια διδάσκεται μετά το τέλος των μαθημάτων και κατά τους θερινούς μήνες. Το 1834 ιδρύεται γυμναστήριο στην Αθήνα με τον Γ. Παγώνη. Η γυμναστική εισάγεται ως υποχρεωτικό μάθημα το 1878.

κ.τ.λ.) ήλθον εις Αθήνας κατά το θέρος του 1895²⁰ μετά τους πρώτους Ολυμπιακούς αγώνες²¹ και επεσκεύθην τον τότε Γεν. Γραμμ. της Επιτροπής των Ολυμπίων αείμνηστον Σπ. Λάμπρον,²² καθηγητήν του Πανεπιστημίου και εξήτησα την ηθικήν και υλικήν αρωγήν αυτού, όπερ και επέτυχον διά της υπό της επιτροπής παροχής διαφόρων οργάνων γυμναστικής και πολλών βιβλίων, δί' ων μετά την εις Μάκρην επιστροφήν μου ίδρυσα Κοινοτικόν Αναγνωστήριον διά την μόρφωσιν και την ανάπτυξιν των πολιτών. Κατά την εν Αθήναις διαμονήν μου εμυήθην υπό του αειμνήστου Σπ. Λάμπρου εις τα της Εθνικής Εταιρείας και έλαβον την εντολήν, όπως ιδρύσω και εν Μάκρη παράρτημα αυτής διά της μνήσεως καταλλήλων ετέρων τεσσάρων (4) προσώπων, οίτινες να αποτελέσωσι το πρώτον συμβούλιον του παραρτήματος. Προς τούτο εμύησα πρώτον τον πατέρα μου, έπειτα τον επ' αδελφή γαμβρόν μου, τότε διδάσκαλον εν Λιβισίω της Μ. Ασίας και έπειτα ιερέαν και εφημέριον εν αυτώ Γρηγόριον Τσακκίρη²³ και έπειτα τον εν Μάκρη διδάσκαλον Ιάκωβον Βεάκην και τον εν αυτή ιερέα και εφημέριον Πρωτοσύγκελλον

---

²⁰ Στο σημείο αυτό υπάρχει ερωτηματικό στο πρωτότυπο, ενδεχομένως για να δηλώσει την αβεβαιότητα του πατρός για τη χρονολογία.

²¹ Οι πρώτοι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα διοργανώθηκαν τον Απρίλιο του 1896 με τη συμμετοχή 14 χωρών.

²² **Σπυρίδων Λάμπρος** (Κέρκυρα, 1851-1919). Ιστορικός και πολιτικός. Με την Επιτροπή των Ολυμπίων και Κληροδοτημάτων και τη διοργάνωση Ολύμπια (Α', 1859, Β', 1870, Γ', 1875, Δ', 1888) προετοίμασε οργανωτικά και ιδεολογικά την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 1896. Πρόεδρος της μυστικής Εθνικής Εταιρείας που συστάθηκε το 1894 στην Αθήνα, ενίσχυσε την Κρητική Επανάσταση του 1896, συγκρότησε ανταρτικές ομάδες κατά των Βουλγάρων στη Μακεδονία το 1896, και διαλύθηκε το 1899, αφού θεωρήθηκε ο κύριος αίτιος της μεγάλης ήττας του 1897. <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=500>

²³ **Γεώργιος Εμ. Τσακκίρης** (π. Γρηγόριος) (1860-1911). «Ο Τσακκίρης Γεώργιος, επονομαζόμενος Ζακαχάος, διά το μικρόν σώμα με μεγάλην ψυχήν, εδίδαξε καρποφόρως και δοκίμως από του 1887-1901, όποτε προεχειρίσθη εις ιερέα, μετονομασθείς Παπά-Γρηγόριος. [...] Ήτο μέλος της τριμελούς επιτροπής του Επαναστατικού σωματείου «Φιλική Εταιρεία» μετά του εξαδέλφου του Κυρ. Τσακκίρη, διευθυντού των Σχολών και Χρ. Παπαδουλή, γραμματέως της κοινότητας. Η Εθνική Εταιρεία ιδρύθη υπό του Νεοκλέως Καζάζη και Ζαρίφη και εσκοπέι να εξεγείρη το υπόδουλον Γένος εν περιπτώσει απειλούμενου τότε ελληνοτουρκικού πολέμου διά το κρητικόν ζήτημα και το μπουκοτάζ, που εφήρμοζαν οι Τούρκοι κατά του εμπορίου και της ναυτιλίας μας». Βλ. Πασχαλίδης, σ. 282.

Διονύσιον.²⁴ Δεν ηδυνήθημεν, όμως, να προχωρήσωμεν, διότι επήλθεν ο πόλεμος του 1897, όστις και επέφερε την διάλυσιν της Εθνικής Εταιρείας. Η υπ' εμού διεύθυνσις της Σχολής επέφερε την ραγδαίαν πρόοδον αυτής και των μαθητών, το ενδιαφέρον και την αγάπην των πολιτών διά το Σχολείον ηύξανε και ούτω το κάθε τι, το οποίον υπεδείκνυον επραγματοποιείτο. Διά να καλλιεργήσω αγαθά αισθήματα και ευγενή εις τας ψυχάς των αποφοίτων της Σχολής και εις τους εφήβους συνέπηξα εκ τούτων Φιλαρμονικήν διά πνευστών οργάνων, ήτις τη βοθηεία τρίτου κατηρτίσθη και επαιάνιζε κατά τας επισήμους εορτάς της Κοινότητος ή κατ' αυτάς τας εορτάς του Σουλτάνου.²⁵ Διά να υποκινήσω το ενδιαφέρον των μαθητών προς την φύσιν και προς την γεωργίαν παρά το προαύλιον της Σχολής εκαλλιέργησα κήπον, ενώ κατά τα διαλείματα οι μαθηταί κατεγήνοντο εις την καλλιέργειαν φυτών και ανθέων. Πολλάκις της εβδομάδος κατά τας ενηλίους ημέρας ωδήγουν τους μαθητάς εις τας εξοχάς, όπου πλην της σωματικής απολαύσεως εδιδάσκοντο/εγυμνάζοντο εν υπαίθρω λίαν αποτελεσματικώς. Διά να αναπτύξω και ενισχύσω το Εθνικόν φρόνημα των μαθητών εδίδαξα εις αυτούς θούρια²⁶ και πατριωτικά άσματα, τα οποία έψαλλον κατά την γυμναστικήν και τας εκδρομάς.²⁷ Το ενδιαφέρον των κατοίκων δια την γυμναστικήν και την

²⁴ Πρωτοσύγκελλος **Διονύσιος (Αντωνόπουλος)**. Βλ. Λαμέρα, σ. 35, 36 «Ο Αρχιερατικός Επίτροπος Διονύσιος Αντωνιάδης, ου μόνον είχε ευρείαν και ανωτέραν μόρφωσιν, αλλά και ενθέου ενεφορείτο αγάπης προς τα γράμματα, ισχυρώς συντελέσας εις την κατά τας τελευταίας δεκαετίας του παρελθόντος αιώνας, εξύψωχιν του πνευματικού επιπέδου της κοινότητος και εις την καλλιέργειαν του εθνικού φρονήματος».

²⁵ Η έκφραση αφοσίωσης και ευγνωμοσύνης προς τον Σουλτάνο σε επίσημες επετείους αλλά και σε εκδόσεις, μπορεί να ερμηνευθεί ως μαρτυρία της ιδεολογίας του Ελληνοθωμανισμού με στόχο την οικονομική αλλά και πνευματική πρόοδο των Ελληνορθοδόξων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά και στο ευρύτερο οθωμανικό πλαίσιο της προ-νεοτουρκικής περιόδου, στο οποίο ο Σουλτάνος προβάλλεται ως πατρική φιγούρα που φροντίζει τους υπηκόους-παιδιά του με δίκαιο τρόπο διακυβέρνησης.

²⁶ Θούριος από το ομηρικό θούρος, ορμητικός, μαινόμενος, πολεμικός. Βλ. και τον «Θούριο» (: πατριωτικό ύμνο) (1797) του Ρήγα Φεραίου.

²⁷ Μαρτυρία για τα πατριωτικά άσματα στο χειρόγραφο Θεοδοσιάδη και στις σημειώσεις του Καλαφάτη. Τίτλοι ασμάτων: «Ο καιρός αδελφοί της Ελευθερίας κράζει», «Ω λιγηρόν και κοπτερόν σπαθί μου», «Τί τιμή στο παλλικάρι όταν πρώτο στη φωτιά», «Πατρίς μου ωραία, πατρίς μου φιλάτη», «Μαύρη είναι η νύχτα στα βουνά», «Τολμηρά και γενναία η πατρίς».

ωδικήν υπεκινήθη τόσον ώστε και αυτοί οι Τούρκοι του εσωτερικού εξεκίνησαν να κατέλθωσιν εις Μάκρην διά τας υποθέσεις των και την πώλησιν των προϊόντων των, καθ’ ας ημέρας εδιδάσκετο η γυμναστική και τοιουτοτρόπως κατά την ώραν της γυμναστικής τα περίξ του προαυλίου της Σχολής υπερεπληρούτο υπό πλήθους θεατών πολιτών και χωρικών διά να απολαύσωσι του θεάματος της γυμναστικής και να τέρψωσιν την ακοήν των διά των ασμάτων των μαθητών. Διά να αποφύγω τας υποψίας των Τούρκων και ίνα έχω ευμενείς τας διαθέσεις αυτών, εδίδαξα εις τους μαθητάς τουρκιστί τον ύμνον του Σουλτάνου, τον οποίον έψαλλον κατά τας επισήμους εορτάς των Τούρκων, εις τας οποίας προσήρχοντο και οι Χριστιανοί. Ότε δε κατά τινα επέτειον στον νομόν Σμύρνης ο Νομάρχης Χασάν Φαχμή Πασσά²⁸ (ελληνομαθής τελειόφοιτος του γυμνασίου Ιωαννίνων, οπόθεν κατήγετο) επεσκέφθη και την Μάκρην, προητοιμάσα αυτώ διά του ύμνου του Σουλτάνου και διά προσφωνήσεων τοιαύτην υποδοχήν εκ μέρους των Ελλήνων, ώστε από της Πύλης του Διοικητηρίου, (όπου τον συνωδεύσαμεν εκ της προκουμαίας, όπου ήσαν παρατεταγμένοι οι Τούρκοι μαθηταί και οι Εβραίοι, οίτινες έμειναν ως άφωνοι ιχθύες και μόνον ένα μαύρο ζήτω εξεφώνησαν), εν τη αντιφωνήσει αυτού επήνεσε μεν τους Έλληνας ως λίαν προσδευτικούς και φιλοπροόδους και με συνεχάρη δημοσία, κατέκρινε δε τους Τούρκους και Εβραίους διδασκάλους ως οπισθοδρομικούς και δημοσία τους εμούτζωσε! Την δε επομένην επεσκέφθη την Σχολήν μας, όπου υπέβαλε τους μαθητάς εις διαφόρους ερωτήσεις και εις τας ευστόχους απαντήσεις αυτών, δίης προπαρεσκεύασα αυτοίς, ηυχαριστήθη τόσον, ώστε όχι μόνον μας συνεχάρη, αλλά και μας προσέφερε πέντε (5) χρυσάς λίρας διά να αγοράσωμεν λουκούμια διά τα παιδιά!

Διά να ενισχύσω τους πόρους της κοινότητος υπέδειξα εις τους αγοραστάς της δεκάτης²⁹ Έλληνας να έλθωσιν εις συνεννόησιν με τους Τούρκους τοιαύτους, ώστε εις αυτούς να αφήσωσιν ωρισμένας περιφε-

---

²⁸ Hasan Fehmi Paşa (Βατούμι, 1836-1910). Βουλευτής Κων/πολης κατά την πρώτη Βουλή 1877-1878. Νομάρχης του νομού Αϊδινίου (1893-1896) και μετέπειτα Νομάρχης Θεσσαλονίκης. Ο νομός Αϊδινίου περιελάμβανε και το σαντζάκι του Μεντεσεέ (Μούγλα), το οποίο μετά το 1908 έγινε ανεξάρτητο. <http://dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/1357/943>.

²⁹ Ο φόρος της δεκάτης ήταν τακτικός φόρος για την αγροτική παραγωγή, τον οποίο επέβαλε ο Σουλτάνος στους υπηκόους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Καταργήθηκε το 1880.

ρείας εις τας οποίας να μην πλειοδοτήσωσιν οι Έλληνες, τας δε υπολοίπους, τας οποίας οι Τούρκοι να μη πλειοδοτήσωσιν να αγοράσωσιν ωρισμένα πρόσωπα της Κοινότητας και έπειτα εν τω Γραφείω αυτής να γίνη δεύτερος πλειστηριασμός, εις τον οποίον να πλειοδοτήσωσι και το επί πλέον της προσφοράς να μένη προς ενίσχυσιν του ταμείου της Κοινότητος.³⁰ Τούτο δε και εγένετο. Και τοιουτοτρόπως ενώ το πρώτον η Κοινότης Μάκρης διά την μόρφωσιν των τέκνων της διέθετε ένα και μόνον διδάσκαλον μετά μιάς νηπιαγωγού μετά 11 έτη διέθετε 4 διδασκάλους, δύο διδασκαλίσσας και μίαν νηπιαγωγόν, ενώ κατά το 1898 εφοίτων εις την Σχολήν μόνον 67 μαθηταί και μαθήτριάι κατά το 1900 εφοίτων 348 τοιούτοι.

[Αλλά η μεγαλύτερα προσπάθεια την οποίαν κατέβαλον ήτο πώς να εξυψώσω το κατεπεσούν και ύστερα από τον ατυχή πόλεμον του 97 κατεπτοημένον εθνικόν φρόνημα των κατοίκων. Εισηγήθην την διδασκαλίαν της ιστορίας της Ν. Ελλάδος προσπαθών να εμψυχώσω τους ηλικωμένους και να ενθουσιάσω τους νεαρούς. Επί μίαν ολόκληρον δεκαπενταετίαν εδίδαξα, εμόρφωσα, ενεθάρρυνα, ενεθουσίασα. Εισηγάγα την γυμναστικήν και ένα είδος στρατιωτικής προπαιδεύσεως και επωφελούμενος μακρινών περιπάτων και εκδρομών μακράν των βλεμμάτων των Τούρκων μετήγγιζα εις τους νεαρούς μαθητάς μου την αγάπην προς την πατρίδα και την πίστιν προς την Μεγάλην Ιδέαν. Έπρεπε πολλά τις να μηχανεύεται διά να εξαπατά το άγρυπνον μάτι των νεοτούρκων. Η εθνική μου όμως αύτη δράσις μίαν ημέραν επέπρωτο να αποκαλυφθή. Καταδιωκόμενος και κινδυνεύων κατώρθωσα να διαφύγω εις την μητέρα Ελλάδα. Εδίδαξα εις τους μαθητάς μου τον ύμνον του Σουλτάνου, τον οποίον έψαλλον τουρκιστί κατά τας διαφόρους εορτάς και τελετάς των Τούρκων. Ακόμη και συγχαρητήρια του ελληνομαθούς εξ Ιωαννίνων Νομάρχου Σμύρνης και μετέπειτα υπουργού Δικαιοσύνης απέσπασα διά την αρτίαν και αρρενωπήν εμφάνισιν των μαθητών μου. Όταν, όμως, τα παιδιά αυτά κατά λίγον απεμακρύνοντο της πόλης τότε

---

³⁰ Τα εισοδήματα της Κοινότητος Μάκρης για τη συντήρηση των σχολείων της προέρχονταν από τα δικαιώματα γάμων, βαπτίσεων και τους δίσκους της εκκλησίας, από τις εισπράξεις των εισιτηρίων των μαθητών, από τα εισοδήματα των κτημάτων που ανήκαν στις σχολές και από τους τόκους των 2.000 οθωμ. λιρών, τις οποίες προσέφεραν εφάπαξ οι έμποροι για να χρησιμεύσουν ως αποθεματικό κεφάλαιο. Το 1885 η κοινότητα αποφάσισε να δίνεται στα σχολεία ο δασμός επί των εξαγομένων εμπορευμάτων.

έψαλλον τα εθνικά μας άσματα. «Τί τιμή στο παλληκάρη», «Πατρίς μου, Ωραία Πατρίς μου Φιλτάτη διά σε εγεννήθην θερμός και πιστός» και διάφορα άλλα πατριωτικά άσματα.]³¹

Βάσκανος, όμως μοίρα, εφθόνησε το έργον μου διότι ενώ κατά το διάστημα της εν Μάκρης ενδεκαετούς υπηρεσίας μου³² όλως ανεπιηρέαστως μετελαμπάδευσα εις τους συμπολίτας μου διά της διευθύνσεως της Σχολής της Κοινότητος και της εν αυτή διδασκαλίας μου προς [...] ³³ και διά των εν τη εκκλησία κηρυγμάτων μου και των κατ’ ιδίαν συνομιλιών μου κατά το 1910 διορίζεται εν Μάκρη ιεροδικαστής εις Νεότουρκος, λίαν φανατικός και μισέλλην. Ούτος παρηκολούθη το έργον μου μετά φθόνου και εν όσω μεν εν τη έδρα της διοικήσεως ήτο διοικητής παλαιότουρκος λίαν φιλέλλην, ούτος δεν ηδύνατο να αναμιχθή εις τα της διοικήσεως και περιορίζετο μόνον εις τα του ιεροδικαστού καθήκοντά του. Ότε όμως ο διοικητής εξήλθεν εις περιοδείαν ανά την επαρχίαν κατά τον νόμον, ανέλαβεν ούτος τα του διοικητού καθήκοντα ως αναπληρωτής αυτού. Ούτος άμα τη αναλήψει της διοικήσεως την επομένην με εκάλεσεν εις το διοικητήριο, με απεκάλεσε επαναστάτην (φεσάτ)³⁴ και ότι διά της εν γένει πορείας και εν τη Σχολή και εν τη κοινωνία διεγείρω τους πολίτας προς επανάστασιν και με διέταξε να παύσω την γυμναστικήν, διότι δήθεν δι’ αυτής εκτελώ στρατιωτικά γυμνάσια. Απήνητησα εις αυτόν ότι η γυμναστική είναι μάθημα καθιερωμένον εν τω προγράμματι όλων των Σχολών και ότι αύτη διδάσκεται εν αυτή τη Κων/πόλει ως ελευθέρως και υπό τα όμματα του Σουλτάνου. Προς δε και ότι δεν είναι αρμόδιος να επέμβη εις τα των Σχολείων και Εκκλησιών και ότι αν ήθελε τι να παρατηρήση έπρεπε να αποταθή εις τον Μητροπολίτην Πισιδίας³⁵ και

---

³¹ Το απόσπασμα στις αγκύλες είναι προσθήκη από άλλο τετράδιο. Ενδεχομένως κάποια πρώτη γραφή. Περιέχει πληροφορίες που επαναλαμβάνονται στο κείμενο αλλά με περισσότερες λεπτομέρειες.

³² Βλ. Παράρτημα σ. 133 Βεβαίωση Μητρόπολης Πισιδίας για τη θητεία του σε Μάκρη και Λιβίσι.

³³ Δυσανάγνωστο σημείο στο χειρόγραφο.

³⁴ φεσάτ (τουρκ.) < fesat = ταραξίας

³⁵ Ο τίτλος *Μητρόπολις Πισιδίας* επικράτησε τον 14^ο αιώνα. Όταν το 1575 συμπεριλήφθηκαν σε αυτή οι μητροπόλεις Μύρων, Σίδης και Ατταλείας, ο τίτλος του μητροπολίτη άλλαξε: «Υπέριμος, Έξαρχος πάσης Λυκίας, Σύδης, Μυρέων, Ατταλείας και Μικράς Αντιοχείας». Το Λιβίσι, όπως και το Καστελλόριζο, προσαρτήθηκε στη Μητρόπολη Πισιδίας το

όχι εις εμέ. Μοι συνέστησε και πάλιν για το καλό μου να εκτελέσω τας διαταγάς του και απήλθον αρνηθείς εκ δευτέρου να υπακούσω. Μετά 15 ημέρας με εκάλεσε και πάλιν, με έκαμε δριμυτάτους παρατηρήσεις διότι εξακολουθώ τον χαβάν μου και με διέταξεν εντονώτερον να παύσω την γυμναστικήν και την ωδικήν και δη εν υπαίθρω. Απήντησα και πάλιν ότι εις τα του Σχολείου δεν είναι αρμόδιος να με διατάξη και ότι έπρεπε και πάλι να αποταθή προς τον Μητροπολίτην.³⁶ Τούτο τον εξηρέθισε λίαν και απεφάσισε την εξόντωσιν μου διά φανατικών Τούρκων Ροδιών και Κρητών,³⁷ εις ούς συνέστησε να προσλάβωσι και ένα εντόπιον Τούρκον, ίνα ούτος με παρασύρη εις απόκεντρον τι μέρος και διευκολύνη την εξόντωσίν μου και ως τοιούτον εξέλεξαν τον παιδικόν μου φίλον και γείτονα Χασάν Γιούσπασην (: Hasan Yüzbaşı).³⁸ Ούτος έσπευσε να με πληροφορήση τα κατ' εμού και συνέστησε να μην εξέρχομαι την

1731, ενώ παλαιότερα υπαγόταν απευθείας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Η έδρα της Μητρόπολης ήταν το χειμώνα στη Σπάρτη και το καλοκαίρι στην Αττάλεια, σε απόσταση 180 και 140 χλμ. αντίστοιχα από τη Μάκρη. Στη Μητρόπολη Πισιδίας υπηρέτησαν σημαντικοί μητροπολίτες, όπως ο φαναριώτικης καταγωγής Γεράσιμος.

³⁶ Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και οι Μητροπόλεις ήταν αρμόδια για την κοινοτική εκπαίδευση. Η αυτονομία στην εκπαίδευση ήταν ένα από τα κύρια προνόμια των ελληνορθόδοξων που αμφισβήτησαν αργότερα οι Νεότουρκοι.

³⁷ Οι Μουσουλμάνοι Κρήτες, οι Τουρκοκρητικοί όπως έχει καθιερωθεί να ονομάζονται, εγκαταστάθηκαν στη Μάκρη μετά το 1897. Βλ. Αρχείο Προφορικής Παράδοσης Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, Μαρία Λιουδάκη Κώστας Σαρρής ή Κυπραίος: «Την Μάκρη την πρωτοκατοίκησαν Λιβησιώτες και Ροδίτες. Η Μάκρη είχε πληθυσμό επάνω κάτω 6 χιλ. κατοίκους πριν το 1897, το ¼ Τούρκοι και τα ¾ Χριστιανοί. Μετά το 1897 ήρθαν Τουρκοκρήτες κι έγιναν οι κάτοικοι μισοί-μισοί». Βλ. επίσης Πασχαλίδη, σ. 304: «Φοβερωτέρα μάστιξ ήσαν οι Τουρκοκρήτες, οι οποίοι ως μικρέμποροι και επαγγελματίαι ήλθαν εις επαγγελματικές προστριβάς και αντιζηλίαν. Ούτοι, δια να προκαλέσουν την συμπάθειαν των ομοφύλων των και να παύσουν να συναλλάσσονται με Χριστιανούς, παρίστανον τα εν Κρήτη παθήματά των επί το τραγικώτερον. Πολλοί των Τουρκοκρητών, κατέχοντες δημοσίας θέσεις, εξεδήλωναν το μίσος κατά των Χριστιανών, ηδίκουν δε τους Λεβησιανούς εις τας μεταξύ των Τούρκων διαφοράς των».

³⁸ Διαφορετική γραφή σε άλλο τετράδιο με σκόρπιες σημειώσεις: «[...] με απεκάλεσε επαναστάτην και κατ' επανάληψιν με διέταξε να παύσω εργαζόμενος ούτως, διότι δε παρήκουσα, ωργάνωσεν ομάδα εκ φανατικών Τούρκων εντοπίων, Ροδιών και Τουρκοκρητών διά να με εξοντώσουν και ούτως ηναγκάσθην να εκπατρισθώ και να καταφύγω ενταύθα. Τούτο μοι κατέστησεν γνωστόν ο παιδικός φίλος μου Χασάν Γιούσπασης, όστις προσελήφθη εις την σπείραν ταύτην διά να με παρασύρη εις απόκεντρον».

νύκτα εκ της οικίας μου, να μην απομακρύνομαι από τα κέντρα και εις τας ενώπιον τρίτων προσκλήσεις προς διασκέδασιν και εις εκδρομάς να αρνούμαι να δεχθώ αυτάς διά διαφόρους λόγους. Τούτο δε και έπραξον. Επειδή, όμως, ο βίος μου κατέστη αβίωτος και επειδή οι συνωμόσαντες κατ’ εμού ήρχισαν να δημιουργούν επεισόδια και καθ’ οδόν και εν τοις καφενείοις διά να με περιπλέξωσιν, ηναγκάσθην να εκτοπισθώ και να καταφύγω ενταύθα τον Οκτώβριον του 1900.

Ελληνικό προξενικό πρακτορείο Μάρκρης

Αλλά και μετά την εν Αθήναις εγκατάστασίν μου δεν έπαυσα από του να παρέχω τας υπηρεσίας μου διά κάθε εθνικόν ζήτημα. Και τοιουτοτρόπως επειδή εν Μάρκρη υφίστατο Ελληνικόν Προξενείον αλλ’ άμισθον,³⁹ εις το οποίον διωρίζοντο ανίκανοι και αμαθείς, πολλάκις δε ανήθικοι και ανάγωγοι (ως π.χ. Μαυρογένης⁴⁰ τις εκ Σαντορίνης, όστις διέπραξε μετ’ άλλων διάρρηξιν οικίας και ελήστευσε περιηγηθείς εν Μάρκρη και ανακαλυφθείς απεστάλη σιδηροδέσμιος εις Μούγλα,⁴¹ πρωτεύουσαν της επαρχίας), οίτινες συνετηρώντο διά των λεγομένων τυχηρών δικαιωμάτων από τους ναυτι-

³⁹ Το ελληνικό προξενείο στη Μάρκρη άρχισε να λειτουργεί το 1864, ακολουθώντας την ίδρυση του αγγλικού και γαλλικού προξενείου.

⁴⁰ Το 1894 ο Έλληνας πρόξενος στη Μάρκρη Μαυρογένους κατηγορείται για κλοπή και φυλακίζεται, ενώ αμφισβητείται η υπηκοότητά του και επομένως και η ιδιότητά του ως προξενικού πράκτορα της Ελλάδας. Βλ. Α.Υ.Ε., Πρεσβεία Κωνσταντινουπόλεως, 1894, 8, 10, 1. Προξενείο Σμύρνης. Φυλάκιση και Αποφυλάκιση Μαυρογένους, πρώην προξενικού πράκτορα στη Μάρκρη κατηγορηθέντος για κλοπή.

⁴¹ Μούγλα, πρωτεύουσα της υποδιοίκησης (σαντζάκι) Μεντεσέ.

λωμένους και εμπορευομένους Έλληνας,⁴² υπέδειξα να διορισθῆ ἔμμισθος περιοδεύων Πρόξενος εἰς δύο ἢ και τρεῖς ἢ περισσότερας γειτνιαζούσας πόλεις και κωμοπόλεις, τον οποίον κατά την απουσίαν του λόγω περιοδείας, να αντικαθιστά εἰς οἰοσδήποτε Έλλην υπήκοος, ἢ τούτου μη γενομένου να ανατεθῆ ἡ προστασία των Ελλήνων υπηκόων εἰς τους προξένους των Μ. Δυνάμεων, οἵτινες φιλέλληνες· ὅπερ και ἐγένετο και τοιουτοτρόπως τα συμφέροντα των εν Μάκρη Ελλήνων, ὡς και των πέριξ ανετέθησαν τη υποδείξει μου εἰς τον πρόξενον της Γαλλίας Ἰππόλυτον Καζίλην,⁴³ λίαν φιλέλληνα, ὅστις λίαν ικανοποιητικῶς ἔκτοτε υπεστήριξε τα συμφέροντα των Ελλήνων.⁴⁴

⁴² Οι αρχικά ἄμισθοι πρόξενοι ἦταν συχνά και εμπορικοί πράκτορες και εκτελούσαν χρέη δικαστῆ διευθετώντας εμπορικές αντιδικίες και προστατεύοντας τα δικαιώματα των υπηκόων τους, κυρίως εμπόρων και καπετάνιων.

⁴³ **Ἰππόλυτος Καζίλης**, (1852 - Ἰούλιος, 1918). Πρόξενος της Γαλλίας στη Μάκρη ἀπὸ το 1870 ἕως το θάνατό του το 1918. Διαδέχτηκε τον πατέρα του Αντώνη Καζίλη, πρῶτο πρόξενος της Γαλλίας στη Μάκρη (1852-1870). Πριν ἀπὸ την ἰδρυση του ελληνικοῦ προξενείου ἀλλὰ και σε περιόδους κρίσης ἀνάμεσα στην Ελλάδα και την Οθωμανική Αυτοκρατορία ἦταν επιτετραμμένος και για τα ελληνικά συμφέροντα. Λόγω της μακράς θητείας του ἀλλὰ και των στενῶν του σχέσεων με την ελληνική κοινότητα, συνέδεσε το ὄνομά του με την ιστορία της ελληνορθόδοξης κοινότητας Μάκρης. Στο πρόσωπό του Καζίλη οι Μακρηνολιβισιανοὶ βρήκαν ὄχι μόνο ἕναν προστάτη των συμφερόντων τους ἀλλὰ και ἕνα ἐκπρόσωπο του γαλλικοῦ και γενικότερα του ευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Βλ. περιοδικό *Πλειάς, Ὀργανο του γυναικείου Συλλόγου «Εργάνη Αθηνά»*, Σ. Αλιμπέρτη, 1900: «Αμφιβάλλουσιν οἱ ενταῦθα ὁμογενεῖς μας εἴαν οἱ εν τῷ υπουργεῖῳ μας ἀρμόδιοι γνωρίζωσι πού κείται ἡ Μάκρη και το Λιβίσιον, ὅτι ο πληθυσμός τούτων εἶναι ἀμιγῆς, ὅτι εν Μάκρη ὑπάρχει κοινότης ἀκμάζουσα και ὅτι εκ του ἀσφαλούς λιμένος και του ἐπικαίρου της θέσεως εἶναι μέγα κέντρον ἐμπορίου. Οἱ Γάλλοι και Αυστριακοὶ χωρὶς να ἔχωσιν υπηκόους εἰς Μάκρη, διατηροῦσι πράκτορας δι' ἐμπορικούς και ἀποικιακούς λόγους. Εὐτυχῶς ἡ διοικούσα τον τόπον ἀρχὴ μεριμνά πατρικῶς περὶ των υπηκόων της. Ἡ συμβίωσις ὅλων των κατοίκων εἶναι ἀδελφική, διέπει δε αὐτούς ἀμοιβαία σύμπνοια και ἐκτίμησις.» Βλ. ἐπίσης Πασχαλίδη, σελ. 269: «Εἰς Μάκρην υπήρχε και γαλλικόν υποπροξενεῖον, το ὁποῖο ἐξεπροσώπου ἐπὶ μακρὰ ἔτη ο ἀείμνηστος Ἰππόλυτος Καζίλης. Οὗτος, ἀν και δεν ἦτο πολὺ φίλος της Ελλάδος, περιέσωσε πολλούς των ἡμετέρων, κατηγορηθέντας ἐπὶ Ἑλλαδισμοῦ. Διεκρίνετο διὰ την λεπτότητα των τρόπων, ἀληθῆς ἠπότης, την τάξιν της ζωῆς και τας γνώσεις του, δι' ὅ ἐξετιμᾶτο μεγάλως. Ὅποια ἀντίθεσις με τους ἰδικούς μας προξένους».

⁴⁴ Διαφορετικῆ γραφῆ σε ἄλλο τετράδιο με σκόρπιες σημειώσεις: Προσθήκη σε διαφορετικῆ γραφῆ:

[Ο τότε ἄμισθος Έλλην πρόξενος ὀνόματι Μαυρογένης διέρρηξε δυστυχῶς την κατοικί-

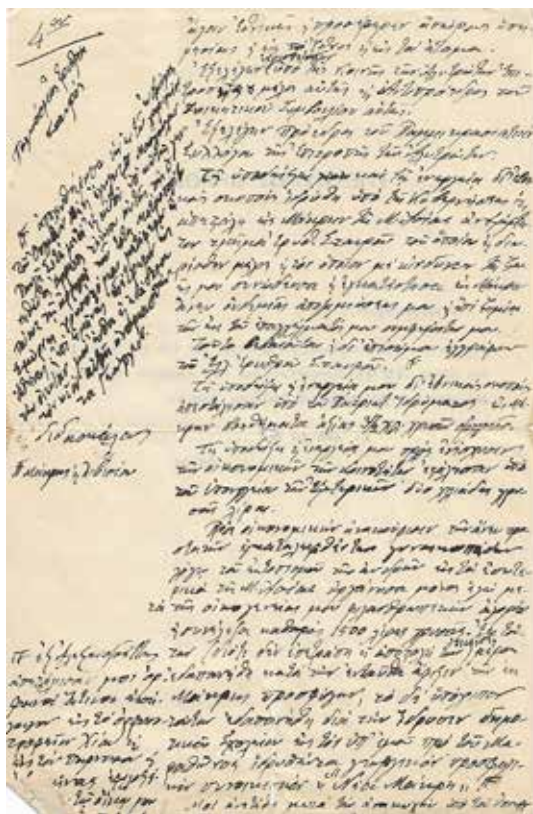
*Agencia Consulaire de France a Macri.
Σφραγίδα προξενείου της Γαλλίας στη Μάκρη.
Αρχεία Γαλλικού Υπουργείου Εξωτερικών - Nantes*

Και ενταύθα, όμως, καταφυγών δεν έπαυσα από του να εξασκώ την εθνικήν μου αποστολήν και να εργάζομαι διά την ελληνοπρεπή διαπαιδαγώγησιν των συμπολιτών μου και ούτω πλην άλλων επέτυχον την παρασημοφορίαν του Βασιλείου Βασιλειάδου διά του τότε υπουργού των εξωτερικών Αλεξ. Σκουζέ και ούτω προέβη και ούτος εις την ίδρυσιν δύο Παρθεναγωγείων εν Μάκρη και εν Λειβησίω. Δί' αλληλογραφίας εξ' Αθηνών υπέδειξα εις τον εν Μάκρη έμπορον Βασίλ. Α. Βασιλειάδην⁴⁵ -αντίπαλον του Χατζή Νικολ. Λουιζίδου- να οικοδομήση ιδιαίτερον Παρθεναγωγείον εν Μάκρη και εγώ εντεύθεν να επιδιώξω την παρασημοφορίαν του, όπερ και επέτυχον διά του τότε Υπουργού των Εξωτερικών

αν ευρωπαϊών περιηγητών. Συλληφθείς οδηγήθη δέσμιος εις Μούγλα της επαρχίας Μέντεσε του Νομού Σμύρνης. Κατόπιν τούτου κατέστησα γνωστόν τούτο αμέσως εις το Υπουρ. Εξωτερικών και υπέδειξα την ανάθεσιν των ελληνικών συμφερόντων εις τον τότε Γάλλον πρόξενον Ιππόλυτον Καζίλη, όπερ και εγένετο. Υπέδειξα εις τον τότε υπουργόν των Εξωτερικών την κατάργησιν του αμίσθως προξενείου και την ανάθεσιν των συμφερόντων των Ελλήνων υπηκόων Μάκρης εις τον τότε πρόξενον της Γαλλίας Ιππόλυτον Καζίλην, όπερ και εγένετο και επί σειράν ετών διηθύνην ούτος αξιοπρεπώς το Ελλην. Προξενείον προσλαβών ως βοηθόν τον τότε έγκριτον δικηγόρον Γεώργ. Λαζαρίδην].

⁴⁵ **Βασίλειος Α. Βασιλειάδης** (Λιβίσι, 1860-1915). Επιχειρηματίας και δημογέροντας Μάκρης και ο δεύτερος μέγας ευεργέτης της περιοχής μαζί με τον Χ. Ν.Λουιζίδη. Η δράση του του δεν περιορίστηκε μόνο στην πατρίδα του. Σημαντικές είναι οι δωρεές του στη Σμύρνη, η οποία, επίσης, τον ανακήρυξε μέγα ευργέτη. Υπήρξε ανταγωνιστής του Χ. Νικολάου Λουιζίδη στα κοινοτικά. Ίδρυσε παρθεναγωγείο στη Μάκρη.

Σελίδα από το χειρόγραφο της αυτοβιογραφίας του π. Δ. Καλαφίτη με τίτλο «Η βιογραφία μου εν σκιαγραφία.» Αρχείο Αντιγόνης Κοιρῶζου

ήτις ελειτούργησεν επωφελῶς ἐπὶ τρία ἔτη καὶ διὰ να συντρέξω εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους ἰδρυσὶν Σχολαρχείου, διέλυσα αὐτὴν καὶ μετετέθη εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Ι.Ν. τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς κατὰ τὸ 1904, ἔνθα εφημερεύω μέχρι τῆς σήμερον.

Διὰ να υποθάλπτω τὴν πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα ἀφοσίωσιν τῶν συμπολιτῶν μου υπέδειξα εἰς αὐτοὺς να ἀποστείλωσιν ἐκεῖθεν τὸν

Αλέξ. Σκουζέ.⁴⁶ Τὰς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κοινωτικὰς καὶ ἐθνικὰς ταύτας ὑπηρεσίας μου ἡ ἐφορῖα καὶ δημογεροντία Μάκρης ἐγνώρισεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν δι' ἐγγράφου αὐτῶν, ὅπερ εὐρίσκεται ἐν τοῖς Ἀρχείοις αὐτοῦ, δι' οὗ ἐζήτη τὴν ἠθικὴν δι' οἰουδήποτε ἄλλου μέσου ἀμοιβὴν μου, ἵνα καὶ ἄλλοι τὰ ἐθνικὰ ἐπαγγέλματα ἐξασκούντες μιμηθῶσιν τὸ παράδειγμά μου.⁴⁷

Ἐνταῦθα ἐγκατεστάθη ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ τὸ 1901 εἰς τὸ τότε προάστιον τῶν Ἀθηνῶν Πατήσια καὶ διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ Ι.Ν. τοῦ Ευαγγελιστοῦ Λουκά, ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖ ελειτούργει μόνον δημοτικὸν σχολεῖον, διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ προαστίου ἰδρυσά ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν μου πλήρη Ἀστικὴν Σχολὴν,

⁴⁶ Αλέξ. Σκουζές (Ἀθήνα, 1853-1937). Ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τὴν περίοδο 1895-1897 καὶ 1902-1908 τῆς Κυβέρνησης Θ. Δηλιγιάννη.

⁴⁷ Ἐγγραφο δημογεροντίας πρὸς Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν γιὰ τὴ θητεία τοῦ π. Διονυσίου στὴ Μάκρη καὶ τὸ Λιβίσι. Βλ. παράρτημα σ. 111.

θραυσθέντα μεγάλον κώδωνα της Μητροπόλεως,⁴⁸ τον οποίον διά των ενεργειών μου παρά τω Υπ. των Ναυτικών ανεκαίνισα άνευ ουδεμιάς αμοιβής και εμεγέθυνα εις τα εν Πόρω Πολεμικά Χυτήρια. Τούτον μετά μεγάλης πομπής οι κάτοικοι Μάκρης και Λιβισίου υπεδέχθησαν και τον ανεστύλωσαν εις το κωδωνοστάσιον των Ταξιαρχών.

Εν αυτή μετά τον Βαλκανικόν πόλεμον ηγήθην Επιτροπής Κυριών και συνέλεξα υπέρ τας 26 χιλ. χρυσάς δραχ. διά την ναυαρχίδα «Βασ. Κωνσταντίνος». Ίδρυσα Πολιτικόν Σύλλογον τη υποδείξει της τότε Κυβερνήσεως υπό την επωνυμίαν «Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος Ἡ Τελημοσός», όστις υπό την προεδρίαν μου ηργάσθη υπέρ άγαν εθνικώς και προσέφευρεν απείρους υπηρεσίας και εις το έθνος και εις τα άτομα. Εξελέγην αριστίνδην υπό της Κοινής των Αλυτρώτων Επιτροπής μέλος αυτής και Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου αυτής. Εξελέγην Πρόεδρος του «Παμμικρασιατικού Συλλόγου της Επιτροπής των Αλυτρώτων».⁴⁹

Τη υποδείξει μου και τη ενεργεία δι' εθνικούς σκοπούς ιδρύθη υπό της Κυβερνήσεως και απεστάλη εις Μάκρην της Μ. Ασίας ανεξάρτητον τμήμα του Ερυθρού Σταυρού, του οποίου και διωρίσθην μέλος και το οποίον με κίνδυνον της ζωής μου συνώδευσα και εγκατέστησα εις Μάκρην άνευ ουδεμιάς αποζημιώσεως μου και επί ζημιά των εκ του επαγγέλματός μου συμφερόντων μου. Τούτο βεβαιούται και δι' επισήμου εγγράφου του Ελλ. Ερυθρού Σταυρού.⁵⁰

Απληυθέρωσα την εν τω εν Σμύρνη χαρεμίω του Οσμάν Βέη έγκλειστον Μοσχούλα Π. Σ. μετά εξ' αυτού υπ' αυτής γεννηθέντος άρρενος τέκνου αυτής, τους οποίους τη αρωγή του τότε **Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσοστόμου**⁵¹ μετέφερον εις Αθήνας και επί 4 μήνας διέτρεφον εις την

---

⁴⁸ Μητρόπολη θεωρείται ο Ναός των Ταξιαρχών στο Λιβίσι, ο παλαιότερος και σημαντικότερος ναός της περιοχής. Οθωμανικό έγγραφο-άδεια για την ανακαίνιση του ναού τοποθετεί την ίδρυσή του στα προ της Άλωσης χρόνια.

⁴⁹ Βλ. παράρτημα σ. 120.

⁵⁰ Αρχείο Κοτρώζου. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, εν Αθήναις τη 14 Φεβρουαρίου 1927, αρ. πρ. 261. Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός πιστοποιεί ότι ο Ιερέυς Διονύσιος Καλαφάτης απετέλεσε μέλος της εις Μάκρην αποσταλείσης κατ' Απρίλιον του 1919 Ιατρικής Αποστολής, αλλ' ούτε αποζημιώσιν τινά έλαβε διά την συμμετοχήν του ταύτην ούτε διαχειρίσιν χρηματικην είχαν εν τη αποστολή, ούτε και τρίτον τινός απαιτήσιν εκ του Ερυθρού Σταυρού ανέλαβεν, ούτε άλλην τινά απαιτήσιν ήγειρε ποτέ κατά του Ερυθρού Σταυρού. Ο πρόεδρος Ι. Αθανασάκης.

⁵¹ Αρχείο Κοτρώζου. Σημείωμα Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομου με ημερομηνία 15

οικίαν μου, ένθα και εβάπτισα τον υιόν αυτής ονομασθέντα Γεώργιον. Τη υποδειξει και ενεργεία μου προς ενίσχυσιν των οικονομικών των κοινοτήτων εστάλησαν υπό του Υπουργείου των Εξωτερικών δύο χιλιάδας χρυσάς λίρας. Προς οικονομικήν ανακούφισιν των άνευ προστατών εγκαταλειφθέντων γυναικοπαίδων λόγω του εκτοπισμού των ανδρών εις τα εσωτερικά της Μικράς Ασίας οργάνωσα μόνος εγώ μετά της οικογενείας μου φιλανθρωπικήν αγοράν και συνέλεξα καθαράς 1.500 λίρας χρυσάς.⁵² Εκ τούτων (διότι δεν επετράπη η αποστολή των εκείσε) μέρος εδαπανήθη κατά την ενταύθα άφιξιν των εκ Μάκρης προσφύγων, το δε υπόλοιπον εδαπανήθη διά την ίδρυσιν δημοτικού σχολείου εις τον υπ' εμού προ του Μαραθώνος ιδρυθέντος γεωργικού προσφυγικού συναικισμού η Νέα Μάκρη. Εξ Αλεξανδρόεττας απεστάλησαν μοι ορφανά,⁵³ άτινα εισήγαγον εις το ορφανοτροφείον Χίου⁵⁴ και εις τον «Παρνασσόν»⁵⁵ και διά μήνας εφιλοξένησα εν τω οίκω μου. Μοι ανετέθη μετά την Ανακωχήν υπό του Υπουργού [κενό στο πρωτότυπο], του οποίου [...] διά του τότε υπουργού των Εξωτερικών Στεφάνου Δραγούμη, μεθ' ού συνεδέθην κατά την εν Αθήναις μαθητικήν μου διαμονήν ενήργησα την παρασημοφορίαν και τοιουτοτρόπως προέβη και εις την εν Λιβισίω ίδρυσιν Παρθηναγωγείου και ούτος ανεκηρύχθη μέγας ευεργέτης των κοινοτήτων Μάκρης και Λιβισίου.⁵⁶

[...] Παραλίαν της Μικράς Ασίας και συλλογήν πληροφοριών διά τα

Μαΐου 1919: Τω Αρχηγώ, ίνα βοηθήση τον εκ Μάκρης Αρχιερατικό Επιτρόπω Διονυσίω Καλαφάτη, Οικονόμω, ίνα παραλάβη το κοράσιον Μοσχούλα Παύλου, ευρισκόμενον εν τη οικία του Οσμάν Βέη. Μετ' ευλογίαν. Βλ. παράρτημα σ. 115.

⁵² Αρχείο Κοτρώζου. Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Η Τελμησσός'. Βλ. παράρτημα σ. 176.

⁵³ Αρχείο Κοτρώζου.

⁵⁴ Εθνικό «Μιχάλειο» Ορφανοτροφείο Θηλέων Χίου. Ιδρύθηκε το 1924 ή το 1931 από το Υπουργείο Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως.

⁵⁵ Ο Φιλολογικός Σύλλογος 'Παρνασσός' ιδρύθηκε από τους αδελφούς Λάμπρου το 1865 με σκοπό την πνευματική και κοινωνική βελτίωση του λαού. Το 1872 ο Σύλλογος ίδρυσεν Νυκτερινή Σχολή για άπορα παιδιά.

⁵⁶ Προσθήκη με τους παρακάτω τίτλους, πιθανόν θέματα τα οποία ήθελε να προσθέσει αναλυτικότερα. [Αγορά υπό της κοινότητος της δεκάτης - Κώδων Ταξιαρχών - Η μετά του Στεφ. Δραγούμη γνωριμία μου - παρασημοφορία Χ. Ν. Λουζίδου - Υπόθεσις προξενείων κ.τ.λ. Βασιλειάδου - Υποτροφία διδασκάλου Παρασκευά Ελευθερίου-Σταματίου Πετριδίη και Γεωργ. Πολίτη.]

κατά τους Ιταλούς (Ρέντης).⁵⁷ Δί' υπομνήματος μου προς τον πρόεδρον της Κυβερνήσεως κ. Ελευθ. Βενιζέλον υπέδειξα πολλές ατελείας της συνθήκης των Σεβρών⁵⁸ και τας επιζημίους και ασυμφόρους διατάξεις αυτής διά τους υποδούλους Έλληνας και την αναθεώρησιν αυτών και τας οποίας ο κ. Πρόεδρος απεδέχθη ως ορθωτάτας.⁵⁹ Μάρτυρες ο τότε διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου κ. Κυριακίδης και ο τότε υπάλληλος του Υπουργείου των Εξωτερικών κ. Κυριακός Βενιζέλος.⁶⁰

Μετά την Μικρασιατικήν Καταστροφήν κατώρθωσα διά της εγκαίρου και μετ' επιμονής επεμβάσεως μου να πείσω τους αρμοδίους, ώστε να αποστείλωσι τα διά την εκκένωσιν της Θράκης προσωρισμένα ατμόπλοια εις τα Ν.Δ. παράλια της Μ. Ασίας και να διασωθή ούτω δί' αυτών ολόκληρος ο πληθυσμός των μερών εκείνων, όστις κατά διαταγήν του Κεμάλη⁶¹ έπρεπε εντός πέντε ημερών να εκκενώση τα μέρη του είτε διά ξηράς είτε διά θαλάσσης. Επίσημον έγγραφον της Επιτροπής Αλυτρώτων βεβαιοί.⁶² Μετά την προσέλευσιν των προσφύγων ενταύθα επειδή ο

⁵⁷ Κωνσταντίνος Θ. Ρέντης (1884-1958). Υπουργός Εξωτερικών.

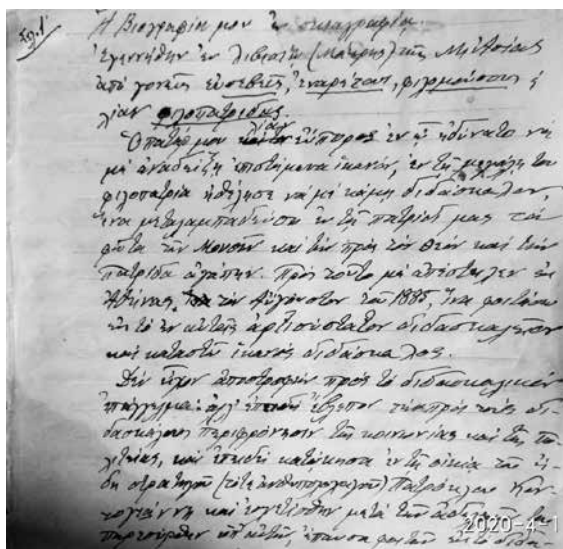
⁵⁸ Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920). Συνθήκη μεταξύ της ηττημένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των νικητριών Μεγάλων Δυνάμεων (Αντάντ) της Ευρώπης που αποφάσιζε το μέλλον της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η μη αποδοχή της και η αντίσταση των Οθωμανών Τούρκων καθώς και ο Ελληνοτουρκικός πόλεμος που ακολούθησε την κατοχή της Σμύρνης κι έληξε με ήττα των Ελλήνων και των Μεγάλων Δυνάμεων οδήγησαν στη Συνθήκη της Λωζάννης που υπογράφηκε σε τρία χρόνια, τον Ιούλιο του 1923, ακυρώνοντας τη Συνθήκη των Σεβρών.

⁵⁹ Αρχείο Κοτρώζου. Εφημερίδα *Εμπρός*, 1921: «Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος η 'Τελημοσός' εν γενική συνελεύσει αυτού συνετάξεν υπόμνημα επί της Συνθήκης των Σεβρών, όπερ επέδωκε χθες εις τον κ. Πρόεδρον της Κυβερνήσεως, ίνα υποβάλη αυτό εις την Διάσκεψιν του Λονδίνου. Διά τούτου εκτίθενται αι από των Τούρκων και μετά την Ανακωχήν διαπραχθείσαι κακουργίαι, δι' ούς πρέπει να αναθεωρηθώσι άρθρα τινά της Συνθήκης υπέρ των υπό τον Τουρκικόν ζυγόν υπολειφθέντων Ελλήνων, ως τα περί αποζημιώσεων, περί καταρτισμού των επί τούτω επιτροπών, περί παιδείας και θρησκείας, περί αντισηκώματος (πετέλ), περί υπηκοότητος των πάλαι και νυν πολιτογραφηθέντων και εν τέλει εκφράζουσι την πεποίθησιν ότι οι ισχυροί θέλουσιν επιβάλη εις την Τουρκίαν καταλλήλους όρους, ίνα καταστήσωσιν αυτήν ανίκανον εις το κακουργείν και καταδυναστεύειν εν τω μέλλοντι».

⁶⁰ Κυριακός Βενιζέλος (Μουριές Χανίων, 1816-1883).

⁶¹ Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ (Θεσσαλονίκη, 1881-Κων/πολη 1938). Τούρκος στρατιωτικός, πολιτικός, ιδρυτής και πρώτος πρόεδρος της Δημοκρατίας της Τουρκίας.

⁶² Αρχείο Κοτρώζου. «Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία, εν Αθήναις, 12 Οκτωβρίου 1922. Βεβαιούμεν ότι τη αμέσω ενεργεία και τη εγκαίρω υποδείξει του Προέ-

Σελίδα από το χειρόγραφο της αυτοβιογραφίας του π. Δ. Καλαφάτη με τίτλο «Η βιογραφία μου εν σκιαγραφία.» Αρχείο Αντιγόνης Κοτρώζου

Μητροπολίτης της Εκκλησιαστικής Επαρχίας Πισιδίας Γεράσιμος⁶³ εκ Κων/πόλεως (όπου ήτο Συνοδικός) κατέφυγεν εις Ιερουσαλήμ, ανετέθησαν εις εμέ τα καθήκοντα Τοποτηρητού Πισιδίας.⁶⁴ Επί σειράν δε ετών εξήσηκον ενδελεχώς και αόκνως τας εκ του αξιώματός μου τούτου απορρεούσας υποχρεώσεις προς τους υπέρ 50 χιλιάδας πρόσφυγας της επαρχίας ταύτης και τας 15 πόλεις και κοινότητας αυτής,⁶⁵ άνευ ουδεμιάς αμοι-

δρου του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου 'Η Τελμησσός' Αιδεσιμωτάτου Διονυσίου Καλαφάτη, επιβοηθώντας του κ. Προέδρου της Κοινής των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπείας κ. Ευαγγέλου Χατζηγιωάννου, μετά την υπό του Κεμάλ δοθείσαν διαταγήν περί εκτοπίσεως των Ελληνικών Πληθυσμών της νοτιοδυτικής παραλίας της Μ. Ασίας, εγένετο υπό του Υπουργού της Εθνικής Οικονομίας κ. Ευθ. Κανελλοπούλου η απόσπασις των διά την Θράκην προωρισμένων ατμοπλοίων και η αποστολή αυτών εις τα παράλια της Μάκρης και Ατταλείας προς διάσωσιν των πληθυσμών των μερών αυτών. Εν Αθήναις, τη 12 Οκτωβρίου 1922, ο πρόεδρος Ε. Χατζηγιωάννου, Γεν. Γραμματεύς κ.ε.α. Ότι ακριβές αντίγραφον του εις χείρας μου ευρισκομένου πρωτοτύπου, εκδιδόμενον εφ'απλού προς χρήσιν Διοικητικής Αρχής. Εν Αθήναις, τη 6 Φεβρουαρίου 1934. Ο επικυρών δικηγόρος». Βλ. παράρτημα σ. 126.

⁶³ **Μητροπολίτης Πισιδίας Γεράσιμος.** Γεράσιμος Τανταλίδης (Σύλλη Ικονίου, 1854-Ιεροσόλυμα, 1928). Φαναριώτικης καταγωγής. Αποφοίτησε από τη Θεολογική Σχολή Χάλκης. Σπούδασε Νομικά στο πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαδέχθηκε τον Μητροπολίτη Πισιδίας Βενέδικτο στην εκκλησιαστική επαρχία Πισιδίας. Μητροπολίτης Ιωαννίνων (1905-1909), Ρόδου (1909-1912), Πισιδίας (1913-1919). Μετά την Ανακωχή εκλήθη Συνοδικός στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, όπου υπηρέτησε έως το 1922. Μετέβη στα Ιεροσόλυμα το 1923.

⁶⁴ Τοποτηρητής: κληρικός που ασκεί προσωρινά τα καθήκοντα επισκόπου σε έδρα που χηρεύει αλλά και διοικητικός αντικαταστάτης μιας αρχιερατικής επαρχίας (επισκοπής, μητρόπολης, αρχιεπισκοπής ή πατριαρχείου) σε περίπτωση αδυναμίας εκτέλεσης καθηκόντων ενός επαρχιούχου επισκόπου.

⁶⁵ Η Μητρόπολη Πισιδίας περιλαμβάνει τις Εξαρχίες Ατταλείας και Σίδης με σημαντικότερες κοινότητες: Σπάρτη, Βουρδούριο, νησί Εγυρδίρ, Πάρλα, Αντιόχεια Πισιδίας/Γιαλβάτς,

**Μητρόπολη Πισιδίας, Μητροπολίτης Πισιδίας
Γεράσιμος Τανταλίδης**

βής, ως τούτο πιστοποιείται εδώ, επιδοτούντο πάντες οι Αρχιερείς και οι Τοποτηρηταί της Μ. Ασίας. Μετά την αποκατάστασιν των προσφύγων της επαρχίας μου και την απαλλαγὴν μου εκ των καθηκόντων του Τοποτηρητοῦ Πισιδίας ἵδρυσά ενταύθα Σύλλογον Κοινωνικῆς Ὀφελείας ὑπὸ την επωνυμίαν «Μέριμνα», ὅστις διὰ της εξασκήσεως της φιλανθρωπίας αποβλέπει κυρίως εις την διαπαιδαγώγησιν και αναμόρφωσιν και ηθικοποίησιν της κατωτάτης κοινωνικῆς τάξεως, ἥτις λόγω του πνευματικῆς και ηθικοῦ σκότους, εις το οποίον ευρίσκεται, εἶναι ἡ εστία και ἡ πηγή πασῶν των κακιῶν, αἰτινες μαστίζουσι ολόκληρον την κοινωνίαν, δεν εἶναι δε μακρὰ ἡ ἡμέρα της ἐνάρξεως των εργασιῶν του, διότι και ἡ κοινωνία και ἡ Κυβέρνησις εκτιμῶσαι την σοβαρότητα της αποστολῆς αὐτοῦ ὑπόσχονται γενναίαν και πλουσίαν την συνδρομήν αὐτῶν. Και ἐν τῇ εξασκήσει δε των ιερατικῶν μου καθηκόντων δεν υστέρησα, διότι πλην ἄλλων και διὰ την ψήφισιν το πρῶτον του περὶ των ἐνοριῶν νόμου ἐπὶ Ζορμπά, ἐγὼ μετὰ τεσσάρων ἄλλων συναδέλφων μου ἐπρωτοστάτησα και το θεῖον κήρυγμα ἐν τῷ Ι. Ναῷ της Ζωοδόχου Πηγῆς,⁶⁶ διὰ του αειμνήστου ἀρχιμ. Διονυσίου Φαρμάκη εισηγάγον ἱεροκήρυκας και διὰ της προθύμου και ἀνιδιοτελοῦς ἐξυπηρητήσεως των πνευματικῶν ἀνα-

---

Ουλούμπορλου, Αττάλεια, Ελμαλί, Αλάγια, Μαναβγκάτ. Το 1919 ο μητροπολίτης Γεράσιμος Τανταλίδης καλεῖται στην Κων/πολη ὡς Συνοδικός. Μετὰ την παραίτησιν του Γερασίμου το 1922, τον μητροπολίτη ἀντικατέστησε ὁ ἐπίσκοπος Πατάρων Μελέτιος, τελευταῖος μητροπολίτης Πισιδίας. Σημαντικὸ ρόλο για την ασφαλή μετάβαση των Χριστιανῶν της Πισιδίας ἐπαιξάν ὁ ἱερέας και ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Σπάρτης Ἰωακείμ Πεσματζόγλου και ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Πισιδίας π. Διονύσιος Καλαφάτης. Για την ἱστορία της Μητροπόλεως Πισιδίας βλ.: <http://asiaminor.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaId=5841>

⁶⁶ Ἐνοριακὸς Ἱερός Ναός Ζωοδόχου Πηγῆς Κάτω Πατησιῶν. Οικοδομήθηκε το 1846 σε σχέδια του Δ. Ζέζου.

γκών των ενοριτών μου και εν γένει διά της καθ' έκαστα πολιτείας μου κατέστησα πάσι τοις πιστοίς σεβαστόν το επ' εμοί αξίωμα του ιερέως και εν Πατησίοις και εν τη ενορία του Ι. Ν. της Ζωοδόχου Πηγής, ένθα από του 1904 εφημερεύω.

*Μητρόπολη Πισιδίας,
Μητροπολίτης Πισιδίας Γεράσιμος Τανταλίδης*

**Σύντομο βιογραφικό σημείωμα του π. Διονυσίου
γραμμένο σε τρίτο πρόσωπο με τίτλο:
*Βιογραφικαί σημειώσεις δοθείσαι εις Μελάν, Δεκέμβριος 1938.***

Ο Διον. Καλαφάτης εκ Μάκρης Μ. Ασίας εφοίτησεν εις το εν Αθήναις διδασκαλείον και έτυχεν απολυτηρίου αριστεύσας κατά το 1892. Διαπνεόμενος υπό φιλοπροόδων και πατριωτικών αισθημάτων επέστρεψεν εις την ιδιαίτεραν του πατρίδα, όπου διωρίσθη διδάσκαλος και διευθυντής των Αστικών Σχολών Μάκρης και Λιβισίου. Εισηγάγε την γυμναστικήν εν τοις σχολείοις και με άμεσον κίνδυνον ήρχισεν την διδασκαλίαν της νεωτέρας Ελλάδος. Εμάνθανε εις τους μαθητάς του πατριωτικά άσματα, τα οποία ούτοι έψαλλον κατά τας συχνάς εκδρομάς των, εν ώ λόγω προσεπάθη να εμφυτεύση εις τους μικρούς μαθητάς του την αγάπην

προς την πατρίδα και την προσήλωσιν εις την μεγάλην ιδέαν. Ίνα δε αποπλανή τους Τούρκους έμαθον εις τους μαθητάς έν τουρκικόν άσμα, το οποίον ούτοι έψαλλον ότε παρίσταντο Τούρκοι. Επειδή δε η κοινότης εστερείτο μορφωμένου ιερέως, εδέχθη όπως χειροτονηθή τοιούτος, ίνα εν τούτω εξυπηρετήση και την θρησκείαν. Ίδρυσε φιλικήν εταιρείαν κατά το πρότυπον της παλαιάς εθνικής. Έως δέκα πέντε έτη υπήρξεν βάρδος και διαπρύσιος κήρυξ του θείου λόγου και πρωτεργάτης κάθε προόδου. Τέλος, όμως, γενόμενος αντιληπτός υπό των Νεοτούρκων και κινδυνεύων να συλληφθή και να θανατωθή ειδοποιηθείς υπό φίλον του Τούρκον κατόρθωσε να διαφύγη και να καταφύγη εν έτει 1900 εις Αθήνας. Αι κοινότητες Μάκρης και Λιβισίου δι’ εγγράφου των προς το Υπουργείον Εξωτερικών αναφέρουν την εν Μ. Ασία εθνικήν του δράσιν και ζητούν την ηθικήν ικανοποίησιν του Διονυσίου Καλαφάτη. Αλλά και ενταύθα καταφυγών και διορισθείς από του 1902 εφημέριος του Ι. Ν. ‘Η Ζωοδόχος Πηγή’, δεν έπαυσεν εργαζόμενος και ως ιερεύς και ως πατριώτης και ως φιλόανθρωπος. Δεν έπαυσεν ενδιαφερόμενος υπέρ του αλυτρώτου ελληνισμού και της ιδιαιτέρας πατρίδος του. Ηγείτο πάντοτε κάθε Εθνικής κινήσεως, προεδρεύων διαφόρων επιτροπών ως π.χ. κατά την διενέργειαν εράνων προς ναυπήγησιν ναυαρχίδος μετά τους βαλκανικούς πολέμους. Κατά τον παγκόσμιον πόλεμον και ίνα δημιουργήση κίνησην υπέρ του αλυτρώτου Ελληνισμού ιδρύει τον Μικρ. Σύλλογον ‘Η Τελημοσός’, του οποίου υπήρξεν πρόεδρος και του οποίου η δράσις υπήρξεν τεραστία διά της αποστολής τηλεγραφημάτων προς τας κυβερνήσεις των Συμμάχων και την διάσκεψιν και την κατάθεσιν υπομνημάτων εις το Υπουργ. των Εξωτερικών και τω Ελ. Βενιζέλω ίνα κατατοπίση τούτον επί των διαφόρων ζητημάτων αφορώντων του αλύτρωτου Ελληνισμού. Υπήρξεν πρόεδρος ετέρου Μικρ. Σωματείου ‘Η Ένωσις’, καθώς και αντιπρόεδρος της ‘Κοινής των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπής’. Σημειωτέον ότι τα μικρασιατικά σωματεία είχαν μεγάλην εθνικήν αποστολήν προ του 1920. Διωργάνωσεν εορτάς και αγοράς, των οποίων το προϊόν διέθετεν δι’ αγαθοεργούς σκοπούς υπέρ των θυμάτων του Κεμάλ. Μετά την κατάληψιν της Σμύρνης υπό του Ελληνικού Στρατού ενεργεί και επιτυχάνει και ηγείται όλως αφιλοκερδώς και με ίδιας δαπάνας της αποστολής Ερυθρού Σταυρού εις Μάκρην Μ. Ασίας και διατρέχει άμεσον κίνδυνον, φονευθέντος του ιατρού του Ερυθρού Σταυρού Μάνωλα.

Μετά την Μικρασιατικήν Καταστροφήν το ενδιαφέρον του υπέρ των

προσφύγων είναι τεράστιον. Μετατρέπει την κατοικίαν του εις Υπουργείον Περιθάλψεως και εις νοσοκομείον λοιμωδών νόσων, αφού και πάσχοντας εκ τυφοειδούς ενοσήλευσεν εν τη οικία του. Διά την τοιαύτην του δράσιν διορίζεται από το Υπουργείον Εξωτερικών Τοποτηρητής Πισιδίας μη θελήσας να λάβη ουδέ οβολόν διά τας υπηρεσίας του ταύτας δικαιούμενος. Ιδρύει την κοινότητα αγροτικού συνοικισμού Ν. Μάκρης παρά τον Μαραθώνα καταβαλών υπερανθρώπους κόπους και προσπάθειάς όπως επιτύχη τούτου και μέχρις ότου ορθοποδήση αυτή. Στρέφει τέλος την προσοχήν του και προς τον γηγενή πληθυσμόν και ιδρύει τον νυν δρώντα Σύλλογον Κοινωνικής Ωφελείας 'Μέριμνα', σκοπός του οποίου ήτο η ίδρυσις παιδονομικών σταθμών, ιδέαν ην πρώτος ούτος εν Ελλάδι έσχε. Κατόπιν διά εορτών και συνδρομών των μελών αλλά και εξ' ιδίων καταβάλλων εκ του υστερήματος μεγάλα ποσά, αναβιβάζει την περιουσίαν του Συλλόγου χωρίς θόρυβον και τυμπανοκρουσίας εις 500.000. Κρούει τας θύρας των αρμοδίων αναπτύσσων τας ιδέας του επί των παιδονομικών σταθμών, αλλά δυστυχώς αντιλαμβάνεται ότι μόνον εις τας ιδίας του δυνάμεις πρέπει να υπολογίζη. Ο θάνατος δεν τον αφήκε να αποτελειώση και εφαρμόση τας προτύπους αυτού ιδέας επί των παιδονομικών σταθμών, τας ήδη το συμβούλιον του Συλλόγου δαπανά την περιουσίαν αυτού εις άλλους αγαθοεργούς σκοπούς, και ούτω πέρυσιν ενέδυσσε εν τη κυριολεξία 200 γέροντας και 200 παιδιά δαπανήσας περί τα 250 χιλ. δραχμών, νύν δε διανέμει τρόφημα αξίας υπέρ εκατόν χιλ. δραχ. εις 550 απόρους οικογενείας. Τοιούτος υπήρξεν ο σεβαστός Διον. Καλαφάτης, όστις αφιέρωσε όλην του την ζωήν εις αγαθοεργούς και πατριωτικούς σκοπούς».

Σφραγίδα Μητρόπολης Πισιδίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Πατήρ Διονύσιος Καλαφάτης Οικονόμος (Λιβίσι, 1871 – Αθήνα, 1939)

Ο πατήρ Διονύσιος Καλαφάτης⁶⁷ γεννήθηκε στο Λιβίσι το 1871 και απεβίω-

---

⁶⁷ Βλ. Λαμέρας, σελ. 52, 54: «Ο Κριεζής Καλαφάτης (Παπά-Διονύσιος) εγεννήθη το 1871 και υπήρξεν απόφοιτος του Διδασκαλείου Αθηνών. Ως διευθυντής των σχολείων Μάκρης, ου μόνον την ως οίον τε τελειοτάτην πνευματικήν ανάπτυξιν των μαθητών αυτού επεδίωξεν, αλλά και το εθνικόν φρόνημα υπέρ τις και άλλος εκαλλιέργησε εις τας ψυχάς των ελληνοπαίδων, διδάσκων αυτούς, εκτός προγράμματος, ιστορίαν ελληνικήν των νεωτέρων χρόνων, τον εθνικόν ύμνον, άσματα «κλέφτικα» κ.λπ. Διωργάνωσε τακτικάς εν τω Σχολείω εορτάς και συχνάς εκδρομάς των μαθητών εις τα περίξ. Κατά τας εκδρομάς δε ταύτας οι μαθηταί έψαλλον το εξής άσμα, γραφέν υπό Λυβησιανού ιατρού, διαμένοντος εν Αθήναις, μελοποιηθέν δε υπό του Κριεζή.

*Η σημαία μας προβαίνει
υψηλά με περηφάνεια
γαλανόλευκα ντυμένη
με σταυρό στην κορυφή
γύρω γύρω της στεφάνια
δάφνης ρίψατ' αδελφοί
Εν τω μέσω αστραπών, κεραυνών και βροντών
από δάφνες μυρτιές γεννημένη
Χαίρε καύχημα μέγα ημών ζηλευτόν
Χαίρε, χαίρε παρθέν' αγιασμένη*

σε στην Αθήνα το 1939. Πατέρας του ο Αγγελής Μιχ. Καλαφάτης και μητέρα του η Μαρία Κριεζή. Η οικογένεια Καλαφάτη κατάγεται από την Κύπρο όπως και πολλές γνωστές οικογένειες της Μάκρης και του Λιβισίου -Πασχαλίδου, Λαζαρίδου, Κυπριανού, Γεωργαλλίδου, Κριεζή, κ.ά.- γεγονός που μαρτυρά ένα παλαιό και σημαντικό μεταναστευτικό ρεύμα από την Κύπρο στην περιοχή.⁶⁸ Το επώνυμο Καλαφάτης όπως και Καλαφάτογλου απαντάται

Μετά οκτώ ετών διδασκαλίαν, χειροτονήθη ιερεύς, αλλά και πάλιν εξηκολούθη διδάσκων. Η τοιαύτη όμως απροκαλύπτως εθνικιστική δράσις αυτού, ήγειρε την οργήν των Τούρκων, διό και ηναγκάσθη εν έτει 1900 να καταφύγη εις Αθήνας, διορισθείς εφημέριος του ιερού Ναού του Οσίου Λουκά, οπόθεν μετετέθη εις τον εν Αθήναις ιερόν Ναόν της Ζωοδόχου Πηγής, εν ώ και παρέμεινεν εφημερεύων μέχρι του θανάτου αυτού. Εξ Αθηνών μετέβη εις Μάκρην εν έτει 1919, μετά της αποστολής του Ερυθρού Σταυρού, κομίζων ενδύματα και τρόφιμα εις τους εκ των εκτοπισμών και των εξοριών ταλαιπωρημένους κατοίκους. Μετά την Μικρασιατικήν συμφοράν, ίδρυσεν εν Αθήνας τον «Παλλύκειον Σύλλογον», όστις πλείστας όσας παρέσχεν υπηρεσίας και διευκολύνσεις εις τον εκ Μάκρης και Λυβησίου εν οικτρά καταστάσει καταφυγόντα εις Αθήνας πληθυσμόν. Διορισθείς τοποτηρητής Πισιδίας, πολλάς κατέβαλλε προσπαθείας, κατά μυρίων δυσχερειών, ίνα δυνηθή να εγκαταστήση περί τας 90 οικογενείας Λυβησιανών, παρά τον Μαραθώνα, ιδρύσας την Νέαν Μάκρην και διασώσας ούτω το όνομα της πατρίδος αυτού, τούθ' όπερ δεν θα συνέβαινεν, εάν αι οικογένειαι διεσκορπίζοντο τήδε κακέισει, ως συνέβη διά πολλάς άλλας κοινότητας της Μικράς Ασίας. Ο Δ. Καλαφάτης διετέλεσεν επί έτη μακρά πρόεδρος του Ενοριακού Φιλανθρωπικού Ταμείου. Ίδρυσεν τον φιλανθρωπικόν σύλλογον η «Μέριμνα», όστις λειτουργεί μέχρι του νύν ευδοκιμώτατα, υπέρ των πτωχών ορφανών, νέων και νεανίδων, μέχρι της εν τη κοινωνία αποκαταστάσεως αυτών. Ο Διονύσιος Καλαφάτης απέθανεν εν Αθήναις, εν έτει 1939, και εν ηλικία 68 ετών».

⁶⁸ Ο Σάββας Πασχαλίδης καταγράφει σημαντικά μεταναστευτικά ρεύματα από Κύπρο, Κρήτη, Πελοπόννησο και Δωδεκάνησα. Βλ. Πασχαλίδης « [...] Εις Λεβήσιον αναμφιβόλως κατέφυγαν Κύπριοι κατά το ΙΗ' αιώνα, ότε λιμός έπληττε την νήσον συνέπεια ανομβρίας, οι δε κάτοικοι της Κύπρου ηναγκάζοντο εις εκπατρισμόν ζητούντες διέξοδον και σωτηρίαν εις τα παράλια της νοτίου Μικρασίας, όπου ίδρυσαν κόμας και Πολίχνας Κυπρίων αποίκων. Διά τούτο η προσωδία τα ήθη και έθιμα Λεβησίου φωνάζουν Κυπριακήν προέλευσιν, τους δε Λεβησιανούς από την προφοράν εκλαμβάνουν Κυπρίους. Τούτο επί πλέον μαρτυρεί την επί αιώνας επικοινωνίαν Κύπρου και Τελμησσού και την εκ Κύπρου εν πολλοίς προέλευσιν των ΛεβησιανοΜακρηνηών, όπως αι σύγχρονοι οικογένειαι Γεωργαλλίδου Πασχαλίδου, Λαζαρίδου, Κυπριανού, Κριεζή Καλαφάτη κ.ά. Και εκ Κρήτης προσέφυγαν εις Λεβήσι κατά τας εξεγέρσεις των Κρητών κατά των Ενετών και Τούρκων προ παντός εκ Σητείας, της οποίας πολλά ήθη, τραγούδια του Ερωτόκριτου και χοροί προσομοιάζουν με τα Λεβησιανιά».

π. Διονύσιος Καλαφάτης,
Αρχείο Αντιγόνης Κοτρώζου

στις οθωμανικές απογραφές του 1831, 1840 και 1848,⁶⁹ ενώ το όνομα Μ. Καλαφατιάδης απαντάται και μεταξύ των συνδρομητών βιβλίων στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Το σπίτι του πατέρα του Αγγελή Καλαφάτη ήταν στην αγορά του Λιβισίου, κοντά στο Ναό των Ταξιαρχών,⁷⁰ ενώ στη Μάκρη οικήματα της οικογένειας Καλαφάτη βρίσκονταν στην κεντρική οδό της αγοράς, δίπλα στον ναό του Αγίου Νικολάου, στην πάροδο που φέρει το όνομα του πατρός Διονυσίου και στη διπλανή πάροδο Χαριτωνίδα.⁷¹

⁶⁹ Στην πρώτη οθωμανική απογραφή του 1831 υπάρχουν 5 καταγραφές με τα επώνυμα Καλαφάτης και Καλαφάτογλου: Καλαφάτογλου Μιχάλης, γιος του Γιάννη και οι γιοι του Γιάννης (5 ετών) και Γιακουμής (3 ετών), Καλαφάτογλου Γιώργης, γιος του Γιάννη και οι γιοι του Γιάννης (6 ετών) και Δαμιανός (4 ετών), Καλαφάτης Αντώνης, γιος του Γιάννη και ο γιος του Γιάννης (16 ετών), Καλαφάτογλου Πανηγύρης, γιος του Γιάννη και ο γιος του Νικόλας (15 ετών), Καλαφάτογλου Γιάννης, γιος του Πανηγύρη (20 ετών). Στην απογραφή του 1840 υπάρχουν 4 άντρες/καταγραφές με το επώνυμο/όνομα Καλαφάτης: Καλαφάτ Γιάννης, γιος του Αντώνη (26 ετών), Καλαφάτογλου Πανηγύρης, γιος του Γιάννη (60 ετών) και οι γιοι του Γιάννης και Νικόλας, Καλαφάτογλου Μιχάλης (43 ετών) και οι γιοι του Γιάννης (13), Γιακουμής (10), Κωνσταντής (8) και Μανώλης (6), Καλαφάτογλου Δαμιανός, γιος του Γιώργη (20) και ο αδελφός του Γιάννης (13). Στην απογραφή του 1848 υπάρχει μόνο μια καταγραφή: Καλαφάτογλου Γιώργης, 26 ετών, γανωματής και ο αδελφός του Γιάννης (19 ετών).

⁷⁰ Αναφορά στο σπίτι του πατέρα του Αγγελή Καλαφάτη στο Λιβίσι σε δημοσίευμα της εφημερίδας «Λιβίσι», απόκομμα, χ.χ.: «Από το ανατολικό άκρο του Λιβισίου, δηλαδή από τη θέση «Ξηρά περιβόλια» ξεκινούσε ένας δρόμος ο οποίος κατέληγε στην «Κάτω Παναγιά», δηλαδή το δυτικό άκρο του Λιβισίου, και χώριζε το Λιβίσι (εννοώ πάντα το Κάστρο) σε δύο τμήματα, Νότιο και Βόρειο. Στο σημείο που άρχιζε ο δρόμος ήταν το σπίτι του Πουλλαδιού και εν συνεχεία περνούσε από τα σπίτια του Πελεγκή, του γέρου Παύλου Παλτήρη, του Βασίλη Χατζηνικόλα, του Χατζησωτήρη, του Αγγελή του Καλαφάτη».

⁷¹ Ο χάρτης του Λιβισιανού μηχανικού Στέλιου Θεοδοσιάδη εντοπίζει τις οικίες της οικογένειας Καλαφάτη (του π. Διονυσίου), δίπλα σε εκείνες του Χαριτωνίδα και του Γ. Παπαδουλή. Στις δηλώσεις περιουσίας στα Γενικά Αρχεία του Κράτους καταγράφονται τα περιουσιακά στοιχεία της οικογένειας. Βλ. ενδεικτικά: πράξις 157 Ιωάννη Μιχαήλ Καλαφάτη,

Ο Αγγελής Καλαφάτης είχε επτά (7) παιδιά: τον Κριεζή, μετέπειτα πατέρα Διονύσιο, τον Αρίστανδρο,⁷² μετέπειτα πρωτοσύγκελλο Ιωακείμ, τη Χρυσή, την Αθηνά, την Ελένη, τον Μιλτιάδη⁷³ και την Ξανθίππη.⁷⁴

Ο Κριεζής Καλαφάτης το 1885 μετέβη στην Αθήνα για να σπουδάσει στο

πράξις 146 Μιλτιάδη Αγγελή Καλαφάτη, 874 Ελένης Αγγέλου Μιχαήλ Καλαφάτη, 906 Αρίστανδρου Διονυσίου Καλαφάτη, 589 του Αγγέλου Διον. Καλαφάτη. Βλ. Παράρτημα σ....

⁷² **Αρίστανδρος**, μετέπειτα Ιωακείμ Αγ. **Καλαφάτης** (1884-1912). Απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Ο πρωτοσύγκελλος Ιωακείμ στο σύντομο βίο του υπηρέτησε στην Καισάρεια και την Κωνσταντινούπολη. Υπηρέτησε στο Λουιζίδειο Αρρεναγωγείο Μάκρης (1905-1906) και τον Σεπτέμβριο του 1906 διορίστηκε διευθυντής της Ιερατικής Σχολής Καισαρείας, όπου και υπηρέτησε δύο χρόνια. Το 1908 Πρωτοσύγκελλος του Αγίου Ηρακλείας διορίστηκε στα Μάλγαρα. «Διαφωνήσας με τον γέροντά του, συντηρητικόν, εκλήθη υπό των Πατριαρχείων Προϊστάμενος Διπλοκιονίου (Βεσικτάς), όπου επί διετίαν κοινοφελώς και εθνικώς δράσας απέθανε τω 1912». Βλ. Πασχαλίδης, σελ. ;;; ΛΕΙΠΕΙ Η ΣΕΛ «Ο άριστος εις την μορφήν και την ψυχήν ως μαθητής, φοιτητής, θεολόγος, ιερέυς, Αρίστανδρος εγεννήθη εν Λεβησίω τω 1884 από γονείς εναρέτους, γαλουχήσαντας αυτόν με το γάλα της χριστιανικής ηθικής. Ετελείωσε τω 1905 την Θεολογικήν Σχολήν Χάλκης, όπου ηρίστευσε και διεκρίθη διά την χρηστοθήειάν του και την μεγάλην του επίδοσιν. Εξελεθών της Σχολής, με τον βαθμόν διακόνου και την μετονομασίαν Ιωακείμ προσελήφθη διδάσκαλος εις το Λουιζίδειον Αρρεναγωγείον Μάκρης, κατ' ευχήν και επιθυμίαν του αναδόχου αυτού Βασ. Ι. Σαράφη, όπου το έτος 1905-1906 κατηύφραεν ως Ιεροκήρυξ και διδάσκαλος, με την σοφίαν και ρητορείαν τους πατριώτας του, μικρούς και μεγάλους. Τον Σεπτέμβριον του 1906 ετοποθετήθη υπό των Πατριαρχείων Διευθυντής της Ιερατικής Σχολής Καισαρείας, την οποίαν επί διετίαν κατηύγαζε. Τω 1908 προσελήφθη υπό του Αγίου Ηρακλείας Πρωτοσύγκελλος, τοποθετηθείς εις Μάλγαρα, ένθα έδρασεν αποτελεσματικώς κατά της Βουλγαρικής προπαγάνδος. Διαφωνήσας με τον γέροντά του, συντηρητικόν, εκλήθη υπό των Πατριαρχείων Προϊστάμενος Διπλοκιονίου (Βεσικτάς), όπου επί διετίαν ειργάσθη και εις τους κύκλους των Πατριαρχείων. Ο μακαρίτης εκοσμείτο με ψυχικά και σωματικά προτερήματα και με μόρφωσιν τοιαύτην, προορίζοντα αυτόν εις υψηλοτέραν της εκκλησίας και ευγενεστέρα διά το Γένος κλήσιν».

⁷³ **Μιλτιάδης Καλαφάτης**. (...-1942) Ιδιοκτήτης μύλου στο Λιβίσι. Επιστρατεύτηκε στα τάγματα εργασίας. Δραπέτευσε και μέσω Πόντου έφτασε στην Οδησσό, απ' όπου με πλαστά στοιχεία και τη βοήθεια του εκεί μητροπολίτη και συμμαθητή του αδελφού του Αρίστανδρου στη Χάλκη έφτασε στην Ελλάδα. Η οικογένεια συνενώθηκε μετά την καταστροφή στην Αθήνα και πέθανε στη διάρκεια της κατοχής (Από μαρτυρία τού εγγονού του Κωστή Καλαφάτη).

⁷⁴ Επιβεβαιώνοντας τη διαδεδομένη ενδογαμία στις ελληνορθόδοξες κοινότητες Μάκρη και το Λιβίσι τα αδέλφια του π. Διονυσίου παντρεύτηκαν με Μακρηνολιβισιανούς αποκτώντας εξ αγχιστείας συγγένεια με τις οικογένειες Κατσαρώνα, Τσακκίρη, Σκυφτού-Αναγνώστου, Σπανού.

αρτισύστατο Διδασκαλείο Αθηνών, απ’ όπου αποφοίτησε το 1889 μετά από τριετείς σπουδές (1886-1889). Στην Αθήνα γνώρισε και παντρεύτηκε την Ευανθία Σεργάκη,⁷⁵ κόρη του αγωνιστή της Κρήτης Παναγιώτη Σεργάκη. Από το γάμο αυτό απέκτησε έξι (6) παιδιά: τη Μαρίκα,⁷⁶ τη Ροδάνθη,⁷⁷ την Αντιγόνη,⁷⁸ τον Άγγελο,⁷⁹ τον Αρίστανδρο⁸⁰ και την Ελένη.⁸¹

Πρεσβυτέρα Ευανθία Σεργάκη-Καλαφάτη

⁷⁵ Ευανθία Διον. Καλαφάτη Σεργάκη, (1872-1927). Πρεσβυτέρα Διον. Καλαφάτη.

⁷⁶ Μαρία Διον. Καλαφάτη (-1975). Εγκαταστάθηκε στη Νέα Μάκρη.

⁷⁷ Ροδάνθη Δημ. Νομικού (-1967).

⁷⁸ Αντιγόνη Διον. Καλαφάτη (-1962).

⁷⁹ **Άγγελος Διον. Καλαφάτη** (1897-1981). Οδοντίατρος. Για τα παιδιά του π. Διονυσίου, Άγγελο και Ελένη, βλ. Πασχαλίδη: «Ο Άγγελος Διον. Καλαφάτης, υιός του ευεργετικωτάτου προς τους πατριώτας μας Παπά-Διονυσίου, εκληρονόμησεν από την πατρικήν οικογένειαν τας αρετάς που χαρακτηρίζουν τον αληθή επιστήμονα και άνθρωπον. Εσπούδασεν οδοντίατρος μετά της αδελφής του Ελένης, η οποία υπανδρεύθη τον υιόν του Υπουργού Μερλόπουλου, και διά την εξαίρετον καλωσύνην και μόρφωσίν του τιμάται και αγαπάται από όλους».

⁸⁰ **Αρίστανδρος Διονυσίου Καλαφάτης** (1902-.....). Γιατρός-μαιευτήρας. Βλ. Πασχαλίδη: «Ο Αρίστανδρος Παπά-Διονυσίου Καλαφάτης, άριστος το σώμα και την ψυχήν, αγαπητότατος διά την καλωσύνην και την έφεσιν να συντρέχη και βοηθή, συντηρεί αξιόλογον γυναικολογικήν κλινικήν, η οποία εργάζεται αποδοτικώς, διότι ο ιδιοκτήτης εκέρδισε την εμπιστοσύνην του κοινού».

⁸¹ **Ελένη Δημ. Μερλοπούλου** (1907- 1978). Οδοντίατρος. Παντρεύτηκε τον Δημήτριο Παναγ. Μερλόπουλο (1898-1968), πολιτικό και βουλευτή της ΕΔΑ, γιο του υπουργού Παναγιώτη Μερλόπουλου. Βλ. Παράρτημα σ. 287, 288.

Η αφιέρωση των μαθητών προς τον Μιχαήλ Μουσαίο: «Τον Σεβαστόν Ἡμῖν Διδάσκαλον Μιχαήλ τον Μουσαίον, μέγαν ευεργέτην της πατρίδος ἡμῶν εἰδότες τον στέφανον της δόξης προσφέρομεν αὐτῷ, της ἀγῆρω ἡμῶν ευγνωμοσύνης δείγμα. Εν Ἀθήναις, τη 8 Νοεμβρίου 1887. Οι εν Ἀθήναις μαθηταὶ του: Α. Ηλιοῦ, εισηγητής, Γ.Α. Λαζαρίδης, Αντ. Νικολάου, Α.Γ. Φιλιππούσης. Αρ.Κ. Μαρασινοῦ, Σταμ. Πατάκας, Γ.Δ. Καραγιώργης, Αντ. Δημητρίου, Μ. Ηλιοῦ, Χρ. Κωνσταντίνου, Κυρ. Τσακίρης, Ανδρ. Ἰωαννίδης, Κ.Γ. Λαμέρας, Νικ. Γεωργίου, Κ. Κωσταντίνου, Χρ. Παπάδης, Χ. Καραμικάλης, Χατζησοῦβας, Γ. Αναγνωστόπουλος, Κ. Καλαφатиάδης, Ι.Μ. Βαϊρακτάρης, Κριεζῆς Ἀγγέλου [Καλαφάτης], Κ. Ι. Σαράφης, Ν.Δ. Καραγεωργίου, Π. Γαβῆθας».

Πηγή: αρχειό Βασίλη και Καλλιόπης Μουσαίου

Το 1887 με άλλους Μακρηνολιβισιανούς που σπούδαζαν στην Αθήνα εκφράζει την ευγνωμοσύνη του προς το δάσκαλό του Μιχαήλ Κωνσταντίνου, μετέπειτα γνωστό ως **Μιχαήλ Μουσαίο**, ο οποίος υπήρξε η σημαντικότερη προσωπικότητα της πνευματικής αναγέννησης του Λιβισίου, και το παράδειγμα του οποίου θα ακολουθήσει στη ζωή του.

Αμέσως μετά την αποφοίτησή του από το Διδασκαλείο (Ιούνιο 1889) με ενθάρρυνση της Δημογεροντίας χειροτονήθηκε ιερέας στη Μητρόπολη Πισιδίας,⁸² και τον Αύγουστο του 1890 διορίστηκε δάσκαλος και μετέπειτα δι-

⁸² Αρχείο Κοτρῶζου. Μητρόπολη Πισιδίας, Σπάρτη, 24 Ιουνίου 1899. Βλ. Παράρτημα σ. 102.

**Αρίσανδρος,
μετέπειτα Ιωακείμ Αγ.
Καλαφάτης.
Αρχείο Αντιγόνης
Κοιρώζου**

**Μιλιάδης Αγγέλου
Καλαφάτης, αδελφός
π. Διονυσίου.
Αρχείο Αντιγόνης
Κοιρώζου**

ευθυντής της Αστικής Σχολής Μάκρης, όπου δίδαξε οκτώ (8) έτη, υπηρετώντας συνολικά μαζί με την προηγούμενη τριετή υπηρεσία του στο Λιβίσι έντεκα (11) έτη την πατρίδα του.⁸³ Επί των ημερών του τριπλασιάστηκε ο αριθμός των μαθητών της αστικής σχολής Μάκρης, ενώ με την καθοδήγησή του οι προύχοντες και μετέπειτα ευεργέτες Χατζή Νικόλαος Λουιζίδης και Βασίλης Βασιλειάδης ίδρυσαν νέα σχολεία και εξασφάλισαν σε συνεργασία με την κοινότητα την απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων, συμβάλλοντας σημαντικά στην εκπαιδευτική και πνευματική αναγέννηση του τόπου τους.⁸⁴ Χάρη σε αυτές τις δωρεές αλλά και την πρωτοποριακή κοινοτική εκπαιδευτική πολιτική, όπως η αξιοποίηση του πλεονάσματος της προσφοράς της δεκάτης ή του δασμού των προϊόντων προς εξαγωγή, οι κοινότητες Μάκρης και Λιβισίου απέκτησαν νέα σχολικά ιδρύματα, ενώ μέσα σε μια δεκαετία πενταπλασίασαν τον αριθμό των μαθητών και των δασκάλων. Οι μαθητές της Αστικής Σχολής Μάκρης την εποχή της θητείας του π. Διονυσίου αυξήθηκαν από 67 το 1898 σε 348 το 1900. Σε μια προσπάθεια μεταρρύθμισης του προγράμματος και εκσυγχρονισμού του σχολείου ο π. Διονύσιος εισήγαγε τα μαθήματα της γυμναστικής και της ωδικής, αλλά και με τη συμμετοχή των μαθητών οργάνωσε με πρακτικόνια

περιβόλι. Ο Λιβισιανός μηχανικός Στέλιος Θεοδοσιάδης γράφει στις αναμνήσεις του (1891):

«Ο Κριεζής Καλαφάτης ήτο ο Διδάσκαλος μας, πρώτος συστηματικός ττοι-

⁸³ Αρχείο Κοιρώζου. Μικτόν Συμβούλιον της Εκκλησιαστικής Επαρχίας Πισιδίας της Μ.Ασίας, 1927, αρ. πρ. 994, Πρόεδρος Μηνάς Κεχαγιόγλου. Βλ. Παράρτημα σ. 102.

⁸⁴ Για τον Β. Βασιλειάδη βλ. σ. 133 και Πασχαλίδης, 298.

ούτος απόφοιτος του εν Αθήναις διδασκαλείου. Εγνώριζε νότες και βιολί και μας εδίδασκε φωνητικήν μουσικήν διαιρών μας εις δύο φωνητικές ομάδας».

Τόσο οι εκπαιδευτικές του καινοτομίες όπως η εισαγωγή του μαθήματος της γυμναστικής όσο και τα κηρύγματά του στην εκκλησία τράβηξαν την προσοχή και στάθηκαν η αφορμή σύγκρουσης με την οθωμανική διοίκηση. Κατηγορήθηκε για επαναστατική δράση και ότι εκτελούσε στρατιωτικά γυμνάσια. Όπως αφηγείται ο ίδιος στη βιογραφία, ο νέος Οθωμανός διοικητής, ο οποίος αντικατέστησε τον παλαιό φιλέλληνα διοικητή, όχι μόνο προσπάθησε να τον τρομοκρατήσει με κάθε τρόπο αλλά σε συνεργασία με φανατικούς Οθωμανούς από Ρόδο και Κρήτη σχεδίασε απόπειρα εναντίον του, όπως έσπευσε να τον πληροφορήσει ο παλαιός φίλος του και γείτονας Χασάν Γιούσμπαση:

«Επειδή όμως ο βίος μου κατέστη αβίωτος και επειδή οι συνωμόσαντες κατ' εμού ήρχισαν να δημιουργούν επεισόδια και καθ' οδόν και εν τοις καφενείοις διά να με περιπλέξωσιν, ηναγκάσθην να εκτοπισθώ και να καταφύγω ενταύθα τον Οκτώβριον του 1900».

Εφορεία των σχολείων, 1895 και Δημογεροντία Ορθοδόξου Κοινότητας Μάκρης, 1895 Αρχείο Συλλόγου Μικρασιατών «Η Ανατολή» Εστία Ν. Σμύρνης

Οι ευεργέτες της Μάκρης και του Λιβισιού: Δεξιά Βασίλειος Βασιλείαδης, αριστερά Χατζη Νικόλαος Λουζίδης. Αρχείο Κ. Παράσογλου και «Λυκία»

Το 1900 με απόφαση της Δημογεροντίας διορίστηκε ιερέας στη Μάκρη,⁸⁵ αλλά σύντομα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Στην Αθήνα διορίστηκε στον Ι. Ναό του Ευαγγελιστού Λουκά στα Πατήσια, όπου ίδρυσε και διεύθυνε για τρία (3) χρόνια αστική σχολή. Το 1904 μετατέθηκε στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής, όπου υπηρέτησε έως το θάνατό του το 1939 συνολικά για 35 χρόνια.⁸⁶

Κατά τη διαμονή του στην Αθήνα ήρθε σε επαφή με σημαντικές προσωπικότητες όπως τον υπουργό των Εξωτερικών, μετέπειτα πρωθυπουργό, Στέφανο Δραγούμη, τον στρατηγό Πάτροκλο Κοντογιάννη και τον Σπυρίδωνα Λάμπρου και συνέχισε να αναζητά τρόπους να υπηρετήσει τη γενέτειρά του και την πατρίδα του.⁸⁷ Έγινε μέλος της «Εθνικής Εταιρείας» και ίδρυσε παράρτημά της στη Μάκρη με τέσσερα (4) μέλη -ο πατέρας του Αγγελής Καλαφάτης,

⁸⁵ Αρχείο Κοτρώζου. Δημογεροντία Μάκρης, 13 Μαρτίου 1900, αρ. 24. Βλ. Παράρτημα σ. 105.

⁸⁶ Κατά τη θητεία του στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής ίδρυσε το «Φιλόπταχο Ταμείο Ζωοδόχου Πηγής».

⁸⁷ Ανάμεσα στις άλλες ενέργειές του ήταν και η υπόδειξη να διορισθεί έμμισθος Έλληνας πρόξενος και εν τη απουσία του να αναλαμβάνουν οι πρόξενοι των Μ. Δυνάμεων την προστασία των Ελλήνων υπηκόων. Ύστερα από μεγάλο σκάνδαλο που ξέσπασε στο ελληνικό προξενείο Μάκρης, το γνωστό σκάνδαλο Μαυρογένη, ακολουθώντας την υπόδειξή του τα συμφέροντα των Ελλήνων της περιοχής ανατέθηκαν στον πρόξενο της Γαλλίας Ιππόλυτο Καζίλη.

ο πρωτοσύγκελλος Διονύσιος (Αντωνόπουλος), ο Γ. Τσακίρης και ο Ροδίτης δάσκαλος Ιάκωβος Βεάκης-, ενώ αναβίωσε το Αναγνωστήριο του Φιλεκατεδευτικού Συλλόγου ‘Η Τελμησσός’, το οποίο είχε ιδρυθεί από τον Μουσαίο. Την αναγνώριση του «εθνοφελούς» έργου του στη μικρασιατική πατρίδα μαρτυρά και η παρακάτω συστατική επιστολή της Δημογεροντίας Μάκρης (1913):

*«Μετά χαράς η Χριστιανική Κοινότης παρηκολούθει τον νέον Διδάσκαλον προωρισμένον να διαδεχθή τον λάμποντα τότε φαεινόν αστέρα της Κοινότητος Μάκρης και Λειβησίου και στηρόν σκαπανέα των γραμμάτων αείμνηστον Διδάσκαλον ημών Μιχαήλ τον Μουσαίον. Τούτον λοιπόν τον ούτω τον καλόν αγώνα αγωνισάμενον Διονύσιον Καλαφάτην έγνωμεν να συστήσωμεν και γνωστόν καταστήσωμεν τη Υμ. Εξοχότητι και πάσι τοις αρμοδίοις, συνάμα δε παρακαλέσωμεν Αυτήν και Αυτούς, ίνα αμείψωσιν αυτόν ηθικώς και καθ’οιουδήποτε άλλου τρόπου εγκρίνουσι οι αρμόδιοι κύκλοι και τούτο, ίνα και τους λοιπούς τους εργαζομένους τα καλά παροτρύνωσι και εμψυχώνωσιν εις το εθνοφελές αυτών έργον».*⁸⁸

Το παρακάτω σημείωμα από τον Φρούραρχο Αθηνών με ημερομηνία 20 Νοεμβρίου 1916 -ημερομηνία που ένας αριθμός προσφύγων εκτελέστηκε από σώματα αντιβενιζελικών επιστράτων σε ταραχές στην Αθήνα- θα μπορούσε να θεωρηθεί αδιάψευστη μαρτυρία της φιλοβενιζελικής του θέσης. Το προσωπικό του αρχείο δεν μας παρέχει πολλά πρόσθετα στοιχεία για την πολιτική του στάση. Ωστόσο, είναι γνωστό ότι ο Βενιζέλος ήταν πολύ δημοφιλής ανάμεσα στους Μικρασιάτες, οι οποίοι είχαν μεγάλες προσδοκίες μετά το τέλος του πολέμου και συχνά συνέδεαν το μέλλον της μικρασιατικής πατρίδας με την αλυτρωτική πολιτική του Βενιζέλου:

*«Αιδεσιμώτατε απορώ πώς μου γράφετε ότι εισήλθον εις την οικίαν σας και έκαμον έρευναν, αφού εις όλους είναι γνωστή η αφοσίωσις σας προς τον βασιλέα και η αγάπη σας προς την πατρίδα. Μείνε ήσυχος, λάθος θα εγένετο. Φρούραρχος».*⁸⁹

⁸⁸ Αρχείο Κοτρώζου. Μάκρη, 8 Ιουλίου 1913, αρ. 132, Επιστολή Εφοροδημογεροντίας προς Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδας. Βλ. Παράρτημα σ. 111.

⁸⁹ Αρχείο Κοτρώζου. Σημείωμα με υπογραφή Φρούραρχος και ημερομηνία 20 Νοεμβρίου 1916. Τον Νοέμβριο του 1916 ξέσπασαν ταραχές στην Αθήνα κι ένας αδιευκρίνιστος αριθμός προσφύγων εκτελέστηκε από σώματα αντιβενιζελικών επιστράτων.

π. Διονύσιος και Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’

Το 1918 ο π. Διονύσιος με τους γιατρούς Κ. Λαμέρα,⁹⁰ Αλέξανδρο Σπανό, Ν. Καραβασίλη (Κλεάνθης) αλλά και άλλους εγκατεστημένους στην Αθήνα Μακρηνολιβισιανούς, ίδρυσαν στην Αθήνα τον «Παλλύκιο Μικρασιατικό Σύλλογο ‘Η Τελμησσός’». Ο π. Διονύσιος διετέλεσε πρόεδρος του συλλόγου ‘Τελμησσός’ με γραμματέα τον Αλ. Σπανό, ταμία τον Άγγελο Τσακίρη και μέλη τους Άγγ. Ιωαννίδη, Νικ. Καραβασίλη και Μιχ. Πανάγο. Ο Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ ανέπτυξε έντονη δραστηριότητα και στήριξε τους συμπατριώτες στη Μικρά Ασία, τα χρόνια του Α΄ ΠΠ, την περίοδο των διωγμών-εξοριών αλλά και μετά την Έξοδο κατά την εγκατάσταση στην Ελλάδα. Στην αυτοβιογραφία του αναφέρεται στη δράση του εκείνη την περίοδο:

«Εν αυτή μετά τον Βαλκανικόν πόλεμον ηγήθην Επιτροπής Κυριών και συνέλεξα υπέρ τας 26 χιλ. χρυσάς δραχ. διά την ναυαρχίδα «Βασ. Κωνσταντίνος». Ίδρυσα Πολιτικόν Σύλλογον τη υποδείξει της τότε Κυβερνήσεως υπό την επωνυμίαν «Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’», όστις υπό την προεδρίαν μου ειργάσθη υπέρ άγαν εθνικώς και προσέφερεν απείρους υπηρεσίας και εις το έθνος και εις τα άτομα. Εξελέγην αριστείνδην υπό της Κοινής των Αλυτρώτων Επιτροπής μέλος αυτής και Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου αυτής. Εξελέγην Πρόεδρος του «Παμμικρασιατικού Συλλόγου της Επιτροπής των Αλυτρώτων».

⁹⁰ **Κωνσταντίνος Λαμέρας** (Τήνος, 1869- Αθήνα, 1949). Γιατρός γυναικολόγος, τακτικός καθηγητής της Γυναικολογίας στο Παν/μιο Αθηνών. Γεννήθηκε στην Τήνο, αλλά μεγάλωσε στο Λιβίσι. Σπούδασε στην Αθήνα και το Παρίσι. Παντρεύτηκε την Ευθαλία Λουζίδου. Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1901. Το 1908 ίδρυσε την κλινική «Ιπποκράτης», η οποία λειτούργησε έως το 1935 υπό τη διεύθυνση του γιου του. Επίσης, ίδρυσε την πολυκλινική «Ιατρείον», όπου προσέφερε υπηρεσίες με μικρή αμοιβή και σειρά μαθημάτων για τους φοιτητές. Αργότερα ανέλαβε τη διεύθυνση του σανατορίου Πεντέλης. Εξέδωσε το περιοδικό «Ιατρική Επιθεώρησις» (1916-1925) και πολλές ιατρικές μελέτες. Διετέλεσε για χρόνια γραμματέας και πρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών «Ανατολή» και δημοσίευσε σειρά διαλέξεων για τα μικρασιατικά ζητήματα με γνωστότερες: *Πόσοι και ποίοι οι κάτοικοι της Μ.Ασίας, Περί του χαρακτήρος των εν Μ. Ασία διωγμών, Περί Κρυπτοχριστιανισμού* κ.ά. Η μονογραφία του *Η Μάκρη και το Λυβήσι. Λαογραφική μελέτη*, τόμος Α΄, Αθήναι 1964, αποτελεί την πρώτη σημαντική μονογραφία για την ιστορία της Μάκρης και του Λιβισίου.

Τον Απρίλιο 1919 ο π. Διονύσιος πρωτοστάτησε στην αποστολή του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού⁹¹ στη Μάκρη⁹² ως απάντηση στην ιταλική προπαγάνδα.⁹³

«Τη υποδείξει μου και τη ενεργεία δι' εθνικούς σκοπούς ιδρύθη υπό της Κυβερνήσεως και απεστάλη εις Μάκρην της Μ. Ασίας ανεξάρτητον τμήμα του Ερυθρού Σταυρού, του οποίου και διορίσθην μέλος και το οποίον με κίνδυνον της ζωής μου συνώδευσα και εγκατέστησα εις Μάκρην άνευ ουδεμιάς αποζημιώσεως μου και επί ζημιά των εκ του επαγγέλματός μου συμφερόντων μου. Τούτο βεβαιούται και δι' επισήμου εγγράφου του Ελλ. Ερυθρού Σταυρού».

Το άδοξο τέλος της αποστολής με τον τραγικό θάνατο του αρχηγού της Μάνωλα αποκάλυψε τις πολύπλοκες ισορροπίες που υπήρχαν στην περιοχή και τους συνετούς «πολιτικούς» χειρισμούς που απαιτούσαν, ώστε να αποφευχθούν απώλειες όπως στην περίπτωση του Μάνωλα, πολιτικούς χειρισμούς για τους οποίους είχε αποδείξει ότι ήταν ικανός ο π. Διονύσιος, όπως παρατηρεί ο Πασχαλίδης:

Μετά τον Ευρωπαϊκόν πόλεμον εστάλη τον Μάιον του 1919 υπό του Πατριωτικού Ιδρύματος, μετ' άλλων πατριωτών μας όπως του ιατρού Βασιλείου Μουσαίου και του Π. Μακρή, εις Λιβύσιον και Μάκρην προς διανομήν εις τους δεινοπαθήσαντας εκ του πολέμου κατοίκους, ανεξαρτήτως φυλής, διαφόρων βοηθημάτων, εις ενδύματα, υποδήματα, φάρμακα και ιατρικήν περίθαλψιν.

⁹¹ Αρχείο Κοτρώζου. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, εν Αθήναις, τη 14 Φεβρουαρίου 1927, αρ. πρ. 261. Βλ. Παράρτημα σ. 134.

⁹² Α.Υ.Ε., Α' Πολιτική, Α/5/VI 6 φάκ. Σμύρνη (Αποβίβαση ελληνικού στρατού στη Σμύρνη και κατοχή αυτής. Απρίλιος-Ιούνιος 1919), 30 Απριλίου 1919, αρ. πρ. 4116/1093, Μαυρουδής προς Υ.Ε. Αρχείο Βενιζέλου, 173/1480, Μαυρουδής προς Βενιζέλο, Σμύρνη, 13 Μαΐου 1919. «Το ιταλικό καταδρομικό Λιγγουρία αποβίβασε εκεί στρατό και κατέλαβε την πόλη. Το ιταλικό θωρηκτό «Βασίλισσα Ελένη» εξακολουθεί να παραμένει στη Νέα Έφεσο χωρίς να αποβιβάζει ακόμη στρατεύματα. Ανακοινώθηκε, όμως, από το πλοίο στους Τούρκους ότι η Αττάλεια και η Μάκρη καταλήφθηκαν από Ιταλικά Στρατεύματα και ότι σύντομα θα καταληφθεί και η Νέα Έφεσος. Ο πλοίαρχος του Ελληνικού «Ρούμελη», το οποίο κατέπλευσε σήμερα, πληροφορεί ότι στη νήσο Λέρο υπάρχει μέσα στο μεταγωγικό πλοίο ιταλικός στρατός, ο οποίος ανέρχεται σε 4.500. Ο ίδιος πλοίαρχος πληροφορεί ότι την Κυριακή αποβιβάσθηκε στην Αλικαρνασσό ιταλικός στρατός για να καταλάβει την πόλη παρά τις διαμαρτυρίες των Τούρκων».

⁹³ Αρχείο Κοτρώζου. «Εν Αθήναις, τη 16 Απριλίου 1919, Βασίλειον της Ελλάδος. Η Ιερά Μητρόπολις Αθηνών, αρ. πρωτ. 894/558. Βλ. Παράρτημα σ. 119.

Υπό την πνοήν και τας οδηγίας του [Καλαφάτη] διετέθησαν όλα καλώς και οι θερμώτατοι συνεκρατούντο από ακαίρους πατριωτικές εκδηλώσεις. Εάν παρέμενεν εις Μάκρην μέχρις ότου λήξη και επιτευχθή ο πολιτικός και φιλανθρωπικός σκοπός της αποστολής, πιθανόν να μη συνέβαινεν ο φόνος του Έλληνος Στρατιωτικού Ιατρού Μανωλά και δεν θα εθρήνουν η οικογένεια του αδικοσκοτωμένου και η Πατρίς την απώλειαν του παλληκαριού.⁹⁴

Το κύρος του πατρός Διονυσίου, η οργανωμένη δράση του ‘Τελμησσού’ και η συνεργασία με άλλα μικρασιατικά σωματεία μαρτυρείται από τα κοινά υπομνήματά τους (προς τις Μεγάλες Δυνάμεις και την Ελληνική Κυβέρνηση) και από το γεγονός ότι η «Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία»⁹⁵ τον εξέλεξε τακτικό μέλος της (4 Οκτωβρίου 1919) και στις 13 Μαΐου 1920 αντιπρόεδρό της. Γράφει ο ίδιος σχετικά: «Εξελέγην αριστίνδην υπό της Κοινής των Αλυτρώτων Επιτροπής μέλος αυτής και Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου αυτής. Εξελέγην Πρόεδρος του «Παμμικρασιατικού Συλλόγου της Επιτροπής των Αλυτρώτων».⁹⁶

⁹⁴ Σάββας Πασχαλίδης, σ. 314, 315

⁹⁵ Η Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων και Προσφύγων Επιτροπεία ιδρύθηκε το 1917 στην Αθήνα. Ιδρυτές της ήταν ο Νικόλαος Κυριακίδης από τον Μαρμαρά, ο Κων/νος Σπανούδης από την Κων/πολη και ο Χρ. Βασιλακάκης. Πρώτος πρόεδρος της ο καθηγητής Πανεπιστημίου Μαργαρίτης Ευαγγελίδης και αντιπρόεδρος ο Νικ. Γ. Κυριακίδης, γραμματέας της ο Σμυρναίος ποιητής Αλέκος Φωτιάδης και αργότερα ο Μακρηνολιβισιανός Κ. Λαμέρας. Σκοποί της οργάνωσης ήταν η παροχή ακριβών πληροφοριών και στατιστικών στοιχείων στην Ελληνική κυβέρνηση και η διαφώτιση της παγκόσμιας κοινής γνώμης για τις αξιώσεις του αλύτρωτου ελληνισμού, καθώς επίσης και η παροχή βοήθειας σε όσους Έλληνες της Τουρκίας υπέφεραν από τις καταπιέσεις του οθωμανικού καθεστώτος. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή η Επιτροπεία υπέδειξε στην ελληνική κυβέρνηση για υπουργό Προνοίας και Περιθάλψεως τον γιατρό Απόστολο Δοξιάδη. Αναδιοργάνωσε το διοικητικό της συμβούλιο, που αποτελούνταν από 40 μέλη, και εκλέχτηκε πρόεδρος της ο στρατηγός Σπυρομήλιος και αντιπρόεδρος ο Σμυρναίος γιατρός Ψαλτώφ και ο επίσης γιατρός από την Κάλυμνο Σκεύος Ζερβός. Μετά τον θάνατο του Σπυρομήλιου και του Ψαλτώφ την προεδρία ανέλαβε ο Ζερβός. Η οργάνωση εναντιώθηκε στην υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης και οργάνωσε συλλαλητήρια σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας. Βλ. Μαρία Κ. Γιώτα, *Η Πολιτική ένταξη των προσφύγων του 1922 στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου (1922-1940)*, σελ. 16, διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη 2005. (Παν/μιο Θεσσαλονίκης)

⁹⁶ Αρχείο Κοτρώζου. Εκτελεστική Επιτροπή Αλυτρώτων. Εν Αθήναις, τη 4 Οκτωβρίου 1919, αρ. πρωτ. 691. Βλ. Παράρτημα σ. 120.

**Σφραγίδα Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου 'Η Τελμποςσός'.
Η σφραγίδα αναπαριστά την Ακρόπολη της Μάκρης. Αρχείο Αντιγόνης Κοτρώζου**

Κατά την Έξοδο ο π. Διονύσιος έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διάσωση και μεταφορά των Μακρηνολιβισιανών στην Ελλάδα. Ύστερα από δική του πρόταση και της Κοινής των Αλυτρώτων Μικρασιατών Ελλήνων Επιτροπείας εστάλησαν πλοία στην περιοχή (Αρχείο «Λυκία»). Μαρτυρία της ανιψιάς του Μαρίας Ταβουλιώτου-Καλαφάτη.

Από το '18 γυρίσαμε. Εκάτσαμουν εκεί στο Δενιζλί 17 μήνες. Ήρθε διαταγή ύστερα, έγινε η ανακαωχή να γυρίσουμε. Ίσαμε το '18 και μισό ήταν, κόντευαν να έρθουν τα Χριστούγεννα που μας γύρισαν. Κάτσαμεν εκεί μέχρι το '22 και στο '22 ήρθε διαταγή «μιλέτ με μιλέτι». Δηλαδή να πάνε να σμίξουν, Έλληνες με τους Έλληνες και Τούρκοι με τους Τούρκους. Τρεις εμεινάσι μόνον εκεί, που αγαπούσαν Τούρκους και κάθονταν μαζί των. Έδιωξαν τις άλλες όλες. Λοιπόν, κατεβάμαν απ' το Λιβίσι εις την Μάκρη, στη θάλασσα, που θα 'ρθει το πλοίον να φύουμεν. Κάτσαμουν ένα βράδυ, κάτσαμουν δύο και όποιος είχε λεφτά πλήρωνε, έπιανε βάρκα και έφευγε. Πήγαινε στη Ρόδο έμπαινε σε άλλο πλοίο. Ύστερα να κι έρχεται το πλοίο! Που φάνηκεν το πλοίο οι Τούρκοι φοβήθηκαν και έφυγαν όλοι. Ελληνικόν πλοίον. Το 'στειλεν ο θείος ο παπάς αυτό. Το πλοίον έφυγεν από δω και πήγεν ίσια στην πατρίδα μας άδειο. Απ' την πατρίδα μας και ύστερα επιάναμουν άλλα μέρη και εβαλάμουν κόσμο. Εκανάμουν οχτώ μέρες. Ψωμί δεν είχαμεν, νερό δεν είχαμε να πιούμε. Εμείς τα λεφτά που 'χαμουν πήγε και τα 'βαλε η θεία σου η Μαρίκα στο προξενείον το Ιταλικόν. Κι όταν ήρθε το πλοίον, η Μαρίκα πάει να τα φέρη να τα πάρουμεν μαζί μας και φεύγει εκείνη και ακόμα μια άλλη και η Μαρίκα μας επρόλαβεν και επέρασεν, ήρθε και μου τα δωσεν εμένα και την άλλη την έπιασαν και της τα επήραν όλα. Ένας Τούρκος. Πηγαίνω σε μια βάρκα και

ανεβαίνω στο βαπόρι επάνω και άφηκα την Χρύσα και την Μαρίκα έξω. Εγώ έφυγα στα κρυφά, απ’ τα σχοινιά. Ήρθαν επιτέλους. Είχαμεν 14 δαχτυλίδια χρυσά, 3 πεντόλιρα, η αρραβώνα μου, τα φλουριά και 20 λίρες. Οχτώ μέρες, εννέα, εκανάμουν απ’ την πατρίδα για να ‘ρθούμεν εδώ στην Ελλάδα. Κι ήρθεν **ο συγχωρεμένος ο θείος ο παπάς** και μας έβγαλεν εμάς. Μόνον εμάς. Τρία κορίτσια. Ο Θεοφάνης μας ήταν εξορία. Το Θεοφανιώ μας από 12 χρόνων το επήραν στην εξορία. Δεν το ‘χαμε μαζί μας. Όταν ήρθαμε εδώ και ύστερα ήρθεν το παιδάκι μας εδώ. Εφύγαμουν και ήρθαμουν εδώ στον Πειραιά. Έκατσεν το πλοίο δυο μέρες. Είχεν έλθη ο Παπαπολίτης, με τον Τζιζή κι έφερε φωμί και μας μέρασεν. Όταν ήρθαμαν εδώ, δεν μας περιμένεν άνθρωπος. Κι ύστερα ήρθεν ο θείος ο παπάς και μας κατέβασεν εμάς τα τρία κορίτσια.

Το αρχείο του ‘Τελμησσού’ μαρτυρά τον καθοριστικό ρόλο του π. Διονυσίου στην αποκατάσταση όλων των Μακρολιβισιανών και την ιδιαίτερη σχέση του με τον αγροτικό προσφυγικό συνοικισμό «Ξυλοκέριζα», τη σημερινή Νέα Μάκρη, όπου εγκαταστάθηκαν και μέλη της οικογένειάς του.⁹⁷ Τα υπομνήματα που υπέβαλε ο π. Διονύσιος στο ελληνικό κράτος για την αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών στην τότε Ξυλοκέριζα και μετέπειτα Νέα Μάκρη μαρτυρούν το όραμά του να ανασυστήσει τη μακρηνολιβισιανή κοινότητα συγκεντρώνοντας όλους ή τουλάχιστον μεγάλο αριθμό των πατριωτών του σε έναν οικισμό αλλά και την πολιτική διορατικότητά του για την ίδρυση ενός οικισμού που θα γινόταν «ο πνεύμων και τροφός» της Αθήνας και παράδειγμα προς μίμηση. Η δράση του συλλόγου ‘Η Τελμησσός’ ατόνισε και σταδιακά οδηγήθηκε σε διάλυση το 1927, έχοντας ωστόσο συμβάλει καθοριστικά στην αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων. Ο π. Διονύσιος, ωστόσο, δεν έπαψε έως το τέλος της ζωής του να συνδυάζει το ιερατικό του έργο με έντονη φιλανθρωπική δράση, στηρίζοντας πρόσφυγες και γηγενείς στην ενορία του αλλά και σε όλη την Αθήνα. Ίδρυσε τον Σύλλογο Κοινωνικής Ωφελείας ‘Μέριμνα’ με στόχο την περίθαλψη και εκπαίδευση των μη ευνοημένων κοινωνικών τάξεων, ο οποίος συνέχισε τη λειτουργία του και μετά την αποδημία του π. Διονυσίου το 1939:

Ο Σύλλογος Κοινωνικής Ωφελείας ‘Μέριμνα’ αντί μνημοσύνου του προέδρου και ιδρυτού του αειμνήστου ιερέως Διον. Καλαφάτη θα διανείμη αύριον

---

⁹⁷ Επιστολή προσφύγων Νέας Μάκρης προς Μαρία Καλαφάτη. Βλ. Παράρτημα σ. 239.

Κυριακήν και ώραν θην μ.μ. εις το Γ' Δημοτικόν Σχολείον Αθηνών τρόφιμα αξίας άνω των 100.000 δρχ. εις 550 οικογενείας άπόρων σιτιζομένων μαθητών του Α' και Γ' Δημοτικού Σχολείου Αθηνών και Α' Β' Γ' και Δ' Δημοτικών Σχολείων Καισαριανής.

Εν κατακλείδι, η φιλοπατρία αλλά και οι πνευματικές και πολιτικές αρετές του π. Διονυσίου τον ανέδειξαν σε 'φυσικό' εκπρόσωπο των Μακρηνολιβισιανών αλλά και όλων των Μικρασιατών, ο οποίος στάθηκε στο ύψος των εθνικών αλλά και των 'ανθρωπιστικών' περιστάσεων στις πρωτοφανείς και τραγικές πολιτικές συγκυρίες που αντιμετώπισε ο στερημένος από πολιτική ηγεσία μικρασιατικός κόσμος. Ο π. Διονύσιος ξεχώρισε για την κοινοτική του δράση και την πολιτική του πράξη τόσο στη Μικρά Ασία όσο και στην Ελλάδα. Στη Μικρά Ασία η 'πολιτική' του στάση, μακριά από τις έριδες και τους ενδοκοινοτικούς ανταγωνισμούς, του επέτρεψε να αντιμετωπίσει την Οθωμανική διοίκηση και να καθοδηγήσει τους Μακρηνολιβισιανούς σε αγαθά και ευεργετικά για το σύνολο της κοινότητας έργα.⁹⁸ Στην Ελλάδα οραματίστηκε

---

⁹⁸ Επιστολή του π. Διονυσίου προς τον πατριώτη Δαμιανό. Βλ. Παράρτημα σ. 116. Η επιστολή του μαρτυρά την «πολιτική» του στάση σε μια ακόμα κρίσιμη συγκυρία, όταν η κοινότητα αντιμετώπιζε τον κίνδυνο της ιταλικής προσάρτησης.

Αγαπητέ μοι Δαμιανέ, [...] Τί είχομεν ημεείς μέχρι πρό ολίγων χρόνων εις τας σχέσεις μας μετά των Οθωμανών; Ουδέν. Διότι απελαμβάνομεν των αγαθών των κόπων μας αποδίδοντες τα δίκαια εις το κράτος. Όταν, όμως, οι Γερμανοί υπεισήλθον εις τα του κράτους και ολίγον κατ' ολίγον περιήλθεν εις αυτούς η διοίκησις, ένεκεν της απρονοησίας ολίγων εκ των αρχόντων και των συμφερόντων άλλων, επέφερον ούτοι όχι μόνον του χριστιανικού πληθυσμού αλλά και του οθωμανικού ή τοιουτοτρόπως επήλθε το καταστρεπτικόν αποτέλεσμα του πολέμου, διά του οποίου πάσχομεν εξ ίσου Οθωμανοί και Χριστιανοί. [...] Και τούτο το λέγω, διότι καθώς πληροφορούμεθα ξέναι προπαγάνδαι εισήλθον εις το κράτος μας και ενσπείρουν ζηζάνια μεταξύ των Χριστιανών και των Οθωμανών διά το συμφέρον βέβαια όχι ημών ή των Οθωμανών αλλά διά το ιδικόν των. [...]

Ο Σάββας Πασχαλίδης στο μνημειώδες έργο του «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» αξιολογεί την προσωπικότητα και το κοινοτικό και εθνικό έργο του του π. Διονυσίου:

«Ο Κριεζής Αγγελή Καλαφάτης του Διδασκαλείου Αθηνών και ειργάσθη ως διδάσκαλος των Σχολών Μάκρης από το 1889 μέχρι 1896 και ως διευθυντής αυτών από του 1896 μέχρι του 1901, ότε χειροτονηθείς ως ιερεύς μετωνομάσθη Παπά-Διονύσιος. Ο αείμνηστος Διδάσκαλος διοργάνωσε τα σχολεία της Μάκρης κατά το νέον σύστημα. Εισήγαγε την Ελβετικήν Γυμναστικήν με όργανα, κορύννας και κοντούς. Κατήρτισε παιδικές χορωδίες με δίφωνα και άσματα. Ήσκει τους μαθητάς να ψάλλουν τα κάλαντα κατά τα Χριστούγεννα, Νέον Έτος και Φώτα, δι' επένδυσιν και υπόδησιν των φτωχοπαίδων του σχολείου. Εφρονημάτιζε τους μαθη-

την ανασύσταση των μικρασιατικών κοινοτήτων Λιβίσι και Μάκρη και εργάστηκε με επιμονή για την αποκατάσταση των συμπατριωτών του.⁹⁹ Η έντονη φιλανθρωπική του δράση έως το τέλος της ζωής του τον ανέδειξε σε ευεργέτη όχι μόνο των Μακρηνολιβισιανών αλλά και όλων των Μικρασιατών και όλων των εν γένει μη ευνοημένων κατά τα μετέπειτα χρόνια.

Ο π. Διονύσιος, όπως και άλλοι Μακρηνολιβισιανοί, συμμετέχοντας ενεργά στην κοινοτική ζωή στη Μάκρη και το Λιβίσι, αλλά και στην πρωτεύουσα της Δυτικής Μ. Ασίας Σμύρνη και την μητρόπολη Κωνσταντινούπολη, ιδρύοντας και συμμετέχοντας σε σωματεία που διαμόρφωσαν τη μικρασιατική πολιτική στην Αθήνα, όπως ο Σύλλογος Μικρασιατών ‘Η Ανατολή’, η Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία, η Ένωση Μικρασιατών, αναδείχθηκαν σε πρωταγωνιστές των τελευταίων χρόνων της μικρασιατικής ιστορίας αλλά και της εγκατάστασης και ένταξης στην Ελλάδα. Κατά τον ιστορικό χρόνο του βίου τους ακροβάτησαν ανάμεσα σε ιδεολογίες και πρακτικές αντίθετες και αλληλοαποκλειόμενες, όπως ο ελληνοθωμανισμός και ο αλυτρωτισμός. Η μικρασιατική τραγωδία σφράγισε την επιλογή τους και όπως όλοι οι Μικρασιάτες αναγκάστηκαν να προσαρμοστούν σε μια πρωτοφανή στην ιστορία πολιτική απόφαση, την επίσημη Ανταλλαγή των Πληθυσμών, που σηματοδότησε το βίαιο τέλος της ελληνικής παρουσίας στη Μικρά Ασία αλλά και την ενσωμάτωση του μικρασιατικής κληρονομιάς στο σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό.

τάς του, μεταγγίζων από την φλόγα της ψυχής του εις τα καρδίας των παν πατριωτικών φρόνημα. Ο παπά-Διονύσιος ήτο από τους διδασκάλους εκείνους που εξέτειναν την μορφωτικήν δράσιν των και έξω του σχολείου. Επρωτοστάτη εις το πάσαν πατριωτικήν κίνησιν και κοινωνοφελή δράσιν. Η γνώμη του ήτο σεβαστή, διότι ήξερε να την υποστηρίξη και να δικαιολογή ώστε να γίνηται αποδεκτή και από τους αντιγνομούντας. Με την πειθώ προεκάλη την εκτίμησιν και τον σεβασμόν των άλλων και επετύγχανεν, ώστε τα αντιτιθέμενα κόμματα να συμβάλουν εις την ευόδωσιν κάθε κοινωνικού έργου διά της ευγενούς μεταξύ των αμίλλης».

⁹⁹ Χαρακτηριστική είναι η αφήγηση του Πασχαλίδη, κατά τον οποίο ο π. Διονύσιος ήταν πρότυπη πατρική φιγούρα όχι μόνο για την οικογένειά του αλλά και για τους συμπολίτες Βλ. Πασχαλίδης, σ. 268 : «Ο παπά-Διονύσιος Καλαφάτης δεν υπήρξε μόνον ένας εξαιρετος ως ιερεύς, διδάσκαλος και άνθρωπος, ως στοργικός συγγενής και πρόθυμος στρατιώτης αλλά και πρότυπον καλού και εξαιρετικού οικογενειάρχου, αναδείξας οικογένειαν ζηλευτήν αντάξιαν διδασκάλου και ιερέως. Εκ των τέκνων του οι δύο υιοί του Άγγελος και Αρίστανδρος έγιναν επιστήμονες καθώς και μία εκ των θυγατέρων του. Εις τας καρδίας όλων των πατριωτών ο παπά Διονύσιος Καλαφάτης θα καταλάβη θέσιν ενδιαφερθέντος πατρός, εξυπηρετήσαντος τους συμπολίτας του εις τα ευτυχείς και κακάς ημέρας».

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Τελμησσός’ (1918-1927)

Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Τελμησσός’ ιδρύεται στην Αθήνα στις 16 Δεκεμβρίου 1918 από τους εγκατεστημένους στην Αθήνα και τον Πειραιά Μικρασιάτες με καταγωγή από τη Λυκία, με πρωτοβουλία του π. Διονύσιου Καλαφάτη και άλλων Μακρηνολιβισιανών, όπως ο Κωνσταντίνος Λαμέρας,¹⁰⁰ ο Αλέξανδρος Σπανός¹⁰¹ και ο Νικόλαος Καραβασίλης (Κλεάνθης).¹⁰² Ο πατήρ Διονύσιος διατελεί πρόεδρος του συλλόγου με γραμματέα τον ξάδελφό του Αλ. Σπανό, ταμία τον Άγγελο Τσακίρη και μέλη τους Άγγ. Ιωαννίδη, Ν. Καραβασίλη και Μιχ. Πανάγο.¹⁰³ Η σφραγίδα του Συλλόγου αναπαριστά την Ακρόπολη της Μάκρης.¹⁰⁴ Μεταξύ των στόχων του Συλλόγου ‘Η Τελμησσός’ είναι η υλική και ηθική ενίσχυση των πατριωτών στη Μικρά Ασία και γενικότερα η προαγωγή της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του, η συμβολή στην εκπαιδευτική ανάπτυξη της Λυκίας, ιδιαιτέρως με την ενίσχυση των γεωργικών και εμπορικών σπουδών αλλά και των ξένων γλωσσών, αλλά και η παλιννόστηση των προσφύγων. Επίσης, στόχος του Συλλόγου είναι να συνδράμει τους νέους Μακρηνολιβισιανούς που φτάνουν στην

¹⁰⁰ Για τον Κωνσταντίνο Λαμέρα, βλ. παραπάνω υποσ. 88.

¹⁰¹ **Αλέξανδρος Νικολ. Σπανός** (1878- ...). Γιατρός. Εξάδελφος του π. Διονυσίου. Βλ. Πασχαλίδη σελ. 258: «Ο Αλέξανδρος Νικολ. Σπανός, ανεψιός του πρώτου φιολόγου επιστήμονος του τόπου μας Αντωνίου Σπανού και εκ της μητρός οικογενείας Κριεζή, η οποία προσέφερε πολλές υπηρεσίας εις την πατρίδα, ετελείωσεν ιατρός. Ήτο εκ των αρίστων γυναικολόγων των Αθηνών, εκαλείτο εις τα συμβούλια και η γνώμη του εβάρυνε εις αυτά. Ίδρυσε μετά του εξαδέλφου του Παπά-Διονυσίου Καλαφάτη εις Αθήνας το Σωματεῖον Μακρηνολεβησιανών ‘Η Τελμησσός’, το οποίο εξυπηρέτησε μεγάλως τους πατριώτας μας και εις τας κακὰς ἡμέρας της προσφυγίας των απέβη ο παρήγορος προστάτης των και συνέβαλεν εις την καλήν αποκατάστασιν των. Απέθανεν, όμως, προώρως και αφήκε θυγατέρα τελειόφοιτον του Αρσακείου, συνδεθείσαν με τον εκλεκτόν πατριώτην Ιωάννην Παύλου Κουφουλούκαν, άριστον οδοντίατρον».

¹⁰² Νικ. Καραβασίλης (Κλεάνθης).

¹⁰³ **Μιχαήλ Νικολ. Πανάγος** (...). Βλ. Πασχαλίδης, σ. 341: «Ο Μιχαήλ Νικολ. Πανάγος, αφού ετελείωσε το Κολλέγιον των Φρέρηδων Ρόδου και την Ιδιωτικήν Εμπορικήν Σχολήν Γιαννίκη Σμύρνης, διωρίσθη Καθηγητής των Γαλλικών εις το Γυμνάσιον Πλωμαρίου και Λήμνου και Θεσσαλονίκης. Απέκτησε μίαν και μόνην θυγατέρα, αριστούχον της Ιατρικής».

¹⁰⁴ Έδρα του Συλλόγου στην οδό Πανδρόσου 60 και Κολοκοτρώνη.

Αθήνα για ανώτερες σπουδές αλλά και όσους εγκαταλείπουν την πατρίδα τους με προορισμό την Ελλάδα ή το εξωτερικό για να μην υπηρετήσουν στον οθωμανικό στρατό τα χρόνια του Πολέμου. Ο «Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’» αναπτύσσει έντονη φιλανθρωπική δράση συνδράμοντας τους πατριώτες στη Μικρά Ασία, οι οποίοι υπέφεραν από τους διωγμούς και τις εξορίες τόσο στα χρόνια του Α΄ ΠΠ (1914-1918) όσο και μετά την Ανακωχή.¹⁰⁵ Η εφημερίδα *Εμπρός* αναφέρεται στον πρωταγωνιστικό ρόλο του π. Διονυσίου και τη συνδρομή του ‘Τελμησσού’ σε πατριώτες που επιθυμούν να εγκατασταθούν στην Αθήνα ή στο εξωτερικό:

Το 1918 με πρωταγωνιστάς τον ίδιον και τον αείμνηστον ιατρόν Κ. Λαμέραν ιδρύθη ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’, τον οποίον ενίσχυσεν οικονομικώς, η δε δράσις του Συλλόγου ήρχισεν αμέσως χάρις εις το κατάστημα του συμπατριώτου μας κ. Αγγέλου Τσακίρη εις Αθήνας, που ήτο το εντευκτήριον των καταδιωκομένων και μη πατριωτών και άσυλον εις τας Αθήνας και Πειραιά το εργοστάσιον, αι αποθήκαι και τα αρτοποιεία του Π. Μακρή, εις τα οποία ευρίσκαν ύπνον, τροφήν και χρηματικήν ενίσχυσιν μέχρι της διοχετεύσεως των εις Αμερικήν, Αυστραλίαν, Γαλλίαν και αλλαχού.¹⁰⁶

Ο ‘Τελμησσός’ όπως πολλά μικρασιατικά σωματεία που ιδρύθηκαν πριν ή αμέσως μετά το τέλος του Α΄ ΠΠ αποσκοπούν στην παροχή βοήθειας στους Μικρασιάτες πατριώτες τους και την ενημέρωση της ελληνικής κυβέρνησης για τις συνθήκες που επικρατούν σε διάφορες περιοχές της Μικράς Ασίας. Από τα πιο γνωστά είναι η «Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία» που ιδρύθηκε το 1917 από Μικρασιάτες από διάφορες περιοχές. Μετά το τέλος του Α΄ ΠΠ στις 15/28 Φεβρουαρίου 1919 η *Επιτροπή Μακρηνών* με

---

¹⁰⁵ Βλ. *Έξοδος*, Καραγεωργίου, σελ. 310: «Ο Παλλύκιος Σύλλογος ιδρύθηκε εις Αθήνας το 1918 από Πατριώτες μας και ολίγους άλλους Μικρασιάτες που ήλθαν στην Αθήνα προ της Μικρασιατικής Καταστροφής, με πρόεδρον τον Διονύσιον Καλαφάτην, ιερέα εις τον ναόν Ζωοδόχου Πηγής Αθηνών, και γραμματέα τον Νικόλαον Καραβασίλη, ιατρόν παθ. και μικροβιολόγον. Καταστατικόν του Συλλόγου και Πρακτικά του έχει ο υιός Παπακαλαφάτη, Άγγελος Καλαφάτης, οδοντίατρος. Σκοπός του Συλλόγου ήταν να βοηθήσει οικονομικώς τους νέους που έφθαναν στην Αθήνα διά ανώτερες σπουδές και να φροντίζει τους δραπέτες Χριστιανούς του τουρκικού στρατού Μικρασιάτες. Οι Μιλτιάδης Καλαφάτης και Βασίλειος Πάνου, γαμβρός από αδελφή του συμπατριώτη μας Αντ. Τζιζή, υπέδειξαν το μέρος αυτό [Νέα Μάκρη] για την εγκατάστασή μας».

¹⁰⁶ Εφημερίδα *Εμπρός*, χ.χ. απόκομμα. Αρχείο Κοτρώζου.

την έκδοση «*Persecution and Extermination of the Communities of Macri and Livissi (1914-1918)*»,¹⁰⁷ και με σειρά ψηφισμάτων προς τις Μεγάλες Δυνάμεις και την Ελληνική Κυβέρνηση ζητεί την τιμωρία των υπευθύνων για τις διώξεις αλλά και την προστασία των Μακρηνολιβισιανών, δεδομένου ότι οι διώξεις συνεχίζονταν και μετά το τέλος του Πολέμου. Στη Σμύρνη ο Σύλλογος *Ένωσις των Πισιδών* με ψηφίσματά του προσπαθεί να προβάλει την ένδοξη ιστορία αλλά και την οικονομική σημασία της περιοχής και καταγγέλλει την σύμμαχο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας Γερμανία τόσο για τα εγκλήματα του πολέμου, όσο και για υπεξαίρεση αρχαιοτήτων.¹⁰⁸

Παρόμοια δράση αναπτύσσει στην Αθήνα ο 'Τελμησός': αιτείται την απομάκρυνση όσων διοικητικών υπαλλήλων είχαν πρωταγωνιστήσει στις διώξεις κατά του χριστιανικού πληθυσμού στη Μάκρη, το Λιβίσι, το Καλαμάκι, τον Φοίνικα,¹⁰⁹ ενημερώνει την Ελληνική Κυβέρνηση για τις ιδιαίτερες

¹⁰⁷ *Persecution and Extermination of the Communities of Macri and Livissi (1914-1918)*, [Διωγμοί και Εξόντωση των Κοινοτήτων Μάκρης και Λιβησίου (1914-1918)], Αθήνα 1919: «[...]By April 1918 Livissi and Macri had become depopulated, of the nine hundred families of Livissi only twenty-five has remained, and of the five hundred of Macri only eleven, including the two priests and a few tanners employed in government tanneries. The houses, the vineyards, and the various establishments of the community in the devastated towns of Livissi and Macri were left in the hands of the government and we have no knowledge of their present condition. The greater part of the owners of vineyards, vegetable gardens and houses, finding themselves without pecuniary means on the day of their deportation, disposed of their property at ridiculous prices. [...]»

¹⁰⁸ Αρχείο Ένωσης Σμυρναίων. «Σύλλογος Πισιδίας, Σμύρνη, 6 Ιανουαρίου 1919. Προς τας Κυβερνήσεις των Κραταίων και Φιλελευθέρων Δυνάμεων Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας και Ηνωμένων Πολιτειών. Οι ευσεβάστως υποσημειούμενοι, Λουίζος Ηλιού, καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Κων/πόλεως, Βασίλειος Μουσαίος, ιατρός, και Σταματιάδης Ανδρέας, δικηγόρος και διευθυντής των ελληνικών εφημερίδων «Εστία» και «Πατρίς» Σμύρνης».

¹⁰⁹ Α.Υ.Ε., 1919, Ειδικός Φάκελος Αλυτρώτων. Ψηφίσματα. Υπομνήματα. 25 Ιανουαρίου 1919, Παλλύκιος Σύνδεσμος 'η Τελμησός' προς ΥΠΕΞ: «Σημείωμα του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου 'η Τελμησός' προς το Σεβαστόν Υπουργείον των Εξωτερικών, εν ώ αναγράφονται τα ονόματα των οργιασάντων κατά του ελληνικού πληθυσμού Τούρκων ή άλλων και ων η παρουσία και διαμονή εν ταις πόλεσι και κόμαις της Λυκίας είναι επικίνδυνος και επιβλαβής. Εν Μάκρη: Ο διοικητής Μάκρης, ο διατελέσας τοιούτος μέχρι της 15^{ης} Ιουλίου 1918, ο ιεροδικαστής (καδής), ο διευθυντής της αστυνομίας, ο Σαπάν εφέντης μετά των δύο αυτού αδελφών, ο Οσμάν Βέης, πρόεδρος του Κομιτάτου και τα μέλη αυτού, Τουρκοκρήτες και Εβραίοι, ο Ρεσάτ εφέντης, ο Μουστά Εφέντης και οι υιοί του, ο Χατζή Μεεμέτ εφέντης και οι υπάλληλοι του Μεεμέτ, ο Μοτάι Εφέντης, Αττάλιαλης Ιουδαίος, ο Περπέτ

συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή μετά τον Πόλεμο και κυρίως τον κίνδυνο της οργανωμένης ιταλικής προπαγάνδας στην επαρχία του Μέντεσε με λεπτομερείς αναφορές και ψηφίσματα-προτάσεις. Απώτερος στόχος είναι να συμβάλει στο σχεδιασμό της πολιτικής της Ελληνικής Κυβέρνησης στις διεθνείς συνδιασκέψεις.¹¹⁰ Ο 'Τελμησός' συνεργάζεται με άλλα μικρασιατικά σωματεία, όπως μαρτυρούν τα κοινά υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις και την Ελληνική Κυβέρνηση, ενώ η εκλογή του π. Διονυσίου ως τακτικού μέλους (4 Οκτωβρίου 1919) και στη συνέχεια αντιπροέδρου της «Κοινής των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία» (13 Μαΐου 1920) μαρτυρά την έντονη δράση και το κύρος του.

Μετά το τέλος του πολέμου, παρότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία είναι στο στρατόπεδο των ηττημένων, οι ανταγωνισμοί μεταξύ των Δυτικών συμμάχων συνεχίζονται και τον Μάρτιο του 1919 τα μικρασιατικά παράλια από τη Μάκρη έως την Αττάλεια καταλαμβάνονται από τα ιταλικά στρατεύματα. Οι Ιταλοί αναπτύσσουν έντονη προπαγάνδα στην περιοχή με έργα δημόσιας ωφέ-

---

Χαβούζ, ο Ισοϊν ουστάς, ναλπάντης. Εν Λιβισίου: Ο μιουτίρης (ο τοιούτος μέχρι της 15^{ης} Ιουλίου 1918), ο τελώνης Λιβισίου [το ίδιο], ο Μεμεμέτ Εφέντης, κλητήρ του δασονομείου, ο Κοτσά Ομάρ από το χωρίον Οπόφωρα του Λιβισίου. Εν Καλαμακίω: Ο Φαχρή Εφέντης, ο Κοτζιά Μουσταφάς, Ουσήν Καπτάνης, ο Ποστετεσή Μεχμέτ Εφέντης, ο Παρπέρ Αχμέτ, ο Παλτσή Γιουσούφ Εφέντης, ο Καράκελης Ιπραήμ. Εν Καζ Τσιφλίκι: Ο Χαγρή Βέης. Εν Ελμαλή: Ρεζί Μεμούρ Αλή Εφέντης, Γιρίκ ογλού Ομέρ Εφέντης, Κιορ Ιμπραϊμογλου Αλή Εφέντης, Καλίνογλου Μεχμέτ Αγά, Εσέκτινιγ Χατσή Χαφήζ, Τηρίλ Χότζε Εφέντη, έμπορος, Τραπεζούλ Μουσταφά εφέντης, Ταμπάκ Μαχμούτ Χαλεϋζαδέ, Χατιπήγ Χατζή Οσμάν, Φαζλινήγ Ιπραχήμ εφέντη έμπορος, Χαλεκλερήγ Χατζή Αχμέτ, έμπορος, Μουφτή Εφέντης. Εν Φοϊνικί: Οι Παχάρ Ζαδέ Μεχμέτ Αγάς, Φεϊζουλάχ Ζαδέ Μουστά Εφέντης, Ιζέτ Εφέντης, Κεμάλ ογλού Μολλά βελής, Χαττίπ Χότζιας, Χουσεϊν εφέντης Χότζιας εν τω χωρίω Τσιβδιρίω, Καρά Γιουσούφ ογλού Μεχμέτ Χότζιας, πρώην ταχυδρόμος Καστελλορίζου. Ο πρόεδρος Δ. Καλαφάτης, ιερέυς».

¹¹⁰ Α.Υ.Ε., 1919, Β/38 (2), Φακ. Αλυτρώτων, Δραστηριότητες Επιτροπών, Ψηφίσματα - Υπομνήματα. 28 Ιανουαρίου 1919, Υπουργείο Εξωτερικών προς Πέρα, Κανελλόπουλο. «Πρόσφυγες εκ περιφέρειας Μάκρης ανακοινούν ημίν κατάλογον ονομάτων Τούρκων των πλέον οργανωμένων κατά διωγμούς εις διαμέρισμα τούτο, μεταξύ των οποίων αναφέρεται και ο πρώην καϊμακάμης, ο καθής, ο διευθυντής της αστυνομίας Μάκρης, ο μουδής και τελώνης Λιβισίου. Περαιτέρω διαμονή οργάνων τούτων Κομιτάτου εις διαμέρισμα τούτο δύναται αποβή επικίνδυνος εις ημετέρους. Όθεν ευαρεστηθήτε προβήτε εις κατάλληλα διαβήματα παρ' Άγγλω ναυάρχω προς απομάκρυνσιν των άνω αναφερομένων πλέον σημειόντων προς παραδειγματισμόν και των λοιπών».

λειας όπως κατασκευή δρόμων και ιατρική περίθαλψη και μέσω των σχολείων τους. Το ελληνικό κράτος σε μια προσπάθεια να αντιμετωπίσει την οργανωμένη ιταλική προπαγάνδα αποφασίζει να στείλει αποστολές του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (ΕΕΣ) στην περιοχή -Βρύουλλα, Μαγνησία, Αλικαρνασσό, Μάκρη, Αττάλεια- αφενός ως απάντηση στις προπαγανδιστικές ενέργειες των Ιταλών, αφετέρου για την περίθαλψη των εξαθλιωμένων από τον πόλεμο Ελληνορθόδοξων.¹¹¹ Ο ρόλος του 'Τελμησσού' είναι καθοριστικός στην απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να στείλει αποστολές του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στη Μάκρη και να ιδρύσει νοσοκομείο στην περιοχή.¹¹²

Το χρονικό της Αποστολής του Ερυθρού Σταυρού στη Μάκρη, η οποία έληξε με τον φόνο του αρχηγού της, του ανθυπίατρου Νικόλαου Μάνωλα¹¹³ και είχε ως συνέπεια την ανάκληση των Αποστολών του ΕΕΣ, αποκαλύπτει τις πολύπλοκες πολιτικές ισορροπίες που επικρατούσαν στην περιοχή και οι οποίες εντάθηκαν ακόμα περισσότερο μετά την άφιξη των Ελλήνων στη Σμύρνη αλλά και το μέγεθος της ιταλικής προπαγάνδας στην περιοχή. Οι αναφορές του Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου 'Η Τελμησσός', όπως και οι αναφορές των αποστολών του ΕΕΣ προς το Υπουργείο Εξωτερικών, αποτυπώνουν τις συνθήκες που επικρατούσαν στη Μάκρη μετά τον Πόλεμο –τις επιδημίες,

---

¹¹¹ Α.Υ.Ε., 1919, Β/38 (2), Φάκ. Αλυτρώτων, Δραστηριότητες Επιτροπών, Ψηφίσματα - Υπομνήματα. 26 Μαρτίου 1919, 2758/2068, Κανελλόπουλος προς Υπουργείο Εξωτερικών: «Αγγλική Αρμοστεία διά χθεσινού εγγράφου γνωρίζει ότι εκτιμούσα δεόντως Ελληνικής κυβερνήσεως εγκαινιάση Ερυθρόν Σταυρόν εις Βρύουλλα, Μάκρη και Μαγνησία και θέλει καταστήση γνωστήν εις την Τουρκικήν κυβέρνησιν προτεινομένας εγκαινιάσεις ημετέρου ερυθρού σταυρού. [...] Τονίζει όλως ιδιαιτέρως την ανάγκην όπως αποφεύγωσιν παν το δυνατόν έστω και αδικώς να θεωρηθή ως προπαγάνδα προσθέτουσα ότι εάν εις οιαδήποτε απειρισκέπτου πράξεως ενός εκ των αξιωματικών του Ερυθρού Σταυρού προυκαλείτο επεισόδειον δεν θα ηδύναντο να αναλάβη ευθύνην διατηρήσεως εις άνω μέρη ειρημένης αποστολής. Υποδεικνύει ότι αποσπαθησόμενοι αξιωματικοί να είναι εφοδιασμένοι με έγγραφον Αρμοστείας περιέχον ως άνω οδηγίας. Ανεκοινώθη Σμύρνην, Αθήνας».

¹¹² Αρχείο Κοτρώζου. Εθνικόν Μνημόσυνον στο Ναό Ζωοδόχου Πηγής χ.χ. Χαρακτηριστικό το εθνικό μνημόσυνο που γίνεται στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής με πρωτοβουλία του π. Διονυσίου. Ψήφισμα χ.χ.. Βλ. Παράρτημα σ. 167.

¹¹³ **Νικόλαος Μάνωλας** (...-1919). Ανθυπίατρος. Αρχηγός της Αποστολής του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στη Μάκρη. Ο φόνος του οδήγησε στην ανάκληση των Αποστολών του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στη Μικρά Ασία. Βλ. *Δράσις του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού*, Αθήναι 1927, σ. 29.

όπως ο εξανθηματικός τύφος, η ελονοσία, παλαιά μάλιστα της περιοχής, τις ελλείψεις βασικών αγαθών-και καταγράφουν αναλυτικά τόσο τις προπαγανδιστικές ενέργειες των Ιταλών με στόχο τον προσεταιρισμό του οθωμανικού πληθυσμού όσο και τις ενέργειες της αποστολής του ΕΕΣ για περίθαλψη του ντόπιου πληθυσμού με την ίδρυση νοσοκομείου, έργο που θα ανύψωνε πολύ το γόητρο της Ελλάδας έναντι της ανταγωνιστικής ιταλικής παρουσίας.¹¹⁴ Η πρώτη αποστολή του ΕΕΣ έφτασε στη Μάκρη στις 2 Απριλίου 1919 αλλά ύστερα από έντονη αντίδραση των οθωμανικών στρατιωτικών αρχών αναγκάστηκε να υπαναχωρήσει στη Σάμο 10 μόλις ώρες μετά την άφιξή της.¹¹⁵ Η απο-

---

¹¹⁴ Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Δράση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, 13 Μαΐου 1919, Πορτ Σαϊντ (Βλίκος) προς ΥΕ, αρ. πρ. 4670. «Αρχηγός Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού εν Μάκρη γνωρίζει διά Γάλλου Ναυάρχου ότι θεωρεί θέσιν αυτού επισφαλή και εκφράζει φόβους, εν η περιπτώσει εκρήξεως εχθρικού κινήματος τουρκικών πληθυσμών εναντίον του οποίου δεν θεωρεί εαυτόν αρκετά προστατευόμενον εκ παρουσίας Ιταλικής φρουράς». Βλ. επίσης, Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Δράση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, Αθήνα, 18 Μαΐου 1919, αρ. πρ. 23532 Η Ανωτάτη Διεύθυνσις Μεταφορών (Ρέπουλις) προς Υπουργείο Στρατιωτικών, Υγειονομική Υπηρεσία. «Τα διά του ατμοπλοίου Ρούμελη» αποσταλέντα παρ' υμών προς τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό Μάκρης φάρμακα 65 χιλ. δραχμών υπέστησαν πολλές αβαρίας εκ μέρους των Ιταλικών Αρχών. Ούτω ο μεν βάμβαξ κατεσχέθη ως λαθρεμπόριον πολέμου, αι δε γάζαι κατεστράφησαν, διότι ηνοιχθήσαν εξ υπονοίας μη περιέχωσι προκηρύξεις. Υπολογίζεται ζημία 35 χιλ. δραχμών».

¹¹⁵ Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Δράση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, Μάνωλας προς Υπουργείο Στρατιωτικών, Υγειονομική Υπηρεσία Στρατού, χ.χ.: «Λαμβάνω την τιμήν να αναφέρω ότι εξεδιώχθημεν εκ Μάκρης υπό Τουρκικών Αρχών. Μίαν ώραν μετά την εγκατάστασιν της αποστολής τη αδεία Τουρκικών Αρχών ο οίκος μας επολιορκήθη υπό 300 Τούρκων στρατιωτών και διετάχθημεν επιβιβασθώμεν του πλοίου άλλως μας επιβιάσωσι βία. Ηρνήθημεν να υπακούσωμεν πριν λάβωμεν Ελληνικός διαταγάς αλλά μετά παρέλευσιν 10 ωρών, κατόπιν φυλακίσεως 15 κατοίκων Μάκρης, ηναγκάσθημεν επιβιβασθώμεν Ρούμελης. Ετηλεγράφησα Σύμνην, Κων/πολιν. Ανθυπίατρος Μάνωλας». Βλ. επίσης, Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Δράση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, 19 Μαρτίου 1919, Αθήνα, Υπουργείο Στρατιωτικών (Υγειονομική Υπηρεσία) προς Υπ. Εξ., αρ. πρ. 47545/942: «Εις απάντησιν του υπ. αριθ. 8953 εγγράφου υμών, έχομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν υμίν ότι μετά την γενομένην συνεννόησιν μετά της υμετέρας υπηρεσίας, η αποστολή Μάκρης πρόκειται να αποτελεσθή υπό των εξής: 1) Μακρή Παύλου, Σάββα Καραβασίλη και Ιορδάνη Αναστασίου ως αντιπροσώπου του Ερυθρού Σταυρού. 2) Ανθυπίατρος Μάνωλα ως Διευθυντού και πολίτου ιατρού

στολή έφερε μαζί της φάρμακα και τρόφιμα του «Πατριωτικού Ιδρύματος»,¹¹⁶ τα οποία όμως δέσμευσε το Τελωνείο.¹¹⁷ Στις 25 Απριλίου 1919 πραγματοποιήθηκε η δεύτερη αποστολή του ΕΕΣ στη Μάκρη.

Στις 20 Μαΐου 1919 ο «Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος Τελμησσός» αναφέρει τις αντιδράσεις των Τούρκων της περιοχής μετά την είδηση της κατάληψης της Σμύρνης από τους Έλληνες και επαναλαμβάνει την ανάγκη απομάκρυνσης των γνωστών κομιτατικών, μεταξύ των οποίων ο δήμαρχος, ο καϊμακάμης, ο καδής, ο διευθυντής της αστυνομίας, ο διευθυντής των τουρκικών σχολείων.¹¹⁸ Στις 19 Ιουνίου 1919 ο αρχηγός της αποστολής του ΕΕΣ ανθυπίατρος Μάνωλας περιγράφει την έκρυθμη κατάσταση που επικρατούσε με τη μεταφορά των Χριστιανών των γύρω χωριών στη Μάκρη, τον αποκλεισμό της Μάκρης από το εσωτερικό και τη φυλάκιση προκρίτων της περιοχής, οι οποίοι ήταν μέλη της αποστολής του Ερυθρού Σταυρού ή

Νικήτα Δημητρίου (εκ Μάκρης). 3) Βοβολίνου, δοκίμου φαρμακοποιού. 4) 1 λοχίου και 4 Νοσοκόμων. [...] Υφυπουργός Αθανασάκης».

¹¹⁶ Το Πατριωτικό Ίδρυμα ιδρύθηκε το 1914 με πρωτοβουλία της βασίλισσας Σοφίας με επωνυμία Πατριωτικός Σύνδεσμος Ελληνίδων. Το 1917 μετονομάστηκε σε Πατριωτικό Ίδρυμα Περιθάλψεως και το 1929 σε Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Προστασίας και Αντιλήψεως (ΠΙΚΠΑ).

¹¹⁷ Ευχαριστήριο επιστολή εφοροδημογεροντίας Μάκρης προς το Πατριωτικό Ίδρυμα. 28 Μαΐου 1919, Μάκρη, εφοροδημογεροντία Μάκρης προς τον Διευθυντή του Πατριωτικού Ιδρύματος Περιθάλψεως, Αθήνας: «Εντιμώτατε κ. Διευθυντά, Λαμβάνομεν την τιμήν να φέρωμεν εις γνώσιν ότι κατωρθώθη επιτέλους η παραλαβή των βοηθημάτων μετά προηγουμένης επιμόνου διαμαρτυρίας εκ μέρους της Αποστολής του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Εκ των βοηθημάτων τούτων πολλά εκλάπησαν και ουκ ολίγα εφθάρησαν συνεπεία της ανεπίστου στάσεως του εδώ εξελεγκτού αδελφού μας Ιταλού. Ήρξατο η διανομή αυτών μετά μεγάλης τάξεως και ευθυκρισίας, δυστυχώς μόνον το εν τρίτον των λιμοπτώτων και γυμνητευόντων θα δυνηθώμεν να ανακουφίσωμεν διά των ανά χείρας μας βοηθημάτων, είνε απερίγραπτος η εσχάτη πενία, η στέρησις των της πρώτης ανάγκης των χηρών, των υπερηλικών και απροστατευτών των διασωθέντων εκ της εξοντώσεως. Μετά θάρρους αναφέρομεν υμίν ότι μεταξύ των σταλέντων βοηθημάτων, είδη τινά είναι το γε νυν έχον, είδη πολυτελείας διά τους δυστυχείς μας συμπατριώτας. Υπάρχει κυρίως ανάγκη υφασμάτων ρετσίνα, υποδημάτων, ορύζης, σάπωνος, λευκού κάποτ και πετρελαίου. Απαντες ευχαριστούμεν το φιλόανθρωπον Υμών Ίδρυμα θερμότατα, ευγνωμονούμε πάντοτε και γεραίρομεν την Ιεράν Υμών αποστολήν». «Αρχείο Λυκίας».

¹¹⁸ Αθήνα, 20 Μαΐου 1919, Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος Τελμησσός προς Υπ. Εξωτερικών, αρ. πρ. 26, «Περίληψις της εν Μάκρη Μικράς Ασίας Καταστάσεως».

είχαν υπογράψει διακηρύξεις.¹¹⁹ Ο αρχηγός της αποστολής Μάνωλας στις αναφορές περιγράφει την ιδιαίτερη οικονομική και πολιτική σημασία της περιοχής, χάρη στα φυσικά λιμάνια της Μάκρης και του Μαρμαρησίου και τον φυσικό της πλούτο, και τον κίνδυνο απώλειάς της:

Εάν αυτές οι προσπάθειες των Ιταλών στεφθούν με επιτυχία, η απώλεια του Ελληνισμού θα είναι μεγίστη. Οι λιμένες της Μάκρης και του Μερμερησίου, όντες εκ φύσεως ασφαλέστατοι και ικανώς φαρδείς, θα χρησιμεύσουν αναμφίβολα ως ναυτικές βάσεις των Ιταλών στην Ανατολική Μεσόγειο σπουδαιότητες, έτι δε και τέρμα σιδηροδρομικών γραμμών διηκουσών από Ικονίου εις Μάκρην. Αλλά και από οικονομικής απόψεως η απώλεια θα είναι μεγίστη και σοβαρά, καθότι η περιοχή της Μάκρης, ούσα εκ φύσεως η πλέον δασοφόρος και μεταλλοφόρος περιοχή στη Δυτική Μικρά Ασία προορίζεται να αποτελέσει πηγή πλούτου, που παρέχει άφθονη ξυλεία και όχι ευκαταφρόνητη ποσότητα χρωμίου και σιδήρου.¹²⁰

Στις 25 Ιουλίου 1919 ο ανθυπίατρος Μάνωλας σκοτώθηκε σε συμπλοκή με τις οθωμανικές στρατιωτικές αρχές όταν προσπάθησαν να τον εμποδίσουν να επιβιβαστεί σε διερχόμενο ελληνικό ατμόπλοιο με αγγλική σημαία.¹²¹ Ο φόνος του Μάνωλα στάθηκε η αφορμή για την ανάκληση στις 6 Αυγούστου 1919 των αποστολών του ΕΕΣ Μάκρης και Αλικαρνασσού.¹²²

¹¹⁹ Α.Υ.Ε., 1919, Β/46 (4), Περίθαλψη των Ελλήνων της Μάκρης. Δράση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, Μάκρη, 19 Ιουνίου 1919, αρ. πρ. 19848/39, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός προς Υπουργείο Εξωτερικών και Υπουργείο Στρατιωτικών. «Λαμβάνω την τιμήν να αναφέρω ότι η κατάσταση εν Μάκρη από της 1 Ιουνίου 1919 και εντεύθεν είναι τελείως ανώμαλος. Έκαστος Τούρκος έχει δικαίωμα να συλλαμβάνη, να δέρνη, να τραυματίζει και να φονεύη πάντα Χριστιανόν...».

¹²⁰ Α.Υ.Ε., 1919, Αποστολές Ερυθρού Σταυρού στη Μικρά Ασία, Μάκρη, 20 Μαΐου 1919, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, αρ. 14.

¹²¹ Α.Υ.Ε., Αποστολές Ερυθρού Σταυρού στη Μικρά Ασία, Υφυπουργός Αθανασάκης προς Υποστράτηγον Νίδερ, Βάσιν Σμύρνης, εμπισ. αρ. 986, 3_ΥΠΠ-19: «Ανθυπίατρος Νικόλαος Μάνωλας, αρχηγός αποστολής Ερυθρού Σταυρού Μάκρης αγρίως ξυλοκοπηθείς εδολοφονήθη υπό στρατιωτών Τούρκων καθ'ην στιγμὴν επεβιβάζετο λέμβου διά ατμόπλοιοι «Ρούμελη». Παρακαλούμεν μνημονεύσατε εν ημερησία διαταγή γενναίαν αυτού διαγωγήν και αυτοθυσίαν, απονεύμητε δ'αυτὸν τον Πολεμικόν Σταυρόν».

¹²² Α.Υ.Ε., Αθήνα, 6 Αυγούστου 1919, κρυπτό τηλ/μα, άκρως επείγον. Αρ. πρ. 1005, υφυπουργός Αθανασάκης προς Γενικό Διοικητή Σάμου: «Δατάξατε ταχύτερον ανάκλησιν

Στις 21 Αυγούστου 1919 ο «Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος» ζητούσε βοήθεια από την Υπάτη Αρμοστεία Σμύρνης αναφέροντας ότι μετά την αναχώρηση του Ερυθρού Σταυρού από τη Μάκρη οι οθωμανικές αρχές είχαν αποκλείσει από ξηράς και θαλάσσης την περιοχή ώστε οι ομογενείς πληθυσμοί κινδύνευαν να πεθάνουν από την πείνα.¹²³ Η Αρμοστεία, ωστόσο, έκρινε επικίνδυνη μια αποστολή στην περιοχή επεσημαίνοντας ότι η κατάσταση στην περιοχή δεν ήταν τόσο τραγική όσο την περιέγραφε ο Παλλύκιος Σύλλογος.¹²⁴ Ο ‘Τελμησσός’ διοργανώνει στην Αθήνα (Ζάππειο) φιλανθρωπική αγορά για να συνδράμει τους συμπατριώτες του.¹²⁵ Γράφει ο π. Διονύσιος για την περίοδο αυτή:

«Τη υποδείξει και ενεργεία μου προς ενίσχυσιν των οικονομικών των κοινοτήτων εστάλησαν υπό του Υπουργείου των Εξωτερικών δύο χιλιάδας χρυσάς λίρας. Προς οικονομικήν ανακούφισιν των άνευ προστατών εγκαταλειφθέντων γυναικοπαίδων λόγω του εκτοπισμού των ανδρών εις τα εσωτερικά της Μικράς Ασίας ορ-

---

Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Αλικαρνασσοῦ μεθ’άπαντος προσωπικού και υλικού. Αναφέρατε εκτέλεσιν».

¹²³ Α.Υ.Ε., Β/46(3), Παλιννόστησις προσφύγων, 21 Αυγούστου 1919, αρ. πρ. 25120, Προς την εν Σμύρνη Υπάτην Αρμοστείαν. «Ο ενταῦθα Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος, διά της συνημμένης ὡδε διαβιβαζομένης ὑμῖν αναφοράς του, πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι μετὰ την δολοφονίαν του ἀνθυπιάτρου Μάνωλα και την ἀναχώρησιν του τμήματος του Ερυθροῦ Σταυροῦ εκ Μάκρης αι ἐκεῖ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀπέκλεισαν τοσοῦτον στενωῶς ἀπὸ ξηράς και θαλάσσης τους ἡμέτερους ομογενεῖς πληθυσμοὺς ὥστε να κινδυνεύσωσιν οὔτοι ν’ ἀποθάνωσι της πείνης. Μη ούσης ἐφικτῆς της ἀποστολῆς τροφίμων και βοηθημάτων εις Μάκρην, ἔχομεν την τιμὴν να παρακαλέσωμεν ὑμᾶς, ὅπως, εὐαρεστοῦμενοι, προβῆτε εις οἴας ὑμεῖς ἐγκρίνητε ἐνεργείας προς ἀποστολήν, εἰ δυνατόν, εκ Σμύρνης των ἀναγκαιούτων τούτων ειδὼν προς τους πάσχοντας ἡμετέρους ομογενεῖς του διαμερίσματος τούτου γνωρίζοντες ἡμῖν συγχρόνως τας ἐπὶ του προκειμένου ὑμετέρας ἐνεργείας».

¹²⁴ Α.Υ.Ε., Β/46(3), Παλιννόστησις προσφύγων, Σμύρνη, 5 Οκτωβρίου 1919, αρ. πρ. 9514, Υπάτη Αρμοστεία Σμύρνης (Γεν.Γραμματέας Π.Γουναράκης) προς Υπουργεῖο Εξωτερικῶν, «[...] Θεωρούμεν ἐπικίνδυνον την ἀποστολήν ἰωvδῆποτε ειδὼν ὑπὲρ των κατοίκων Μάκρης, καθόσον συνεπεῖα γενομένης κατὰ το ἐγγὺς παρελθόν τοιοῦτης ἀποστολῆς, κατεδιώχθησαν ὑπὸ των Οθωμανῶν οἱ λαβόντες ταῦτα εκ των κατοίκων. Ταῦτα γνωρίζουσι τη Υπάτη Αρμοστεία ενταῦθα εὐρισκόμενα πρόσωπα εκ Μάκρης, προσθέτοντες ὅτι ἡ ἐκεῖσε κατάστασις δεν εἶνε τελείως, οἷα παρίσταται ὑπὸ του Παλλυκίου Μικρασιατικοῦ Συλλόγου και συνεπῶς ἰδίως τούτων των λόγων ἔνεκεν δε παρίσταται ἀνάγκη ἀποστολῆς συνδρομῆς».

¹²⁵ Ἀρχεῖο Κοτρῶζου. Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Ἡ Τελμησσός’. Βλ. Παράρτημα σ. 42.

γάνωσα μόνος εγώ μετά της οικογενείας μου φιλανθρωπικήν αγοράν και συνέλεξα καθαρὰς 1.500 λίρας χρυσάς. Εκ τούτων (διότι δεν επετράπη η αποστολή των εκείσε) μέρος εδαπανήθη κατά την ενταύθα άφιξιν των εκ Μάκρης προσφύγων, το δε υπόλοιπον εδαπανήθη διά την ίδρυσιν δημοτικού σχολείου εις τον υπ’ εμού προ του Μαραθώνος ιδρυθέντος γεωργικού προσφυγικού συνοικισμού η Νέα Μάκρη. Εξ Αλεξανδρέττας απεστάλησαν μοι ορφανά, άτινα εισήγαγον εις το ορφανοτροφείον Χίου και εις τον Παρνασσόν και [...] μήνας εφιλοξένησα εν τω οίκω μου.»

Μετά την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών (Ιούλιος 1920) ο ‘Τελμησσός’ υπέβαλε υπόμνημα στην Ελληνική Κυβέρνηση σχετικά με την αναθεώρηση άρθρων της Συνθήκης που αφορούσαν σημαντικά θέματα -περί αποζημιώσεων, παιδείας, στρατιωτικής θητείας, κ.ά.-¹²⁶ και για την προστασία των Ελληνορθοδόξων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.¹²⁷

Οι μαρτυρίες για διώξεις και έκτακτα μέτρα συνεχίζονται τα επόμενα χρόνια. Τον Ιανουάριο 1921 ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ πραγματοποιεί στο Ναό Ζωοδόχου Πηγής¹²⁸ εθνικό μνημόσυνο για τα θύματα

¹²⁶ Αρχείο Κοτρώζου, Εφημερίδα Εμπρός, 1921: «Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος η ‘Τελμησσός’ εν γενική συνελεύσει αυτού συνέταξεν υπόμνημα επί της Συνθήκης των Σεβρών, όπερ επέδωκε χθες εις τον κ. Πρόεδρον της Κυβερνήσεως, ίνα υποβάλη αυτό εις την Διάσκεψιν του Λονδίνου. Διά τούτου εκτίθενται αι από των Τούρκων και μετά την Ανακωχήν διαπραχθείσαι κακουργίαι, δι’ ους πρέπει να αναθεωρηθώσι άρθρα τινά της Συνθήκης υπέρ των υπό τον Τουρκικόν ζυγόν υπολειφθέντων Ελλήνων, ως τα περί αποζημιώσεων, περί καταρτισμού των επί τούτω επιτροπών, περί παιδείας και θρησκείας, περί αντισηκώματος (πετέλ), περί υπηκοότητος των πάλαι και νυν πολιτογραφηθέντων και εν τέλει εκφράζουσι την πεποίθησιν ότι οι ισχυροί θέλουσιν επιβάλει εις την Τουρκίαν καταλλήλους όρους, ίνα καταστήσωσιν αυτήν ανίκανον εις το κακουργείν και καταδυναστεύειν εν τω μέλλοντι».

¹²⁷ Εμπρός, 1921- διαμαρτυρία. Απόκομμα χωρίς ημερομηνία. Βλ. επίσης, Α.Υ.Ε., 1921, Α/1, Α’ Πολιτική, Έγγραφα σχετικά προς τη Συνδιάσκεψη Λονδίνου. Ο πρόεδρος Δ. Καλαφάτης, Οικονόμος, ο γεν. γραμματεύς Αλέξ. Ν. Σπανός, ιατρός προς Α.Ε. Πρόεδρον της Ελληνικής Κυβερνήσεως Ν. Καλογερόπουλον.

¹²⁸ Εμπρός, «Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος η ‘Τελμησσός’ εν γενική συνελεύσει αυτού συνέταξεν υπόμνημα επί της Συνθήκης των Σεβρών, όπερ επέδωκε χθες εις τον κ. Πρόεδρον της Κυβερνήσεως, ίνα υποβάλη αυτό εις την Διάσκεψιν του Λονδίνου. Δια τούτου εκτίθενται αι από των Τούρκων και μετά την Ανακωχήν διαπραχθείσαι κακουργίαι, δι’ ους πρέπει να αναθεωρηθώσι άρθρα τινά της Συνθήκης υπέρ των υπό τον Τουρκικόν ζυγόν υπολειφθέντων Ελλήνων, ως τα περί αποζημιώσεων, περί καταρτισμού των επί τούτω επιτροπών, περί παιδείας και θρησκείας, περί αντισηκώματος (πετέλ), περί υπηκοότητος των πάλαι και νυν πολιτογραφηθέντων και εν τέλει εκφράζουσι την πεποίθησιν ότι οι

των διώξεων. Τον Ιούλιο του 1921, όταν οι οθωμανικές αρχές εκτοπίζουν αρχικά 55 και αργότερα άλλους 83 πρόκριτους στο εσωτερικό, ο Παλλύκιος Σύλλογος καλεί την ελληνική κυβέρνηση ως μέσο πίεσεως να προβεί σε αντίποινα και να αποβιβάσει ανταρτικά σώματα στη Λυκία για να αντιμετωπίσουν τους κομιτατικούς.¹²⁹ Αποκαλυπτική είναι η μεταγενέστερη αναφορά του αποσπασμένου στην Ελληνική Αρμολογία Κωνσταντινουπόλεως Γενικού Προξένου στη Νέα Υόρκη Μακρηνού Ανδρέα Ιωαννίδη¹³⁰ τον Φεβρουάριο του 1922, την οποία στέλνει ο π. Διονύσιος στην ελληνική κυβέρνηση.¹³¹

ισχυροί θέλουσιν επιβάλει εις την Τουρκίαν καταλλήλους όρους, ίνα καταστήσωσιν αυτήν ανίκανον εις το κακουργείν και καταδυναστεύειν εν τω μέλλοντι».

¹²⁹ Α.Υ.Ε., 1921, 18, 4, 1, Ιταλία. Εκτοπίσεις Ελλήνων στην ιταλοκρατούμενη ζώνη της Μικράς Ασίας. Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος η Τελμησσός, εν Αθήναις, 31 Ιουλίου 1921, αρ. πρ. 580 (Υπ. Εξ., 9286). «Περιήλθεν βεβαίως εις γνώσιν Υμών ότι οι Τούρκοι εξετόπισαν εκ Μάκρης και Λιβησίου της Λυκίας πενήκοντα πέντε ομογενείς ημών αποστειλάντες αυτούς εις Μούγλα. Η κηθείσα πείρα εκ των εκτοπισμών των παρελθόντων ετών μαρτυρεί ότι ουδείς των ατυχών τούτων θα επανέλθη εις την πατρίδα του, αι δε περιουσίαι αυτών, κινηταί και ακίνητοι, θα περιέλθωσι ταχέως εις την κατοχήν των εκτοπισάντων αυτών. Αυτός άλλωστε είναι και ο σκοπός των εκτοπίσεων, ήτοι η διά των κακουχιών εξόπτισις των ομογενών και η διαρπαγή των περιουσιών αυτών. Ατυχώς αι πράξεις αύται των Τούρκων λαμβάνουσι χώραν προ των ομμάτων των οργάνων της Ιταλικής Κυβερνήσεως, άτινα όμως ου μόνον δεν παρεμποδίζουν ταύτας, αλλ' εν πολλοίς και υποδαυλίζουν αυτάς. Είμεθα εν γνώσει των ενεργειών Υμών διά της διπλωματικής οδοῦ προς αποσόβησιν των καταστροφών τούτων διά των ιταλικών αρχών, δυστυχώς όμως, όπως και ανωτέρω είπομεν, η πείρα μας εδίδαξε ότι αι τοιαύται ενέργειαι δεν φέρουσι την θεραπείαν του κακού και απόδειξις άμεσος ότι, μετά τας ενεργείας Υμών παρά τη Ιταλική Κυβερνήσει επί του ζητήματος τούτου, αφενός οι εις Μούγλα εκτοπισθέντες ου μόνον δεν επέστρεψαν εις Μάκρην, αλλά οδηγήθησαν εκ Μούγλων εις Έρεγλυ, εις πόλιν κειμένην ανατολικώτερον και του Ικονίου, αφ' ετέρου δε συνετάχθη εν Μάκρη και Λιβησίω και νέος κατάλογος εκτοπισμού εξ ογδοήκοντα τριών ομογενών, οίτινες βεβαίως θα υπέστησαν την τύχην των άλλων. Ένεκα τούτων, κ. Υπουργέ, προαγομέθα να υποδείξωμεν Υμίν δύο τρόπους αποτελεσματικούς προς κατάπαισιν ανηκούστων τοιούτων μαρτυριών των ομογενών μας. Την εφαρμογήν αντιποίνων είτε τω ελευθέρω Κράτει και την κατεχομένην εν Μικρά Ασία χώραν κατά των οργάνων του Κεμάλ των ενεργούντων τους κατά των ημετέρων διωγμούς. [...] Επί τούτοις διατελούμεν μετά σεβασμού. Ο πρόεδρος **Καλαφάτης Οικονόμος**, ο γ. γραμματεὺς **Μ. Σπανός**, ιατρός.»

¹³⁰ **Ανδρέας Ιωαννίδης** (1870-1893). Δικηγόρος. Διερμηνέας πρεσβείας Κων/πολης και μετέπειτα πρόξενος Σμύρνης και Νέας Υόρκης. Γιος του δάσκαλου Παυλίνου Ιωαννίδη. Βλ. Πασχαλίδης, σ. 336.

¹³¹ Αρχείο Κοτρώζου. Εν Κων/πόλει τη 26 Φεβρουαρίου 1922, περικοπή της υπ'αρ. πρωτ. 1052 και ημερ. 28 Φεβρουαρίου 1922 εκθέσεως του παρά τη εν Κωνσταντινουπόλει

«Εκ των ομογενών κατοίκων Μάκρης και Λειβησίου όλοι οι άγοντες στρατεύσιμοι ηλικίαν στρατολογηθέντες απεστάλησαν εις Σαρήκαμιν της Ερζερούμης και αλλαχού, όπου εργάζονται και αποθνήσκουσιν εις τα Εργατικά Τάγματα. Ο λοιπός άρρην πληθυσμός, μη εξαιρουμένων και μικρών παιδίων, εξωρίσθη εις Χεκιμχάν του Μααμουρέτ-ουλ-Αζίζ, εις το Μπουνιάν της Καισαρείας και εις Σεβάστειαν. Οι εξόριστοι θερίζονται ήδη εκ των κακουχιών, των στερήσεων και του εξανθηματικού τύφου. Προ της καταστάσεως ταύτης ευκόλως αντιλαμβάνεται τις και την τραγικήν θέσιν των άνευ πόρων ζωής παραμεινασών εν Μάκρη και Λειβησιώ γυναικών. Εάν εις επίμετρον εξακριβωθή και η είδησις περί του ότι οι πληθυσμοί των παρά την Μάκρην τουρκικών χωρίων απεσύρθησαν εις τα ενδότερα, ο γυναικείος ούτος Ελληνικός πληθυσμός θ' αποθάνη της πείνης μη δυνάμενος πλέον να επισιτισθή εκ του εσωτερικού. Αι ανωτέρω πληροφορίαί είναι αυθεντικάί, μη επιδεχόμεναι την ελαχίστην αμφισβήτησιν. Την αυτήν τύχην υπέστησαν άπαντες εν γένει οι ελληνικοί πληθυσμοί των παραλίω των [...] Ρήζατε, όπως δύνασθε, κραυγήν υπέρ των ατυχών τούτων ομογενών, προ πάντων δε μεριμνήσατε, όπως η φιλανθρωπία (Ελληνική, Ευρωπαϊκή και Αμερικανική) επέλθη τάχιστα, εις χρήματα και είδη, αρωγός υπέρ των δυστυχών ομογενών εξορίστων και των απομονωθεισών γυναικών».

Μετά την ήττα του ελληνικού στρατού και την καταστροφή της Σμύρνης στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1922 η κεμαλική κυβέρνηση αναγνωρίζει μόλις μιας εβδομάδας διορία για την Έξοδο από τη Μικρά Ασία διά ξηράς ή διά θαλάσσης. Όταν ανακοινώνεται η απόφαση, η πλειοψηφία του πληθυσμού στη Μάκρη και το Λιβίσι είναι γυναικόπαιδα, ενώ μεγάλος μέρος του ανδρικού πληθυσμού είναι στην εξορία. Ο π. Διονύσιος δεν παραμένει θεατής των τραγικών εξελίξεων, αλλά αναλαμβάνει δράση για τη διάσωση των πατριωτών του. Ο ‘Τελμησσός’ και η ‘Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία’ πείθουν τους αρμόδιους του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας να στείλουν δύο ατμόπλοια που προορίζονταν για τη Θράκη στα Ν.Δ. παράλια της Μικράς Ασίας για τη διάσωση των πληθυσμών της Μάκρης και της Αττάλειας:¹³²

Ελληνική Αρμοστεία απεσπασμένου Γεν. Προξένου της Ελλάδος εν Νέα Υόρκη κ. Ανδρέα Ιωαννίδου. Βλ. Παράρτημα σ. 179.

¹³² Αρχείο Κοτρώζου. «Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία εν Αθήναις, 12 Οκτωβρίου 1922. Εν Αθήναις τη 12 Οκτωβρίου 1922, ο πρόεδρος Ε. Χατζηιωάννου, Γεν. Γραμματεύς κ.ε.α.».

«Βεβαιούμεν ότι τη αμέσω ενεργεία και τη εγκαίρως υποδείξει του προέδρου του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου 'Η Τελμησός' Αιδεσιμωτάτου Διονυσίου Καλαφάτη, επιβοηθούντος του κ. Προέδρου της Κοινής των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπείας κ. Ευαγγέλου Χατζηϊωάννου, μετά την υπό του Κεμάλ δοθείσαν διαταγήν περί εκτοπίσεως των Ελληνικών πληθυσμών της νοτιοδυτικής παραλίας της Μ.Ασίας, εγένετο υπό του Υπουργού της Εθνικής Οικονομίας κ. Ευθ. Κανελλοπούλου η απόσπασις των διά την Θράκην προωρισμένων ατμοπλοίων και η αποστολή αυτών εις τα παράλια της Μάκρης και Ατταλείας προς διάσωσιν των πληθυσμών των μερών αυτών».

Πολύτιμες μαρτυρίες προσφύγων για την Έξοδο φυλάσσονται στο Αρχείο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών (Κ.Μ.Σ.) και στο Αρχείο της Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών «Λυκία»:

«[...] Έπειτα φεύγανε μια-μια οικογένεια. Άλλες στην Αμερική, άλλες στην Αυστραλία, Γαλλία, στην Αθήνα, Πειραιά, σε όλα τα μέρη της Ελλάδος. Το πρωί, αφού δώσαμε 6 λίρες το άτομο, μας πήγανε μέχρι τη Ρόδο με καϊκι. Εκεί ήρθε ένα βαπόρι καρβουνιάρικο. Μπήκαμε σ' αυτό μέσα 6 χιλιάδες ψυχές. Νερό μέσα στο βαπόρι δεν μας δίνανε». ¹³³

«Εκεί ήρθε ένα βαπόρι καρβουνιάρικο. Μπήκαμε σ' αυτό 6 χιλιάδες ψυχές. Νερό μέσα στο βαπόρι δεν μας δίνανε. Από τα βαπόρια βγήκαμε στην Κέα. Εκεί όσοι ήθελαν έμειναν, άλλοι έφευγαν για τον Πειραιά. Εμείς μείναμε. Δεν πήγαμε πουθενά. Στην Κορησσία, το λιμάνι της Κέας, όταν μας είδαν που βγήκαμε από το βαπόρι, όλοι κρυφτήκανε, φοβηθήκανε μην τους κλέψουμε φαίνεται τίποτα. Μας βάλανε κατόπιν σε αποθήκες και αυτοί δυστυχώς μας φάγανε τις παγκανότες και τα χρυσαφικά που φέραμε μαζί μας. Δεν ξεύραμε τα ελληνικά τα λεπτά γι' αυτό μας κοροϊδεύανε». ¹³⁴

Η Έξοδος των προσφύγων από τη Μάκρη και το Λιβίσι έγινε με τα πλοία «Αλεξάνδρα», «Ευγενία», «Ιωάννης», «Ανδρέας» και οι πρώτοι μεταβατικοί σταθμοί ήταν η Ρόδος, το Καστελλόριζο, η Σάμος, η Τήνος και κυρίως η Κέα. ¹³⁵

¹³³ Αρχείο Προφορικής Παράδοσης Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, φάκελος Λυκία, μαρτυρία Δέσπ. Παπαβασιλείου.

¹³⁴ Αρχείο Προφορικής Παράδοσης Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, χειρόγραφο-μαρτυρία Χαστά.

¹³⁵ Εφημερίδα *Ροδιακή*, 10 Οκτωβρίου 1922.

«Αι Αμερικανικαί αρχαί ειδοποιούν το Υπουργείον των Ναυτικών ότι εις την Αττάλειαν και την Μάκρην συνεκεντρώθησαν περί τας 25 χιλιάδας γυναικόπαιδα Ελλήνων ζητούντα επειγόντως ν' αναχωρήσουν. Αι Κεμαλικαί Αρχαί παρέσχον μόνον επτά ημερών προθεσμίαν». ¹³⁶

«24.000 γυναικόπαιδα συγκεντρωθέντα εις τους λιμένας Ατταλείας, Μάκρης και Μαρμαρίτσης». ¹³⁷

«Κατέπλευσαν εις Πειραιά τα φορτηγά 'Ανδρέας' εξ Ατταλείας με 2.000 πρόσφυγες και 'Ευγενία Εμπειρικού' με 2.300 πρόσφυγες εκ Μάκρης». ¹³⁸

«Διά του χθες καταπλεύσαντος εις την Πην ώραν εξ Ατταλείας Ελληνικού φορτηγού ατμοπλοίου 'Ανδρέας' αφίκοντο 3.000 πρόσφυγες Μικρασιάται. Επίσης, αφίκοντο και άλλοι 2.300 διά του εκ Μάκρης καταπλεύσαντος ατμοπλοίου 'Ευγενία Εμπειρικού'». ¹³⁹

«Διά του κυβερνητικού ατμοπλοίου 'Καβάλλα' αφίκοντο χθες εκ Μερσίνης και άλλοι 1.500 Μικρασιάται πρόσφυγες, οίτινες απεστάλησαν εις την Κέρκυραν προς οριστικήν εγκατάστασιν. Εκ των ατυχών τούτων προσφύγων κατά τον πλουν μέχρι Πειραιώς απέθανον 12 εκ των κακουχιών. Διά του ιταλικού 'Μόρπε' μετεφέρθησαν εις Λουτράκιον 900 ορφανά προσφυγόπουλα». ¹⁴⁰

Εκτιμάται ότι 2.500 οικογένειες συνολικά εγκαταστάθηκαν σε όλη την Ελλάδα και περίπου 1.000 στο εξωτερικό, στην Αυστραλία και τη Γαλλία (Μασσαλία), όπου κάποιοι είχαν καταφύγει πριν την Έξοδο.

«Στο Λιβίσι και την Μάκρη, πριν από τον μεγάλο πανευρωπαϊκό πόλεμο ζούσαν 9.500 περίπου Έλληνες, χριστιανοί ορθόδοξοι. Ο αριθμός αυτός μειώθηκε κατά πολύ. Τουλάχιστον 1.500 άνθρωποι πεθάνανε στη διάρκεια του πολέμου, άλλοι στις εξορίες, άλλοι στις φυλακές, άλλοι στα αμελέ ταμπουρού,

---

¹³⁶ Εφημερίδα *Εμπρός*, Αθήνα, 30 Σεπτεμβρίου 1922.

¹³⁷ Εφημερίδα *Ελεύθερος Τύπος*, 30 Σεπτεμβρίου 1922.

¹³⁸ Εφημερίδα *Πολιτεία*, Αθήνα, 12 Οκτωβρίου 1922

¹³⁹ Εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, 12 Οκτωβρίου 1922.

¹⁴⁰ Εφημερίδα *Εμπρός*, 25 Νοεμβρίου 1922.

άλλοι δολοφονήθηκαν ή εκτελεστήκανε, και πολλοί απέθαναν στην μεγάλη επιδημία της ισπανικής γρίπης». ¹⁴¹

Οι Μακρηνολιβισιανοί συχνά περιπλανήθηκαν σε όλη την Ελλάδα μέχρι να εγκατασταθούν μόνιμα. Εγκαταστάθηκαν τόσο σε αστικά κέντρα όσο και με αγροτική εγκατάσταση¹⁴² σε πολλές περιοχές της Ελλάδας με σημαντικότερες την Αττική, την Εύβοια, τη Βοιωτία, τη Φωκίδα, την Κρήτη, τη Σάμο και τη Ρόδο. Στον πρώτο μεταβατικό σταθμό στη Ρόδο εγκαταστάθηκε και ζει έως σήμερα μεγάλος αριθμός, πολλοί από τους οποίους ασχολήθηκαν με το εμπόριο. Με αστική αποκατάσταση εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα (περιοχές Βύρωνα, Καισαριανής, Υμηττού και Αιγάλεω) και στον Πειραιά. Αστική ήταν και η εγκατάσταση στην περιοχή της Φωκίδας (Ιτέα, Γαλαξιδί, Αμφισσα) αλλά και στην Κέα. Ωστόσο, αδυνατώντας οι περιοχές αυτές να απορροφήσουν τόσα αστικά επαγγέλματα, μετατράπηκαν σε μεικτές, αστικο-αγροτικές εγκαταστάσεις. Με αγροτική εγκατάσταση αποκαταστάθηκαν οι Μακρηνολιβισιανοί στο Πλατανάκι Θηβών,¹⁴³ στους οικισμούς της Εύβοιας (Κεχριές-Φαράκλα-Σκυλόγιαννη), στη Λάρισα (Γιάννουλη) και στη Νέα Μάκρη.

¹⁴¹ Αρχείο Προφορικής Παράδοσης Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, φάκ. Λυκία.

¹⁴² Η αγροτική αποκατάσταση σήμαινε παραχώρηση γης από την Αγροτική τράπεζα και την ανέλαβε η ΕΑΠ, ενώ η αστική αποκατάσταση περιλάμβανε μόνο στέγαση και όχι πρόνοια για εύρεση εργασίας. Η ΕΑΠ πρόσφερε οικονομική βοήθεια σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων, οικοτεχνικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (όπως η ταπητουργία). Για την αστική αποκατάσταση σημαντικός ήταν ο ρόλος της Εθνικής Τράπεζας. Οι περισσότεροι πρόσφυγες στις πόλεις τα πρώτα χρόνια εργάζονταν περιστασιακά στις οικοδομές, σε εργοστάσια και βιοτεχνίες είτε ως πλανόδιοι μικροπωλητές και μικροκαταστηματάρχες. Άλλοι δούλεψαν ως ναυτεργάτες και εργάτες σε δημόσια έργα στις πόλεις ή στην ύπαιθρο. Τα σχετικά αρχεία βρίσκονται σήμερα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τραπέζης. Για την αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών βλ. *Τόποι και Πρόσωπα*, Εκδόσεις Λυκία, Αθήνα 2018, και την ιστοσελίδα της «Λυκίας»: <http://lycia.gr>

¹⁴³ ΚΜΣ, Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φάκ. Λυκία, Γορανίτη Σοφία, 1963, Πλατανάκι Θηβών: «Υπάρχουν 50 οικογένειες από τη Μάκρη και Λιβίσι και 12 οικογένειες σκηνίτες του Ολύμπου, που σήμερα έχουν εγκατασταθεί μόνιμα. Ο τόπος ήταν ως τα 1926 που ήρθαν οι σκηνίτες έρημος και ανήκε στη Μονή Σαγματά που είχε εκεί μετόχι. Το μετόχι αυτό που αποτελείται από ένα σπίτι με αποθήκες γύρω-γύρω, ήταν εγκαταλελειμμένο από τα 1926 που έγινε η πρώτη εγκατάσταση. Σήμερα τα χτίσματα είναι ερειπωμένα. Οι σκηνίτες χτίσανε τα καλύβια τους στη χαράδρα καθώς και τα μαντριά τους, τα μαντροτόπια, όπως τα λένε χαρακτηριστικά. Σήμερα τα περισσότερα είναι άδεια».

*«Μας βγάλανε στη Ρόδο κι εκεί είχε ελληνικό πλοίο και μπαρκάραμε και φύγαμε. Δυο χιλιάδες νομάτοι είμαστε Λιβισιανοί και Μακρινοί. Μας βγάλανε Ιτέα. Από κει άλλοι πήγανε Χρυσό, άλλοι Καστρί, άλλοι Γαλαξείδι. Χειμώνας του 1923 ήτανε».*¹⁴⁴

«Από τη Ρόδο μπήκαμε αμέσως σ'ελληνικό καράβι και φύγαμε. Μας έφερε κατευθείαν στην Ελλάδα και μας έβγαλε στο νησί την Κέα. Οι άνθρωποι εκεί μας δέχτηκαν με καλωσύνη, παράπονο δεν έχουμε».

Ο ανδρικός πληθυσμός επιστρέφει αργότερα και από άλλα λιμάνια.

«Και φτάσαμε στον Πειραιά και βγήκαμε, άγνωστοι των αγνώστων. Ψάχναμε να βρούμε κανένα πατριώτη να μάθουμε για τους δικούς μας που είναι, ζητούσαμε και δουλειά να βγάλουμε τίποτε, να φάμε».

Πολλοί αδυνατώντας να συνηθίσουν στις συνθήκες του νέου τόπου, συνήθως στις περιοχές αγροτικής εγκατάστασης, αλλάζουν τόπο εγκατάστασης:

« [...] Στην Κοζάνη, και ήρθε αμέσως στην Κέα και μας πήρε μαζί του στο χωριό. Τσικουραμπάρ λέγονταν το χωριό του. Είχε πρόσφυγες κι εκεί. Όλο Πόντιοι και Προυσαλήδες ήτανε. Μείναμε οκτώ χρόνια εκεί. Δύσκολα ήτανε για μας. Έπρεπε να κάνουμε γεωργία κι εμείς δεν είμαστε μαθημένοι, γι' αυτό και ήρθαμε εδώ, μόλις μπορέσαμε, στη Δραπετσώνα, και εγκατασταθήκαμε».

Ο ‘Τελμησός’ και ο πρόεδρος του πατήρ Διονύσιος Καλαφάτης συνέβαλε στην αποκατάσταση των Μακρηνοβιλισιανών σε διάφορες περιοχές στην Ελλάδα και στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους από το ελληνικό κράτος. Με έντονη δράση την προ της Καταστροφής περίοδο, ο π. Διονύσιος έχαιρε της εκτιμήσεως τόσο των μικρασιατικών σωματείων όσο και της ελληνικής κυβερνήσεως. Η ανάληψη των καθηκόντων του Αρχιερατικού Επιτρόπου και στη συνέχεια Τοποτηρητή της Επαρχίας Πισιδίας αλλά και ο διορισμός τους στις επιτροπές αποκατάστασης των προσφύγων έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αποκατάσταση των Μακρηνοβιλισιανών προσφύγων και στην ίδρυση του προσφυγικού συνοικισμού Νέα Μάκρη. Σημαντικό ρόλο έπαιξαν πολλά

---

¹⁴⁴ Αρχείο Προφορικής Παράδοσης Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, φάκ. Λυκία.

μέλη του 'Τελμησσού', ο **Κ. Λαμέρας**, ο **Αντ. Τζιζής**, **Αλ. Σπανός**, ο **Β. Μουσαίος**, όπως επισημαίνει και ο Σ. Πασχαλίδης:

Οι Λεβησανομακρηνοί χάρις εις το ενδιαφέρον της Πολιτείας και εις τας πατριωτικές ενεργείας των εν Αθήναις συμπολιτών μας Παπά-Διονυσίου Καλαφάτη, Κων. Λαμέρα, Αλεξ. Σπανού, Βασ. Μουσαίου, ιατρών και Αντ. Τζιζή,¹⁴⁵ δικηγόρου αποκατεστάθησαν οι πλείστοι γεωργικώς εις Νέαν Μάκρην παρά τον Μαραθώνα, εις Σκυλόγιαννη-Κήρινθον και Φαράκλαν Ευβοίας, εις Χρυσόν Αμφίσσης, εις Ηράκλειον Κρήτης, εις Πλατανάκι Θηβών, εις Πειραιά, Αθήνας, Κέαν και αλλαχού. Ερρίφθησαν με επιμέλειαν, ζήλον και αφοσίωσιν εις την μητέρα γην και εις την ευλογημένην εργασίαν, που αναδεικνύει τα άτομα και τους λαούς.

Γιατρός Βασίλης Μουσαίος, μέλος 'Τελμησσού' και 'Ένωσης Πισιδών'
Αρχείο Βασίλη Μουσαίου

¹⁴⁵ **Αντώνιος Τζιζής**, Λιβίσι 1903-Νέα Μάκρη, 1983. Ο Τζιζής γεννήθηκε το 1903 στο Λιβίσι της Μικράς Ασίας. Η μικρασιατική καταστροφή τον βρήκε φοιτητή της νομικής στην Αθήνα. Με τον μετέπειτα γαμπρό του Βασίλειο Πάνου που εργαζόταν ως γεωπόνος στο Μαραθώνα απευθύνθηκαν στον Βενιζέλο και έγινε η παραχώρηση της έκτασης για εγκατάσταση των προσφύγων στη Νέα Μάκρη. Μέλος του 'Τελμησσού'. Διετέλεσε πρόεδρος του Αγροτικού Προσφυγικού Συνεδρίου (1925). Από τα φοιτητικά του χρόνια αναμείχθηκε στην πολιτική με το κόμμα των φιλελευθέρων του Ελευθερίου Βενιζέλου και στη συνέχεια του Σοφοκλή Βενιζέλου. Το 1961 προσχώρησε στην Ένωση Κέντρου όπου και εκλέχθηκε βουλευτής μέχρι το 1967 (χούντα). Πέθανε το 1983 και ετάφη στο κοιμητήριο Νέας Μάκρης.

Η σημαντική προσφορά του συλλόγου ‘Τελμησσός’ στην περίθαλψη των πατριωτών θα συνεχιστεί και μετά την ανταλλαγή, όπως μαρτυρά η αλληλογραφία του π. Διονυσίου.¹⁴⁶ Επιστολή από την Αντιόχεια τον ευχαριστεί ως προστάτη των ορφανών,¹⁴⁷ ενώ επιστολή από τη Θεσσαλονίκη τον Αύγουστο ζητάει τη συνδρομή του για την αποκατάσταση πατριωτών, αιχμαλώτων στο Ερζερούμ, που επέστρεψαν στην Ελλάδα.¹⁴⁸ Το 1924 αναλαμβάνει καθήκοντα Αρχιερατικού Επιτρόπου της Επαρχίας Πισιδίας¹⁴⁹ και το 1926, όταν ο Μητροπολίτης της Εκκλησιαστικής Επαρχίας Πισιδίας Γεράσιμος κατέφυγε στα Ιεροσόλυμα,¹⁵⁰ διορίζεται Τοποτηρητής Πισιδίας, υπηρεσίες για τις οποίες πιστοποιεί ότι δεν έλαβε καμία οικονομική αμοιβή:

*«Επί σειράν δε ετών εξήσκησα ενδελεχώς και αόκνως τας εκ του αξιώματός μου τούτου απορρεούσας υποχρεώσεις προς τους υπέρ 50 χιλιάδες πρόσφυγας της επαρχίας ταύτης και τας 15 πόλεις και κοινότητας αυτής.»*¹⁵¹

Καθοριστικός είναι ο ρόλος του ‘Τελμησσού’ στην εγκατάσταση και αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και κυρίως στην εγκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών στη Νέα Μάκρη:¹⁵²

Μετά την Μικρασιατική καταστροφήν ως Πρόεδρος του Σωματίου ‘Τελμησσός’ εκινήθη εις την σκηνήν του Λιβισιανομακρηνού δράματος έτρεξε, συνέτρεξε τους αναξιοπαθείς συμπολίτας του, ηργάσθη και επέτυχε να τους εγκα-

¹⁴⁶ Αρχείο Κοτρώζου. «Κεντρική Επιτροπή Διανομών. Εν Αθήναις τη 9 Ιανουαρίου 1923?, αρ. πρωτ. 107. Προς την Δημογεροντίαν Πισιδίας Ενταύθα. Βλ. παράρτημα, σ. 127.

¹⁴⁷ Αρχείο Κοτρώζου. Αντιοχεία 3 Ιουλίου 1924, Χρ. Αντωνιάδης προς τον πρόεδρον του Παλλυκίου Συλλόγου η ‘Τελμησσός’, π. Διονύσιον. Βλ. Παράρτημα, σ. 83.

¹⁴⁸ Αρχείο Κοτρώζου. Θεσσαλονίκη 25 Αυγούστου 1923, Δημήτριος Παπαποστόλου προς π. Διονύσιον. Βλ. Παράρτημα, σ. 180.

¹⁴⁹ Αρχείο Κοτρώζου. Αθήνα, 1 Αυγούστου 1924, προς Οικονόμον Δ. Καλαφάτην, Αρχιερατικόν Επίτροπον της Επαρχίας Πισιδείας. Βλ. Παράρτημα, σ. 130.

¹⁵⁰ Αρχείο Κοτρώζου. Εν Αθήναις τη 26 Ιανουαρίου 1926, Διευθυνσις Ανταλλαγής αρ. πρ. 170672. Προς τον κ. Διον. Καλαφάτην. Ευχαρίστως ανακοινούμεν υμίν ότι διωρίσθητε τακτικόν μέλος της Επαρχιακής Επιτροπής της Εκκλησιαστικής Περιφερείας Πισιδίας. Βλ. Παράρτημα σ. 131.

¹⁵¹ Αρχείο Κοτρώζου. Υπουργείον Εξωτερικών. Εν Αθήναις τη 6 Φεβρουαρίου 1934. Βλ. Παράρτημα σ. 131.

¹⁵² Αρχείο Κοτρώζου. «Άδεια ελευθέρας εισόδου. Αθήναι, 29.07.1924. Βλ. Παράρτημα σ. 130.

ταστήση εις Ν. Μάκρην συνεργία και άλλων πατριωτών μας ιδία του Αντωνίου Τζιζή και Βασιλείου Πάνου.

Στο αρχείο του ‘Τελμησσοῦ’ σώζονται σημαντικές μαρτυρίες της πολύ-πλευρης δράσης του συλλόγου: πιστοποιητικά προσφύγων, χειρόγραφες επιστολές και ψηφίσματα Μακρηνολιβισιανών πατριωτών προς τον Καλαφάτη, με τις οποίες ζητάνε τη μεσολάβησή του στην Ελληνική Κυβέρνηση για την εγκατάστασή τους και την προώθηση των αιτημάτων τους. Στο αρχείο καταγράφονται οι τεράστιες δυσκολίες των πρώτων χρόνων εγκατάστασης σε περιοχές όπως η Ξυλοκέριζα και η Εύβοια, η απόλυτη ένδεια των προσφύγων, ο άθλος της εκχέρσωσης άγονης γης και του πολέμου κατά της ελνοσσίας, οι συχνές αντεκδικήσεις με τους ντόπιους, η δυσκολία επικοινωνίας και συχνά η έλλειψη εμπιστοσύνης προς το ελληνικό κράτος αλλά και η σταδιακή εξέλιξη των αγροτικών προσφυγικών οικισμών σε ευημερούσες κοινότητες.

Από τη Μάκρη και το Λιβίσι Μ. Ασίας στη Ν. Μάκρη

Τον Αύγουστο του 1923 ύστερα από πρόσκληση του προϊσταμένου της εγκαταστάσεως των προσφύγων στο Ηράκλειο της Κρήτης Φανουράκη, ενενήντα (90) οικογένειες Μακρηνολιβισιανών από διάφορα μέρη της Ελλάδας και από τα νησιά συγκεντρώνονται για να μεταβούν για οριστική εγκατάσταση σε χωριά του Ηρακλείου, αλλά η αποστολή αναστέλλεται επειδή τα μέρη στα οποία επρόκειτο να εγκατασταθούν καταλήφθηκαν εν τω μεταξύ από άλλους πρόσφυγες.¹⁵³

Το Υπουργείο Γεωργίας υποδεικνύει ως χώρο εγκατάστασης την περιοχή της Κατερίνης με 80 στρέμματα εύφορης γης ανά οικογένεια. Επιτροπή από τους Αντώνιο Μόσχο, Χαράλαμπο Καραβασίλη, Μανώλη Καραγεωργίου και Δαμιανό Δαμιανού εξετάζει την περιοχή της Κατερίνης, αλλά ύστερα από υπόδειξη του Μιλτιάδη Καλαφάτη και του γεωπόνου Βασιλείου Πάνου προτείνεται ως τόπος εγκατάστασης η παραλιακή περιοχή μεταξύ Ραφήνας και Μαραθώνα, γνωστή ως Ξυλοκέριζα.¹⁵⁴ Η Επιτροπή δηλώνει την προτίμησή της για την Ξυλοκέριζα, παρότι μεγάλο ποσοστό της γης που τους παραχωρήθηκε ήταν δασική και άγονη. Ως μία από τις αιτίες αυτής της προτίμησης αναφέρεται η κοντινή απόσταση από την Αθήνα. Οι Μακρηνολιβισιανοί υποβάλλουν αίτηση στο Υπουργείο Γεωργίας να εγκατασταθούν στην προ του Μαραθώνα περιοχή, γνωστή ως Ξυλοκέριζα.

Η περιοχή γνωστή τότε ως Ξυλοκέριζα, η σημερινή Νέα Μάκρη, επιλέγεται ως οικισμός αγροτικής εγκατάστασης. Πριν από την εγκατάσταση των προσφύγων στην Ξυλοκέριζα οι μόνοι κάτοικοι της περιοχής ήταν μερικές οικογένειες κτηνοτρόφων Σαρακατσάνων στην Αγία Μαρίνα (Γεροτσακούλη) και την Ανατολή (Ραπεντόσα). Επίσης, ήταν εγκατεστημένες 6 (κατά άλλες μαρτυρίες 7) οικογένειες προσφύγων από τα περίχωρα της Σμύρνης που είχαν έρθει στην Ελλάδα μετά τον πρώτο διωγμό (1914) στα χρόνια του

---

¹⁵³ Κάποιοι Μακρηνολιβισιανοί τελικά εγκαταστάθηκαν στην Κρήτη, αφού περιπλανήθηκαν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

¹⁵⁴ Ο γεωπόνος Β. Πάνου δούλεψε στο κτήμα Βενετσάνου στο Κάτω Σούλι, όπου αργότερα δούλεψαν και πολλοί Μακρηνοί.

ευρωπαϊκού πολέμου. Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 1920 το σύνολο των κατοίκων της Ξυλοκέριζας ήταν 90.¹⁵⁵

Τον Νοέμβριο του 1923 72 οικογένειες εγκαθίστανται στην περιοχή, την οποία ωστόσο διεκδικούσαν οι ακτήμονες γεωργοί του Μαραθώνα. Ύστερα από σχετική έκθεση του υπάλληλου του Υπ. Γεωργίου Φώσκολου, ο οποίος επισκόπησε τον τόπο και εξέτασε τα αιτήματα των γεωργών του Μαραθώνα, τον Δεκέμβριο του 1923 το Υπουργείο Γεωργίας (Δ. Δοξιάδης) ψήφισε απόφαση (υπ. αριθ. 126437), για απαλλοτρίωση επίταξη των 4/5 του αγροκτήματος Ξυλοκέριζα, το οποίο ανήκε στη Μονή Ασωμάτων Πετράκη, για την εγκατάσταση των προσφύγων. Ειδικότερα παραχωρούνται στους πρόσφυγες «οι οικίσκοι, οι ελαιαί, η άμπελος και τα 4/5, εις δε τους Μαραθωνίτας το 1/5 της περιοχής». Το 1/5 περιελάμβανε τις εκτάσεις που ήδη καλλιεργούσε ο «Γεωργικός Συνεταιρισμός Μαραθώνα» και παραχωρήθηκε στο Συνεταιρισμό υπό τον όρο αν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις υπερέβαιναν το 1/5, το πλεονάζον να δοθεί στους πρόσφυγες και να αποζημιωθούν τα μέλη του συνεταιρισμού. Η καθυστέρηση της απόφασης, που αποδίδεται στην αντίδραση του αρμόδιου του Υπουργείου Αναγνωστόπουλου, είχε ως αποτέλεσμα όταν οι πρόσφυγες έφτασαν τελικά στην περιοχή να βρουν δασώδη χέρσα γη και μόνο 220 στρέμματα ανοικτή, σπαρμένη γη παρά τις επανειλημμένες διαταγές του Υπουργείου να παύσει η σπορά της από τους Μαραθωνίτες. Παρόλες τις δυσκολίες εγκαταστάθηκαν σε σκηνές και ολοκλήρωσαν την εκχέρσωση ενός μέρους της γης για να σπείρουν καπνά και πατάτες, ώστε να εξασφαλίσουν κάποιες από τις ανάγκες τους, ενώ αργότερα συνέχισαν την εκχέρσωση. Το κράτος αρχικά τους παραχώρησε μόνο 10 ζώα και 10 άροτρα για 72 οικογένειες, μικρή βοήθεια για γεωργικά εργαλεία, 100 οκάδες κριθάρι για σπορά και 25 οκάδες σιτάρι ανά άτομο. Η αντιδικία με τους Μαραθωνίτες συνεχίστηκε και πήρε διαστάσεις. Γι' αυτό η επιτροπή Μοργκεντάου αποφάσισε την απομάκρυνσή τους από την περιοχή χάριν των ακτημόνων Μαραθωνιτών και προσπάθησε να συμβιβάσει τις δυο πλευρές με προσωρινές λύσεις και με την προσπάθεια μίσθωσης ή επίταξης του γειτονικού μονα-

---

¹⁵⁵ Πληθυσμός του Βασιλείου της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 19 Δεκεμβρίου 1920, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήναι, 1921.

στηριακού κτήματος Γεροτσακούλι.¹⁵⁶ Η απόφαση της επιτροπής Μοργκεντάου υπέρ των ακτημόνων του Μαραθώνα μετά την εγκατάστασή τους σε σκηνές και τις προσπάθειες εκχέρσωσης και καλλιέργειας της γης οδήγησε τους πρόσφυγες σε διαμαρτυρία προς στους αρμόδιους.¹⁵⁷ Τον Φεβρουάριο 1924 τα μέλη του «Γεωργικού Συνεταιρισμού Ξυλοκερίζης» σε επιστολή διαμαρτυρίας εκθέτουν το ιστορικό της συγκέντρωσης 90 Μακρηνολιβισιανών οικογενειών από όλη την Ελλάδα και εγκατάστασής τους στην Ξυλοκερίζα, στην ειδική έκθεση του υπάλληλου του υπουργείου Φώσκολου ύστερα από επισκόπηση, βάσει της οποίας το υπουργείο αποφάσισε να παραχωρήσει τα 4/5 της περιοχής στους πρόσφυγες, παραχωρώντας το 1/5 στους ακτήμονες γεωργούς του Μαραθώνα.

Ο πατήρ Διονύσιος Καλαφάτης και ο ‘Τελημοσός’ σε υπόμνημά του στις 17 Μαρτίου 1924 προς το Υπουργείο Γεωργίας εισηγείται την απαλλοτρίωση των περιοχών Ξυλοκερίζας, Αγ. Ανδρέου και Γεροτσακούλι (όπου υπάρχουν 8 χιλιάδες στρέμματα καλλιεργήσιμης γης) για την εγκατάσταση όλων των προσφύγων από τη Μάκρη και το Λιβίσι, που ήταν διασκορπισμένοι σε Αθήνα και Πειραιά και ανά την Ελλάδα, πολλοί σε άγονες περιοχές, (αναφέρεται ιδιαίτερος στους εγκατεστημένους στην Κέα και τις 250 οικογένειες στην Άμφισσα) και αντιμετώπιζαν πρόβλημα διαβίωσης. Το εκτενές υπόμνημα του π. Διονυσίου αναφέρεται στην καταγωγή των προσφύγων, την ιστορική Λυκία, την οικονομική και πνευματική ανάπτυξη της Μάκρης και του Λιβισίου στη Μικρά Ασία, τη συμβολή τους σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα της Ελλάδας, τις διώξεις που υπέφεραν τα τελευταία χρόνια στη Μικρά Ασία και τέλος παραθέτει σειρά επιχειρημάτων υπέρ της ίδρυσης της κοινότητας της Μάκρης και της εγκατάστασης των προσφύγων στην περιοχή από οικονομική αλλά και γενικότερα εθνική άποψη. Η ελώδης περιοχή μπορεί με τα κατάλληλα έργα να αποφέρει 300 στρέμματα καλλιεργήσιμης γης και με τα ελαιόδεντρα και τα οπωρικά να καταστεί «η τροφός» των Αθηνών, ενώ η εγκατάσταση προοδευτικού, ελληνόφωνου πληθυσμού θα συμβάλει στη γενικότερη οικονομική ανάπτυξη και εθνική πρόοδο της περιοχής.

---

¹⁵⁶ Αρχείο Κοτρώζου. Υπουργείον Γεωργίας, αρ. πρ. 126437, εν Αθήναις τη 8 Δεκεμβρίου 1923.

¹⁵⁷ Αρχείο Κοτρώζου. Φεβρουάριος 1924. Βλ. Παράρτημα σ.

« [...] Εν συμπεράσματι δέον να απαλλοτριωθώσι και επιβάλλεται να επιταχθώσι υπέρ των προσφύγων της Μάκρης εξ' ολοκλήρου οι περιοχαί Ξυλοκερίζης, Αγ. Ανδρέου και Γεροτσακούλι, διότι α) σώζονται αι εκ του θανάτου της πείνης απειλούμενοι υπέρ 250 εν Αμφίση και τοις πέριξ οικογένειαί των εκ Μάκρης προσφύγων διότι εκεί μεταφερόμεναι διά της εκχερσώσεως θέλουσιν εύρει πλην των άλλων και μέρος των πόρων ζωής. Β) Διότι εξασφαλίζεται η οριστική εγκατάστασις αυτών. Γ) διότι επιτυγχάνεται η σύμπηξις της κοινότητος διά της συγκεντρώσεως των ανά πάσαν την Ελλάδα και την υφήλιον εγκατεστημένην υπέρ χιλίων οικογενειών αυτής, δι' ης θα διεκδικηθώσιν οι εκατοντάδες χιλιάδων λιρών απαιτήσεις αυτής, επειδή η τοποθεσία αυτή είναι η μόνη κατάλληλος εξ όλων των μερών της Ελλάδος προς τούτο δ) Διότι θέλει επιτευχθή η εξυγίανσις των περιοχών και η πρόσκτησις 300 στρεμμάτων γης προς καλλιέργειαν ε) Διότι θα καταστή ο Πνεύμων και η Τροφός των Αθηνών. Στ) Διότι θα καταστή εκπολιτιστικός παράγων της Αττικής και ζ) Διότι θα χρησιμεύση ως παράδειγμα προς μίμησιν εις τους παλαιούς κατοίκους αυτής..».

Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η επιχειρηματολογία του πατρός Διονυσίου, όταν προβάλλει τους «τουρκοφερμένους» πρόσφυγες ως ελληνικό, προοδευτικό στοιχείο και τους αντιπαραβάλλει με τον μετά από αιώνες ακόμα «αλβανοφωνούντα» ντόπιο πληθυσμό. Εντυπωσιακή είναι και η πολιτική διορατικότητά του, που του επιτρέπει να οραματιστεί την εξέλιξη της περιοχής όπως την ξέρουμε σήμερα:

«Αλλά και από γενικής απόψεως η διά των, ως είρηται, μέσων σύμπτωξις της Κοινότητος Μάκρης θέλει αποβή λίαν λυσιτελής. Διότι η εν μέσω της Αττικής εμφάνισις κοινότητος φιλοπροόδου και προηγμένης αφ' ενός μεν θέλει καταστή υπόδειγμα εις τους παλαιούς οικιστάς αυτής, οίτινες αν και έχουσιν απολαύση ελευθερίαν ενός ολοκλήρου αιώνας, δεν έχουσι να επιδείξωσιν ουδέν σημείον προόδου, πλην της Αλβανίας διαλέκτου, αφ' ης μέχρι της σήμερον δεν ηδυνήθησαν να απαλλαγώσιν και θέλει πειθαναγκάση αυτούς προς μίμησιν του παραδείγματος των νέων συνοίκων των, και αφετέρου θέλει καταστή ο Πνεύμων και η τροφός των Αθηνών, διότι καθ' όλον το έτος τα προϊόντα αυτής θα διοχετεύωνται εις αυτήν, κατά δε το θέρος θα χρησιμεύση ως θερινή ευάρεστος και λίαν υγιεινή διαμονή πολλών Αθηναίων». ¹⁵⁸

¹⁵⁸ Αρχείο Κοτρώζου. Αθήνα, 17 Μαρτίου 1924, Υπόμνημα Διονυσίου Καλαφάτη (Οικονόμου), Αρχιερατικού Επιτρόπου Πισιδίας προς Ελληνική Κυβέρνηση.

Την 1^η Ιουλίου η ΕΑΠ¹⁵⁹ ανακοινώνει στο Υπουργείο Γεωργίας (διεύθυνση εποικισμού) την απόφασή της για εγκατάσταση υπέρ των 100 οικογενειών από το Λιβίσι και το Ταρσανά στην Εύβοια.¹⁶⁰

Τα αμέσως επόμενα δύο έτη, 1925 και 1926, η Νέα Μάκρη προσελκύει Μακρηνολιβισιανούς από διάφορες περιοχές, κυρίως από τη Τζια, με αποτέλεσμα σύντομα να αυξηθεί ο πληθυσμός της σε 83, αργότερα 90 και σταδιακά σε 150. Όπως αφηγείται χαρακτηριστικά ο Γιάννης Ευγενικός από τις 300 οικογένειες που είχαν εγκατασταθεί αρχικά στη Τζια έμειναν περίπου 15, αφού οι περισσότερες εγκατέλειψαν το νησί το 1925 και 1926 για να εγκατασταθούν κυρίως στη Νέα Μάκρη αλλά και σε άλλα μέρη της Ελλάδας:¹⁶¹

«Η μητέρα μου έζησε από το 1922 ως που πέθανε στη Τζια, το '24 παντρεύτηκε και το '26 γεννήθηκα εγώ. Η υπόλοιπη οικογένειά της ήρθε στη Μάκρη. Από τις 300 οικογένειες έμειναν στην Τζια καμιά 15αριά οικογένειες. Οι παππούδες τους, οι Χονδρογιάννηδες 4 οικογένειες, Μαυρίκου, Παλτούρης, Απόκοτου, Κυπραίου. Οι υπόλοιποι φύγανε το 1925-26 και ήρθανε στη Νέα Μάκρη».

Στα βιογραφικά των Μακρηνολιβισιανών πληροφορητών του Κέντρου Μι-

¹⁵⁹ Η ΕΑΠ ιδρύθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 1923 με έδρα την Αθήνα με υπόδειξη της Κοινωνίας των Εθνών. Ήταν οργανισμός με διεθνή εποπτεία που ανέλαβε με τη βοήθεια του ελληνικού κράτους το έργο της στέγασης και της παραγωγικής απασχόλησης των προσφύγων. Το 1930 η ΕΑΠ καταργήθηκε και το έργο της αποκατάστασης συνέχισαν το Υπουργείο Προνοίας και η Αγροτική Τράπεζα. Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως είχε σκοπό την οριστική αποκατάσταση των προσφύγων με την παροχή δανείων για ενοίκιο και την οικοδόμηση κατοικιών, μέσω του εξωτερικού προσφυγικού δανείου που δόθηκε σε δύο δόσεις. Στην Επιτροπή συμμετείχαν δύο ξένα μέλη, ο πρόεδρος Αμερικανός και ένας ακόμη που εκπροσωπούσε την Κοινωνία των Εθνών, και δύο Έλληνες, ο Περικλής Αργυρόπουλος και ο Στέφανος Δέλτας. Ο Η. Morgenthau υπήρξε ο πρώτος της πρόεδρος με έναρξη της θητείας του τον Οκτώβριο του 1923, δεύτερος ήταν ο G. Howland και τρίτος ο Ch. B. Eddy. Για την ίδρυση της Επιτροπής Αποκαταστάσεως, βλ. *League of Nations, Greek Refugee Settlement*, Γενεύη 1926· C.B. Eddy, *Greece and the Greek Refugees*, Λονδίνο 1931, σσ. 71-82· Σ. Πελαγίδης, *Προσφυγική Ελλάδα (1913-1930). Ο πόνος και η δόξα*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Κυριακίδη, 1997, σσ. 78-94.

¹⁶⁰ Αρχείο Κοτρώζου. Αθήναι τη 1^η Ιουλίου 1924, αρ. 13875, Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων.

¹⁶¹ Τα πρώτα χρόνια της άφιξής τους οι Μικρασιάτες πρόσφυγες παρουσίασαν μεγάλη κινητικότητα στις μετακινήσεις τους, περιφερόμενοι σε αναζήτηση μόνιμης εγκατάστασης από τις αστικές προς τις αγροτικές περιοχές και τανάπαλιν παρά τις επιδιώξεις των διαδοχικών κυβερνήσεων για αύξηση της αγροτικής παραγωγής.

κρασιατικών Σπουδών, στη συντριπτική πλειοψηφία τους γυναίκες, αποτυπώνεται η κινητικότητα από άλλες περιοχές εγκατάστασης προς τη Νέα Μάκρη:

- Καλλιαντζή-Δέσποινα του Μιχαήλ (Λιβίσι, 1868-...) Έφυγε το 1922, πήγε στο Καστελλόριζο όπου έμεινε 15 μέρες, και μετά στην Ικαρία και την Τήνο. Τελικά το 1924 εγκαταστάθηκαν στη Νέα Μάκρη.
- Λαζάρου Ελένη Μόσχου (Λιβίσι, 1914). Έφυγε το 1922. Έφτασε με καΐκι στη Ρόδο και στη Τζια, μετά στον Πειραιά και τελικά στη Νέα Μάκρη.
- Μόσχου Τσαμπίκα Νικολάου το γένος Αντώνη Τσακιργιάννη (Λιβίσι, 1880). Το 1922 πήγε απευθείας με βαπόρι στην Ιτέα. Μετά πήγε στο Γαλαξίδι, από εκεί στην Αίγινα, όπου έμεινε ένα χρόνο, και το 1924 εγκαταστάθηκε τελικά στη Νέα Μάκρη.
- Καρατζά Βαρβάρα Π. (Λιβίσι, 1904). Έφυγε το 1922. Έκανε στη Ρόδο και στη Τζια και τελικά στη Νέα Μάκρη.
- Μεταξωτού Άννα Ευαγγελία (Λιβίσι, 1900). Έφυγε το 1922 και πήγε στη Ρόδο και στη Τζια και τελικά στη Νέα Μάκρη.
- Γιαμάνη Ειρήνη (Λιβίσι, ...). Το 1922 εγκαταστάθηκε αρχικά στην Κοκκινιά και μετά στη Νέα Μάκρη.
- Χατζηελένη Μαρία (Λιβίσι, 1910). Έφυγε το 1922. Αρχικά πήγε στη Τζια και μετά στο Βραχάτι και τέλος κατάληξε στη Νέα Μάκρη.
- Παλτούρη Μαρία (Λιβίσι, 1883). Έφυγε το 1922 και με το βαπόρι πήγε απευθείας στην Ιτέα και μετά στη Δεσφίνα από το 1924 εγκαταστάθηκε τελικά στη Νέα Μάκρη.
- Παλτύρη-Δημητριάδη Πολυξένη Γ. (Λιβίσι, 1885). Το 1922 έφυγε για Ρόδο και μετά για τον Πειραιά. Από τον Πειραιά στην Καρδίτσα και το 1924 στη Νέα Μάκρη.
- Παπαδοπούλου Μαρία Πέτρου, το γένος Κωστή Κυπραίου (Μάκρη, 1894). Έφυγε το 1922 για τη Ρόδο, μετά πήγε στη Τζια και τελικά στον Πειραιά (Λιπάσματα). Δούλεψε στα γυαλάδικα και μετά μετοίκησε στην Κόρινθο ως εργάτρια γης. Στον Μαραθώνα γνώρισε τον άντρα της παντρεύτηκαν έμειναν μόνιμα στη Νέα Μάκρη.
- Δαμιανού Χαρίκλεια Μιχαήλ (Λιβίσι, 1890). Στα 1922 έφυγε με καράβι για τη Ρόδο και μετά για τον Πειραιά. Όταν ο άντρας της γύρισε από την εξορία, εγκαταστάθηκαν στη Νέα Μάκρη.

- Μαυρίκου Παντακού-Δέσποινα (Λιβίσι, 1891). Έφυγε από το Λιβίσι το 1922 και πήγε αρχικά στη-Τζια, μετά στον Πειραιά και τέλος στη Νέα Μάκρη.
- Μαυρίκου Δέσποινα Χαρίτου (Μάκρη, 1902). Έφυγε το 1922, εγκαταστάθηκε στον Πειραιά και τελικά στη Νέα Μάκρη.
- Μαυρίκου Δέσποινα Σ. (Λιβίσι, 1904). Έφυγε το 1922 για τη Ρόδο, μετά για τη Τζια και τελικά κατέληξε στη Νέα Μάκρη.
- Νικολάου Μαρία Ελ. (Λιβίσι, 1915). Έφυγε το 1922 και πήγε στη Τζια, μετά στον Πειραιά και τελικά στη Νέα Μάκρη.
- Παπαϊωάννου Μαρία (Λιβίσι, 1914). Έφυγε το 1922. Έφτασε στη Ρόδο και στη Τζια, από όπου την πήρε ο πατέρας της και την έφερε στον Πειραιά. Το 1924 εγκαταστάθηκαν στη Νέα Μάκρη.
- Παυλίδου Ειρήνη. (Μάκρη, 1900). Έφυγε το 1922 με καΐκι στη Ρόδο και μετά στη Τζια. Έμεινε για λίγο στον Πειραιά. Τελικά εγκαταστάθηκε στη Νέα Μάκρη.
- Χατζηκυριακού-Θεοδώρου Μαρία (Λιβίσι, 1864). Εγκαταστάθηκε στη Νέα Μάκρη.

Στα βιογραφικά των πληροφορητών του ΚΜΣ αποτυπώνεται, επίσης, και η επιστροφή των ανδρών από την εξορία τα αμέσως επόμενα χρόνια, η περιπλάνησή τους για την αναζήτηση των οικογενειών τους σε όλη την Ελλάδα και τέλος η εγκατάσταση πολλών στην ελκυστική και λόγω της εγγύτητας στην πρωτεύουσα Νέα Μάκρη.

- Δελησάββας Παναγιώτης (Μάκρη). Εξορίστηκε στα 1917 στο Ατζίμ Μπατέμ, όπου έμεινε 6 μήνες και μετά στο Ντενιζλί με άλλους 6. Γύρισε στην πατρίδα του το 1918. Δεύτερη εξορία στα 1920 στα Μούγλα, όπου δούλεψε στα τάγματα εργασίας, στην ‘πέτρα’ σκληρά στις πέτρες κουβαλώντας και σκάβοντας. Ύστερα από 9 μήνες πήγε στη Μουταλάσκη, όπου έμεινε 8 μήνες και με την Ανταλλαγή κατέβηκε στη Μερσίνα. Με βαπόρι πήγε στην Κέρκυρα και μετά στη Τζια για να βρει την οικογένειά του. Το Νοέμβριο του 1924 εγκαταστάθηκε στη Νέα Μάκρη.
- Αναστασίου-Λουίζος Αντώνης (Λιβίσι, 1883). Τον Οκτώβριο του 1922 έφυγε με τα πόδια για το Χαλέπι, όπου έμεινε ένα μήνα και

μετά με τρένο πήγε στην Τριπολίτιδα και με βαπόρι έφτασε την πρωτοχρονιά του 1923 στην Κεφαλονιά. Βρήκε την οικογένειά του στην Άμφισσα, στο Χρυσό, έμεινε εκεί τρία χρόνια. Το 1926 ήρθε στη Νέα Μάκρη, όπου εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του.

- Μαυρικός Χαρίτος (Λιβίσι, 1898). Στα 1916 πήγε εξορία με τα γυναικόπαιδα κάτω των 11 χρονών και άνω των 45 άντρες στο Αντζιμπαγιάμ, όπου έμειναν 6 μήνες και γύρισαν στο Πελτζιάτζι. Στα 1920 εξορίστηκε. Πέρασε από τα Μούγλα, Εγερδέρ, Νίγδη, Καισάρεια, Σεβάστεια, και περίπου για 3 χρόνια έμεινε στο κουρδικό χωριό Άσκαλε. Λίγους μήνες πριν δοθεί η διαταγή απόλυσης των εξόριστων, δωροδόκησε κάποιους Τούρκους, έφυγε και μετά από πεζοπορία 9 ημερών έφτασε στην Τραπεζούντα. Εκεί τον κράτησαν ένα μήνα σε αγγαρεία και μετά τη σχετική διαταγή έφυγε με το ελληνικό πλοίο 'Ζαχαρίας' για την Κωνσταντινούπολη, όπου έμεινε ένα μήνα. Στις αρχές του 1923 τους μετέφεραν στη Θεσσαλονίκη, όπου έμεινε 6 μήνες. Από εκεί ήρθε στον Πειραιά (Λιπάσματα) και εγκαταστάθηκε στη Νέα Μάκρη από το 1925.

Στις 24 Ιουλίου 1924 η προσφυγική ομάδα Μάκρης (70 πρόσφυγες) συντάσσει ψήφισμα με το οποίο αποδοκιμάζει τον πρόεδρο της ομάδας Βασίλειο Γ. Γιαμάνη και εκλέγει τριμελή επιτροπή (Κ. Εμμεής, Αντ. Μόσχος, Κων. Δαμιανός), στην οποία αναθέτει τη διεκδίκηση των αιτημάτων της σε συνεννόηση με το Σύλλογο 'Τελμησός', τον πατέρα Διονύσιο και τον Ι. Κωνσταντινίδη. Στο ίδιο ψήφισμα απαιτεί την εξίσου διανομή της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης και της παραλίας και αποκρούει τη σύσταση λειβαδιού ως επιβλαβή για τη γεωργία.¹⁶²

Στις 27 Αυγούστου 1924 η διοικούσα επιτροπή της προσφυγικής ομάδας, (Μ. Καλαφάτης, πρόεδρος, Δ. Γ. Δαμιανός, αντιπρόεδρος, Ι. Τσακιργιάννης, ταμίας) με επιστολή διαμαρτυρίας στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή για την Αποκατάσταση των Προσφύγων καταγγέλλει την απόφαση της Επιτροπής για τους πρόσφυγες ως άδικη, παράνομη και ανεφάρμοστη και την επιτροπή για μερο-

---

¹⁶² Αρχείο Κοτρώζου. 24 Ιουλίου 1924 (;). Ψήφισμα των προσφύγων Ν. Μάκρης. Βλ. Παράρτημα σ. 187.

ληψία υπέρ των Μαραθωνιτών ακτημόνων, υπογραμμίζοντας ότι ο πραγματικός αριθμός ακτημόνων είναι 38 και όχι 280, όπως υποστηρίζεται από τον Γεωργικό Συνεταιρισμό Μαραθώνα. Ακόμη όμως κι αν ήταν τόσοι, θα έπρεπε να αποκατασταθούν από τα υπάρχοντα 6.000 στρέμματα, τα οποία νοικιάζουν.¹⁶³

Αποκαλυπτική για τις συνθήκες εγκατάστασης των πρώτων χρόνων είναι η επιστολή της προσφυγικής αγροτικής ομάδας «Νέα Μάκρη» στις 28 Απριλίου 1926, στην οποία ζητάει τη συνδρομή του Καλαφάτη, ώστε να δοθεί στην εκκλησία του Αγίου Κωνσταντίνου ένας σταυρός και ένας Επιτάφιος, για να γιορτάσουν όπως αρμόζει το Πάσχα.

Προς τον Αιδ. Τοποτηρητήν Πισιδείας Διονύσιον Καλαφάτην Οικονόμον.

Η Διοικητική και Εκκλησιαστική Επιτροπή της προσφυγικής Αγροτικής Ομάδος «Νέα Μάκρη» θερμώς παρακαλεί Υμάς, όπως τη ενεργεία Υμών, δοθή εις την πτωχόν Εκκλησίαν μας «Άγιος Κωνσταντίνος» εις σταυρός και εις Επιτάφιος, ίνα και ημείς εορτάσωμεν τας Αγίας ταύτας ημέρας, καθόσον στερούμεθα και των απολύτως αναγκαιούντων. Ευελπιστούντες εις τα ευγενή Υμών αισθήματα, διατελούμεν μετά της προσηκούσης προς Υμάς εκτιμήσεως.

Το 1929 οι πρόσφυγες (100 πλέον οικογένειες) απευθύνουν επιστολή στον Βενιζέλο, στην οποία για ακόμα μία φορά διαμαρτύρονται για την απόφαση της Ε.Α.Π. (Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων), η οποία ακύρωσε την αρχική ευνοϊκή απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας. Εκθέτουν την ανασφάλεια τους λόγω της ανεπάρκειας της γης και αιτούνται η Μονή Πετράκη να εκχωρήσει το υπόλοιπο μέρος του κτήματος δι' εκουσίας αγοράς σύμφωνα και με το Νόμο περί διαχειρίσεως Εκκλησιαστικών και Μοναστηριακών Κτημάτων της 15ης Νοεμβρίου 1929.¹⁶⁴

Τον Σεπτέμβριο του 1931 η Επιτροπή ζητάει από τον π. Διονύσιο, αντιπρόσωπο του συνοικισμού, να αιτηθεί από το κράτος τη-διανομή της γης που είχε οριστεί για λειβάδια, την εκ νέου διανομή των ελαιών και τη διανομή της γης παρά την αιγιαλύτιδα ζώνη σε βάθος 20-30 σε όλους ανεξαι-

---

¹⁶³ Αρχείο Κοτρώζου. Εν Ξυλοκερίζη, 27 Αυγούστου 1924, Οι εκ Μάκρης της Μ.Ασίας Πρόσφυγες διά την εν Ξυλοκερίζη εγκατάστασίν των Προς την επί της Αποκαταστάσεως των προσφύγων Κοινοβουλευτικήν Επιτροπήν.

¹⁶⁴ Βλ. Παράρτημα σ. 216.

ρέτως.¹⁶⁵ Η οριστική διανομή των κτημάτων έγινε το 1931. Κλήρο πήραν 86 οικογένειες Μακρηνολιβησιανών και 6 Σμυρνιών αλλά και κάποιοι ακτήμονες του Μαραθώνα. Κλήρο, επίσης, πήρε το σχολείο, η εκκλησία και ο γεωπόνος. Τον Δεκέμβριο του 1933 οι πρόσφυγες ζητούν την άμεση διανομή 2.000 στρεμμάτων που δεν είχαν διανεμηθεί ως βοσκοτόπια και εξηγούν γιατί με την μετατροπή τους σε βοσκοτόπια μειώνεται κατά πολύ ο καλλιεργήσιμος κλήρος. Ενώ έχουν χρεωθεί με κλήρο 60 στρεμμάτων, ο κλήρος που καλλιεργούν δεν πλησιάζει ούτε τα 40 στρέμματα, στα οποία συγκαταλέγονται δύο αμμώδη στρέμματα και δύο στρέμματα βάλτου. Διαμαρτύρονται για την παραχώρηση από το κράτος εκτάσεων που είχαν εκχερσώσει με τον κόπο τους σε μέλη της ομάδας τους που δεν είχαν εργαστεί καθόλου στην εκχέρσωση εκτάσεων.¹⁶⁶ Στις 30 Νοεμβρίου 1934 οι κάτοικοι Νέας Μάκρης (80 υπογραφές) γράφουν στον π. Διονύσιο να υποστηρίξει το αίτημά τους προς τον πρωθυπουργό για εγκατάσταση συγκοινωνίας Νέας Μάκρης-Αθηνών, η οποία διεξαγόταν από τα αυτοκίνητα του Μαραθώνα.¹⁶⁷ Το 1948 έγινε δεύτερη διανομή στα ανεπίδεκτα καλλιέργειας σε στρατεύσιμους του Αλβανικού πολέμου και σε ακτήμονες.

Ο οικισμός αγροτικής εγκατάστασης στη Νέα Μάκρη άλλαξε χαρακτήρα μετά τη δεκαετία του 1950. Οι γεωργικές ασχολίες και η εργασία στα καμίνια έδωσαν τη θέση τους σε εμπορικές ασχολίες, επαγγέλματα που είχαν σχέση με την ανοικοδόμηση αλλά και τουριστικές ασχολίες. Τα συνεργεία αμμοληψίας, που μετέφεραν άμμο στην Αθήνα και Πειραιά και την πουλούσαν για οικοδομές, σταμάτησαν μετά την απαγόρευση της αμμοληψίας με νόμο.¹⁶⁸ Η εργασία στο μοναδικό στην εποχή του εργοστάσιο πορσελάνης Τριανταφυλλόπουλου, για το σύντομο χρονικό διάστημα που λειτούργησε, μια ιδιαίτερη σελίδα της οικονομικής ιστορίας της περιοχής, συνέβαλε ιδιαίτερος στην οικονομική ανάπτυξη και χειραφέτηση των γυναικών. Ο αριθμός των Μακρηνολιβησιανών που συγκεντρώθηκαν στη Νέα Μάκρη σταδιακά αυξήθηκε. Η

---

¹⁶⁵ Ν. Μάκρη 16/9/31, προς τον αιδεσιμώτατον κ. Διονύσιον Καλαφάτην, Αντιπρόσωπον του συνοικισμού μας Βλ. Παράρτημα

¹⁶⁶ Εν Νέα Μάκρη, τη 12 Δεκεμβρίου 1933.

¹⁶⁷ Εφημερίδα *Νέα Μάκρη*, 30 Νοεμβρίου 1934.

¹⁶⁸ Ν. Καραγεωργίου, «Από τη Μάκρη της Μικρασίας στη Νέα Μάκρη Αττικής», στο *Η Εξόδος*, τ. Α', Εκδόσεις Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 1982.

ευνοημένη τοποθεσία που θυμίζει την μικρασιατική πατρίδα, το λιμανάκι της Μάκρης και η εγγύτητα με την πρωτεύουσα συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη της περιοχής, όπως διαπιστώνεται και σε άρθρο του 1957:

«Σήμερα εις την Νέαν Μάκρην κατοικούν 200 και πλέον οικογένειαι συμπατριωτών μας, αίτινες εκτός της γεωργίας ασχολούνται επιτυχώς και με την κεραμευτικήν κ.λπ. εργασίαν. Εδημιούργησαν ωραιότατα καταστήματα και κέντρα διασκεδάσεως και διά της φιλοξένου συμπεριφοράς των προς τους ξένους εξεμεταλλεύθησαν πλήρως τας φυσικάς καλλονάς της περιοχής ώστε η Νέα Μάκρη εγένετο περιζήτητος τόπος παραθερισμού και μία από τας καλύτερας παραλίας της Αττικής, έλαβεν δε και θα λάβη εξέλιξιν αλματώδη. Καθήκον όλων των Μακρηνών και Λιβησιανών οπουδήποτε κι αν ευρίσκονται είναι να βοηθήσουν εις την ανάπτυξιν αυτού του ωραίου στολιδιού της Αττικής, το οποίον θα παραμείνη ένα ζωντανό ενθύμιον της Πατρίδος μας».

Ο σύλλογος ‘Τελμησσός’ συνέδεσε την ιστορία του με την ιστορία των Μακρηνολιβισιανών και ιδιαιτέρως με τον συνοικισμό της Νέας Μάκρης. Στις εκλογές του ‘Τελμησσού’ το 1925 συμμετείχαν 161 από τα 185 μέλη του Συλλόγου και εξέλεξαν νέο διοικητικό συμβούλιο με πρόεδρο τον Β. Πάνου, αντιπροέδρους τους Β. Μουσαίο¹⁶⁹ και Στ. Μακρή, γεν. Γραμματέα τον Α.Τζιζή, και ταμιά τον Σ. Γρηγοριάδη.^{170 171}

Μετά το 1925 και κυρίως μετά το 1927 -με νέο πλέον πρόεδρο τον Παπαπολίτη- η δράση του Συλλόγου ‘Η Τελμησσός’ ατόνισε και σταδιακά οδηγήθηκε στη διάλυσή του το 1927, έχοντας, ωστόσο, συμβάλει καθοριστικά στην αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων. Πολλά μέλη του ‘Τελμησσού’ εργάστηκαν για την αποκατάσταση αλλά και τη μετέπειτα εξέλιξη της κοινότητας στη νέα της πατρίδα: ο π. Διονύσιος, ο αδελφός του Μιλτιάδης Καλαφάτης, ο γιατρός Κ. Λαμέρας, όπως αργότερα και ο γιος του

---

¹⁶⁹ Για τον Βασίλειο Μιχαήλ Μουσαίο, βλ. παραπάνω υποσημ. 6.

¹⁷⁰ Αρχείο Εθνικής Τραπέζης. Εν Αθήναις, τη 23 Σεπτεμβρίου 1925, αρ. πρ. 2687. Απόσπασμα πρακτικού της Συνεδριάσεως της 23 Σεπτεμβρίου του Διοικητικού Συμβουλίου του εν Αθήναις Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου η ‘Τελμησσός’.

¹⁷¹ Στις 27 Αυγούστου 1927 ο σύλλογος ‘Τελμησσός’ και Μακρηνολιβισιανοί του Πειραιά σε επιστολή προς στο Υπουργείο Γεωργίας (Διεύθυνσις Ανταλλαγής) διαμαρτύρεται τόσο κατά του π. Διονυσίου όσο και κατά των τριών τέως μελών της εκτιμητικής επιτροπής. Βλ. Παράρτημα σ. 212.

Ιωάννης Λαμέρας, ο γιατρός Βασίλης Μουσαίος, ο Αν. Τζιζής, ο Β. Πάνου, ο Στ. Μακρής, ο Στ. Γρηγοριάδης και πολλοί άλλοι.

Νέοι δραστήριοι σύλλογοι θα εμφανιστούν ξανά τη δεκαετία του 1960. Το 1954 ιδρύθηκε ο σύλλογος 'Γλαύκος' με έδρα τη Δραπετσώνα και παραρτήματα στην Αθήνα και τον Πειραιά, ο οποίος κυκλοφόρησε την εφημερίδα *Φωνή του Λιβησίου και της Μάκρης*, με εκδότη τον Αντ. Τζιζή.¹⁷² Στις 5 Νοεμβρίου 1957 ιδρύθηκε στον Πειραιά ο 'Σύλλογος των Απανταχού Μακρηνών και Λιβησιανών 'Η Τελμησσός' αποσκοπώντας στη συσπείρωση των απανταχού της Ελλάδας Μακρηνολιβισιανών. Ο σύλλογος με πρόεδρο τον γιατρό Νίκο Καραβασίλη και γραμματέα τη δικηγόρο Δέσποινα Πετρόγλου εξέδωσε την εφημερίδα *Μάκρη*.¹⁷³ Σύντομα οι δύο σύλλογοι συγχωνεύθηκαν και αποτέλεσαν το νέο σύλλογο 'Λιβίσι'.

Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Η Τελμησσός' έπαιξε σημαντικό ρόλο στη συνδρομή των πατριωτών τα τραγικά χρόνια που προηγήθηκαν της Εξόδου (1918-1922), αλλά και στη διάσωση, μεταφορά και περίθαλψη των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων από τη Μικρά Ασία στην Ελλάδα. Μετά την Καταστροφή ο σύλλογος 'Η Τελμησσός' συνέδραμε με κάθε τρόπο τους πρόσφυγες και ανέπτυξε δράση για να εισαχθούν ορφανά του πολέμου στο ορφανοτροφείο Χίου αλλά και στον «Παρνασσό». Όπως και άλλα αναγνωρισμένα μικρασιατικά σωματεία ανέλαβε ηγετικό ρόλο, εκπροσωπώντας τον στερημένο πολιτικής εκπροσώπησης Μικρασιατικό Μακρηνολιβισιανό προσφυγικό πληθυσμό. Ανέλαβε την έκδοση πιστοποιητικών για τους ανταλ-

---

¹⁷² Οι μικροανταγωνισμοί ανάμεσα στους δύο συλλόγους είχαν συνέπειες στην οργάνωση του έργου τους και πολλοί Μακρηνολιβισιανοί πατριώτες εξέφρασαν τη σκέψη ενώσεως των δύο συλλόγων. Ο πρόεδρος του 'Τελμησσού' Μιχ. Σαράφης παραιτήθηκε και οι δύο σύλλογοι συγχωνεύθηκαν πρακτικά το 1959 (04.11.1959) και νομικά το 1960 ιδρύοντας το σύλλογο «Ένωσις Μακρηνών και Λιβισιανών 'Η Μάκρη'» με εφημερίδα το «Λιβίσι». Πρόεδρος του νέου συλλόγου ήταν ο Μιχ. Σαράφης, αντιπρόεδρος ο Μιχ. Χατζηκωνσταντίνου, γεν. γραμματέας ο Αντ. Γεωργαλίδης, ταμίας ο Μιχ. Θεοδοσιάδης και μέλη οι Μιχ. Βασιλειάδης, Παντελ. Χατζηπαναγιώτου, Ρένα Βελισαρίου, Μιχ. Πανηγύρης, Δέσπ. Ζαμπάκη, Χρυσούλα Βράτσου και Παν. Δουλής. Η δράση του συλλόγου θα μας απασχολήσει σε άλλη μελέτη.

¹⁷³ «Ο πρόεδρος κ. Ν. Καραβασίλης λαβών τον λόγον ανεμνήσθη με συγκίνησιν της δράσεως του ιδρυθέντος υπό του μακαρίτου παπά Διονυσίου Καλαφάτη πρώτου Συλλόγου Μακρηνών, του Παλλυκίου Συλλόγου, αποτίσας φόρον τιμής εις την μνήμην του αιμνήστου ιερέως με τον οποίον είχε την τιμήν να συνεργασθή. Μάκρη, 1 Δεκεμβρίου 1957, σελ. 4.

λάξιμους (πρόσφυγες) με καταγωγή από τη Λυκία και γενικότερα την εκκλησιαστική επαρχία της Πισιδίας, συγκρότησε επιτροπές και καταλόγους για τη δήλωση περιουσιών και προώθησε με κάθε τρόπο τα αιτήματα των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων.¹⁷⁴

Ο π. Διονύσιος αλλά και άλλα μέλη του Συλλόγου ‘Η Τελμησός’, όπως ο Κ. Λαμέρας¹⁷⁵ και ο Β. Μουσαίος,¹⁷⁶ πρωταγωνίστησαν στα μικρασιατικά, τόσο πριν όσο και μετά την Καταστροφή. Είχαν ενεργό ρόλο και συνέβαλαν στον σχεδιασμό της εθνικής πολιτικής παρέχοντας στην ελληνική κυβέρνηση πληροφορίες για την ιστορία, τη σύνθεση και την ανάπτυξη των διαφορετικών περιοχών της Μικράς Ασίας, συμμετέχοντας στην Αποστολή του ΕΕΣ, συνδράμοντας με το φιλανθρωπικό τους έργο αλλά και από το χώρο του ο καθένας.

Ο π. Διονύσιος με τη θητεία του στη Μ. Ασία συνέβαλε στην εκπαιδευτική και εθνική αναγέννηση της Μάκρης και του Λιβισίου. Μετά την εγκατάστασή του στην Αθήνα με τη δράση του και την ίδρυση του ‘Τελμησού’ έκανε γνωστή στην ελληνική κυβέρνηση τις πολύπλοκες συνθήκες που επικρατούσαν στην περιοχή της Λυκίας, εξέφρασε το αίσθημα των πατριωτών του και με ψηφίσματα και υπομνήματα υποστήριξε τα δικά τους. Τόσο ως πρόεδρος του ‘Τελμησού’ για τους Μακρηνολιβισιανούς όσο και με τη συμμετοχή του σε σημαντικά μικρασιατικά σωματεία, όπως την «Ένωση των Αλύτρωτων Μικρασιατών», την «Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία» αλλά και από τη θέση του ως αρχιερατικός επίτροπος και τοποτηρητής της Επαρχίας της Πισιδίας αργότερα ανέπτυξε έντονη δράση για τη διάσωση και την πρώτη εγκατάσταση των συμπατριωτών του στην Αθήνα.

Ο π. Διονύσιος και ο ‘Τελμησός’ έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διεκδίκηση των αιτημάτων των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων και στην εγκατάστασή τους σε αγροτικούς συνοικισμούς σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Καθοριστικός ήταν ο ρόλος τους στην ίδρυση του αγροτικού, προσφυγικού συνοικισμού Ξυλοκέριζα, τη μετέπειτα προσφυγική Νέα Μάκρη, εμπνεόμενος από το όραμα ανασύστασης της μικρασιατικής πατρίδας με τη συσπείρωση

---

¹⁷⁴ Στο Σύλλογο απευθύνονταν όχι μόνο για την πιστοποίηση της προσφυγικής ιδιότητας αλλά και για «συστάσεις» προσφύγων, όπως επιβεβαιώνει σχετικό έγγραφο της συντεχνίας αρτοποιών Αθήνας που ζητάει πληροφορίες για επαγγελματία του κλάδου τους. Βλ. παράρτημα σ. 125.

¹⁷⁵ Για τον Κωνσταντίνο Λαμέρα, βλ. παραπάνω υποσ. 88.

¹⁷⁶ Για τον Βασίλειο Μιχαήλ Μουσαίο, βλ. παραπάνω υποσημ. 6.

όλων των Μακρηνολιβισιανών σε ένα οικισμό πρότυπο. Δυστυχώς, αυτό δεν στάθηκε δυνατό και εξαιτίας σειράς δυσκολιών και συγκυριών οι Μακρηνολιβισιανοί, όπως συνέβη και με τις περισσότερες μικρασιατικές κοινότητες, σκορπίστηκαν σε όλη την Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Ωστόσο, η Νέα Μάκρη ως συνοικισμός αγροτικής εγκατάστασης συσπείρωσε σημαντικό αριθμό Μακρηνολιβισιανών πατριωτών, ενώ η μετέπειτα ανάπτυξη του αγροτικού οικισμού σε ευημερούσα κοινότητα και η μετεξέλιξή του στη σημερινή Νέα Μάκρη απέδειξε πόσο διορατικός ήταν ο π. Διονύσιος. Το φυσικό τοπίο που θύμιζε την πατρίδα, της οποίας το όνομα είχε διαφυλάξει, και η εγγύτητα στο κλεινόν άστυ, όπου ήταν εγκατεστημένοι οι πνευματικοί ηγέτες της κοινότητας, θα εξασφαλίσει στη Νέα Μάκρη ξεχωριστή θέση στην καρδιά των Μακρηνολιβισιανών σε όλη την Ελλάδα, όπως επιβεβαιώνει και άρθρο του 1957 του Ν. Εμμ. Καραγεωργίου,¹⁷⁷ το οποίο ζωντανεύει τη Νέα Μάκρη του 1960 και αποτυπώνει τη μακρά διαδρομή που έχει διανύσει η πρώτη προσφυγική ομάδα, αλλά και την μετεξέλιξη του αρχικού αγροτικού συνοικισμού σε λουτρόπολη και τουριστικό θέρετρο των Αθηνών.¹⁷⁸

Η Νέα Μάκρη είναι τόπος τουριστικός διότι είναι το καλύτερο θέρετρον της Αττικής και το ωραιότερο χωρίον, το οποίον ξεχωρίζει αμέσως από τα γύρω χωρία της Αττικής. Έχει έν ωραίον σχέδιον πόλεως, το οποίον εσχάτως επεκτείνεται κατά δύο χιλιάδας στρέμματα με ωραίαν πλατείαν αρκετά μεγάλην, ευρείς δρόμους, ωραίαν πευκόφυτον παραλίαν, εις την οποίαν εγκατεστάθησαν πολλές κατασκηνώσεις του Υπουργείου Παιδείας, Δήμου Αθηνών και άλλες εις τας οποίας παραθερίζουν κατ' έτος κάπου 8 χιλιάδες άτομα. Το κλίμα είναι θαυμάσιον, διότι συνδυάζει βουνόν, θάλασσαν, πεύκον με ωραίαν κατακάθαρη παραλίαν και με εξαιρετικής ποιότητος νερόν. Η Νέα Μάκρη εξελίσσεται ραγδαίως εις μίαν ωραίαν λουτρόπολιν.

Η εξέλιξη του προσφυγικού οικισμού αγροτικής εγκατάστασης στη σημερινή κωμόπολη επιβεβαιώνει τη γενική διαπίστωση ότι παρά την τραγικότητα της ανταλλαγής των πληθυσμών, η ένταξη των προσφύγων στο ελληνικό κράτος επέφερε ενδυνάμωση της οικονομίας του, ανάπτυξη της αστικοποίησης και τέλος εμπλούτισε την πολιτιστική ζωή της χώρας.

---

¹⁷⁷ *Η Μάκρη*, Μηνιαία εφημερίς των απανταχού Μακρηनों και Λιβησιανών, 1 Ιουλίου 1957, έτος Α', αριθ. φύλλου 4.

¹⁷⁸ Βλ. παράρτημα σελ. 275.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Προσωπικά έγγραφα π. Διονυσίου Καλαφάτη
(Μάκρη και Λιβίσι Μ. Ασίας και Αθήνα)

&

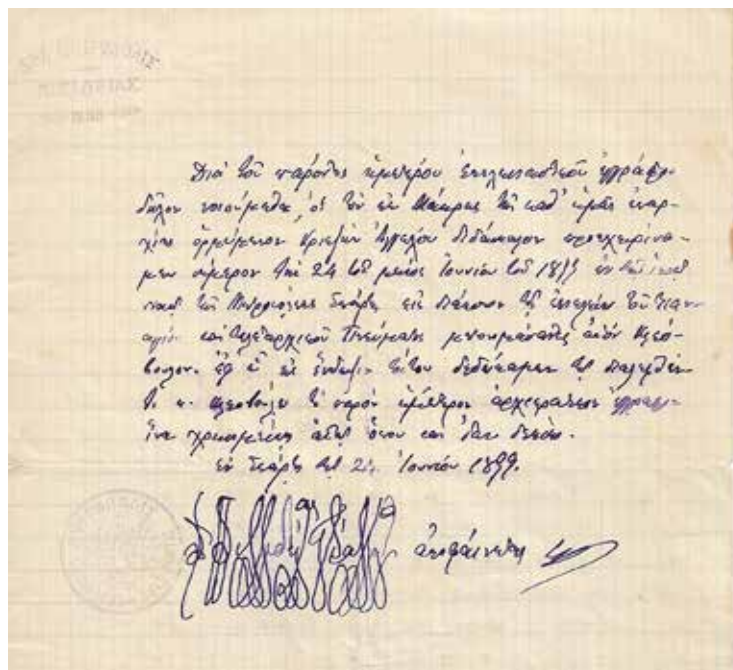
Αρχείο Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου
'Η Τελμησσός' (1918-1927) – Αρχείο Αντιγόνη Κοτρώζου.

Σπάρτη Πισιδίας, 1899.

Μητρόπολις Πισιδίας,
Σπάρτη, 24 Ιουνίου 1899

Διά του παρόντος ημετέρου εκκλησιαστικού εγγράφου δήλον ποιούμεθα ότι τον εκ Μάκρης της καθ' ημάς επαρχίας ορμώμενον Κριεζήν Αγγέλου, διδάσκαλον, προεχειρίσαμεν σήμερον την 24 του μηνός Ιουνίου του 1899 εν τω ιερώ ναώ της Σπάρτης εις διάκονον τη εκτελέσει του Παναγίου και τελεταρχικού Πνεύματος μετονομάσαντες αυτόν Κλεόβουλον. Εφ'ώ εις ένδειξιν τούτου δεδώκαμεν τω διαλειφθέντι κ. Κλεοβούλω το παρόν ημέτερον αρχιερατικόν έγγραφον ίνα χρησιμεύση αυτώ όπου και ίνα δεήση.

Εν Σπάρτη, τη 24 Ιουνίου 1899.

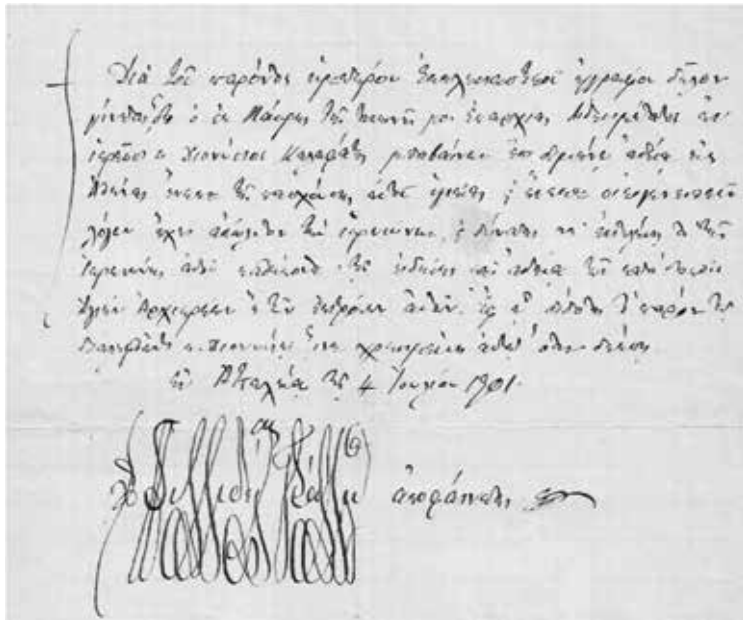

Αττάλεια Πισιδίας, 1901.

Μητρόπολις Πισιδίας,

Αττάλεια, 4 Ιουλίου 1901

Διά του παρόντος ημετέρου εκκλησιαστικού εγγράφου δήλον γίνεται ότι ο εκ Μάκρης της ταπεινής μου επαρχίας Αιδεσιμώτατος εν ιερέυσι κ. Διονύσιος Καλαφάτης μεταβαίνει επί διμήνω αδεία εις Αθήνας ένεκεν της πασχούσης αυτού υγείας και ένεκεν οικογενειακών λόγων έχει την ιερωσύνην και δύναται να επιτελέση τα της ιερωσύνης αυτού καθήκοντα. Τη ειδήσει και αδεία των κατά τόπους Αγίων Αρχιερέων και των επιτρόπων αυτών. Εφ'ώ δίδεται το παρόν τω κ. Διονυσίω ίνα χρησιμεύση εκεί όπου δεήση.

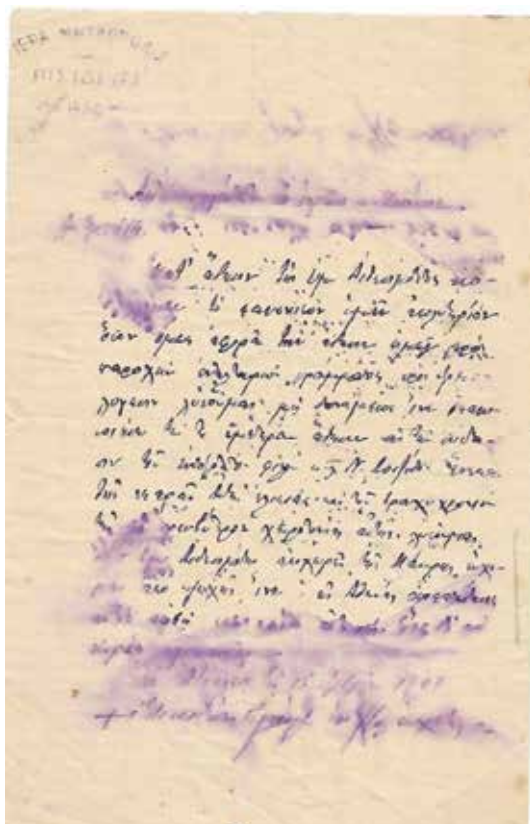

Αττάλεια, 1901.

Μητρόπολις Πισιδίας, Αττάλεια 1901,
αφ. πρωτ. 614.

Αιδεσιμώτατε εν ιερεύσι κ. Διονύσιε,

Κατ' αίτησιν της Υμ. Αιδεσιμότητος αποστέλλομεν το κανονικόν υμών απολυτήριον, όσον όμως αφορά την αίτησιν υμών προς παροχήν .... ενταλτηρίου γράμματος προς εξομολόγησιν λυπούμαι μη δυνάμενος ίνα ικανοποιήσω την τε υμετέραν αίτησιν επί της .... του ενδοξοτάτου φίλου κ. Χ. Ν. Λουιζίδου ένεκεν της νεαρής Αυτής ηλικίας και του βραχυχρόνου της του πρεσβυτέρου χειροτονίας αυτής. Λυπούμαι ότι η Υμ. Αιδεσιμώτης αναχωρεί της Μάκρης, εύχομαι από ψυχής, ίνα [...] εις Αθήνας [...]

Μάρχη, 1900.

Χεροτονία και διορισμός π. Διονυσίου ως εφημέριου και δασκάλου-απόφαση δημογεροντίας

Δημογεροντία Μάρχης, 13 Μαρτίου 1900,

αρ. 24,

Πρακτικά-απόφασις δημογεροντίας.

† Εν Μάρχει τῆ 13 Μαρτίου 1900.
(Υπόστ.) † Ὁ Προεδρὶς Γερασίμου
Οἱ ἔφοροι. † Οἱ Διοικητικοὶ
(Υπόστ.) Ἰ. Γ. Γεωργαλίδης (Υπόστ.) Εὐδοκίμου
" Α. Σαραφάκης " Α. Γεωργαλίδης
" Ἰ. Γ. Γεωργαλίδης " Βασίλειος Δασκαλίδης

Ὅτι ἐπιχειρῶν ἀποτίμαρον
τῆ 6 Φεβρουαρίου 1900
Ὁ Αρχ. Κοινοβίου
Διονύσιος
Ὁ Γραμματεὺς
D. I. Sarafakis

Συνελθόντες σήμερον τῆ δεκάτῃ τρίτῃ του μηνός Μαρτίου ε.ε., ἡμέρα τῆς εβδομάδος Δευτέρα, ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Δημογεροντίας ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἁγίου Πισιδίας κ.κ. Γερασίμου ἵνα συσκεψόμεθα περὶ τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως τῆς υπηρεσίας μεταξύ των μελών τῆς Εφοροδημογεροντίας, ἀπεφασίσαμεν ὅπως τὰ μὲν χρέη τοῦ γραμματέως τῆς δημογεροντίας καὶ εφορείας ἐκτελήῃ ὁ ἰατρός κ. Β. Ι. Σαραφῆς, κοινῇ ἀποφάσει πάντων προσληφθεὶς, τὰ δὲ χρέη ταμίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ κ. Απόστολος Γαρουφάλου καὶ γραμματέως ὁ κ. Ἰωάννης Γεωργαλίδης, οἵτινες καὶ οφείλουσιν ἀπὸ σήμερον νὰ ἀναλάβωσιν καὶ ἀρχίσωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν των καθηκόντων των. Ὡς ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ διὰ

την επιθεώρησιν της παλαιάς εφορίας απεφασίσθη και ωρίσθησαν οι κ.κ. Αλέξανδρος Δελαγραμμάτικας και Ιωάννης Γεωργαλλίδης, οίτινες και παραγγέλλονται όπως επιληφθώσιν αμέσως του καθήκοντός των. Λόγω δε δεδομένου περί της χειροτονίας εις ιερέα του ιεροδιακόνου και Διδασκάλου Κλεοβούλου μετά ώριμον σκέψιν απεφασίσαμεν όπως χειροτονηθή την προσεχή Κυριακήν ως εφημέριος μεν Μάκρης, αλλ' επειδή μέχρι του Μαΐου θα λαμβάνη τον μισθόν του ως διδάσκαλος, διά τούτο δεν θα δικαιούται να λαμβάνη ουδέν εκ των δίσκων αλλά μετά τον Μάιον θα λαμβάνη μερίδιον μετά των άλλων δύο ιερέων εκ των δίσκων και των άλλων δικαιωμάτων και θα διατελή και ιερέυς και διευθυντής των Σχολείων διδάσκων 3-4 ώρας καθ' ημέραν και διευθύνων τα των Σχολείων με μισθόν, όν η Εφορία θέλει ορίση κατά τον διορισμόν του προσωπικού των Διδασκάλων. Αν και κατ' αρχήν η Μάκρη διαιρείται εις δύο εκκλησιαστικάς ενορίας ουχ ήττον η προηγουμένη Εφοροδημογεροντία διαβλέπουσα μεγάλην ωφέλειαν εκ της προσλήψεως εγγραμμάτου ιερέως καταλλήλου απεφάσισε και παρώτρυνε τον νυν Ιεροδιάκονον Κλεοβούλον να ιερωθή. Την απόφασιν ταύτην σεβόμενοι και ημείς απεφασίσαμεν την πρόσληψιν και του κ. Κλεοβούλου, εν τούτοις εάν τις των τριών ήθελεν αποσυρθή, δεν θα υπάρχη λόγος να προστίθεται άλλος πλέον. Απεφασίσθη δε επίσης η απαγόρευσις του αγιάζειν τα καταστήματα υπό των ιερέων και ανατίθεται η επίβλεψις αύτη της εκτελέσεως της παρούσης απαγορεύσεως εις τον Αρχιερατικόν επίτροπον. Περί δε του επιδόματος του Εθνικού ταμείου απεφασίσαμεν να πληρώνωμεν από τούδε μίαν λίραν Τουρκ. διά του Κοινοτικού ταμείου, διά δε τα καθυστερούμενα των παλαιών ετών ενεκρίναμεν να πληρωθώσι ταύτα.

Εν Μάκρη, τη 13 Μαρτίου 1900.

Ο Πισιδίας Γεράσιμος

Οι έφοροι

Ι. Κ. Γεωργαλλίδης, Α. Γαρουφάλου, Λ. Ι. Λουιζίδης

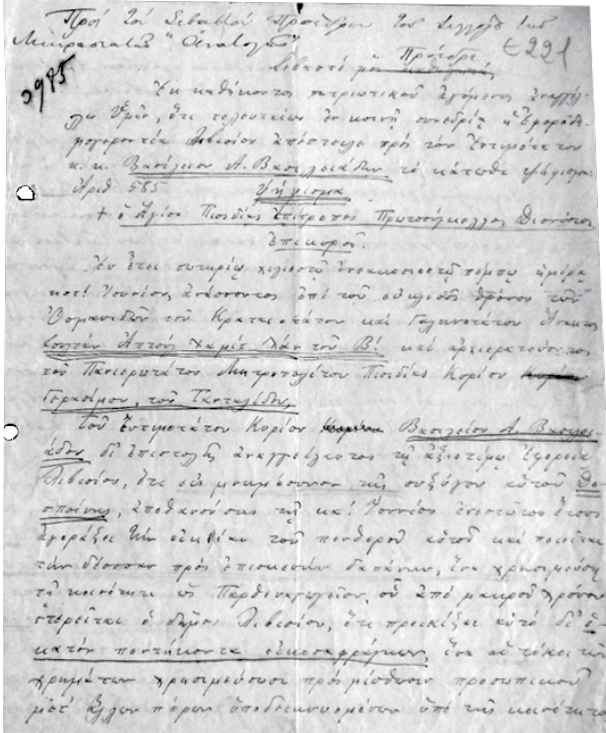
Οι Δημογέροντες

Ε. Κρεμμυδάς. Αλ. Δελαγραμμάτικας, Βασίλειος Βασιλειάδης

Μάρχη, 1905.

Σύλλογος Μικρασιατών 'Ανατολή'-Εστία Νέας Σμύρνης, Ε221/3985.

Ψήφισμα δημογεροντίας Λιβισίου.

Εκ καθήκοντος πατριωτικού αγόμενος επαγγέλλω Υμίν ότι τελευταίως εν κοινή συνεδρία η Εφοροδημογεροντία Λεβησίου απέστειλε προς τον Εντιμότατον κ. Βασιλείον Α. Βασιλειάδην το κάτωθι ψήφισμα.

Ψήφισμα, αριθ. 585.

Ο Αγίου Πισιδίας Επίτροπος Πρωτοσύγκελλος Διονύσιος επικυροί.

Εν έτει σωτηρίω χιλιοστῷ ενεακοσιοστῷ πέμπτῳ ημέρα κοστ! Ιουνίου, ανάσسونτος επί του ευκλεούς θρόνου

των Οσμανιδῶν του Κραταιοτάτου και Γαληνοτάτου Ανακτος Σουλταν Απουλ Χαμιτ Χαν του Β' και αρχιερατούντος του Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Πισιδίας Κυρίου Γερασίμου, του Τανταλίδου,

Του Εντιμοτάτου κυρίου Βασιλείου Α. Βασιλειάδου δι' επιστολής αναγγείλαντος τη αξιοτίμω Εφορεία Λιβισίου ότι εις μνημόσυνον της συζύγου αυτού Δεσποίνης, αποθανούσης τη κα! Ιουνίου ενεστώτος έτους, αγοράζει την οικίαν του πενθερού αυτού και ποιείται την δέουσαν προς επισκευήν δαπάνην, ίνα χρησιμεύση τη κοινότητι ως Παρθεναγωγείον, ού από μακρού χρόνου στερείται ο δήμος Λιβισίου, ότι προικίζει αυτό δι' εκατόν πεντήκοντα εικοσαφράγκων, ίνα οι τόκοι των χρημάτων χρησιμεύσωσι προς μίσθωσιν προσωπικού μετ' άλλων πόρων υποδεικνυόμενων υπό της κοινότητος, και ότι συνίστησι τη κοινότητι λαχείον [...], ού την διεκπεραίωσιν ασμένως αναλαμβάνει. Διά ταύτα

Ο δήμος Λιβισίου βαθύτατα συγκεκινημένος το μεν εκ του μεγέθους της συμφοράς, δι' ης η καρδιά του ευγενεστάτου τέκνου της πατρίδος Βασιλείου Α. Βασιλειάδου επί τη απωλεία της συζύγου αυτού, δικαίως θρηνομένης υπό παντός πολίτου Λεβισιανού διά τας εξόχους αυτής αρετάς, το δε εκ του ύψους των ευεργεσιών, δι' ων θεραπεύεται τα μάλιστα επειγούσα αυτού ανάγκη, βουλόμενος δε, ίνα άληστος παραμείνη τοις επιγιγνομένοις η ευεργεσία και το ευγενέστατον παράδειγμα ζηλωτάς εύρη εν τω μέλλοντι, και βαθύτατα συναισθανόμενος την ευγνωμοσύνην αναγεγραμμένων εν τη καρδιά αυτού χρυσοίς και ανεξιτήλοις γράμμασι,

Ψηφίζεται ομοθύμως

Α) ίνα συσταθή το ειρημένον Παρθεναγωγείον, τεθή δε επ' αυτού χρυσή πλάξ, εν ή θα επιγράφεται «**Παρθεναγωγείον Δεσποίνης Β. Α. Βασιλειάδου**», και αναρτηθή εν αυτώ η εικών της μεταστάσης,

Β) ίνα ο **Βασίλειος Α. Βασιλειάδης** κηρυχθή **ευεργέτης της κοινότητος** και επιδοθή αυτώ το ψήφισμα τόδε,

Γ) ίνα ανατεθή αυτώ του λαχείου των χειρέργων η διεκπεραίωσις,

Δ) ίνα τελήται μνημόσυνον ετησίως υπέρ της αιμνήστου Δεσποίνης Β. Α. Βασιλειάδου πάνδημον την ημέραν του θανάτου αυτής, εν ή η διευθύντρια του Παρθεναγωγείου θα απαγγέλη τον επιμνημόσυνον λόγον ή άλλος τις των διδασκάλων, και

Ε) ίνα το ψήφισμα τόδε χρυσοίς γράμμασι αναρτηθή εν τω γραφείω του σχολείου και δημοσιευθή διά του εν Σμύρνη ομογενούς τύπου.

Εγένετο εν έτει σωτηρίω απει! τη κ! Αυγούστου

Οι δημογέροντες: **Άγγελος Καλαφάτης**, Χη. Κωνστ. Χη Σταματίου, Εμμαν. Βλασίου, Θεόδωρος Παπαδουλής

Οι έφοροι: Ι. Μ. Βαϊρακτάρης, Αντώνιος Δ. Χη Αντωνίου, Δημ. Πογιατζής, Γεωργ. Αναγνωστόπουλος.

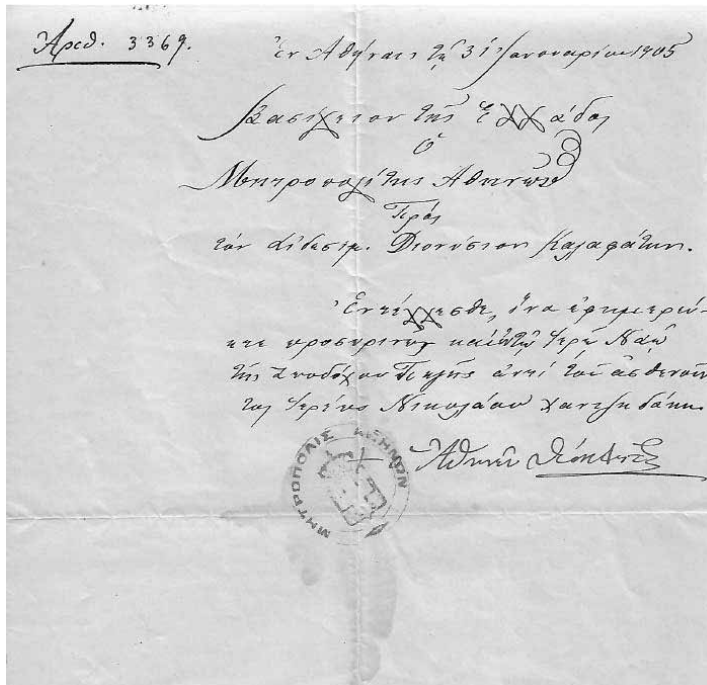
Ο Γραμματεύς: Γεώργ. Αναγνωστόπουλος

Πλην των άνωθι ευεργεσιών ο κ. Βασίλειος Α. Βασιλειάδης εδαπάνησε υπέρ αμφοτέρων των Νεκροταφείων Λιβισίου περί τα εξήκοντα πέντε εικοσόφραγκα και εδωρήσατο τη κοινότητι Μάκρης μίαν των καλύτερων αυτού οικιών.

Αθήνα, 1905, Μητρόπολη Αθηνών

Εν Αθήναις τη 31 Ιανουαρίου 1905, αριθ. 3369, Βασίλειον της Ελλάδος, ο Μητροπολίτης Αθηνών προς τον Αιδεσιμ. Διονύσιον Καλαφάτην

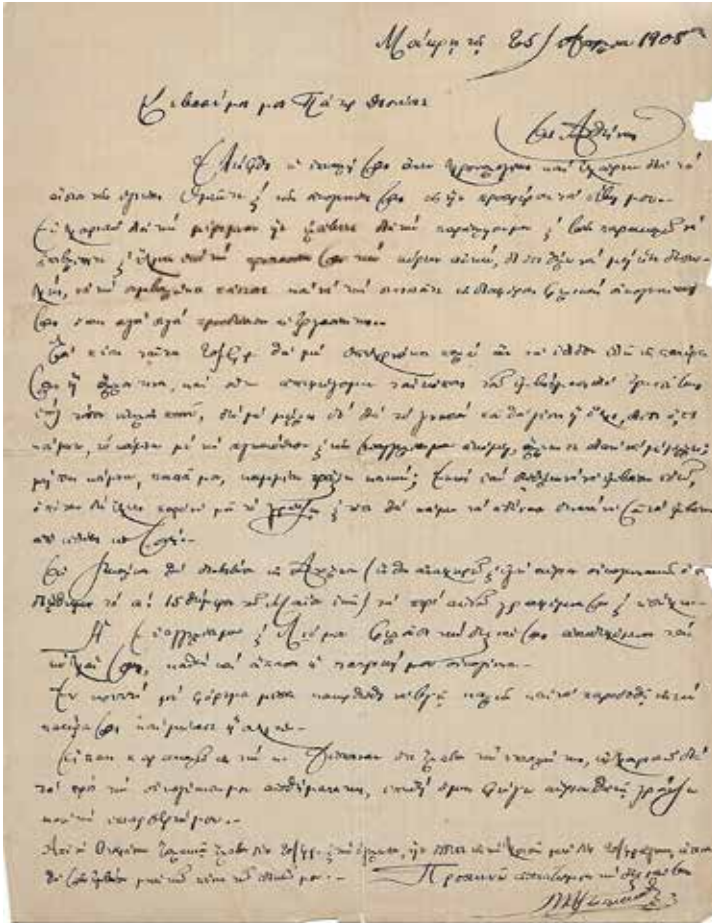
Εντέλλεσθε, ίνα εφημερεύετε προσωρινώς και εν τω Ιερώ Ναώ της Ζωοδόχου Πηγής αντί του ασθενούντος Ιερέως Νικολάου Χατζηδάκη. Αθηνών Θεόκλητος.

Μάκρη, 1908.

Επιστολή του Β. Α. Βασιλειάδη προς τον π. Διονύσιον.

Μάκρη, τη 25 Απριλίου 1908

Σεβαστέ μοι Πάτερ Διονύσιε,

Ελήφθη η επιστολή σας άνευ χρονολογίας και εχάρην διά το αίσιον της υγείας υμών και της οικογενείας σας, εις ην προσφέρω τα σέβη μου. Ευχαριστώ διά την μέριμναν, ην ελάβατε διά την παράκλησιν μου και σας παρακαλώ να επιβλέπητε και να έχητε υπό την προστασίαν σας τον κύριον αυτόν, διά να μην είνε δυστυχής, να τον συμβουλευήτε πάντοτε και να τον συνιστάτε εις διαφόρους φιλικάς οικογενείας σας όπως σιγά σιγά προοδεύσωιν αι εργασίαι του. Τα πέντε ταύτα φρ. θα μη υπεχρε-

ώνατε πολύ αν τα έδιδον εδώ εις τον πατέρα σας ή άλλον τινα, και ούτω απεφεύγομεν τας κόπους του εμβάσματος διά τραπέζης επεί τόσον ευτελές ποσόν, δεν με μέλλει δε διά το γνωστόν πού θα γίνη ή όχι, διότι ό,τι κάμνω, το κάμνω με την συγκατάθεσιν και της Ευαγγελίας μου ακόμη, άλλως τε διατί να με μέλει; μήπως κάμων, παπά μου, καμμία πράξη κακή; Οπόταν δεν έχεις παρά να μου το γράψης και τότε θα κάμω τα αδύνατα δυνατά να σου τα εμβάσω ..... εις .... θα διαβιβάσω εις Αττάλειαν και ένθα αναχωρώ κι εγώ αύριον οικογενειακώς όπως διέλθωμεν το α' 15θήμερον του Μαΐου εκεί και τα περί αυτού γραφόμενα σου και ησύχασα; Η Ευαγγελία μου και Λιό μου φιλούσι την δεξιάν σας αποδεχόμενοι τας ευχάς σας, καθώς και άπασα η πατρική μου οικογένεια. Εν κουτί με φόρεμα μέσα κατορθώθη να βγη καλώς και να παραδοθή εις τον πατέρα σας και μείνετε ήσυχος. Είπας παρακαλώ εις την κ. Δέσποιναν ότι έλαβα το παλτό της, ευχαριστεί διά τα προς την οικογένειά μου αισθήματά της, επειδή όμως φεύγω αύριον θα της γράψω κατά την επιστροφήν μου. Από τον Θεοφάνη Ταλακιά (;) έλαβα δύο 20 φρ. και την εγκλείστον, ην δίδετε εις την Χρυσήν μετά δύο 20/φράγκα, άτινα θα σας εμβάσω μετά των πέντε των ιδικών μου. Προσκυνώ ασπαζόμενος την δεξιάν σας. Β. Βασιλειάδης».

Μάκρη, 1913.

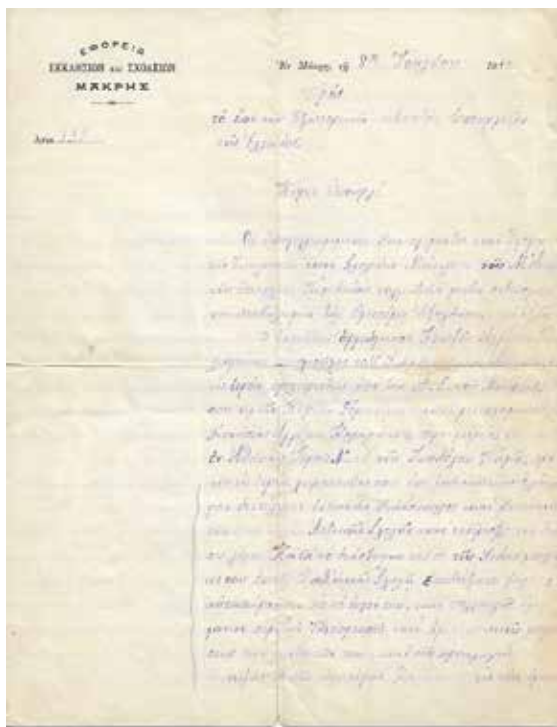
Εφοροδημογεροντία Μάκρης προς Υπουργείον Εξωτερικών

Μάκρη, 8 Ιουλίου 1913

αριθ. 132,

Επιστολή Εφοροδημογεροντίας προς Υπουργείον Εξωτερικών Ελλάδος.

Οι υπογεγραμμένοι Δημογέροντες και Έφοροι Μάκρης της Μ. Ασίας τολμών μετá σεβασμού να υποβάλωμεν τη Υ. Εξοχότητι τα εξής: Ο εντεύθεν ορμώμενος Κριεζής Αγγέλου Καλαφάτης, πτυχιούχος του Διδασκαλείου Αθηνών, ο εις ιερέα προχειρισθείς υπό της Α.Σ. του Μητροπολίτου ημών Κυρίου Γερασίμου και μετονομασθείς Διονύσιος Αγ. Καλαφάτης, εφημέριος νυν του εν Αθήναις Ι. Ν. της Ζωοδόχου Πηγής, προ της εις ιερέα χειροτονίας του επί ενδεκαετιάν ολόκληρον διετέλεσεν ενταύθα Διδάσκαλος και Διευθυντής της παρ' ημίν Αστικής Σχολής και κήρυξ του θείου λόγου. Κατά το διάστημα τούτο της Διδασκαλίας εν τη καθ' ημάς Σχολή, επεδείξατο ζήλον και αυταπάρνησιν εις το έργον του και πολλαπλώς εμερίμνησε περί τε της εθνοπρεπούς και Χρι-

στιανικής μορφώσεως των μαθητών του και της προαγωγής και ανυψώσεως της ημετέρας Κοινότητος εις την εμπρέπουσαν περιωπήν. Αυτός πρώτος εισήγαγε την Γυμναστικήν εις την Σχολήν Μάκρης με θυσίαν της ατομικότητός του κατά τους χρόνους εκείνους, καθ' όσον παρεξηγήθη υπό του τότε Διοικητού και Ιεροδικαστού και ηπειλήθη ότι θα τιμωρηθή δι' εξορίας. Μετά χαράς η Χριστιανική Κοινότης παρηκολούθει τον νέον Διδάσκαλον προωρισμένον να διαδεχθή τον λάμποντα τότε φαινόν αστέρα της Κοινότητος Μάκρης και Λειβησιού

και στηρηόν σκαπανέα των γραμμάτων αείμνηστον Διδάσκαλον ημεών Μιχαήλ τον Μουσαίον. Τούτον λοιπόν τον ούτω τον καλόν αγώνα αγωνισάμενον Διονύσιον Καλαφάτην έγνωμεν να συστήσωμεν και γνωστόν καταστήσωμεν τη Υμ. Εξοχότητι και πάσι τοις αρμοδίοις, συνάμα δε παρακαλέσωμεν Αυτήν και Αυτούς, ίνα αμείψωσιν αυτόν ηθικώς και καθ' οιοιδήποτε

άλλου τρόπου εγκρίνουσι οι αρμόδιοι κύκλοι και τούτο, ίνα και τους λοιπούς τους εργαζομένους τα καλά παροτρύνωσι και εμψυχώνωσιν εις το εθνωφελές αυτών έργον. Έχοντες δι' ελπίδος ότι η ταπεινή ημών αυτή αίτησις θα εύρη ηχώ εις τους αρμοδίους κύκλους και εισακουσθήσεται

μετ' ευμενείας παρά της Υμ. Εξοχότητος, διατελούμεν της Υμ. Εξοχότητος θεράποντες.

Ο Αρχιερ. Επίτροπος
Οικονόμος Παππά Αναστάσιος Ανδρέου

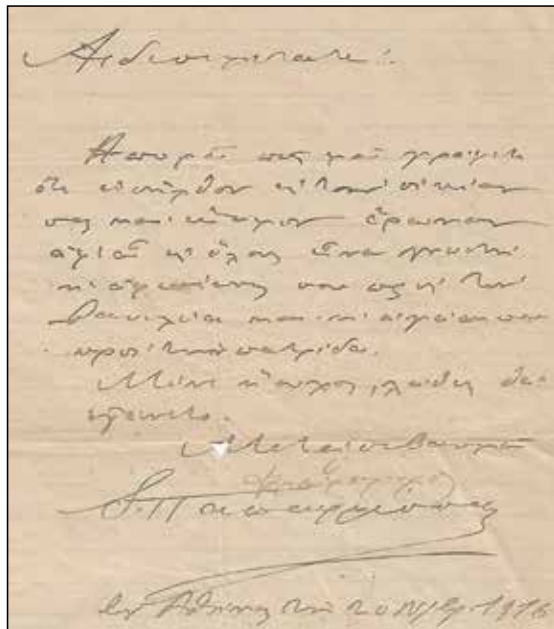
Οι δημογέροντες και Έφοροι της σχολής
Χ. Παυλίδης, Ε.Ν. Γιαγκλίτζης, Γεωργαλλίδου, Β.Γ. Σαράφης, Αθ. Γεωργίου, Πλάτων Μουσαίου.

Σφραγίς δημογεροντίας και εφορίας.

Αθήνα, 20 Νοεμβρίου 1916, Σημείωμα Φρούραρχου Αθηνών

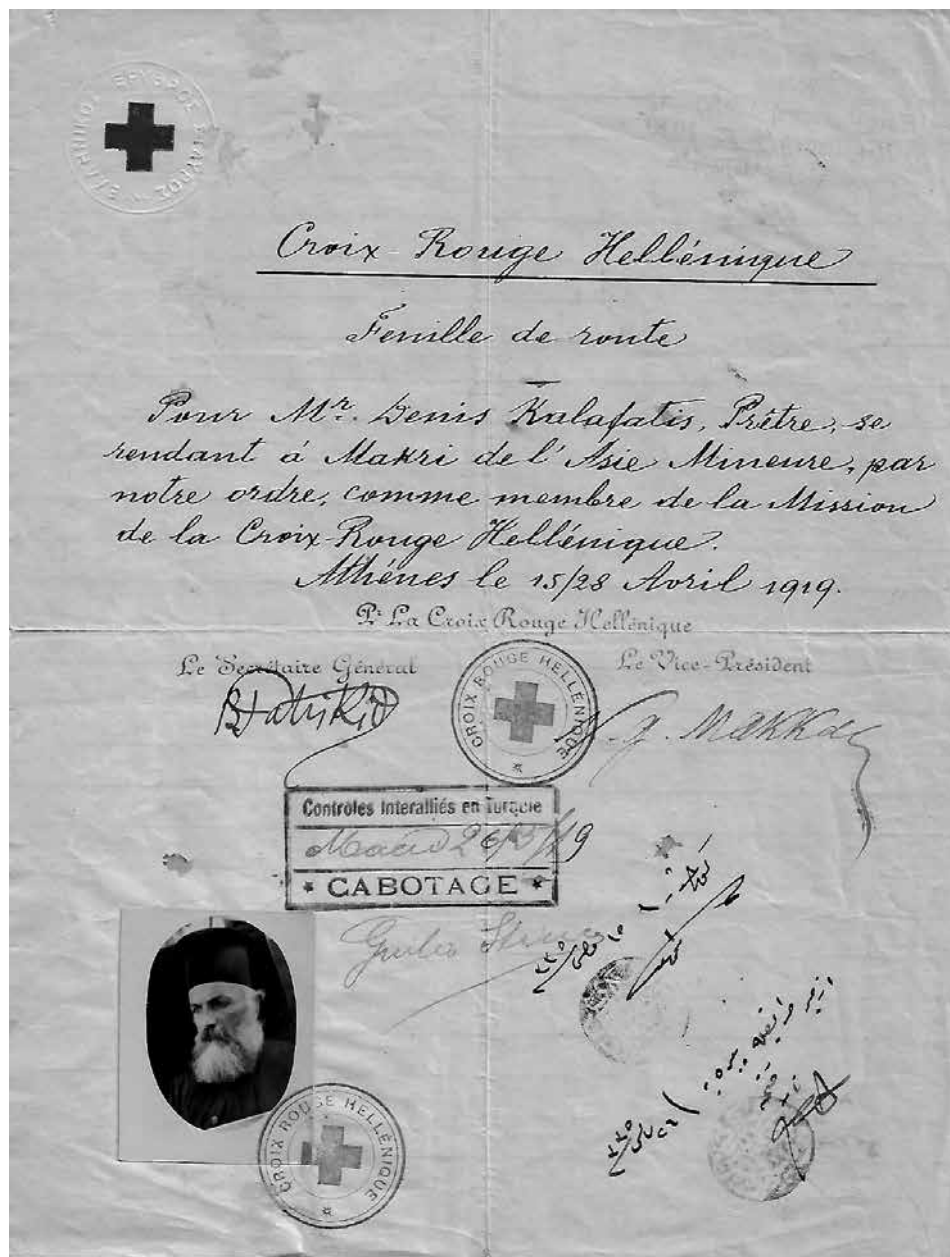
Σ. Αιδεσιμώτατε,

Απορώ πως μου γράφεις ότι εισήλθον εις την οικίαν σας και έκαμον έρευναν. Ούτως ή άλλως είναι γνωστή η αφοσίωσις σου προς τον Βασιλέα και η αγάπη σας προς την πατρίδα. Μείνε ήσυχος, λάθος θα εγένετο. Μετά σεβασμού Φρούραρχος

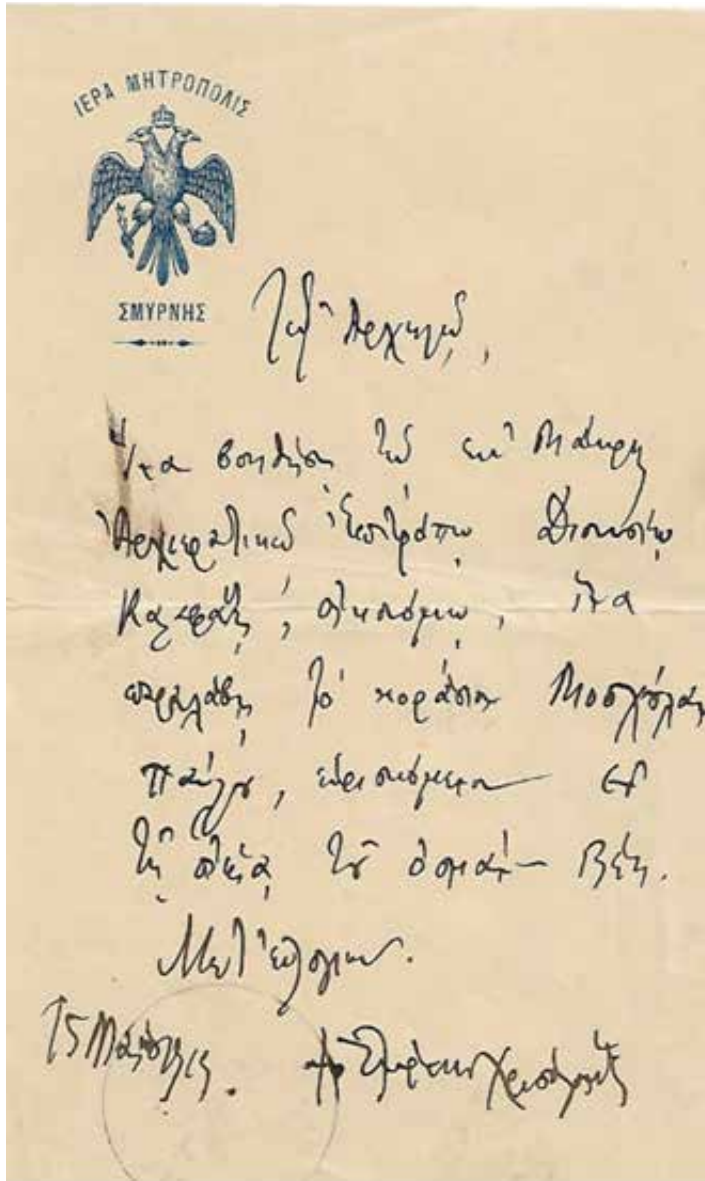
Croix Rouge à Hellénique. Feuille de route. Athenes le 15/28 Avril 1919

Pour Mr. Denis Kalafatis, Pretre, se rendant a Makri de l'Asia Mineure, par notre ordre, comme membre de la Mission de la Croix Rouge à Hellénique.

Ιερά Μητρόπολις Σμύρνης, 15 Μαΐου 1919, Σμύρνης Χρυσόστομος

Τω Αρχηγώ, Ίνα βοηθήση τω εκ Μάκρης Αρχιερατικώ Επιτρόπω Διονυσίω Καλαφάτη, Οικονόμω, ίνα παραλάβη το κοράσιον Μοσχούλα Παύλου, ευρισκόμενο εν τη οικία του Οσμάν Βέη. Μετ' ευλογιών. Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος.

Αθήναι, 1919.

Προσωπική επιστολή π. Διονυσίου προς Δαμιανόν.

Αγαπητέ μοι Δαμιανέ,

Μετά παρέλευσιν πέντε σχεδόν ετών πολέμου καταστρεπτικού, δι' ού εβασανίσθησαν άπαντες οι λαοί του κόσμου ένεκεν των ατομικών συμφερόντων και των εγωισμών ολίγων ατόμων εκάστου έθνους, ιδού επί τέλους πλησιάζει η ποθητή ειρήνη, διά της οποίας ελπίζομεν ότι θα επέλθη η ανακούφισις εις όλους εν γένει, εάν και πάντες σωφρονισθώμεν ή διδαχθώμεν εκ των παθημάτων, τα οποία υπέστημεν. Και εξηγούμαι. Τί είχομεν ημείς μέχρι προ ολίγων χρόνων εις τας σχέσεις μας μετά των Οθωμανών; Ουδέν. Διότι απελαμβάνομεν των αγαθών των κόπων μας αποδίδοντες τα δίκαια εις το κράτος. Όταν όμως οι Γερμανοί υπεισήλθον εις τα του κράτους και ολίγον κατ' ολίγον περιήλθεν εις αυτούς η διοίκησις, ένεκεν της απρονοησίας ολίγων εκ των αρχόντων και των συμφερόντων άλλων, επέφερον ούτοι όχι μόνον του χριστιανικού πληθυσμού αλλά και του οθωμανικού ή τοιουτοτρόπως επήλθε το καταστρεπτικόν αποτέλεσμα του πολέμου, διά του οποίου πάσχομεν εξ ίσου Οθωμανοί και Χριστιανοί. Και ο μεν δίκαιος Θεός ετιμώρησε τους Γερμανούς ή τα εντός του κράτους ημών όργανα αυτών διά τα έργα αυτών, ημείς όμως πρέπει, όπως και προηγουμένως είπον, και Οθωμανοί και Χριστιανοί να προσέξωμεν, ώστε εν τω μέλλοντι να μη υποπέσωμεν και πάλιν εις τα αυτά σφάλματα. Και τούτο το λέγω, διότι καθώς πληροφορούμεθα, ξέναι προπαγάνδαι εισήλθον εις το κράτος μας και ενσπείρουν ζιζάνια μεταξύ των Χριστιανών και των Οθωμανών διά το συμφέρον βέβαια όχι ημών ή των Οθωμανών αλλά διά το ιδικόν των. Τούτου ένεκεν επιβάλλεται εις ημάς να ενωθώμεν και να κλείσωμεν τα ώτα μας εις τας διαβολάς των ξένων και Χριστιανοί και Οθωμανοί ως αδελφοί ηνωμένοι να εκδιώξωμεν πάσαν ξενικήν επέμβασιν εις την χώραν ημών και να αποβλέψωμεν μόνον εις το συμφέρον μας. Επειδή λοιπόν καθώς πληροφορούμαι, Σύ ευρίσκεσαι εις αγαθάς σχέσεις με πολλούς και φρονίμους συμπολίτας μας Οθωμανούς, διά τούτο σοι επιβάλλεται μαζί με άλλους εκ των ιδικών μας να αρχίσητε να συσκέπτησθε ή να συνεννοήσθε πώς θα προφυλάξητε την χώραν μας από μελλούσας συμφοράς, αι οποίαι θα επέλθουν αφεύκτως εάν αφήσωμεν τους ξένους να προχωρούν εις το έργον των το καταχθόνιον. Σας δίδεται σήμερα ευκαιρία κατάλληλος.

Ημείς οι εκ Λυκίας ή εν Αθήναις ευρισκόμενοι, όταν εμάθομεν την

συμφοράν, η οποία επήλθεν εις τον τόπον μας από τους Γερμανούς και τα όργανα αυτών, κατηρητήσαμεν σύλλογον διά να δυνηθώμεν να ανακουφίσωμεν ολίγον την δυστυχίαν και την συμφοράν των συμπολιτών μας τόσον των Χριστιανών όσον και των Οθωμανών και ο αγαθός Θεός μας εβοήθησε και θα μας βοηθήση, πιστεύω, περισσότερον και ιδού σημερον έχετε εις την πατρίδα μας τον Ερυθρόν Σταυρόν, του οποίου η αποστολή είναι να εξυπηρετήση και τα δύο έθνη, αλλά τί λέγω; και τα τρία δηλαδή και τους Εβραίους παρέχων δωρεάν ιατρούς και φάρμακα εις τους ασθενείς, είμαι δε βέβαιος ότι μετά τινα καιρόν θα δυνηθώμεν να αποστείλωμεν και άνω των δέκα κλινών και άλλους νοσοκόμους διά να ιδρύσωμεν και εσωτερικόν ιατρείον εις το οποίον θα νοσηλεύονται άποροι όχι μόνον Χριστιανοί αλλά και Οθωμανοί από τα χωρία.

Σας αποστέλλομεν με τον **αντιπρόσωπον του Συλλόγου μας κ. Π. Μακρήν** υφάσματα βαμβακερά 35 χιλιάδων αξίας και 15 χιλιάδων βαμβάκι, 1000 οκ. σαπούνι, ρίζι και κουκκιά. Σχηματίσατε μίαν επιτροπήν εις την Μάκρην και μίαν εις το Λειβήσιον από ευσυνειδήτους ανθρώπους και Χριστιανούς και Οθωμανούς διά την Μάκρην και μοιράσατε τα όχι εκεί που συμπαθούμεν ή γνωρίζομεν, αλλά εκεί όπου υπάρχει μεγαλυτέρα ανάγκη. Ανακουφίσατε τους δυστυχείς προσωρινώς με τα ολίγα αυτά σωματικώς, αλλά προ πάντων και ηθικώς παρηγορήσατέ τους και φροντίσατε να τους προφυλάξητε όλους από τας δολοπλοκίας των ξένων προπαγανδών² καλλιεργήσατε την μεταξύ και των τριών εθνών αγάπην, διότι όπου η αγάπη εκεί και ο Θεός.

Εύχομαι ο Κύριος να ευλογήση το έργον σας.

Σας εύχομαι από καρδιάς.

Ο πρόεδρος

Δ. Καλαφάτης, ιερέυς.

Ανακοινώσητε την επιστολήν μου εις πάντας τους συμπολίτας μας, διότι προς όλους απευθύνεται.

ΠΑΛΥΚΙΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
Αρ. Τριτ. ΤΡΑΜΗΣΣΟΣ
30 ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΑΝΕΓΚΟΡΙΣΜΕΝΟΝ

Ε' Φεβρουαρίου 1919

Αγαπητοί μου Γερμανοί,

Μετά παρήκειν οίνου σχεδόν έτη πόνηρου κα-
ταφρασμού, δ' ου' ιδεασυνοδουσαν άπαντες οι γενοί
του πόνηρου ένκειν των αλομικων συμφορώντων
η των ηγχιωμένων όχημων αλόμων ενιαστων ιδεων,
ιδεων επι τήναι ηγχιωαζην η ποβολη ηρίνη, δια
τη οποιασ ηγχιωμεν ο'λι δια ηπίδη η ανακουφι-
σας εις όχους ην γίνε, ειαν και πάντες συμφωνώ-
μεν η διδασκαλόμεν εν τω παθημάτω κα' επάτω
υπίζημεν. και ηγχιώμα. τι υίχμεν ημετε μίγρι
πρό όχημων γράτων εν τα' όχους μας μετα τα' ο'λι
ματων; ο'λι. δια' απημεβατοριον του ηγχιω-
του πόνηρου μας αποδιδόντας τα' δικαία εν το' υπάτω
όταν όμας οι Γερμανοί υπίσημεν εν τα' του υπάτω
η όχημων κα' όχημων περιήμεν εν κώτοις η δικώμεν,
ένκειν του απημεβατοριον όχημων εν τω αρχόντω η
των συμφωνώτων όχημων, υπήμεν εν τα' δια τα' καβα-
νιτινικώ. σιωπηρί του τίνου πισον όχημώντων του
Χριστιανικου ηγχιωμεν ηγχι η' του' ο'λιματικου
η λοιουλοφώτου επήμεν κα' καλα ζρηστικώ αποδω-
μα του πόνηρου, δια του' οποιασ πάνημεν η' ησον
όχημων η' Χριστιανώ. και όμιν δικαία θεοί' έμρι-
φως η' λοι' Γερμανοί η' τα' εν τα' του υπάτω ημετε
όχημων εν τα' δια τα' ηγχι α' τα' ημετε όμας πρίτου
όμας η' προηγημένους επον και' ο'λιματικώ η' Χριστιανώ κα'
προσώζημεν, ο'λι εν τα' μίγριται και μη υπίσημεν
η πρίτη εν τα' κώτοι' ο'λιματικώ. και τα' ο'λι η' όχημων, δια' ο'λι

Αθήναι, 1919

Παραχώρηση άδειας στον π. Δ. Καλαφάτη για τη μετάβασή του στη Μάκρη Μ. Ασίας για την εγκατάσταση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού

Εν Αθήναις, τη 16 Απριλίου 1919.

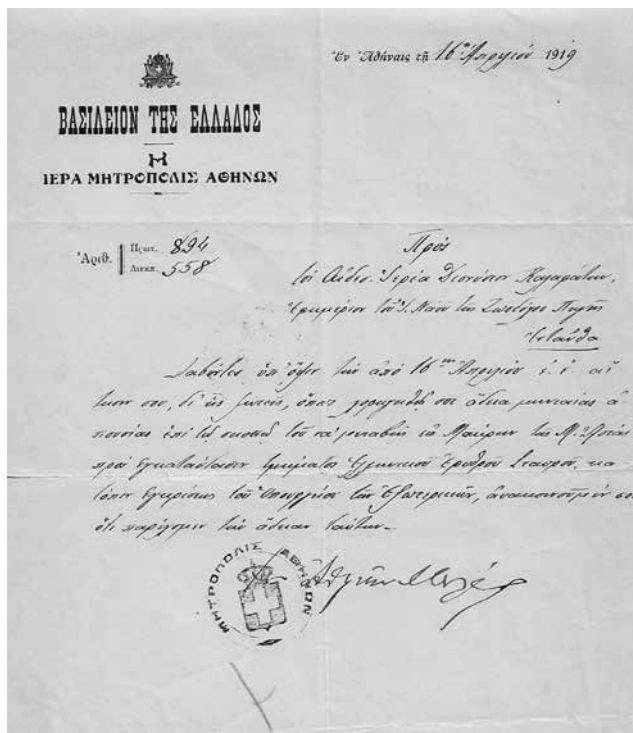
Βασιλείον της Ελλάδος.

Η Ιερά Μητρόπολις Αθηνών,

αρ. πρωτ. 894/558.

Προς τον Αιδεσ. Ιερέα Διονύσιον Καλαφάτην, εφημέριον του Ι. Ναού της Ζωοδόχου Πηγής, Ενταύθα.

Λαβόντες υπόψιν την από 16^{ην} Απριλίου ε.ε. αίτησίν σου, δι' ης ζητείς, όπως χορηγηθή σοι άδεια μηνιαίας απουσίας επί τω σκοπώ του να μεταβής εις Μάκρην της Μ. Ασίας προς εγκατάστασιν τμήματος Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, κατόπιν εγκρίσεως του Υπουργείου των Εξωτερικών, ανακοινούμεν σοι ότι παρέσχεμεν την άδειαν ταύτην.

Αθήναι, 1919.

[Εκτελεστική Επιτροπή Αλυτρώτων, προς Δ. Καλαφάτη]

Εκτελεστική Επιτροπή Αλυτρώτων,

Αθήναι, 4 Οκτωβρίου 1919

αρ. πρωτ. 691

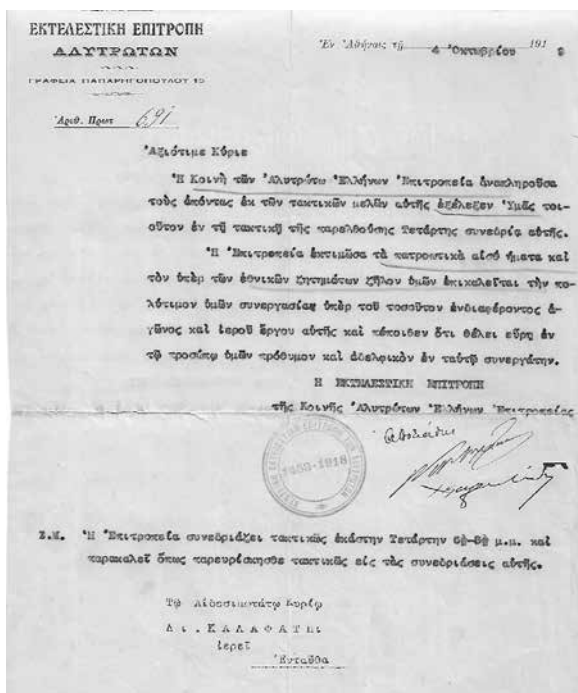
Τω Αιδεσιμωτάτω Κυρίω Δ. Καλαφάτη, ιερεί

Ενταύθα.

Αξιότιμε Κύριε,

Η Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία αναπληρούσα τους από-
ντας εκ των τακτικών μελών αυτής εξέλεξεν Υμάς τοιούτον εν τη τακτι-
κή της παρελθούσης Τετάρτης συνεδρία αυτής. Η Επιτροπεία εκτιμώσα
τα πατριωτικά αισθήματα και τον υπέρ των εθνικών ζητημάτων ζήλον
υμών επικαλείται την πολύτιμον συνεργασίαν υπέρ του τοσούτον ενδια-
φέροντος αγώνος και ιερού έργου αυτής και πέποιθεν ότι θέλει εύρη εν τω
προσώπω υμών πρόθυμον και αδελφικόν εν ταυτώ συνεργάτην.

Η εκτελεστική επιτροπή της Κοινής Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπείας.

Αθήναι, 1920.

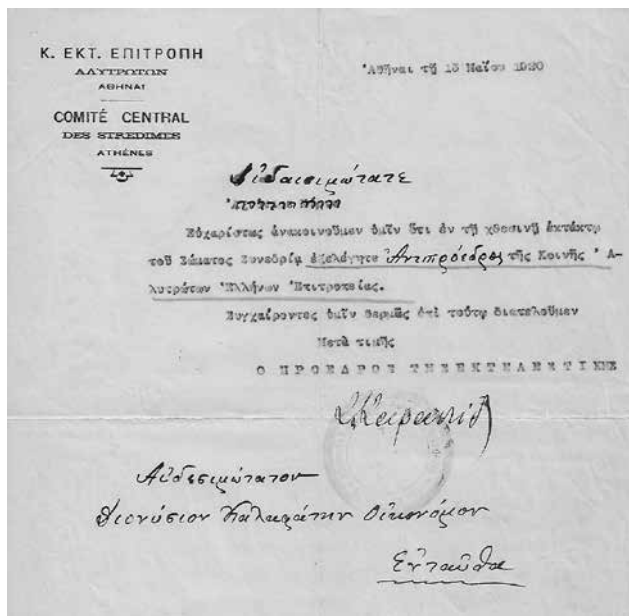
[Κ. Εκτελεστική Επιτροπή Αλυτρώτων, προς Δ. Καλαφάτη]

Εκτελεστική Επιτροπή Αλυτρώτων,

Αθήναι, 13 Μαΐου 1920

Αιδεσιμώτατε

Ευχαρίστως ανακοινούμεν υμίν ότι εν τη χθεσινή των Ακτάκτω του Σώματος Συνεδρία εξελέγητε Αντιπρόεδρος της Κοινής Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπείας. Συγχαίροντες υμίν θερμώς επί τούτω διατελούμεν μετά τιμής ο πρόεδρος Δ. Σαραντίδης.

Αθήναι 1920,

**Βασιλείον της Ελλάδος, εν Αθήναις τη 24 Νοεμβρίου 1920, αρ. 1008,
Νομάρχης Αττικής και Βοιωτίας.**

Ο Νομάρχης Αττικής και Βοιωτίας πιστοποιεί ότι ο Διονύσιος Καλαφάτης είναι πρόσφυγας εκ Μάκρης, οπόθεν κατάγεται, Έλλην το γένος, έχων παρούσα διαμονήν εν Ελλάδι και ότι ουδέν υφίσταται διά την αποδημίαν αυτού εις Μάκρην και Καστελλόριζον. Εφ' ω παρέχοντες το παρόν πιστοποιητικόν παρακαλούμεν πάσας τας Αρχάς ίνα παράσχωσιν αυτώ πάσαν συνδρομήν.

ΔΡ. 2
ΔΥΟ
ΔΟΒ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ & ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ,

Αριθ. 1008 Βασίλειος Καραγιάννης είναι
Ματθαίος υιός του Καραγιάννη

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ηλικία ετών 50 τό γένος, έχων προύσαν διαμονήν εν Ἑλλάδι καὶ οὐκ οὐδὲν
ὀφίσταται διὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ εἰς Ματρίαν

Ἀνάστημα Μικρῶν Καραγιάννη

Τόπος γεννήσεως Καρυδιόφυτον

Ὁδὸς διαμονῆς Καρυδιόφυτον

Ἔτι δὲ παρέχοντες αὐτῷ τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν παρέ-
αίμας τὸς Ἀρχὰς ἵνα παρέσχωσιν αὐτῷ πάσαν συνδρομήν.

Ἐν Ἀθήναις τῆς 24 Ιουλίου 1920

Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ Α. Α.
Ματθαίου

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ & ΒΟΙΩΤΙΑΣ

 Nous certifions l'identité de la photographie ci-contre apposée.

LE PRÉFET

P. Kalafatis

ROYAUME DE GRÈCE
 .....
LE PRÉFET D'ATTIQUE ET BÉOTIE
 .....

N° 1008 Certifie que Διονύσιος Καλαφάτης Hellène de
 race, est réfugié de μακρί dont il est
 originaire, ayant residence actuelle en Grèce, et qu'aucun motif ne
 s'opposerait à l'autorisation de son départ pour μακρί.

Age 50
 Taille Μογεμυ et Kastellorizo
 Chevaux 2 hommes
 Vieux Christian
 Nez Repulien
 Bouche

En foi de quoi nous lui avons délivré le présent certificat et prions
 toutes les autorités de lui prêter toute assistance légale.

Athènes le 6 Août 1920
 LE PRÉFET

Βομβάη, 1922

Βομβάη, 12 Μαΐου 1922

Σεβαστέ κύριε Καλαφάτη

Η εν Καλκούττα ελληνική παροικία εχαρακτήρησε τον έρανον διά την εικόνα του Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε' ως μη επείγουσα εις τας παρούσα στιγμής εθνικών αναγκών. Σας επιστρέφω λοιπόν διά του σημερινού ταχυδρομείου επί συστάσει το βιβλίον των εράνων καθώς και τους τίτλους εισπράξεων (79 τίτλους των 10 δραχμών και 82 τίτλους των 25 δραχμών).

Ελπίζω θα ελάβατε τν προηγουμένην μου επιστολήν της 10ης π.μ. και το τσεκ 50,0,0 των εν Βομβάη συνδρομών. Σας παρακαλώ να μου γνωρίσετε την λήψιν της παρούσης του βιβλίου και των τίτλων. Μετά σεβασμού. Ασπάζομαι την δεξιάν σας. Κώστας Ολύμπιος.

Bombay 12 Μαΐου 1922
Σεβαστ' Κύριε Καλαφάτη.

Ἡ ἐν Καλκούττα Ἑλληνικὴ Παροικία
ἐχαρακτήρησε διὰ τὸν ἔρανον διὰ τοῦ εἰκόνα τοῦ
Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ὡς μὴ ἐπείγουσα
εἰς τὰς παρούσας στιγμὰς ἐθνικῶν ἀναγκῶν.
Σας ἐπιστρέφω λοιπὸν διὰ τοῦ σημερινοῦ
ταχυδρομείου ἐπί συστάσει τοῦ βιβλίου των ἐράνων
καθὼς καὶ τοὺς τίτλους ἐισπράξεων
(79 τίτλους τῶν 10 δραχμῶν καὶ 82 τίτλους τῶν 25 δραχμῶν).

Ἐλπίζω θὰ ελάβατε τὴν προηγουμένην μου
ἐπιστολήν τῆς 10^{ης} π.μ. καὶ τὸ τσεκ 50.000
τῶν ἐν Βομβάει συνδρομῶν.

Σας παρακαλῶ νὰ μὴ ξεχάσῃτε τὴν
λήψιν τῆς παρούσης τοῦ βιβλίου καὶ
τῶν τίτλων.

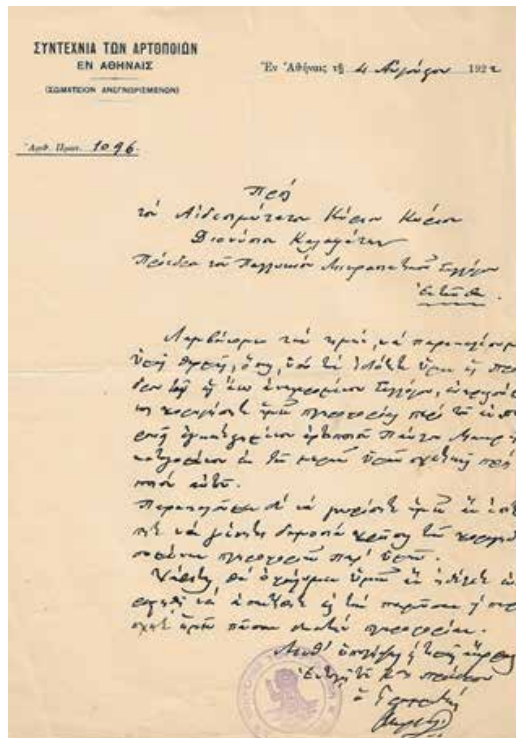
Μετὰ σεβασμοῦ
Ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν σας.
Κώστας Ολύμπιος.

Αθήνα, 1922

Εν Αθήναις τη 4 Αυγούστου 1922, Συντεχνία των Αρτοποιιών εν Αθήναις, αρ. πρωτ. 1096, προς Αιδεσιμώτατον Κύριον Κύριον Καλαφάτην, Πρόεδρον του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου

Λαμβάνομεν την τιμήν να παρακαλέσωμεν Υμάς θερμώς, όπως, υπό την ιδιότηταν υμών ως πρόεδρος του ως άνω αναφερομένου Συλλόγου, ευαρεστούμενος χορηγήσητε ημίν πληροφορίας περί του εν Πειραιεί εγκατεστημένου αρτοποιού Παύλου Μακρή, καταγομένου εκ των μερών υμών σχετικώς προς το ποίον αυτού.

Παρακαλούμεν δε να γνωρίσητε ημίν αν επιτρέπεται να γίνηται δημοσία χρήσις των χορηγηθησομένων πληροφοριών παρ' υμών. Χάριτος θα ομνύωμεν υμίν αν ηθέλετε ευαρεστηθή να απαντήσητε εις την παρούσαν και παράσχητε ημίν πάσαν δυνατήν πληροφορίαν. Μεθ' υπολήψεως και τιμής άκρας. Εντολή του κου προέδρου ο γραμματεύς.

Αθήναι, Οκτώβριος 1922.

Κοινή των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπεία,

Εν Αθήναις, 12 Οκτωβρίου 1922.

Βεβαιούμεν ότι τη αμέσω ενεργεία και τη εγκαίρως υποδειξει του Προέδρου του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου 'Η Τελμησός' Αιδεσιμωτάτου Διονυσίου Καλαφάτη, επιβοηθούντος του κ. Προέδρου της Κοινής των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπείας κ. Ευαγγέλου Χατζηιωάννου, μετά την υπό του Κεμάλ δοθείσαν διαταγήν περί εκποτίσεως των Ελληνικών Πληθυσμών της νοτιοδυτικής παραλίας της Μ. Ασίας, εγένετο υπό του Υπουργού της Εθνικής Οικονομίας κ. Ευθ. Κανελλοπούλου η απόσπασις των διά την Θράκην προωρισμένων ατμοπλοίων και η αποστολή αυτών εις τα παράλια της Μάκρης και Ατταλείας προς διάσωσιν των πληθυσμών των μερών αυτών.

Εν Αθήναις, τη 12 Οκτωβρίου 1922.

Ο πρόεδρος

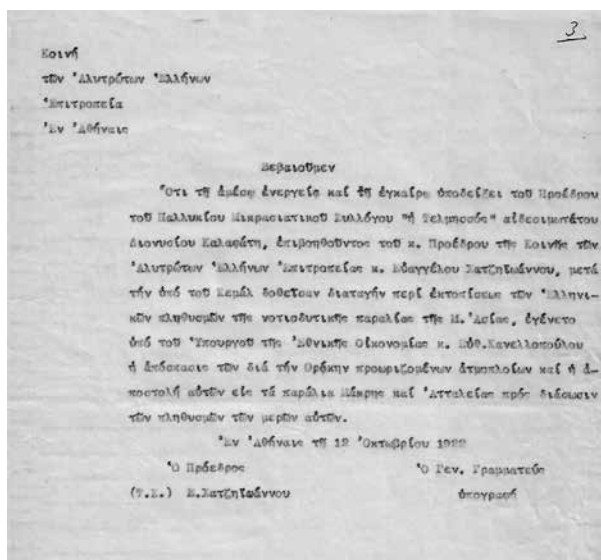
Ε. Χατζηιωάννου,

Γεν. Γραμματεύς κ.ε.α.

Ότι ακριβές αντίγραφον του εις χείρας μου ευρισκομένου πρωτοτύπου, εκδιδόμενον εφ' απλού προς χρήσιν Διοικητικής Αρχής.

Εν Αθήναις, τη 6 Φεβρουαρίου 1934.

Ο επικυρών δικηγόρος.

**Αθήναι, Ιανουάριος 1923.
Κεντρική Επιτροπή Διανομών.**

«Κεντρική Επιτροπή Διανομών
Εν Αθήναις, τη 9 Ιανουαρίου 1923(;),
αρ. πρωτ. 107
Προς την Δημογεροντίαν Πισιδίας
Ενταύθα

Ως προφορικός εγνωρίσαμεν υμίν, έχομεν την τιμήν να επαναλάβω-
μεν όπως ανεξαιρέτως αναβάλητε την σύνταξιν νέων καταλόγων από-
ρων προσφύγων ίνα εκτελεσθώσιν εν τω μεταξύ οι ήδη υποβληθέντες
ημίν κατάλογοι. Εν καιρώ θέλομεν γνωρίση ημίν την έναρξιν συντάξε-
ως νέων καταλόγων.

Μεθ' υπολήψεως
Η Κεντρική Επιτροπή Διανομών ΤΠΠ [Ταμείο περιθάλψεως Προσφύ-
γων].¹⁷⁹
Πρόεδρος Α. Δουλγερίδης».

¹⁷⁹ Το ΤΠΠ ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1922 και ανέλαβε αρχικά το έργο της προσωρινής στέγασης.

Θήβα, 1923

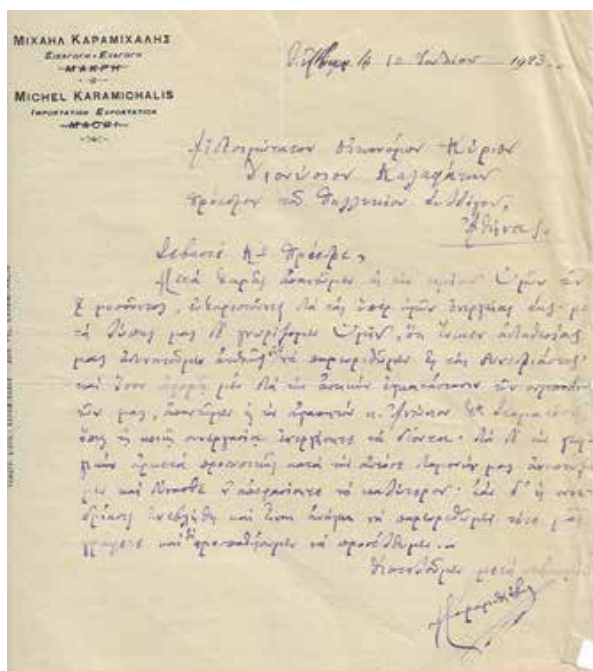
Θήβαι, τη 10 Ιουλίου 1923

Επιστολή Μ. Καραμιχάλη προς π. Δ. Καλαφάτην

Αιδεσιμώματων Οικονόμον Κύριον Διονύσιον Καλαφάτην Πρόεδρον του Παλλυκίου Συλλόγου, Αθήναις

Σεβαστέ Κε Πρόεδρε,

Μετά χαράς απαντώνμεν εις την ημίνα Υμών των 7 μεσούντος, ευχαριστούντες διά τας υπέρ ημών ενεργείας Σας. Μετά λύπης μας δε γνωρίζομεν Υμίν, ότι ένεκεν αδιαθεσίας μας αδυνατούμεν ατυχώς νυν να παρευρεθώμεν εις τας Συνεδριάσεις και όσον αφορά μεν διά την αστικήν εγκατάστασιν των συμπολιτών μας, απαντώνμεν εις τον αγαπητόν κ. Αντώνιον Χη Σταματίου όπως τη κοινή συνεργασία ενεθήσεται τα δέοντα, διά δε την γεωργικήν αρκετά προσωπικώς κατά την αυτώσε διαμονήν μας ανεπτύξημεν και δύνασθε ν' αποφασίσητε το καλύτερον, εάν δ' η συνεδρίασις ανεβλήθη και είναι ανάγκη να παρευρεθώμεν τότε μάς γράφετε και θα προσπαθήσωμεν να προσέλθωμεν. Διατελούμεν μετά σεβασμού Μ. Καραμιχάλης.

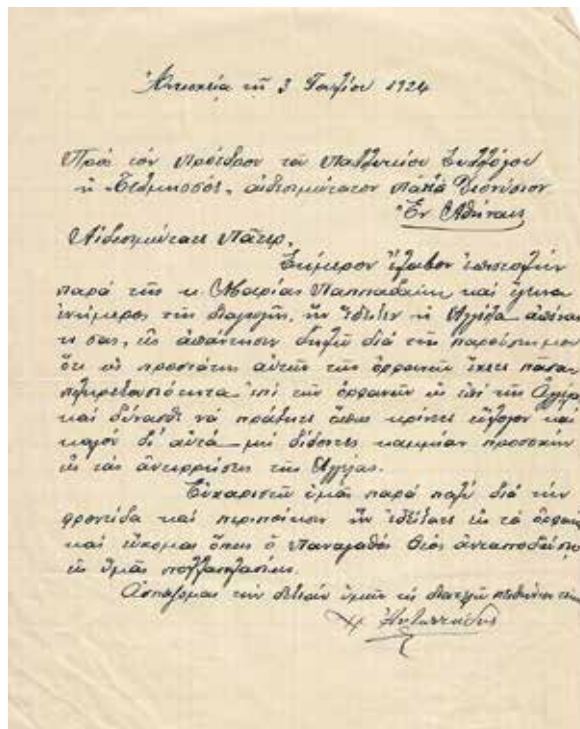

Αντιόχεια, 3 Ιουλίου 1924.

Αντιοχεία, τη 3 Ιουλίου 1924,
«Προς τον πρόεδρον του Παλλυκίου Συλλόγου η 'Τελμησός', αιδεσι-
μώτατον πατέρα Διονύσιον, εν Αθήναις.

Αιδεσιμώτατε Πάτερ,

Σήμερον έλαβον επιστολήν παρά της κ. Μαρίας Παππαδάκη και έγει-
να ενήμερος της διαγωγής, ήν έδειξεν η Αγγέλα απέναντί σας, εις απά-
ντησιν δηλώ διά της παρούσης μου ότι ως προστάτης αυτών των ορφανών
έχετε πάσαν πληρεξουσιότητα επί των ορφανών ως επί της Αγγέλας και
δύνασθε να πράξητε όπως κρίνητε εύλογον και καλόν δι'αυτά μη δίδο-
ντες καμμίαν προσοχήν εις τας αντιρρήσεις της Αγγέλας. Ευχαριστώ
υμάς παρά πολύ διά την φροντίδα και περιποίησην, ήν εδείξατε εις τα ορ-
φανά και εύχομαι όπως ο Παναγαθός Θεός ανταποδώση εις υμάς πολ-
λαπλασίως. Ασπάζομαι την δεξιάν υμών και διατελών πειθήνιον τέκνον
Χρ. Αντωνιάδης».

Αθήναι, 1924.

Άδεια ελευθέρας εισόδου.

Αθήναι, 29.07.1924,

Υπουργείον Γεωργίας

Γραφείον Υπουργού

Επιτρέπεται εις τον κ. Τοποτηρητήν Πισιδείας Διονύσιον Καλαφάτην η ελευθέρα εν τω Υπουργείω είσοδος καθ' οιανδήποτε ημέραν και ώραν. Εντολή Υπουργού».

Αθήναι, 1924.

Εν Αθήναις,

αρ. πρωτ. 1092,

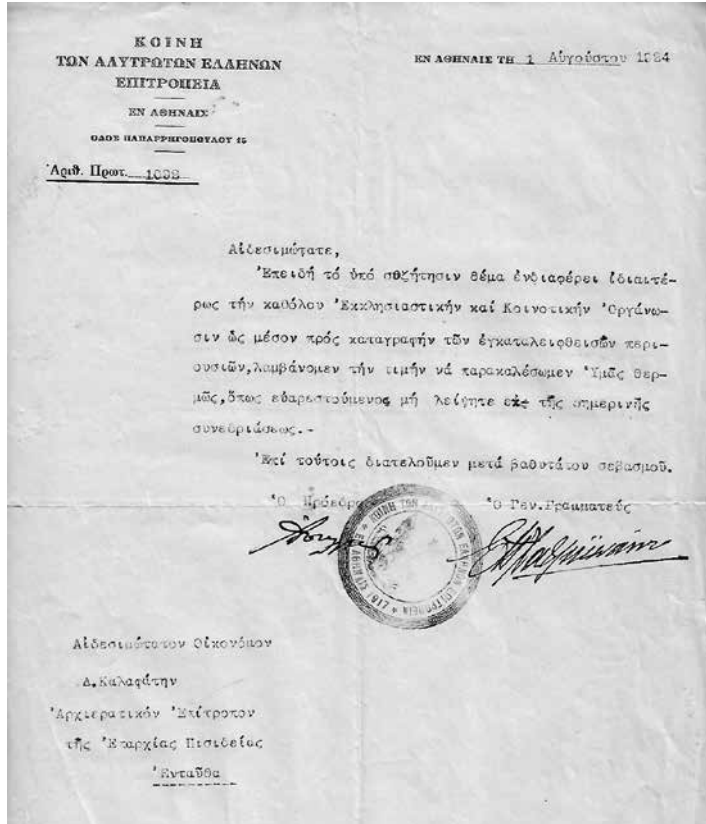
1 Αυγούστου 1924,

Αιδεσιμώτατον Οικονόμον Δ. Καλαφάτην,

Αρχιερατικόν Επίτροπον της Επαρχίας Πισιδίας.

«Αιδεσιμώτατε, Επειδή το υπό συζήτησιν θέμα ενδιαφέρει ιδιαίτερος την καθ'όλου Εκκλησιαστικήν και Κοινοτικήν Οργάνωσιν ως μέσον προς καταγραφήν των εγκαταλειφθεισών περιουσιών, λαμβάνομεν την τιμήν να παρακαλέσωμεν Υμάς θερμώς, όπως ευαρεστούμενος μη λείψητε εκ της σημερινής συνεδριάσεως.

Επί τούτοις διατελούμεν μετά βαθυτάτου σεβασμού.
Ο πρόεδρος ....
Ο γεν. γραμματεύς Ε. Χατζηιωάννου».

Αθήναι, 1926.

Διορισμός.

Εν Αθήναις, τη 26 Ιανουαρίου 1926,

Διεύθυνσις Ανταλλαγῆς,

αρ. πρ. 170672

Προς τον κ. Διον. Καλαφάτην

Ευχαρίστως ανακοινούμεν υμίν ότι διορίσθητε τακτικόν μέλος της Επαρχιακῆς Επιτροπῆς της Εκκλησιαστικῆς Περιφερείας Πισιδίας της συσταθείσης ως ἔπεται κατόπιν ταυταριθμοῦ αποφάσεως του κ. Υπουργοῦ της Γεωργίας.

Αθήνα, Απρίλιος 1927.

Μητρόπολις Πισιδίας. Βεβαίωσις Θητείας.

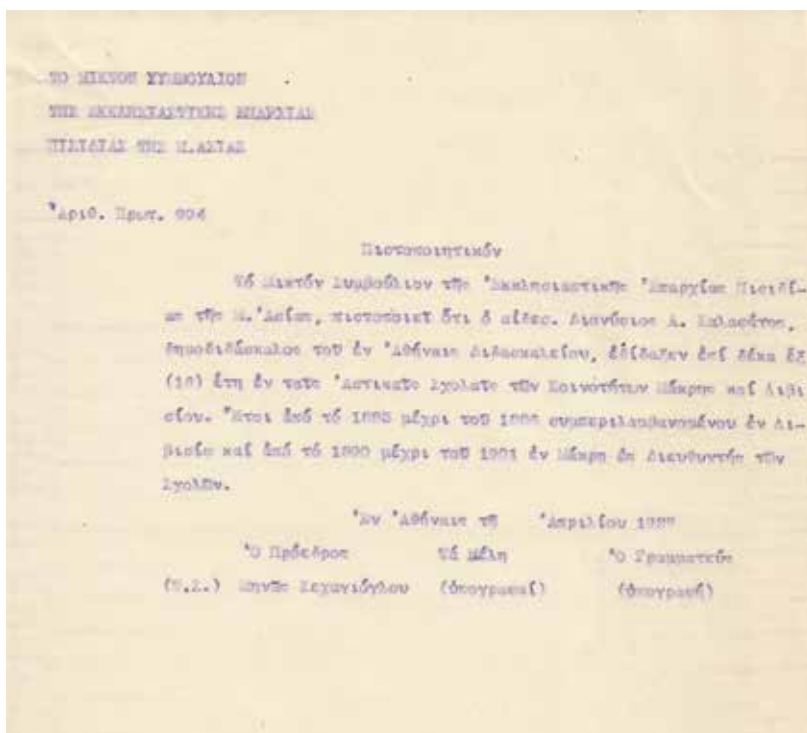
Μικτόν Συμβούλιον της Εκκλησιαστικής Επαρχίας Πισιδίας της Μ. Ασίας, 1927,

αρ. πρωτ. 994

«Το Μικτόν Συμβούλιον της Εκκλησιαστικής Επαρχίας Πισιδίας της Μ. Ασίας πιστοποιεί ότι ο αιδεσιμότατος Διονύσιος Α. Καλαφάτης, δημοδιδάσκαλος του εν Αθήναις Διδασκαλείου, εδίδαξεν επί δέκα εξ (16) έτη¹⁸⁰ εν ταις Αστικαίς Σχολαίς των Κοινοτήτων Μάκρης και Λιβισίου. Ήτοι από το 1883 μέχρι του 1886 συμπεριλαμβανομένου εν Λιβισίω και από το 1890 μέχρι του 1901 εν Μάκρη ως Διευθυντής των Σχολών.

Απρίλιος 1927.

Πρόεδρος Μηνάς Κεχαγιόγλου».

¹⁸⁰ Το ορθό είναι 13 έτη. Προφανώς λάθος εκ παραδρομής στο πρωτότυπο.

Αθήναι, 1927.

Βεβαίωση συμμετοχής στην αποστολή Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού.

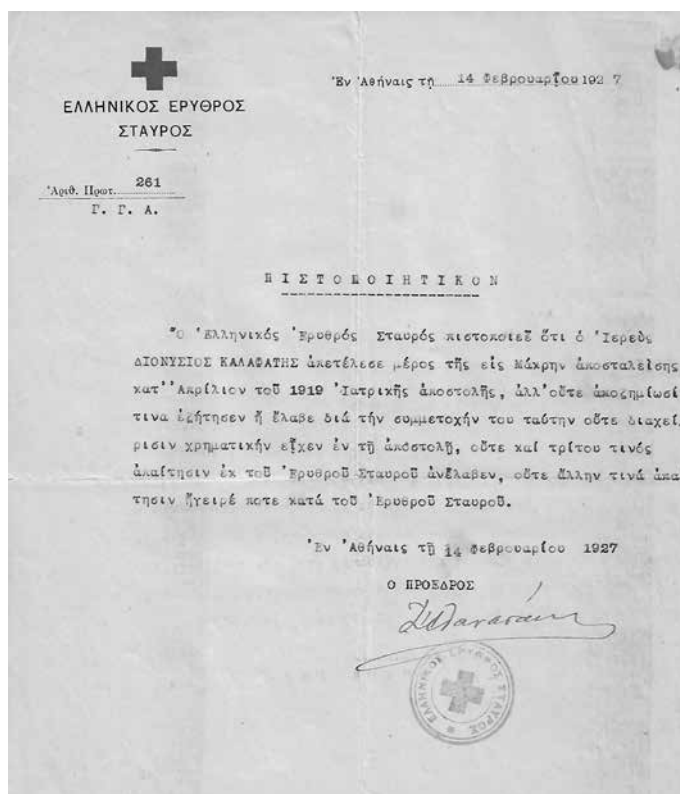
Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός,
εν Αθήναις, τη 14 Φεβρουαρίου 1927,

αρ. πρ. 261

Πιστοποιητικόν

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός πιστοποιεί ότι ο Ιερέυς Διονύσιος Καλαφάτης απετέλεσε μέλος της εις Μάκρην αποσταλείσης κατ' Απρίλιον του 1919 Ιατρικής Αποστολής, αλλ' ούτε αποζημιώσιν τινά έλαβε διά την συμμετοχήν του ταύτην, ούτε διαχειρίσιν χρηματικήν είχεν εν τη αποστολή, ούτε και τρίτου τινός απαίτησιν εκ του Ερυθρού Σταυρού ανέλαβεν, ούτε άλλην τινά απαίτησιν ήγειρε ποτέ κατά του Ερυθρού Σταυρού.

Ο πρόεδρος Ι. Αθανασάκης».

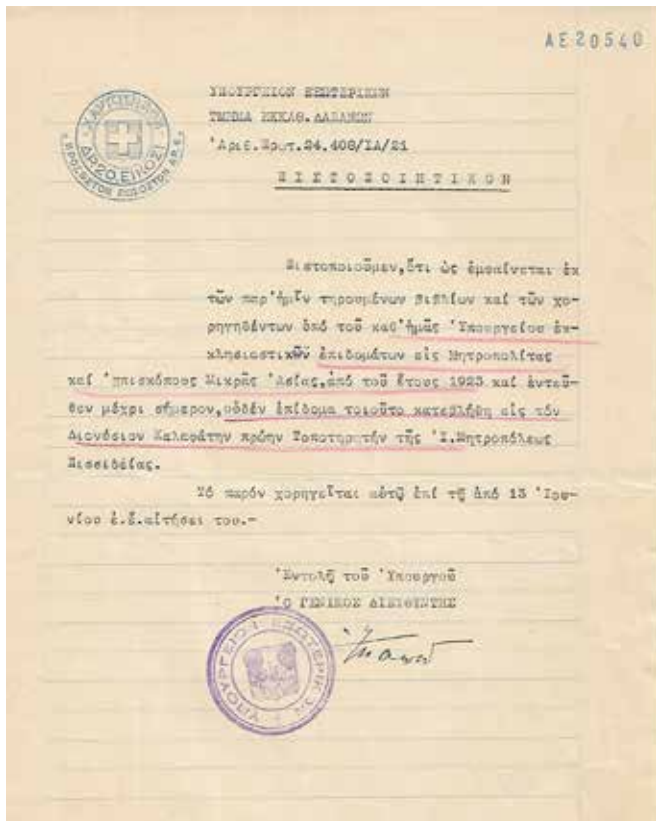
Αθήναι, 1934.

Βεβαίωσις μη επιδόματος.

Εν Αθήναις, τη 6 Φεβρουαρίου 1934,

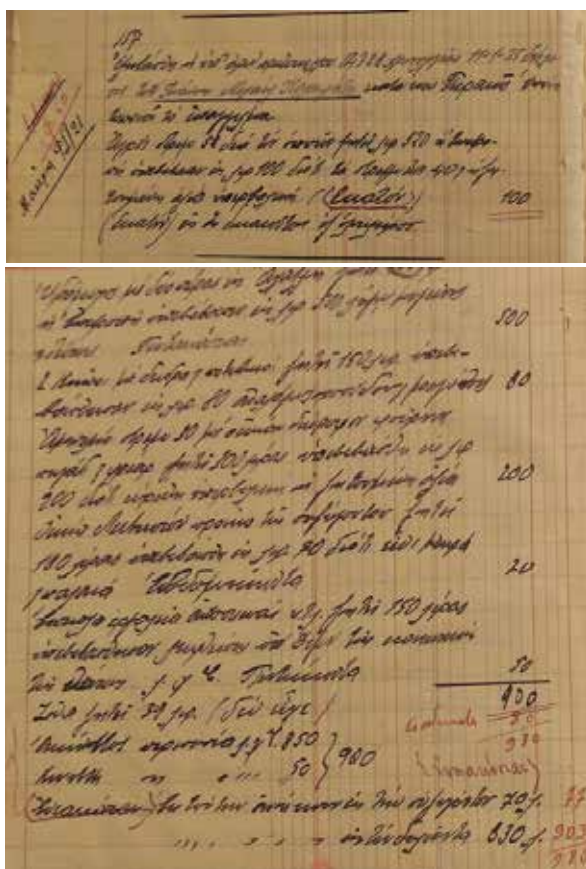
Υπουργείον Εξωτερικών.

Πιστοποιούμεν ότι, ως εμφανίζεται εκ των παρ’ ημίν τηρουμένων βιβλίων και των χορηγηθέντων υπό του καθ’ ημάς Υπουργείου εκκλησιαστικών επιδομάτων εις Μητροπολίτας και Επισκόπους Μικράς Ασίας, από του έτους 1923 και εντεύθεν μέχρι σήμερα ουδέν επίδομα τοιούτον κατεβλήθη εις τον Διονύσιον Καλαφάτην πρώην Τοποτηρητήν της Ι. Μητροπόλεως Πισιδίας.

Γ.Α.Κ. - Γενικά Αρχεία του Κράτους
Πράξις 157, Ιωάννη Μιχαήλ Καλαφάτη

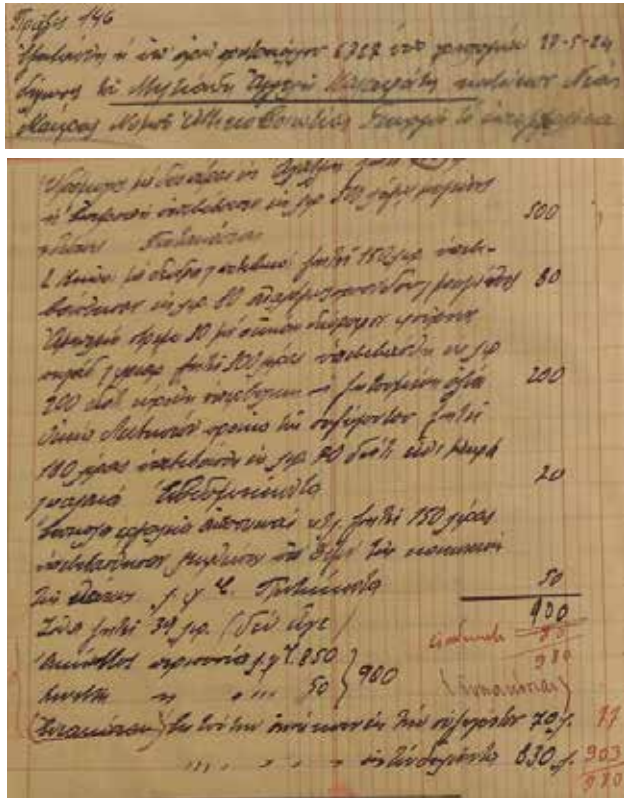
Εξητάσθη η υπ' αριθ. πρωτ. 14728 χρονολογίας 11-1-25 δήλωση του Ιωάννη Μιχαήλ Καλαφάτη κατοίκου Πειραιώς, υποδηματοποιού το επάγγελμα.

Πράξις 146, Μιλτιάδη Αγγελή Καλαφάτη.

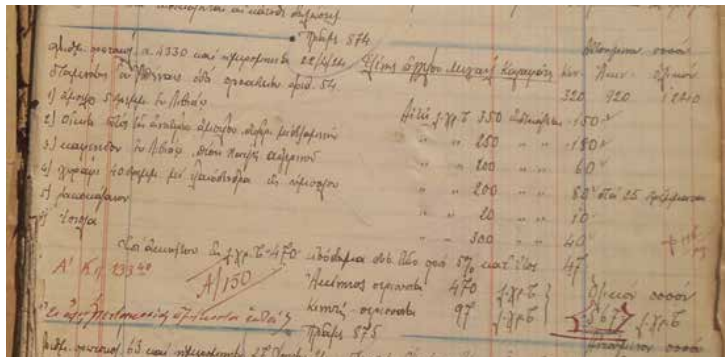
Εξητάσθη η υπ' αριθ. πρωτ. 6727 χρονολογία 27-5-24 δήλωση του Μιλτιάδη Αγγελή Καλαφάτη, κατοίκου Νέας Μάκρης, γεωργού το επάγγελμα.

Πράξις 874 Ελένης Αγγέλου Μιχαήλ Καλαφάτη.

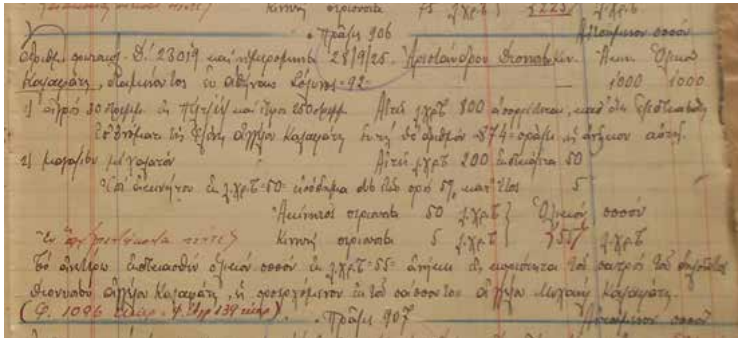
Αιτεί άμπελον 5 στρεμμ. εν Λιβισίω, οικίαν εντός της ανωτέρου αμπέλου διώροφ. με δεξαμενήν, καφενείον εν Λιβισίω, θέση Χατζή Αυγερινού, χωράφι 40 στρεμμ. με ελαιόδενδρα εις Σύμπολου, ρακοκάζανον, έπιπλα.

Πράξις 906, Αριστάνδρου Διονυσίου Καλαφάτη.

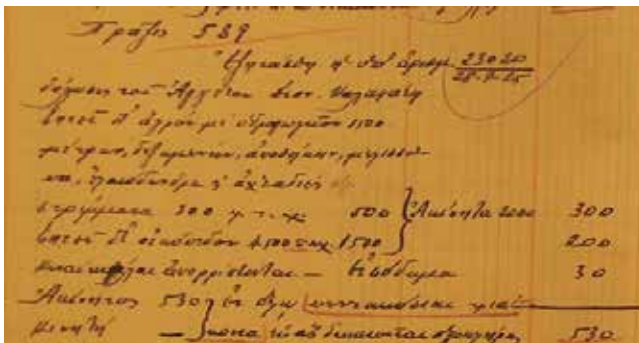
Εξητάσθη η υπ' αριθ. 23020, ημερομηνίας 28-9-25 δήλωση του Αγγέλου Διον. Καλαφάτη.

1 αγρός 30 στρεμμ. εις Πελτζεές και έτερος 25 στρεμμ. Αιτεί λ.χ. Τ. 800. Απορρίπτεται καθότι εξεδικάσθη επ' ονόματι της Ελένης Αγγέλου Καλαφάτη. Μαγαζιον με χαλατόν. Αιτεί λ.χ. Τ. 200 εκδικάζεται 50.

Πράξις 589 του Αγγέλου Διον. Καλαφάτη.

Ζητεί δί' αγρόν με υδραγωγείον 1.500 μέτρων, δεξαμενήν, αποθήκην, μελισσώνα, ελαιόδενδρα και αχλαδιές στρέμματα 300 λ.τ.χ. 500. Ζητεί δί' οικόπεδον 4.500 τ.λ.χ. 1.500. Ακίνητα 200. Δικαιούται 300 + 200 + εισόδημα 30=530.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΥΡΙΟΤΗΤΟΣ
Τύπος: Άρραρωμένος διά της υπ' αριθμ. 18484/1948
άποφάσεως του Υπουργού Γεωργίας

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Αριθμ. { Πρωτοκ. _____
          { Κτηματ. **18488**
                  18486

Ο. ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

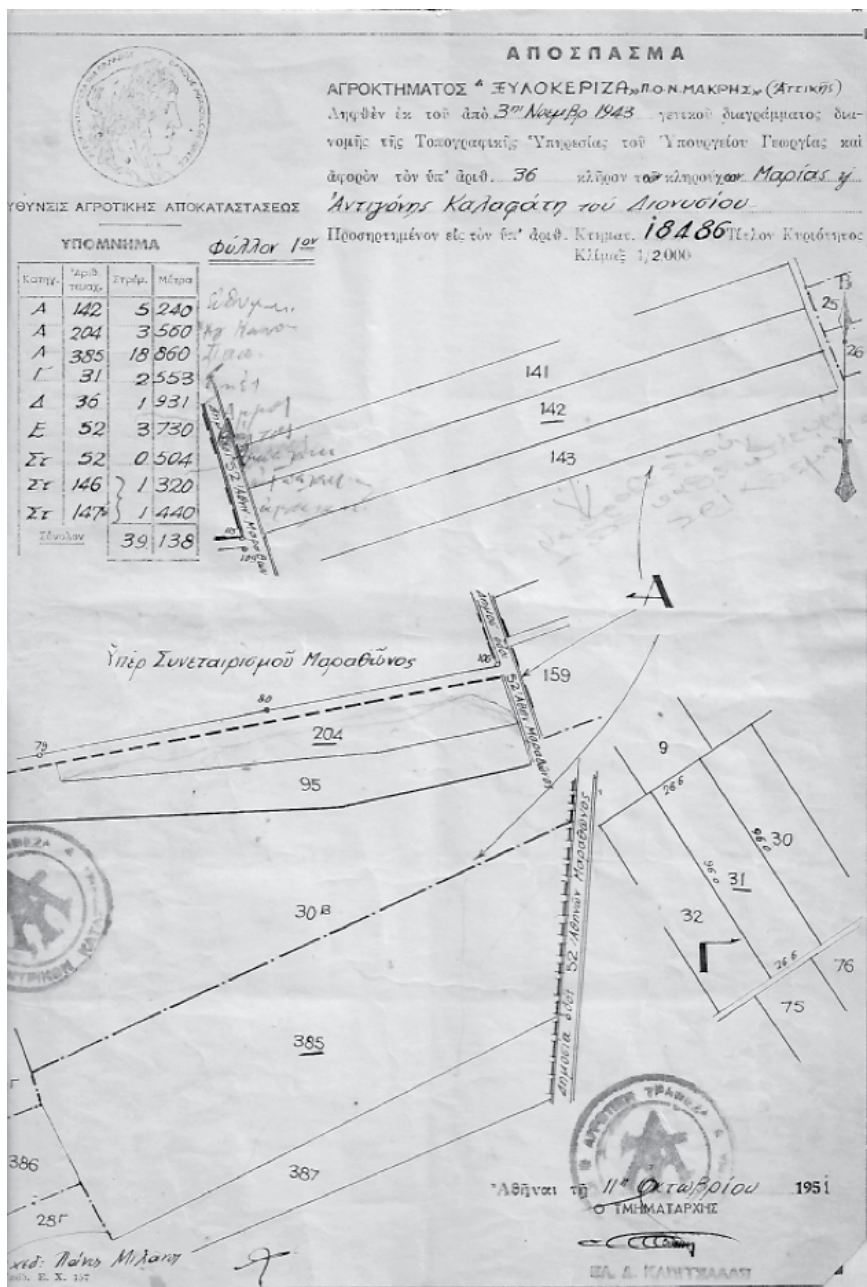
Έχοντες υπ' όψει :

1) Τους Νόμους α') 4592/1930 «περί κυρώσεως της συμβάσεως περί ἐκκαθαρίσεως της Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων καὶ ρυθμίσεως τῶν ἐκ ταύτης ἀπορροδῶν ζητημάτων», β') 4857/1930 «περί μεταβιβάσεως εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῆς Ε.Α.Π. καὶ συστάσεως ὑποθήκης ὑπὲρ τῆς Δ.Ο.Ε.», γ') 5151/1931 δι' οὗ ἐκυρώθη ἡ ἀπὸ 3/4/1931 σύμβασις μεταξὺ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος «περὶ ἀναθέσεως εἰς τὴν τελευταίαν τῆς εἰσπράξεως τῶν πρὸς τὴν Ε.Α.Π. ὀφειλομένων χρεῶν», δ') τὸν Ἀναγκ. Νόμον 691/1937 «περὶ κυρώσεως τῆς ἀπὸ 27 Μαρτίου 1937 συμβάσεως μεταξὺ Δημοσίου καὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀφορώσης τὴν τροποποίησιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς συμβάσεως τῆς κυρωθείσης ὑπὸ τοῦ Νόμου 5151/1931» ε') τὸν Νόμον 478/1943 «περὶ Ἀγροτ. Κτηματολογίου», καὶ στ') τὸ Β. Διάταγμα τῆς 29 Ὀκτωβρίου/6 Δεκεμβρίου 1949 «Περὶ Κωδικοποιήσεως τῶν Ἀγροτικῶν Νόμων».

ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝ

τὸν παρόντα τίτλον κυριότητος δι' οὗ δηλοποιεῖται ὅτι δυνάμει τῶν συνδεδεασμένων διατάξεων τῶν ἄρθρων 200 παραγρ. Ι περίπτωσις Ι, 175, 193 καὶ 195 τοῦ Ἀγροτικοῦ Κώδικος, καὶ τῆς δι' ἀριθμ. 15/1948 ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀπαλλοτριώσεων Ἀθηνῶν, περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῶν **Μαρίας Καλαφάτη** τοῦ **Διονυσίου** καὶ **Ἀντιγόνης Καλαφάτη** τοῦ **Διονυσίου**, κατὰ τὸ ἑνδευτέρον (Ι/2) εἰς ἑκάστην ἐξ ὀδαιρέτου, ὃ κατωτέρω περιγραφόμενος κλῆρος, ἐκ στρεμμάτων τριάκοντα ἑννέα καὶ μέτρων τετραγωνικῶν ἑκατὸν τριάκοντα ὄκτώ (στρεμμ. 39 καὶ μ2 138), κείμενος ἐν τῇ ἐποικισθείσῃ περιοχῇ τοῦ ἀγροκλήματος **Νέας Μάκρης**, τῆς

Τίτλος κυριότητας αγροτικού κλήρου **Μαρίας** και **Αντιγόνης Καλαφάτη**

Έγγραφο Αγροτικής Τράπεζας και Διεύθυνσης Αγροτικής Αποκαταστάσεως.
Αρχείο Αντιγόνη Κοιρώζου

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος
 'Η Τελμησσός'

Αθήναι, 1918-1919.

Καταστατικόν του Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου Τελμησσός
 1918.

Αρχείο Εθνικής Τραπέζης

Αριθ. 3203
 Δικαστήριον τών εν Αθήναις Πρωτοδικών
 Συγκείμενον ἐξ τών Δικαστῶν *Σ. Δούκας*
Πρόεδρος? Γ. Βασιλείου, Ἐπιτελετὴς
εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἑκαστοῦ ἐν Πρωτοδικείῳ
ἕνα ἢ περισσότερα ἑκαστοῦ Δικαστῶν
 Συνεδροῦσαν δημοσίᾳ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ του τῆν
 19 Δεκεμβρίου 1918 παρουσίᾳ τοῦ τε Εἰσαγγελεύ-
 οντος Δικηγόρου *Γ. Βασιλείου* (κολυομένου
 τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τῶν ἀμέσως αὐτοῦ ἀνακληρωτῶν) καὶ
 τοῦ ὑπογραμματέως *Δημ. Σωματοῦ* ἵνα ἀποφαν-
 θῇ περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως ἢ μὴ τοῦ κατωτέρου Σωμα-
 τείου.
Τὸ ἰδίον ἔδωκεν ἑπιτελετὴν
ἐπὶ τῷ ἐπιτελεστικῷ 4 Παγγωνίῳ
ἐπιτελεστικῷ Τελμησσός 3 ἀπὸ τῶν ἀπὸ
 16 Δεκεμβρίου 1918 ἀπὸ τῶν *Δ.*
καταβίβαν ἐπὶ ἀνωτέρω μὴδ ἑπιτελ.
6 ἐπὶ τῶν ἐπιτελεστικῶν καὶ κατὰ μέρος
ἐπὶ ἀνωτέρω μὴδ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν
ἐπὶ ἀνωτέρω μὴδ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν
ἐπὶ ἀνωτέρω μὴδ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν

Τῆς αἰτήσεως ταύτης ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου τού-
 του, διὰ πράξεώς του ὥρισε δικάσιμον τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς
 παρουσίας σημειουμένην συνεδρίασιν καθ' ἣν.
 Ἀκοῦσαν τοῦ Εἰσαγγελέως
 Ἴδὼν τὰ ὑποβληθέντα αὐτῷ ἔγγραφα
 Σχεφθὲν κατὰ τὸν Νόμον
 Ἐπειδὴ ἐτηρήθησαν αἱ κατὰ τὴν
 προδικασίαν ἀπαιτούμεναι διατυπώσεις, συντρέχουσι δὲ
 κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Δικαστηρίου, ἅσασαι αἱ ἐπὶ τοῦ
 Νόμου προβλεπόμεναι προϋποθέσεις πρὸς ἀναγνώρισιν
 τοῦ περὶ οὗ πρόκειται Σωματείου, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ
 τῶν ἐγγράφων ἅτινα ὑπεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Σωματείου.
 Διὰ ταῦτα
 Διατάσσει τὴν ἐπιμελείᾳ τοῦ Γραμματέως τοῦ Δικαστη-
 ρίου τούτου, τοιχοκόλλησιν τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Σωμα-
 τείου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν
4 Παγγωνίος Σύντροφος Τελμησσός
 ἐπὶ δεκαήμερον ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ Δικαστηρίου τού-
 του καὶ τὴν μετὰ ταῦτα καταχώρησιν τοῦ ἀνωτέρου Σω-
 ματείου εἰς τὸ βιβλίον τῶν «Ἀνεγνωρισμένων Σωμα-
 τείων» καὶ ἐν ἰδίῳ αὐτοῦ σελίδι.

Αριθ. 44

14-1-19

Ο
Γραμματεὺς τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν
Πιστοποιεῖ ὅτι,

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐλ' ἀριθ. 2208 καὶ ἐπὶ
29 Σεπτεμβρίου 1914 ἀπόφασιν τοῦ Δικαστη-
ρίου τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν ἐπιχωρολογήθη ἐπὶ
δέκα (10) ἡμέρας εἰς τὴν θέραν τοῦ δικαστηρίου τοῦ
δικαστηρίου τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν καὶ μετὰ
τοῦτο καταχωρήθη εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀνερωρησίων
Σωματίων καὶ ἐν ἰδίᾳ σελίδι τὸ καταστατικὸν τοῦ Σο-
ματίου ἐπὶ τῆς ἐπωνυμίας *Πατρισταῖοι*
Συλλογῆς ἡμετεροεταίμων -
Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Φεβρουαρίου 1914
Ὁ Γραμματεὺς
Νικ. Π. Βασιλειάδης

Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω,
Ἀναγνωρίζεται τὸ εἰρησθέν Σωματεῖον ὡς

ἡ Συλλογὴ Βοστανῶν

Ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη
Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1914
Ἐδημοσιεύθη δὲ αὐτόθι τὴν 29 Σεπτεμβρίου 1914
Ὁ Πρόεδρος
Σ. Διδάκης

Ὁ Ὑπογραμματεὺς
Δ. Βασιλειάδης

Ἀρθρὸν ἀριθμὸς 89
Ἐκτελεσθὲν τῇ 11 Σεπτεμβρίου 1914
Ὁ Πρόεδρος
Σ. Διδάκης

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ
ΤΟΥ
ΠΑΛΛΗΚΙΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΡΑΠΗΣΣΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.
ΙΑΡΥΣΙΣ—ΤΙΤΛΟΣ—ΕΔΡΑ

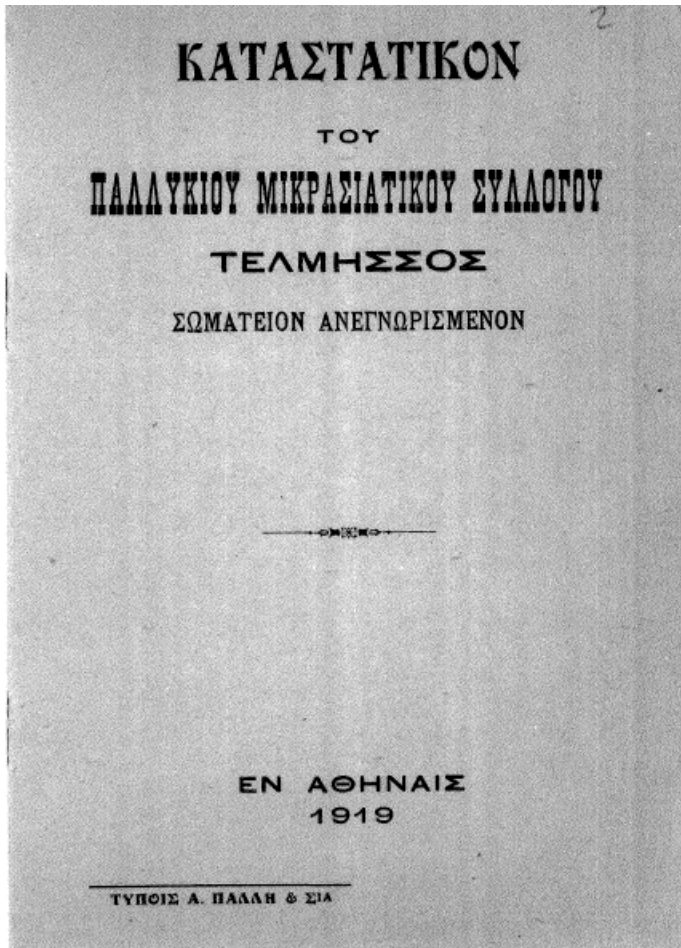
Ἀρθρον 1^{ον}. Ἰδρύεται ἐπὶ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Παιονίᾳ ἐγκατεστημένων καὶ καταγεγραμμένων ἐκ Ἀσιας τῆς Μ. Ἀσίας Σύλλογος ἐπὶ τὴν ἐπωνυμίαν Τραπήσος.
Ἀρθρον 2^{ον}. Ὁ Σύλλογος ἔδραν ἔχει εἰς Ἀθήνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ.
ΣΚΟΠΟΣ

Ἀρθρον 3^{ον}. Ἡ σκοπία τῶν Ἑθνικῶν καὶ ὁμοῦ ἀναγκῶν τῶν προσηλυσμένων ἐκ τοῦ πολέμου.
Ἀρθρον 4^{ον}. Ἡ ἀποκατάστασις καὶ προαγωγή μετὰ τῶν μελῶν τοῦ δεσφῶν ἀλληλεγγύης καὶ ἀδελφότητος, τῆς φιλίας καὶ ἐι δυνάτων καὶ τῆς ὁμοῦ ἐνοχίσεως αὐτῶν.
Ἀρθρον 5^{ον}. Ἡ πρὸς κερτίστον κερτανοῦν βίον ὡς ὅσον τὴν ἡλικίαν καὶ πνευματικὴν μόρφωσιν τῶν μελῶν.
Ἀρθρον 6^{ον}. Ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ἐκστρατείας τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως τῆς παιδείας τῶν μελῶν, ἡ ἔδρασις τῆς ἀνοστήσεως αὐτοῦ ὡς καὶ γυμνασίων, ἐμπορῶν καὶ ἄλλων φιλανθρωπῶν αὐτοῦ.
Ἀρθρον 7^{ον}. Ἡ ταχία, πείρα καὶ ὅσον τὸ δυνάτην ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ τῶν προσηγῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ.
ΜΕΛΗ

Ἀρθρον 8^{ον}. Μέλη τοῦ Συλλόγου τακτικῶ ἐγγράφονται αὐτῶν οἱ καταγεγραμμένοι ἐκ Ἀσιας τῆς Μ. Ἀσίας.
Ἀρθρον 9^{ον}. Ὁ Σύλλογος ἔχει ἐπίσημα μέλη, τὰ ὅποια

και πάλιν της ημέρας, θεωρουμένης δε εν άσφατρί όσάδη-
ποτε τών μελών παραίτησι.

Άρθρον 30^{ον}. Κατά την Γεν. Συνέλευσιν έδίδεται εκ
τακτικών μελών δεκαμελές Διοικητικόν Συμβούλιον άσφατρί-
ζόμενον διά την διοίκεισιν του Σώλλόγου.

Άρθρον 31^{ον}. Όσοις έδίδεται και πενταμελές Έξε-
λεγκτική Έπιτροπή άσφατρίζομένη εκ του Γεν. Γραμματέως
και του Ταμίου του άσφατρίστως Α. Σ. και τριών άλλων
τακτικών μελών μη μετερχόντων εις τό άσφατρίσιν Α. Σ.
προς εξέλεξιν της άσφατρίστως της παρουσίας του Σώλλό-
γου ήτιι συνιστάται το Έργασιον της παραδόσεως τών
βιβλίων τών παραλαμβανόμενων υπό του νέου Α. Σ.

Άρθρον 32^{ον}. Ός μέλη του Α. Σ. δύνανται να έκασκε-
λεγούν και τα παλαιά ταύτα συγκροτούσιν αλειονοφύριαν.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V.
ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ**

Άρθρον 33^{ον}. Τόν Σώλλογον διοικεί δεκαμελές Διοι-
κητικόν Συμβούλιον εκάστης μελέτης υπό την Γενικήν
Συνέλευσιν και άσφατρίζομενον εκ του Προέδρου, δύο Άντι-
προέδρων, έδός Γενικού Γραμματέως, δύο Ειδικών Γραμ-
ματέων, έδός Ταμίου και τριών Συμβούλων. Η άπόφασις
καθιέρωτων Προέδρου, Άντιπροέδρου, Γεν. και Ειδικών
Γραμματέων και Ταμίου γίνεται διά έολογής παρά τών μελών
του Α. Σ. ψηφίζόντων μυστικώς. Διά μυστικώς ψηφοφρίας
γίνεται και ή έολογή προσομένου παρά προσοίσειν εν ταίς
Συνελεύσεσι.

Άρθρον 34^{ον}. Το Α. Σ. διοικεί τόν Σώλλογον έπι ένότοις
έκαστοσιν νομίμοις αυτόν και διετέγειν συμφέροντα τή καπι-
στατικώς και τοίς νόμοις άπόσει τός ύποθέσει αυτού.

Άρθρον 35^{ον}. Ο Πρόεδρος άντιπροσωπεύει νομίμοις
τόν Σώλλογον και τό Α. Σ. ένότοις τών Διοικητικόν και
άλλοι που έπίσημοι. Δέν δύνανται όροις να άσφατρίσιν και
να προέη τι άνεο της έγκρίσεως του Α. Σ. — Το Πρόεδρον
άποσφύριζοτος άπαιτησί αυτόν ο Άντιπρόεδρος.

Άρθρον 36^{ον}. Ο Γενικός Γραμματέας τηρεί τό βιβλίον
του Σώλλόγου, συνιστάται μετá του Προέδρου έκαστοεπι-
λόμενα Έργασια: φυλάττει την σφραγιδα του Σώλλόγου έπι-

βλάσει την τήριον τών βιβλίων τών κρατουμένων υπό τών
Ειδικών Γραμματέων, συνιστάται, άν μετ' αυτού δια την
άσφατρί άσφατρίσιν τών άποφάσει εν τός προσοσίσει τών
συνεδριούστων του Α. Σ.

Άρθρον 37^{ον}. Οι Ειδικό Γραμματέας τηρούν τό βι-
βλίον τών κρατουμένων τών Συνεδριούστων, τό βιβλίον τών εισερχο-
μένων και έξερχομένων Έγγράφων και έκαστοιν άποσφύρι-
ζοτε άλλην γραφικήν ύποθέσει.

Άρθρον 38^{ον}. Ο Ταμίος εκάσφίρει τό δικαιοφάτι τών
Έγγραφών και τός συνδριούσι, δίδων έκαστοσιν άποσφύριμα
προσποσφύριμα μετá του Προέδρου, ύποβίβλι μετá
μήτι άποσφύριμα: καταστάσει, δεκανοσίσει, την άδικο-
μηκην κατάστασιν του Σώλλόγου εις καταθέσει, χοδύριμα
και τό ποσόν τών κρατουμένων εν αύτσή χρημάτων.

Ο Ταμίος δέν δύνανται να έχη υπό την κατοχήν του πλείον
των έκαστων δεξαμενών τό έπι πλέον ύδεια καταθέσει μετá
του Προέδρου συνιστάθων κατá τη Έθνική Τραπέδη,
οπόδ δύνανται κάποσφίριμα άποσφύριμα χρηματικόν ποσόν άνεο
της άσφατρίστως του Α. Σ. και της συνιστάφρις του χρη-
ματικού ένάλλατος υπό του Προέδρου.

Άρθρον 39^{ον}. Το Α. Σ. καλείται τακτικώς εις συνεδριού-
σιν δες τό μισός, έκαστοίς δε όταν έκείτη άποσφίσει εις
ύπόθεσει υπό του Προέδρου, ή τριών τριών μετá του
Α. Σ. Έργασια αιτούστων προς την Πρόεδρον και άσφατρί-
φόντων εν τη αίτήσει των να σφύριμα ήματα.

Άρθρον 40^{ον}. Άσφατρί θεωρείται όταν παραδύοσονται
εν τη συνεδριούσει έπι τούτέριον μέλη. Μη γενομένης άσφα-
τρίσιν ο Πρόεδρος καλεί εκ νέου τά μέλη του Α. Σ. εις νέαν
συνεδριούσιν και λογιμένη άσφατρίσιν όσάφίρει τών μελών
είμα παρόντι.

Άρθρον 41^{ον}. Πάν μέλο: του Α. Σ. άποσφύριζον άδι-
καπολόγητος και άνεο άσφατρίστως λόγω έκεί τρεσι συνεξεί
συνεδριούσι άποσφίρειται του Συμβούλιου άποσφίσει τών
μελών αυτού και άντισταθίσειται υπό του άφίμοις έπομένου
έπιλογίσειται.

Άρθρον 42^{ον}. Το Α. Σ. δέν άποσφύριζοται να προ-
λογιμένη ως μέλη αυτού εκ τών έκταθιόντων προς άντιστα-
θίσειται τών κρατουμένων ή άποσφίριζομένων πλείον του

άριθμού τών δεο (2) όσοις δύνανται να προσλαμβάνη ταύτα
κατ' έολογί.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI.
ΠΟΡΟΙ**

Άρθρον 43^{ον}. Ο Σώλλογος έχη πόρος τά δικαιοφάτι
τών Έγγραφών, τός συνδριούσι, τός δεσφίσι, και τό κληροδο-
τήματα.

Άρθρον 44^{ον}. Ο Σώλλογος έχη και άποθρηματικόν κε-
φάλαιον κατατίθόμενον κατá τη Έθνική Τραπέδη και άπο-
τίλοσμενον εκ δεκαπέσει μεν τός έκαστων (15 %) εκ τών συν-
δριούστων, πενήντα δε τός έκαστων (50 %) εκ τών δεξαμενών.
Τό άποθρηματικόν κεφάλαιον μένει άδύστον χρηματοδοσίμε-
νον μόνον δι' άπαιτήσεσι άνάγκας του Σώλλόγου.

Άρθρον 45^{ον}. Δωρητής θεωρείται ο προσφύριμα εις τόν
Σώλλογον άνεο τών 250 δραμίων (δικοσίσιον πενήντα).
Εύεργέτης καλείται ο προσφύριμα άνεο τών μετá δραμίων
(1000). Μέγας δε εύεργέτης ο προσφύριμα άνεο τών (2,000)
(δύο χιλιάδων δραμίων).

**ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII.
ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

Άρθρον 46^{ον}. Ο Σώλλογος έχη σφραγιδα φέρουσαν
κείσορ μεν τός λέξει: ΠΑΡΑΚΙΟΣ ΜΙΚΡΑΙΣΙΑΚΙΟΣ ΕΥΛΟΓΟΣ
ΤΕΑΜΗΣΟΣ, εν τή σφίρει δε τηρούμενον την Άκροπόλιν της
Μάκρης, εις την βάση της όποιας ύπόθεσει τηρούμενον
άσφύριμα κίοντα.

Άρθρον 47^{ον}. Η διάσει του Σώλλόγου και ή τροπο-
σίφριμα του καταστατικού άποσφίριζοται διά πλειοψηφίσει
τών 3/4 τών παρόντων μελών εν τη Γ. Συνέλευσει, ήτιι
σφραγιδεται προς τόν σκοπόν τούτοιν και άσφατρίζεται άπθ
τό ήμισυ τούτέριον τών έπόντων ψήφον μελών.

Άρθρον 48^{ον}. Εν πρακτοσίσει ύποθέσει ή περιουσία
του Σώλλόγου περιέχεται εις την κατοχήν τών σχολικών
Τμημάτων της Ασιας κατ' άπόσφίριμα.

Αθήναι, 1918.

Καταστατικόν του Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου Τελμησσός 1918. Αρχείο Εθνικής Τραπέζης

ΙΔΡΥΣΙΣ - ΤΙΤΛΟΣ - ΕΔΡΑ

Άρθρον 1^{ον}. Ιδρύεται υπό των εν Αθήναις και Πειραιεί εγκατεστημένων και καταγομένων εκ Λυκίας της Μ. Ασίας Σύλλογος υπό την επωνυμίαν Τελμησσός.

Άρθρον 2^{ον}. Ο Σύλλογος έδραν έχει τας Αθήνας.

ΣΚΟΠΟΣ

Άρθρον 3^{ον}. Η θεραπεία των Εθνικών και υλικών αναγκών των προκυψασών εκ του πολέμου.

Άρθρον 4^{ον}. Η αποκατάστασις και προαγωγή μεταξύ των μελών του δεσμών αλληλεγγύης και αδελφότητος, της ηθικής και ει δυνατόν και της υλικής ενισχύσεως αυτών.

Άρθρον 5^{ον}. Η προς κρείττονα κοινωνικόν βίον ως οίον τε ηθική και πνευματική μόρφωσις των μελών.

Άρθρον 6^{ον}. Η αναδιοργάνωσις και υποστήριξις της εκπαιδευτικής κινήσεως της πατρίδος των μελών, η ίδρυσις τάξεων ανωτέρων σπουδών ως και γεωργικών, εμπορικών και ξένων γλωσσών σπουδών.

Άρθρον 7^{ον}. Η ταχεία, τελεία και όσον το δυνατόν ευχερεστέρα παλιννόστησις των προσφύγων.

ΜΕΛΗ

Άρθρον 8^{ον}. Μέλη του Συλλόγου τακτικά εγγράφονται πάντες οι καταγόμενοι εκ Λυκίας της Μ. Ασίας.

Άρθρον 9^{ον}. Ο Σύλλογος έχει επίτιμα μέλη, τα οποία εκλέγει τη προτάσει του Διοικητικού Συμβουλίου ή δέκα τουλάχιστον μελών τακτικών, εγκρινομένης της εκλογής των υπό της Γενικής Συνελεύσεως.

[...]

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Άρθρον 33^{ον}. Τον Σύλλογον διοικεί δεκαμελές Διοικητικόν Συμβούλιον εκλεγόμενον κατ' έτος κατά την Γενικήν Συνέλευσιν και απαρτιζόμενον εκ του Προέδρου, δύο Αντιπροέδρων, ενός Ταμίου και τριών Συμβούλων. Η ανάληψις καθηκόντων Προέδρου, Αντιπροέδρων, Γεν. Και Ειδικών

Γραμματέων και Ταμίου γίνεται δι' εκλογής παρὰ των μελών του Δ.Σ. ψηφίζοντων μυστικῶς. Διά μυστικής ψηφοφορίας γίνεται και η εκλογή προκειμένου περί προσώπων εν ταις Συνελεύσεσι.

[...]

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρον 46^{ον}. Ο Σύλλογος έχει σφραγίδα φέρουσαν κύκλω μεν τας λέξεις **ΠΑΛΛΥΚΙΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ**, εν τω κέντρῳ δε γεγλυμμένην την **Ακρόπολιν της Μάκρης**, εις την βάσιν της οποίας υπάρχουσι γεγλυμμένοι αρχαϊκοί κίονες.

Άρθρον 48^{ον}. Εν περιπτώσει διαλύσεως η περιουσία του Συλλόγου περιέρχεται εις την κατοχήν των σχολικῶν Ταμείων της Λυκίας κατ' αναλογίαν.

[...]

Αθήνα, 1920

Αθήνα, 23 Ιανουαρίου 1920, Παλλύκιος Σύλλογος προς Εθνική Τράπεζα Ελλάδος,

Πρόεδρος Αιδεσιμώτατος Διονύσιος Αγγ. Καλαφάτη, ταμίας Κωνσταντίνος Μ. Ιακώβου

Προς την Σεβαστήν διοίκησιν της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος ενταύθα. Κύριε Διευθυντά.

Λαμβάνομεν την τιμήν να φέρωμεν εις γνώσιν Υμών, ότι το Δ. Συμβούλιον του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου η 'Τελμησσός' κατά την συνεδρίασιν αυτού την γενομένην την 21 Ιανουαρίου 1920 εν απαρτία ευρισκόμενον απεφάσισεν όπως ο Πρόεδρος του Συλλόγου αιδεσιμώτατος Διονύσιος Αγγ. Καλαφάτης μετά του Ταμείου του Συλλόγου κ. Κωνσταντίνου Μ. Ιακώβου δύνανται να παραλαμβάνωσι χρήματα εκ της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος συμφώνως τῷ 38^ο άρθρῳ του καταστατικού του Συλλόγου προερχόμενα εκ συνδρομῶν προς τον Σύλλογον, ἐξ επιταγῶν εκ του Εσωτερικού ἢ του Εξωτερικού και εκ καταθέσεων αυτού τούτου του Συλλόγου και ειδικῶς όπως εισπράξωσι τας υπ' αριθ. 330679 και 330680 επιταγὰς ἐξ Αμερικῆς αξίας 115 ἐκάστη. Πρόεδρος της περιόδου ταύτης 1920-21 του Συλλόγου εἶναι ο Αιδεσιμώτατος Διονύσιος Αγγ. Καλαφάτης, ταμίας δε ο Κωνσταντίνος Μ. Ιακώβου. Επισυνάπτομεν το

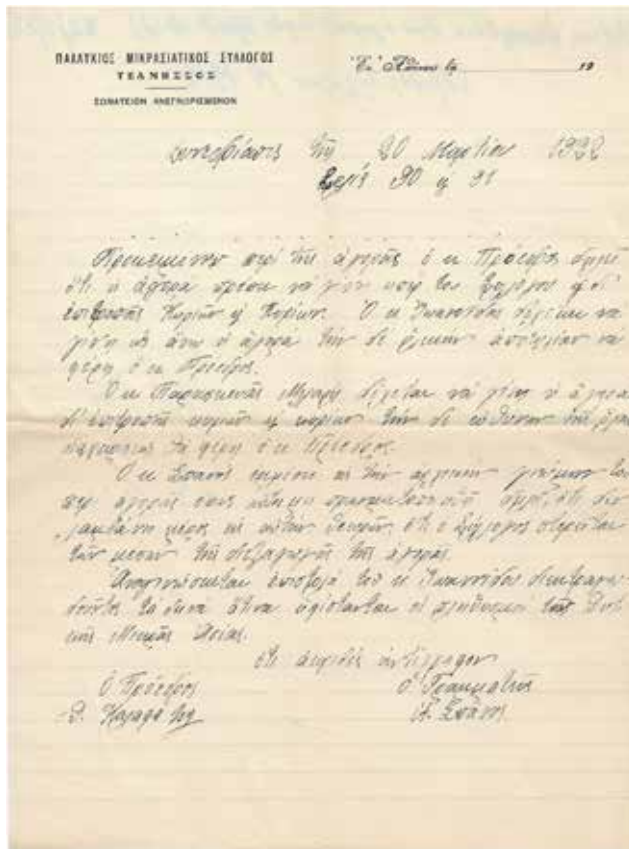

Αθήνα, 1922, Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Τελμησσός’

Συνεδρίασις Συλλόγου ‘Τελμησσός’ της 20 Μαρτίου 1922

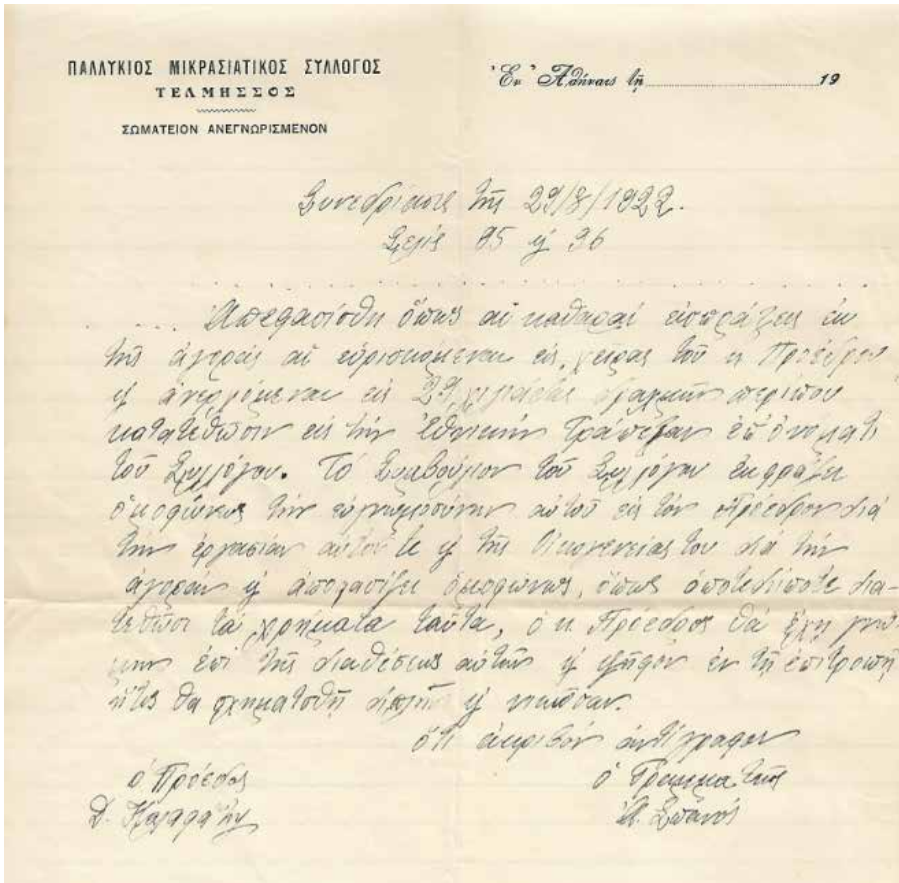
[...] Προκειμένου περί της αγοράς ο κ. Πρόεδρος δηλεί ότι η αγορά πρέπει να γίνη υπέρ του Συλλόγου και δι’ επιτροπής Κυριών και Κυριών. Ο κ. Ιωαννίδης δέχεται να γίνη ως άνω η αγορά, την δε ολικήν αποτυχίαν να φέρη ο Πρόεδρος. Ο κ. Παρασκευάς Μιχαήλ δέχεται να γίνη η αγορά δι’ επιτροπής κυριών και κυριών, τη δε ευθύνην της όλης διαχειρίσεως θα φέρη ο κ. Πρόεδρος. Ο κ. Σπανός εμμένει εις την αρχικήν γνώμη του περί αγοράς, όπως αυτή μη πραγματοποιηθή δηλοί, ότι δεν λαμβάνη μέρος εις αυτήν θεωρών ότι ο Σύλλογος στερείται των μέσων της διεξαγωγής της αγοράς. Αναγιγνώσκεται επιστολή του κ. Ιωαννίδου διεκτραγωδούντος τα δεινά, άτινα υφίστανται οι πληθυσμοί της Δυτικής Μ. Ασίας. Ο Πρόεδρος Δ. Καλαφάτης, ο Γραμματέυς Α. Σπανός.

Αθήνα, 1922

Συνεδρίασις Συλλόγου 'Τελημησός' της 29 Αυγούστου 1922

[...] απεφασίσθη όπως αι καθαραί εισπράξεις εκ της αγοράς αι ευρισκόμεναι εις χείρας του κ. Προέδρου και ανερχόμεναι εις 29 χιλιάδας δραχμών περίπου κατατεθώσιν εις την Εθνικὴν Τράπεζαν ἐπ' ὀνόματι του Συλλόγου. Το Συμβούλιον του Συλλόγου εκφράζει την ευγνωμοσύνην αυτού εις τον Πρόεδρον διὰ την ἐργασίαν αυτού τε και της οικογενείας του δια την αγοράν και αποφασίζει ομοφώνως, όπως οποτεδήποτε διατεθώσι τα χρήματα ταῦτα ο κ. Πρόεδρος θα ἔχη γνῶμην ἐπὶ της διαθέσεως αὐτῶν και ψήφον ἐν τη ἐπιτροπῇ ἣτις θα σχηματισθῆ διπλὴν και νικώσαν. Ο πρόεδρος Δ. Καλαφάτης, ο γραμματέας Α. Σπανός.

Αθήναι, 23 Σεπτεμβρίου 1925.

Αρχείο Εθνικής Τραπέζης

Πρακτικά συνεδριάσεως 1925

Εν Αθήναις, τη 23 Σεπτεμβρίου 1925,
αρ. πρ. 2687.

Απόσπασμα πρακτικού της Συνεδριάσεως της 23 Σεπτεμβρίου του Διοικητικού Συμβουλίου του εν Αθήναις Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου η ‘Τελμησός’.

«Το Διοικητικόν Συμβούλιον εξουσιοδοτεί τον Πρόεδρον κ. Β. Πάνου μετά του Ταμίου Σάββα Γρηγοριάδου να αποσύρῳσι από το κατάστημα Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος Αθηνών την κατάθεσιν του Συλλόγου εκ δραχμών δέκα εννέα χιλιάδων διακοσίων <19.200> μετά των τόκων των και ακολούθως να παραδώσωσι το ποσόν τούτο εις την Σχολικήν Επιτροπήν του **Συνοικισμού Νέας Μάκρης και Μαραθώνος προς δαπάνην δι’ ανέγερσιν σχολείου και θεραπείαν άλλων αναγκών του Συνοικισμού**. [...] Μετά η Γενική Συνέλευσις ευρισκομένη εν πλήρη απαρτία παρόντων εκ των 185 μελών του Συλλόγου των 161 προέβη εις αρχαιρεσίας των μελών του νέου διοικητικού συμβουλίου επιτυχόντων των: Αντων. Τζιζή, Βασιλ. Πάνου, Βασιλ. Μουσαίου, Σάββα Γρηγοριάδου, Βασιλείου Ελευθερίου, Σταύρου Μακρή, Ευάγγελος Λουιζίδης, Μιχαήλ Αντωνιάδου, Γεωργίου Σάλακα, Μιχαήλ Παρασκευά.

Εν Αθήναις, τη 25 Σεπτεμβρίου 1925,

Ο πρόεδρος Βασ. Πάνου,

Ο γεν. γραμματεύς Σάββας Γρηγοριάδης». [...]

Η ύλη είναι εν Διαβίωσιν κ.η.η.
 Προς την Αρχαίαν καὶ Καλαφάτιαν ἐκκλησίαν

Παρακαλώμεν εμερᾶς
 αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐν
 ἀναρχία ἢ ἐν ἀρχῇ καὶ Παρ
 μίον Μικρασιατικῆν ἐκκλησίαν
 (ἢ Τελησός) καλῶς, ποῦ
 ἔν αὐτῇ ὄρα καὶ ὅτι αὐτὴ
 ἐξωφύθη.

44 Τ
 45-12
 Συναγωγή ἀναρχίας ἐν
 Τελησῷ
 15 Δεκεμβρίου 1925
 Ὁ Τηροποιός
 13 αὐτῆς
 Παναγιώτης Καλαφάτης

45-12
 Πηλείδατος γιοιῦ
 Τηροποιὸς Μικρασιατικῆς ἐκκλησίας
 ἐν Τελησῷ
 ἐν Τελησῷ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 ΥΠΗΡΕΙΑ ΚΑΤΑΧΕΣΕΩΝ ΕΝ ΟΥΣΙ

ΧΡΕΩΣΙΣ

Χρονολογία	Αιτιολογία	Ἄξια
1926	26 Σεπτεμβρίου 1926. Ἐπὶ 1926. ἐν Τελησῷ ἡ ἐκκλησία ἔχει ἐπιφέρει καὶ ἀποστείλει ἰσοπέδου ἰσοπέδου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Τελησῷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἐκκλησία Τελησῷ.	
1926	26 Σεπτεμβρίου 1926. Ἐπὶ 1926. ἐν Τελησῷ ἡ ἐκκλησία ἔχει ἐπιφέρει καὶ ἀποστείλει ἰσοπέδου ἰσοπέδου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Τελησῷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἐκκλησία Τελησῷ.	1463,95

Μικρασιατικῆς ἐκκλησίας ἐν Τελησῷ
 Ἐθνικὴ Τραπεζὴ τῆς Ἑλλάδος

Κατάχρησις

Χρονολογία	Αιτιολογία	Ἄξια
1926	26 Σεπτεμβρίου 1926. Ἐπὶ 1926. ἐν Τελησῷ ἡ ἐκκλησία ἔχει ἐπιφέρει καὶ ἀποστείλει ἰσοπέδου ἰσοπέδου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Τελησῷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἐκκλησία Τελησῷ.	
1926	26 Σεπτεμβρίου 1926. Ἐπὶ 1926. ἐν Τελησῷ ἡ ἐκκλησία ἔχει ἐπιφέρει καὶ ἀποστείλει ἰσοπέδου ἰσοπέδου ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Τελησῷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἐκκλησία Τελησῷ.	1463,95

2119 Κύρια Ποσειδών
 καὶ Μ. Κυρηνεύων καὶ ἰσαρχῶν
 Πισσιδῆς καὶ Λυκίας ἀρχιεπισκοπῆς
 ἀσιατικῆς, Καταράτων
 οἰκοδομῆς Ἐπιτομή

Ἐν ἀποστείλῃ τῆς κατ' 12 Ὀκτωβρίου
 ἐ.ε. ἀποστολῆς σου, γνωρίζομεν ἡμῶν ὅτι
 τῆς 26^{ης} Σεπτεμβρίου ἐ.ε. ἀπομνημόνευσε
 ἡ συνέλευσις. Πάνου πρόεδρον τοῦ Παλ
 λιαίου Μουσικοῦ Κέντρου ἐν χόρον ἐκ τῆς
 2) Σάββα Γρηγοριάδην ταμίαν, 3) 2
 Διονύσιον Καταράτων, 4) Βασιλ. Πάνου
 5) Χριστὸν Ἰσακίου Ἰβάνου, 6) 2
 7) κατ' 85 (20618.85), 8) κατ' 92
 9) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 10) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 11) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 12) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 13) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 14) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 15) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 16) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 17) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 18) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 19) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ
 20) κατ' 92 καὶ ἄλλοι ὁμοῦ κατὰ

Ἀθήναι, 25 Σεπτεμβρίου 1925.
 Ἀρχεῖο Ἐθνικῆς Τραπέζης

Ἀπόσπασμα Πρακτικοῦ τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῆς 14^{ης} Δεκεμβρίου 1924.

«Ἡ γενικὴ Συνέλευσις ευρισκομένη ἐν πλήρῃ ἀπαρτίᾳ παρόντων ἐκ τῶν 185 μελῶν τοῦ Συλλόγου τῶν 161 προέβη εἰς ἀρχαιεσίας τῶν μελῶν τοῦ Νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐπιτυχόντων τῶν

- 1) Ἀντων. Τζιζῆ διὰ ψήφων 130
- 2) Βασιλ. Πάνου 128
- 3) Βασιλ. Μουσαίου 115
- 4) Σάββα Γρηγοριάδην 108
- 5) Βασιλείου Ἐλευθερίου 101
- 6) Σταύρου Μακρῆ 97
- 7) Ευαγγέλου Λουιζίδην 92
- 8) Μιχαήλ Ἀντωνιάδου 85
- 9) Γεωργίου Σάλακα 85
- 10) Μιχαήλ Παρασκευά 79

Ὅτι ἀκριβῆς ἀντίγραφον
 Ἐν Ἀθήναις, τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1925.
 Ὁ πρόεδρος Βασ. Πάνου,
 Ὁ γ. Γραμμ. Σ. Γρηγοριάδης.

ΠΑΛΛΥΚΙΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
"ΤΕΛΗΜΟΣΟΣ",
(Σωματείου ανεγνωρισμένου λόγω τφ 1918)
ΑΘΗΝΑΙ

27

Εν Αθήναις τῆ 25 Σεπτεμβρίου 1925

Ἀριθ. Πρωτ. 2690.

Ἀπόσπασμα Πρακτικῶν τῆς
Γεν. Συνέλευσης τῆς 14^{ης} Δεκεμβρίου 1924

Μετὰ τὴ Γενικὴ Συνέλευσις ἐύρισμα
μὲν ἐν πηρῶν πλειοψηφίᾳ παρήντησεν ἐν
τῶν 185 μέτρῶν τοῦ Συλλόγου τῶν 161 πρὸς
τὴν ἐν ἀρχαιότητι τῶν μετῶν τοῦ Νείου
Διοικητικῶν Συμβουλίου ἐπιτροπῶν τῶν:

- 1) Ἄντων. Τζιφῆ διὰ ψήφων 130
- 2) Βασίλ. Πάνου " " " " 128
- 3) Βασίλ. Μουσαίου " " " " 115
- 4) Σάββα Γρηγοριάδου " " " " 108
- 5) Βασίλειον Ἐυδοκίῶν " " " " 101
- 6) Σταύρου Μακρῆ " " " " 97
- 7) Γεώργιος Γουλιέλμος " " " " 92
- 8) Μιχαὴλ Αντωνιάδου " " " " 85
- 9) Γεωργίου Σιφναίου " " " " 85
- 10) Μιχαὴλ Παπαγεωργίου " " " " 79

Ἐν Αθήναις τῆ 25 Σεπτεμβρίου 1925

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Βασίλ. Πάνου καὶ ἄλλοι
Γεωργίου Σιφναίου

Ἀθήναι, 25 Σεπτεμβρίου 1925.

Ἀρχεῖο Ἐθνικῆς Τραπέζης

**Ἀπόσπασμα Πρακτικῶν συνεδριάσεως τοῦ Διοικητικῶν Συμβουλίου
τῆς 6^{ης} Ἰανουαρίου 1925.**

Συνελθόντες ἅπαντες οἱ εκλεγέντες κατὰ τὴν Γεν. Συνέλευσιν τῆς 14 Δεκεμβρίου 1925 προέβημεν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς Διοικήσεως ὡς ἐξῆς: Πρόεδρος ὁ κ. Βασίλ. Πάνου διὰ ψήφων 9, Ἀντιπρόεδροι ὁ κ. Β. Μουσαίου (6) καὶ ὁ κ. Στ. Μακρῆς (5), Γεν. Γραμματεὺς ὁ κ. Ἀν. Τζιζῆς (9), Ταμίας ὁ κ. Σαβ. Γρηγοριάδης (9).

Ότι ακριβές αντίγραφο
Εν Αθήναις, τη 25 Σεπτεμβρίου 1925.
Ο πρόεδρος Βασ. Πάνου,
Ο Γ. Γραμμ. Σ. Γρηγοριάδης.

ΠΑΛΑΥΚΙΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
"ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ",
(Σωματείου ανεγερθέντος ιδρυθέν τῷ 1918)
ΑΘΗΝΑΙ

76

Εν Αθήναις τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1925

Αριθ. Πρωτ. 2694

Απόσπασμα Πρακτικού συνεδρίου
ἕως τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς
6ης ἰανουαρίου 1925

Ἐνυθρόντι ἄσαντες οἱ ἐπιγιῆντες
κατὰ τῆς 9ης Συνέλευσιν τῆς 14 Ἀπριλίου 1925
εἰς τὸ Νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τῷ Συ-
ζήτησον προέβησαν εἰς τὸν καταρτισμὸν
τῆς Διοικήσεως ὡς ἑξῆς.

Πρόεδρος ὁ κ. Βασ. Πάνου δὲ ψήφισεν 9

Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Β. Μωσχοῦ - - 6

ὁ κ. Στ. Μαυραῖ - - 5

Γεν. Γραμματεὺς ὁ κ. Α. Τζιφῆ - - 9

Ταμειὸς ὁ κ. Σαβ. Γρηγοριάδης - - 9

- Οὐ παρευθὶ ἀνύστατον

Ἐν Αθήναις τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1925

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

καὶ ἄ. κ.

Βασ. Πάνου

Σαβ. Γρηγοριάδης

Αθήναι, 25 Ιανουαρίου 1919.

Παλλύκιος Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ προς Υπουργείον Εξωτερικών

ΑΥΕ - 1919, Ειδικός Φάκελος Αλυτρώτων. Ψηφίσματα. Υπομνήματα.

25 Ιανουαρίου 1919, Παλλύκιος Σύνδεσμος η Τελμησσός προς ΥΠΕΞ: «Σημείωμα του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλόγου η ‘Τελμησσός’, προς το Σεβαστόν Υπουργείον των Εξωτερικών, εν ώ αναγράφονται τα ονόματα των οργανισάντων κατά του ελληνικού πληθυσμού Τούρκων ή άλλων και ων η παρουσία και διαμονή εν ταις πόλεσι και κώμαις της Λυκίας είναι επικίνδυνος και επιβλαβής. **Εν Μάκρη:** Ο διοικητής Μάκρης, ο διατελέσας τοιούτος μέχρι της 15 Ιουλίου 1918, Ο ιεροδικαστής (καδής), Ο διευθυντής της αστυνομίας, Ο Σαπάν εφέντης μετά των δύο αυτού αδελφών, Ο Οσμάν Βέης, πρόεδρος του Κομητάτου και τα μέλη αυτού Τουρκοκορήτες και Εβραίοι, Ο Ρεσάτ εφέντης, ο Μουστά Εφέντης και οι υιοί του, ο Χατζή Μεεμέτ εφέντης και οι υπάλληλοι του Μεεμέτ, ο Μοτάι Εφέντης, Αττάλιαλης Ιουδαίος, ο Περπέρ Χαβούζ, ο Ισοϊν ουστάς, ναλπάντης. **Εν Λιβισίω:** Ο Μιουτίρης (ο τοιούτος μέχρι της 15 Ιουλίου 1918), ο Τελώνης Λιβισίου [το ίδιο], ο Μεεμέτ Εφέντης, κλητήρ του δασονομίου, ο Κοτσά Ομάρ από το χωρίον Οπόφωρα του Λιβισίου. **Εν Καλαμακίω:** Οι Φαχρή Εφέντης, Κοτζιά Μουσταφάς, Ουσήν Καπτάνης, Ποστέτση Μεχμέτ Εφέντης, Παρπέρ Αχμέτ, Παλτσή Γιουσούφ Εφέντης, Καράκελης Ιπραήμ. **Εν Καζ Τσιφλίκι:** Ο Χαγρή Βέης. **Εν Ελμαλή:** Ρεζί μεμούρ Αλή Εφέντης, Γιρίκ ογλού Ομέρ Εφέντης, Κιορ Ιμπραϊμογλου Αλή Εφέντης, Καλίνογλου Μεχμέτ Αγά, Εσέκτσινιγ Χατσή Χαφήζ, Τηρίλ Χότζε Εφέντη, έμπορος, Τραπεζούλ Μουσταφά εφέντης, Ταμπάκ Μαχμούτ Χαλεύζαδέ, Χατιπήγ Χατζή Οσμάν, Φαζλινήγ Ιπραχήμ εφέντη έμπορος, Χαλεκλερήγ Χατζή Αχμέτ, έμπορος, Μουφτή Εφέντης. **Εν Φοϊνήκι:** Οι Παχάρ Ζαδέ Μεχμέτ Αγάς, Φειΐζουλάχ Ζαδέ Μουστά Εφέντης, Ιζέτ Εφέντης, Κεμάλ ογλού Μολλά βελής, Χαττίπ Χότζιας, Χουσεϊν εφέντης Χότζιας εν τω χωρίων Τσιβδιρίω, Καρά Γιουσούφ ογλού Μεχμέτ Χότζιας πρώην ταχυδρόμος Καστελλορίζου.

Ο πρόεδρος Δ. Καλαφάτης, ιερεύς.

ἐν Καζαμακίαι
1. Ἰσφραήλ ἱφίνδης, 2. Χαδισά Μουζαφάι,
3. Θύσις Χατράινι, 4. Ποσέτση Μιχμὴλ
ἱφίνδης, 5. Παρτίρ Ἰγγιμὴλ, 6. Παρζση Γιου-
σουφ ἱφίνδης, 7. Χαράντζης Ἰσραήλ.
ἐν Κόνι τσιθζιου.
1. Ἰ Χατζρή δὶ 25.
ἐν Ἐγμαζή.
1. Ραζι μίμουρ Ἰγγὴ ἱφίνδης, 2. Τίριμ ὄρχου ὀ-
μιάρ ἱφίνδης, 3. Κιάρ Ἰσραήλ ὄρχου Ἰγγὴ ἱφίνδης,
4. Χαζιμ ὄρχου Μιχμὴλ Ἰγγὴ, 5. Ἰσλαμογιγ Χατσὸν Χαζιμ.
6. Τσοῖ Χοζιμ ἱφίντση Ἰσραήλ. 7. Τραυζή Μανδραφά ἱφίντση.
8. Ταμὰν Μιχμὴλ Χαζιμὴλ. 9. Χατισή Χαζιμ Ἰσραήλ.
10. Ραζιμὴ Ἰσραήλ ἱφίντση Ἰσραήλ. 11. Χαζιμὴ Χαζιμ
Ἰγγὴ Ἰσραήλ. 12. Μαρτιμ ἱφίντση.
ἐν φοιτῆρι.
1. Οἱ Παχίρ Ἰσραήλ Μιχμὴλ ὄρχου, 2. Φεῖζουζαῖχ
Ἰσραήλ Μουσαῖ ἱφίνδης, 3. Ἰγγὴ ἱφίνδης, 4. Χαμά
ὄρχου Μοζά Βυγῆ, 5. Χατισὴ Χοτζίς, 6. Χαυ-
σιάν ἱφίντση Χοτζίς ἐν Βιχυριμ τσιθζιου, 7.
Χαρά Γιουσιου ὄρχου Μιχμὴλ Χοτζίς πρῶτην ταχυδρό-
μου Χατζηχορίτου.
Ὁ πρόεδρος
Χαζιμὴ Ἰφίντση

Αθήναι, 20 Μαΐου 1919.

‘Τελμησός’ στο Υπουργείο Εξωτερικών: «Περίληψις της εν Μάκρη Μ. Ασίας καταστάσεως».

ΑΥΕ 1918-19 Περίθαλψις Ελλήνων της Μάκρης. Δράσις Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού.

Εν Αθήναις, τη 20 Μαΐου 1919, αριθ. πρωτ. 56, προς το Σεβαστόν Υπουργείον επί των Εξωτερικών

«Περίληψις της εν Μάκρη Μ. Ασίας καταστάσεως».

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός το 2^{ον} αφιχθείς εν Μάκρη απεβιβάσθη ακωλύτως και εγκατέστη εις τα επί τούτω προετοιμασθέντα οικήματα. Την επομένην επειδή οι στρατιώται νοσοκόμοι έφερον τα περίστροφα αυτών, εγένετο απλή παρατήρησις εκ μέρους του διοικητού και τη διαβολή των Ιταλών ως εκ των υστέρων εξάγεται. Διά τούτο κατέθεσαν ταύτα οι νοσοκόμοι μεταξύ των αποσκευών του, δηλώσαντος του αξιωματικού ότι ταύτα έφερον διότι δεν εγνώριζαν την κατάστασιν της πόλεως. Την επομένην όμως ημέραν ο διοικητής εξήτησε προφορικώς να παραδοθώσιν εις αυτόν τα περίστροφα επί αποδείξει και κατά την αναχώρησιν του Ερ. Σταυρού να επιστραφώσιν. Ο ανθυπίατρος ηρνήθη και μετά ημίσειαν ώραν λαμβάνει έγγραφον της διοικήσεως, δι’ ου ετάσσετο μιας ώρας προθεσμία προς παράδοσιν αυτών και εδηλούτο τω ανθυπιάτρω ότι εν εναντία περιπτώσει θα ήτο υπεύθυνος διά τα συμβησόμενα. Ο ανθυπίατρος απήντησεν εγγράφως όσα και προφορικώς προς δε και ότι την αυτήν ώραν αποστέλλει τηλεγράφημα εις τας ανωτέρας του αρχάς και θα συμμορφωθή με τας οδηγίας αυτών. Την επομένην 28^{ην} λίαν πρωί οι Ιταλοί αποβιβασθέντες ύψωσαν σημαίαν παρά την Τουρκικήν τοιαύτην εν τω τελωνείω, κατέλαβον εν ιδιωτικόν οίκημα επί της πλατείας της προκουμαίας, ένθα μετά μουσικής ύψωσαν την σημαίαν. Έθεσαν εις τας διασταυρώσεις των οδών, κατέλαβον την ανατολικήν είσοδον της πόλεως, ένθα και κατεσκήνωσαν κτίζοντες προχώματα. Την κατάστασιν ταύτην διετήρησαν μέχρι της 1^{ης} Μαΐου, οπότε την μεν εν τω τελωνείω σημαίαν υπέστειλαν, το οίκημα εγκατέλειπον και αποχωρήσαντες εκ της εισόδου της πόλεως κατεσκήνωσαν εις το δυτικόν αυτής, ένθα και μέχρι σήμερον ευρίσκονται.

Τα φάρμακα του Ερυθρού Σταυρού κατεκρατήθησαν υπό του Ιταλού Gouliotti, εκτελούντος καθ’ υπηρεσίαν του ελέγχου, και μετά εξ ημέρας κ[...]ών ενεργειών του εν Σμύρνη αρμοστού κ. Μαυρουδή τηλεγραφικώς επί τούτω ειδοποιηθέντες εδόθησαν. Τα βοηθήματα όμως μέχρι της σήμερον κατακρατούνται, αφού προηγουμένως υπέστησαν εξέλεξις μέχρι φθοράς. Μετά την παραλαβήν των φαρμάκων ήρξατο η λειτουργία του Ερυθρού Σταυρού, όπου αθρόοι προσέρχονται Έλληνες και Τούρκοι παρά την φανατικήν καταβαλλομένην προσπάθειαν των κομητατικών προς παρεμπόδισιν των ομοφύλων των εξ ων και πολλοί των προκρίτων όχι μόνον προσέρχονται εις το Ιατρείον αλλά και κατ’ οίκον καλούσι τους ιατρούς.

Την 4^{ην} Μαΐου εκοινοποιήθη υπό της διοικήσεως ανακοινωθέν, δι’ ού εγένετο γνωστόν ότι η Σμύρνη κατελήφθη υπό των Ελλήνων, ότι αι αρχαί αυτής διεμαρτυρήθησαν εις τας Δυνάμεις και ότι αι διαμαρτυριαί των εισηκούσθησαν ευμενώς. Από ταύτης της ημέρας μετεκόμισαν τα αρχεία εις το εσωτερικόν, διά δε των όπλων και πολεμοφοδίων ώπλισαν τους κατοίκους και τους χωρικούς του εσωτερικού και ήρξατο ενεργούντες προς συγκρότησιν συλλαλητηρίου προσάγοντες βιαίως εκ των χωριών τους μουχτάρηδες και τους προκρίτους και την 10^{ην} Μαΐου ημέραν Παρασκευήν αφού συνεκεντρώθησαν εν τω τεμένει, ένθα ο διοικητής διά φλογεράς αγορεύσεως εξήψε τον φανατισμόν αυτών, φέροντες δε πολλάς σημαίας και την ιεράν των τοιαύτην παρήλασαν διά των κεντρικωτέρων οδών και κατέληξαν επί της πλατείας της προκουμαίας συνοδευόμενοι και υπό Ιταλικού αποσπάσματος οδηγούμενου υπό του ανωτάτου εν Μάκρη Ιταλού αξιωματικού, ένθα τέσσαρες ρήτορες εξήψαν τον φανατισμόν αυτών προτρέποντες ου μόνον την εξόντωσιν του ελευθομένου εχθρού αλλά και του γηγενούς ελληνικού πληθυσμού και καλούντες τους αόπλους εξ αυτών να προσέλθωσι να λάβωσι όπλα. Μετά τας αγορεύσεις ο διευθυντής των τουρκικών σχολείων Σαπάν εφέντης ανέγνωσε ψήφισμα επί παρουσία και του Ιταλού αξιωματικού προς ον ανέθεσεν και την διαβίβασιν αυτού προς τας Δυνάμεις. Διά του ψηφίσματος διεμαρτύροντο κατά της υπούλου καταλήψεως της Σμύρνης υπό του βρωμερού ελληνικού έθνους και δεν θα επιτρέψωσι τούτο και διά την Μάκρην και εν ανάγκη αφού καταστρέψωσιν την πόλιν και σφάξωσι τας γυναίκας και τα τέκνα των θα αποσυρθώσι προς άμυναν.

Ορκισθέντες δε ότι θα εκτελέσωσι πάντα όσα ανέφερον, διελύθησαν. Μετά τούτο κατήρτισαν ανταρτικόν σωματείον υπό την Προεδρείαν του Σαπάν εφένδη το οποίον πλην των όπλων διένειμε και χειροβομβίδας, προέγραψε δε εξ πολιτας (τα ονόματα των οποίων εκ τριών τουρκικών πηγών ανηγγέλησαν ομοίως) και ανέθεσαν εις τον Οσμάν βέην και το Μουτήρην του Σενέ όπως αναχωρήσαντες την επαύριον και εξεγείρωσι τους χωρικούς.

Τα αποτελέσματα των ενεργειών τούτων δεν εβράδυναν και ούτως ο Καρατεκελή ολού Ερετζέπ εδήλωσεν εις τους αδελφούς Πανηγύρη Τζιλάβη ότι η πολυετής φιλία των διαλύεται διότι εκ του όρκου των υποχρεούται να τους σφάξη εν ευθέτω στιγμή. Χωρικός τις Οβατζικλής εδήλωσε εις την χήραν Μαστροβασίλην επί παρουσία και άλλων γυναικών ότι μετ' ολίγας ημέρας αυτήν διά μαχαίρας θα διαπεράση, την θυγατέρα της δε θα απαγάγη. Εν γένει ο φανατισμός του όχλου επί τοσούτω εξήφθη ώστε και το ελάχιστον μικροεπεισόδειον δυνατόν να επιφέρει ανυπολογίστους συμφοράς επί του ελληνικού πληθυσμού και να θρηνήσωμεν πολλά θύματα. Μόνον δε άμεσος σύλληψις και απέλασις των πρωταιτίων και κορυφαίων κομιτατικών, ων οι κυριώτεροι κατά σειράν είναι: 1) Οσμάν βέης, δήμαρχος Μάκρης, 2) ο Καϊμακάμης, 3) ο καδής, 4) ο Σαλή εφέντης, 5) Χασάν εφέντης πρώην μουτούρης Λειβησίου, 6) Σαπάν εφέντης, διευθυντής του τουρκικών σχολείων, 7) Καρακόλ μουτουρού Κασήμ όμπασης, 8) Πελεγκλής Αρναούτογλου Αλή εφέντης, 9) Οποφοραλής Κοτσιά Ομάρ, 10) Κετσερλερής Ερετσέπ ογλού Χατζή Γιουσούφ, 11) Ρούτοσλου Ρεσίτ εφέντης, 12) Ρόδιος Σεφκέτ εφέντης, διατελέσας αλλαχού καϊμακάμης, 13) Κιούρτ Απτουλλάχ τσαβούς (καϊλής).-

Μόνον λέγομεν η σύλληψις και απέλασις των ανωτέρω ήθελεν αποσοβήση τα συμβησόμενα έκτροπα. Την επομένην του συλλαλητηρίου κατέπλευσεν Ιταλικόν πολεμικόν εξ ού απεβιβάσθησαν 200 περίπου στρατιώται και συσκευαί προς εγκατάστασιν ασυρμάτου, ως δε επληροφορήθημεν η εγκατάστασις ήρξατο.

Ο πρόεδρος Διον. Καλαφάτης, ιερεύς

Ο Γεν. Γραμματεύς Μ. Καραβασίλης

Αθήναι, 20 Ιουνίου 1920.

Εστία Νέας Σμύρνης, Αρχείο Συλλόγου Μικρασιατών Ανατολή.

Εν Αθήναις, τη 20 Ιουνίου 1920,

αρ. πρωτ. 317/20891

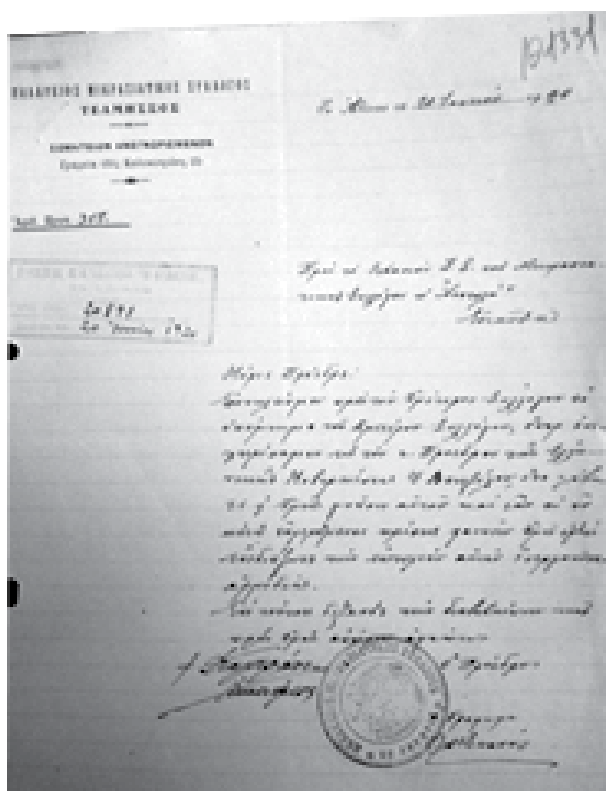
Προς το Σεβαστόν Δ.Σ. του Μικρασιατικού Συλλόγου η Ανατολή

Κύριε Πρόεδρε,

Εσωκλείομεν προς τον Υμέτερον Σύλλογον το υπόμνημα του υμετέρου Συλλόγου, όπερ ενεχειρίσαμεν εις τον κ. Πρόεδρον της Ελληνικής Κυβερνήσεως Ε. Βενιζέλον, ίνα λάβητε και υμείς γνώσιν αυτού και εάν αι εν αυτώ εκφερόμεναι κρίσεις φανώσιν υμίν ορθαί, επιδιώξητε την επιτυχίαν αυτών ενεργούντες αρμοδίως. Επί τούτου δέξασθαι την διαβεβαίωσιν της προς ημάς απείρου αγάπης.

Ο πρόεδρος Δ. Καλαφάτης Οικονόμος

Ο Γ. Γραμμ. Σπανός

Εθνικόν Μνημόσυνον στο Ναό Ζωοδόχου Πηγής Ψήφισμα χ.χ.¹⁸¹

«Τη πρωτοβουλία του ενταύθα λειτουργούντος και αθορύβως εργαζομένου Παλλυκίου Μικρ. Συλλόγου η Τελμησσός, ετελέσθη χθες εν τω Ναώ της Ζωοδόχου Πηγής, επικαίρως μνημόσυνον υπέρ των θυμάτων της Τουρκικής θηριωδίας προ και μετά την Ανακωχήν. Τελετουργούντος του Σεβασμιωτάτου Μεθύμνης κ. Βασιλείου μετά πολλών ιερέων και διακόνων απάντων Μικρασιατών. Άπειρον πλήθος δούλων και ελευθέρων και πάσης τάξεως συνέρευσεν και υπερπλήρωσεν τον ναόν αποδίδον φόρον ευγνωμοσύνης προς τα θύματα της Εθνικής Ιδέας. Κατά τούτο ο Σεβ. Μεθύμνης διά πλήρους ζωής ομιλίας εξήρε την εκπολιτιστικήν δράσιν της Μ. Ασίας, ένθα εκαλλιεργήθη ο Ελληνισμός και ο Χριστιανισμός, δί'ων εξεπολιτίσθη σύμπας ο πεπολιτισμένος κόσμος, όστις και προ και σήμερα διαπράττει μέγα έγκλημα ανεχόμενος την βάρβαρον και κακούργον Τουρκικήν ορδήν επικαθημένην και εκβαρβαρίζουσαν την πηγήν του πολιτισμού. Κατά ταύτα ο ιερεύς και πρόεδρος του Συλλόγου αιδ. Διονύσιος Καλαφάτης εξιστόρησε τινα των μαρτυριών των θυμάτων τούτων προκαλέσας την φρίκην και τον απροτοπιασμόν των συγκεντρωθέντων αναβοώντων συνεχώς κατάρα! Κατάρα! ΑΛΛ' επειδή, ως είπεν, ούτε ο χώρος, ούτε ο χρόνος δεν επέτρεπον την λεπτομερή απαρίθμησιν και αφήγησιν των κακουργιών τούτων ο Σύλλογος θα τελέση μετ' ου πολύ και πολιτικόν μνημόσυνον επί τούτω. Κατασυγκεκινημένοι οι παραστάντες συνέταξαν ψήφισμα διαμαρτυρίας, όπερ ο Παλλύκιος Σύλλογος τηλεγραφικώς διεβίβασε προς τον κ. Λούδ Τζώρτζ, πρόεδρον της συνδιασκέψεως. Και ούτως έληξεν η σεμνή και επιβεβλημένη αύτη Εθνική και Θρησκευτική τελετή».

---

¹⁸¹ Το ψήφισμα το συνέταξε την εποχή της Συνόδου Ειρήνης του Παρισιού (1919) ή μάλλον το 1921 μετά τη Συνθήκη των Σεβρών. Είναι προφανώς το ίδιο ψήφισμα στο οποίο αναφέρεται η εφημερίδα «Εμπρός».

Αθήναι, 1921.

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ προς Υπουργείο Εξωτερικών

ΑΥΕ - 1921, 18, 4, 1, Εκτοπίσεις Ελλήνων στην ιταλοκρατούμενη ζώνη της Μικράς Ασίας.

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος Τελμησσός,
εν Αθήναις 31 Ιουλίου 1921,
αφ. πρ. 580 (ΥΠΕΞ, 9286).

«Περιήλθεν βεβαίως εις γνώσιν Υμών ότι οι Τούρκοι εξετόπισαν εκ Μάκρης και Λιβησίου της Λυκίας πενήκοντα πέντε ομογενείς ημών, αποστείλαντες αυτούς εις Μούγλα. Η κτηθείσα πείρα εκ των εκτοπισμών των παρελθόντων ετών μαρτυρεί ότι ουδείς των ατυχών τούτων θα επανέλθη εις την πατρίδα του, αι δε περιουσίαι αυτών κινηταί και ακίνηται θα περιέλθωσι ταχέως εις την κατοχήν των εκτοπισάντων αυτών. Αυτός άλλωστε είναι και ο σκοπός των εκτοπίσεων, ήτοι η διά των κακουχιών εξόντωσις των Ομογενών και η διαρπαγή των περιουσιών αυτών. Ατυχώς αι πράξεις αύται των Τούρκων λαμβάνουσι χώραν προ των ομμάτων των οργάνων της Ιταλικής Κυβερνήσεως, άτινα, όμως, ου μόνον δεν παρεμποδίζωσι ταύτας, αλλ’εν πολλοίς και υποδαυλίζωσιν αυτάς. Είμεθα εν γνώσει των ενεργειών Υμών διά της διπλωματικής οδού προς αποσόβησιν των καταστροφών τούτων διά των Ιταλικών αρχών, δυστυχώς όμως, όπως και ανωτέρω είπομεν, η πείρα μάς εδίδαξε ότι αι τοιαύται ενέργειαι δεν φέρουσι την θεραπείαν του κακού και απόδειξις άμεσος ότι μετά τας ενεργείας Υμών παρά τη Ιταλική Κυβερνήσει επί του ζητήματος τούτου, αφενός οι εις Μούγλα εκτοπισθέντες ου μόνον δεν επέστρεψαν εις Μάκρην, αλλά ωδηγήθησαν εκ Μούγλων εις Έρεγλυ, εις πόλιν κειμένην ανατολικώτερον και του Ικονίου, αφετέρου δε συνετάχθη εν Μάκρη και Λιβησίω και νέος κατάλογος εκτοπισμού εξ ογδοήκοντα τριών ομογενών, οίτινες βεβαίως θα υπέστησαν την τύχην των άλλων.

Επί τούτοις διατελούμεν μετά σεβασμού.

Ο πρόεδρος Καλαφάτης Οικονόμος

Ο Γεν. Γραμματέας Μ. Σπανός, ιατρός».

Αθήναι, 1921.

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Τελμησός' προς Υπουργείο
Εξωτερικών: Ψήφισμα Τελμησού, 1921.

Α.Υ.Ε., 1921, Α/1, Α' Πολιτική,

Έγγραφα σχετικά προς την Συνδιάσκεψιν Λονδίνου.

«Εν Αθήναις, τη 25 Ιανουαρίου 1921.

Προς την Α. Ε. τον κ. Πρόεδρον της Ελληνικής Κυβερνήσεως κ. Ν. Καλο-
γερόπουλον.

Κύριε Πρόεδρε,

Οι κατοικούντες την Λυκίαν Μικρασιάται συνελθόντες εις γενικήν Συ-
νέλευσιν υποβάλλομεν Υμίν διά του Παλλυκίου Μικρασιατικού Συλλό-
γου, του νομίμως εκπροσωπούντος ημάς, την θερμήν παράκλησιν όπως
εν τω **Συνεδρίω του Λονδίνου**, εν τω οποίω θα εκπροσωπήσητε την Ελ-
λάδα, εκφράσητε την βαθυτάτην λύπην ημών διότι αφέθημεν υπό τον
τυραννικόν ζυγόν των Τούρκων κατά των οποίων επί αιώνες ολοκλή-
ρους ηγωνίσθημεν.

Μετά την λήξιν του πολέμου ενομίσαμεν ότι ανέτειλε και δι' ημάς
η ημέρα της ελευθερίας, η δε Συνθήκη των Σεβρών εάν δεν μας απήλ-
λασσε του βαρβαρικού ζυγού, τουλάχιστον θα εξαλιναγώγει την κα-
κουργίαν των Τούρκων. Τα λαβόντα, όμως, χώραν κακουργήματα εις το
διάστημα του χρόνου, το διαρρέυσαν από της ανακωχής μέχρι σήμερον,
όπως η δολοφονία εν Μάκρη υπό των Τούρκων του διευθυντού του Ερυ-
θρού Σταυρού Ν. Μάνωλα, η κακοποίησις των ασθενών του νοσοκομεί-
ου του Ερυθρού Σταυρού, η σφαγή Χριστιανών, το βίαιον κλείσιμον των
σχολείων απάσης της Λυκίας, αι καταστροφαί κινητών και ακινήτων
περιουσιών, ο αποκλεισμός του χριστιανικού στοιχείου από της ενδοχώ-
ρας και από της μετά του εξωτερικού συγκοινωνίας, όπως και αι βαρύ-
ταται φορολογίαι, τας οποίας επέβαλον επί των ομογενών, αποδεικνύ-
ουσιν ότι η φυλή των Τούρκων είναι οποία ήτο από της εμφανίσεώς της,
ο θανασιμώτερος εχθρός της προόδου και του πολιτισμού. Προκειμένου
δε να συζητηθώσιν **οι όροι της Συνθήκης των Σεβρών**, υποβάλλομεν
Υμίν τας κάτωθι σκέψεις μας επί των ήδη εν αυτή αναγραφομένων
όρων. Ούτως εις το επί των μειονοψηφιών κεφάλαιον, δεδομένου ότι οι
ομογενείς ημών θα ώσιν υπόχρεοι εις την καταβολήν απάντων των εμ-

μέσων και αμέσων φόρων εις την Τουρκικήν Διοίκησιν, το δε Ελληνικό Κράτος θα παρέχη προς τους υπ’ αυτώ βιούντας Μουσουλμάνους την υλικήν του αρωγήν από θρησκευτικής και εκπαιδευτικής απόψεως, δίκαιον είναι και το Τουρκικόν Κράτος να αναλάβη την αυτήν υποχρέωσιν και διά τους εν Τουρκία ομογενείς. Διά να μη δώσωμεν δε αφορμήν επεμβάσεως εις τα της εκπαιδεύσεως και της θρησκείας ημών, να υποχρεωθή η Τουρκική Κυβέρνησις, όπως καταβάλη το αναλογούν τη Ελληνική μειονοψηφία εκ του προϋπολογισμού της του Υπουργείου των Εκπαιδευτικών εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, το οποίον θα διανέμη εν αναλογία εις τας Κοινότητας, αίτινες ανακουφιζόμεναι ούτως εκ των εκπαιδευτικών βαρών, θα προβώσιν εις την μισθοδοσίαν του κλήρου προς εξύψωσιν αυτού.

Επί του κεφαλαίου εγκαταλελειμμένοι περιουσίαι υποβάλλομεν την γνώμην ότι η μέλλουσα να συστηθή επιτροπή, δέον να απαρτίζεται εξ αντιπροσώπου της Κοινωνίας των Εθνών ως Προέδρου (αποκλειομένου Ιταλού, ει δυνατόν να ή ούτος Άγγλος), εκ δύο μελών Ουδετέρων Κρατών, εκ δύο μελών αντιπροσωπευόντων τας Κοινότητας, εκλεγομένων υπό των εν Ελλάδι ανεγνωρισμένων Σωματείων των αντιπροσωπευόντων ενταύθα τας κοινότητας, ή εν ελλείψει τοιούτων υπό της Κοινής των Αλυτρώτων Επιτροπείας και τούτο, όπως οι αντιπρόσωποι ούτοι μη επηρεάζονται εκ του φόβου μελλοντικών αντεκδικήσεων και πολιτικών υπολογισμών, ο Τούρκος δε αντιπρόσωπος να παρίσταται άνευ δικαιώματος ψήφου. Αι αποζημιώσεις θα λάβωσιν ευρύτεραν μορφήν επί τε του απωλεσθέντος εισοδήματος της φθοράς και επί των κινητών αξιών. Να αποζημιωθώσιν αι οικογένειαι των εν φυλακαίς ή εν εξορία αποβιωσάντων πολιτικών μαρτυρικών θυμάτων. Να ληφθή υπ’ όψει, όπως επιστραφώσι τα διά των γνωστών αφαρπάξεων εισπραχθέντα αντισηκώματα Στρατολογίας, αφ’ ου είναι γνωστόν ότι και μετά την εισπραξιν διπλών και τριπλών τοιούτων εστρατολόγησαν εις το τέλος τους καταβαλόντας ταύτα.

Να κανονισθή οποία τις θα είναι η θέσις των ήδη κατά χιλιάδας αλλά και προ κτησαμένων την Ελληνικήν υπηκοότητα, να υποχρεωθή δε η Τουρκική Κυβέρνησις (αν συμφέρη εθνικώς), να αναγνωρίση αυτούς και να αναλάβη τας αυτάς υποχρεώσεις προς αυτούς, οίας και προς τους υπηκόους των Συμμάχων Δυνάμεων.

Επί του κεφαλαίου η επάνοδος των εκδιωχθέντων νομίζομεν ότι ευ-

ρύτερα εξήγησις θα ήτο επιθυμητή, όπως συμπεριληφθώσιν εις ταύτην οι εξαναγκασθέντες ν' αποδημήσωσιν ένεκα λόγων πολιτικής φύσεως στρατολογίας κ.λπ. και προ του Αυγούστου του 1914.

Επί του άρθρου 5ου του 8ου μέρους της Συνθήκης δίκαιον είναι να συμπεριληφθώσι μεταξύ των υπηκόων των Συμμάχων Δυνάμεων και οι ομογενείς μας, όπως αι ζημίαι αυτών ληφθώσιν εκ του ιδίου Ταμείου.

Κύριε Πρόεδρε,

Έχοντες πεποιθήσιν ότι οι ισχυροί και μεγάλοι ημών Σύμμαχοι λαμβάνοντες υπ' όψει αφ' ενός μεν τας θυσίας, εις ας η ημετέρα φυλή υπεβλήθη αγωνισθείσα επί αιώνας κατά των βαρβάρων προς εξάπλωσιν του πολιτισμού και αφ' ετέρου την ωμότητα και κακουργίαν των βαρβάρων τούτων κατακτητών, θέλουσιν αναγνωρίση και εις τους υπολειφθησομένους υπό τον ζυγόν των Τούρκων Έλληνας το δικαίωμα των αγαθών, υπέρ των ευγενή και πεπολιτισμένα έθνη ηγωνίσθησαν και θέλουσιν επιβάλη εις την Τουρκίαν τους απαιτούμενους εκείνους όρους, δι' των θα καταστήσωσιν αυτήν εν τω μέλλοντι ανίκανον εις το κακούργειν και το καταδυναστεύειν.

Και εν τη πεποιθήσει ταύτη υποσημειούμεθα μετά σεβασμού.

Ο Πρόεδρος Δ. Καλαφάτης Οικονόμος

Ο Γεν. Γραμματεύς Αλέξ. Ν. Σπανός, ιατρός.¹⁸²

---

¹⁸² 1921, Α/1, Α' Πολιτική, Έγγραφα σχετικά προς την Συνδιάσκεψιν Λονδίνου. Ο πρόεδρος Δ. Καλαφάτης, Οικονόμος, ο γεν. γραμματεύς Αλέξ. Ν. Σπανός, ιατρός προς Α.Ε. Πρόεδρον της Ελληνικής Κυβερνήσεως Ν. Καλογερόπουλον.

Κορδελιό, 1921.

Αίτημα Χ. Νικόλαου Λουϊζίδη προς Λαμέρα για συνδρομή Τελμησσού σε πατριώτη

Εστία Νέας Σμύρνης -Αρχείο Συλλόγου Μικρασιατών ‘Η Ανατολή’

Εν Κορδελιώ, τη 12/25 Οκτωβρίου 1921,

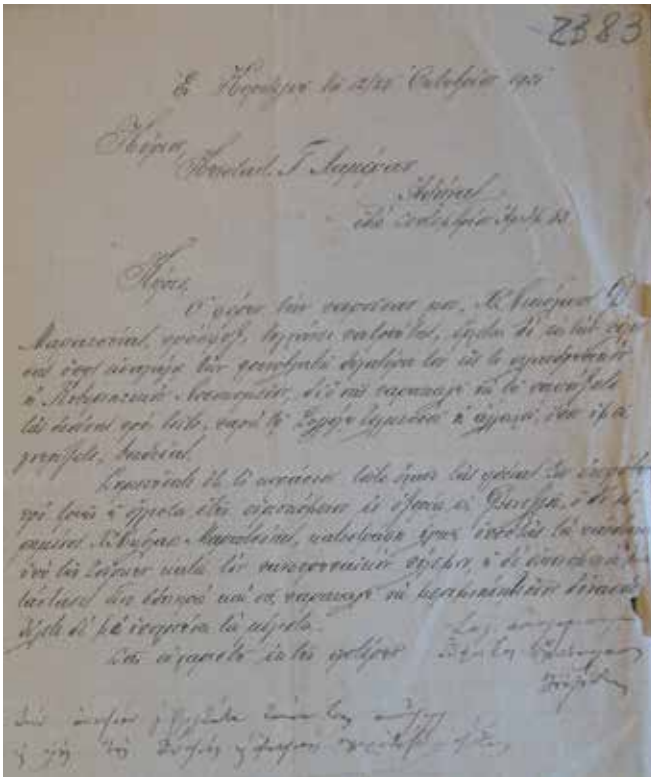
[Χ. Νικόλαος Λουϊζίδης προς] Κύριον Κωνσταντ. Γ. Λαμέραν, Αθήνας:

«Κύριε, ο φέρων την παρούσαν μου, Χ. Νικόλαος Δ.Μαρατσίνας, πρόσφυξ, τυγχάνει πατριώτης, έρχεται δε εις την πόλιν σας όπως εισαγάγη την φρενοβλαβή θυγατέρα του εις τι φιλανθρωπικόν ή κυβερνητικόν νοσοκομείον, διό σας παρακαλεί να τω παράξητε τας δέουσας προς τούτο, παρά τω Συλλόγω Τελμησσού ή αλλαχού, όπου υμείς γνωρίζετε, βοθησίας. Σημειώσατε ότι το κοράσιον τούτο έχασε τας φρένας του εκ φόβου προ τριών ή έγγιστα ετών ευρισκόμενον εν εξορία εις Δεινιζλή, ο δε ειρημένος Χ. Νικόλαος Μαρατσίνας κατεστράφη υλικώς υποστάς τα πάνδεινα υπό των Τούρκων κατά τον πανευρωπαϊκόν πόλεμον, η δε

οικονομική κατάστασις είνε οδυνηρά και σας παρακαλώ να μεριμνήσητε όσον δύνασθε, θέλετε δε με υποχρεώση τα μέγιστα.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Χ. Νικόλαος Λουϊζίδης.

Αθήνα, 1922.

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Η Τελημησός', αρ. πρωτ. 773.

Αρχείο Κοτρώζου

Αξιότιμε Κύριε,

Εκ της επισυναπτομένης περικοπής της προς το επί των Εξωτερικών Υπουργείον υπ' αριθ. 1052 και ημερομ. 28 Φεβρουαρίου 1922 εκθέσεως του παρά τη εν Κων/πόλει Ελληνική Αρμοστεία απεσπασμένου Γεν. Προξένου της Ελλάδος εν Νέα Υόρκη κ. Ανδ. Ιωαννίδου αντιλαμβάνεσθε την άκρως απελπιστικήν κατάστασιν, εις ην περιήλθον οι **εκτοπισθέντες άρρενες των κατοίκων της Μάκρης και των άλλων πόλεων της Λυκίας και των εν αυταίς απολειφθέντων γυναικοπαίδων.**

Προς βοήθειαν των δυστυχών τούτων θυμάτων της θηριωδίας του Κεμάλ και της απανθρωπίας των πεπολιτισμένων βαρβάρων της Δύσεως, στερουμένων και αυτού του ξηρού άρτου, διοργανούμενη την 14^{ην}, 15^{ην} και 16^{ην} Μαΐου εν τω Ζαπτεΐω Μεγάρω φιλανθρωπικήν αγοράν και απευθυνόμενοι προς τα φιλεύσπλαγχνα αισθήματα Υμών, επικαλούμεθα την αρωγήν Υμών υπέρ αυτών.

Αποστέλλομεν λοιπόν υμίν εσωκλείστως εισιτήρια των [...] δρ. και παρακαλούμεν όπως διαθέσητε αυτά.

Ευχαριστούντες δ' υμάς εκ των προτέρων διατελούμεν μετά τιμής

Ο Πρόεδρος Διονύσιος Καλαφάτης, Οικονόμος εφημέριος Ζωοδόχου Πηγής

Ο Γενικός Γραμματεύς Αλεξ. Σπανός, ιατρός.

Κωνσταντινούπολις, 26 Φεβρουαρίου 1922.

Ἐκθεσις Ἑλληνικῆς Ἀρμοστείας Κων/πολεως.

Αρχεῖο Κοτρῶζου

«Ἐν Κων/πόλει,

τῆ 26 Φεβρουαρίου 1922,

περικοπή τῆς υπ’αρχ. πρωτ. 1052 καὶ ἡμερ. 28 Φεβρουαρίου 1922 ἐκθέσεως τοῦ παρὰ τῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆ Ἀρμοστεία ἀπεστασμένου Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Νέα Ὑόρκη κ. Ἀνδρέα Ἰωαννίδου.

Ἐκ τῶν **ομογενῶν κατοίκων Μάκρης καὶ Λειβησίου** ὅλοι οἱ ἄγοντες στρατεύσιμον ἡλικίαν στρατολογηθέντες ἀπεστάλησαν εἰς **Σαρήκαμης τῆς Ερζερούμης** καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἐργάζονται καὶ ἀποθνήσκουσιν εἰς τὰ Ἐργατικά Τάγματα. Ὁ λοιπὸς ἄρρην πληθυσμὸς, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ μικρῶν παιδίων, ἐξωρίσθη εἰς **Χεκιμχάν του Μααμουρέτ-ουλ-Αζίζ**, εἰς τὸ **Μπουνιάν τῆς Καισαρείας** καὶ εἰς **Σεβάστειαν**. Οἱ ἐξόριστοι θερίζονται ἤδη ἐκ τῶν κακουχιῶν, τῶν στερήσεων καὶ τοῦ ἐξανθηματικὸύ τύφου. Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ευκόλως ἀντιλαμβάνεται τις καὶ τὴν τραγικὴν θέσιν τῶν ἀνευ πόρων ζωῆς παραμεινασῶν ἐν Μάκρη καὶ Λειβησίῳ γυναικῶν. Ἐάν εἰς ἐπίμετρον ἐξακριβωθῆ καὶ ἡ εἶδησις περὶ τοῦ ὅτι οἱ πληθυσμοὶ τῶν παρὰ τὴν Μάκρην τουρκικῶν χωριῶν ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ἐνδότερα, ὁ γυναικεῖος οὗτος Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς θ’ ἀποθάνῃ τῆς πείνης μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἐπισιτισθῆ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Αἱ ἀνωτέρω πληροφορίαι εἶναι ἀυθεντικαί, μὴ ἐπιδεχόμεναι τὴν ἐλαχίστην ἀμφισβήτησιν. Τὴν αὐτὴν τύχην υπέστησαν ἅπαντες ἐν γένει οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῶν παραλίῶν τῆς [...] Πήξατε, ὅπως δύνασθε, κραυγὴν υπέρ τῶν ἀτυχῶν τούτων ομογενῶν, πρὸ πάντων δεμεριμνήσατε, ὅπως ἡ φιλανθρωπία (Ἑλληνικῆ, Ἐυρωπαϊκῆ καὶ Ἀμερικανικῆ) ἐπέλθῃ τάχιστα, εἰς χρήματα καὶ εἶδη, ἀρωγὸς υπέρ τῶν δυστυχῶν ομογενῶν ἐξορίστων καὶ τῶν ἀπομονωθεισῶν γυναικῶν.»

Ἄριθ. Π. 773

ΠΑΛΛΥΚΙΟΣ
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
"Η ΤΕΛΜΗΣΟΣ."

Ἐν Ἀθήναις τῇ Ἀπριλίου 1922

Ἄξιότιμε Κυρι

Ἐκ τῆς ἐπισημαντομένης περιοκῆς τῆς πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερ.
Ἑπουργείον ὑπ' ἄριθ. 1052 καὶ ἡμερομ. 28 Φεβρουαρίου 1922 ἐκδί-
σεως τοῦ παρὰ τῇ ἐν Κωνσπόλει Ἑλλην Ἀρμοστείᾳ ἀπεστασμένου
Γεν. Προέξοντος τῆς Ἑλλάδος ἐν Νέα Ὑόρκῃ κ. Ἄνδ. Ἰωαννίδου ἀντι-
λαμβάνεσθε τὴν ἀκρως ἀπελπιστικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν περιήλθον οἱ
ἐκτοπισθέντες ἄρρενες τῶν κατοίκων τῆς Μάκρης καὶ τῶν ἄλλων πό-
λεων τῆς Ἀνατολίας καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀπολειφθέντων γυναικοπαίδων.

Πρὸς βοήθειαν τῶν δυστυχῶν τούτων θυμάτων τῆς θηριωδίας τοῦ
Κεμάλ καὶ τῆς ἀπανθρωπίας τῶν πεπολιτισμένων βαρβάρων τῆς Λύ-
σσεως, στερουμένων καὶ αὐτοῦ τοῦ ξηροῦ ἄρτου, διοργανοῦμεν τὴν 14ην,
15ην καὶ 16ην Μαΐου ἐν τῷ Ζαπτεῖῳ μεγάρῳ φιλανθρωπικὴν ἀγορὰν
καὶ ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὰ φιλεύσπλαγχνα αἰσθήματα Ὑμῶν, ἐπικα-
λοῦμεθα τὴν ἀρωγὴν Ὑμῶν ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἀποστέλλομεν λοιπὸν ὑμῖν ἐσωκλείστος εἰσιτήρια τῶν
δρ. καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως διαθέσητε αὐτά.

Εὐχαριστοῦντες δ' ὑμᾶς ἐκ τῶν προτέρων

Λιατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ

Οἰκονόμος
ἐφημέριος Ζωοδόχου Πηγῆς

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΑΔΕΞ. ΣΠΑΝΟΣ

Ἴατρος

Ἐν Κων)πόλει τῇ 26 Φεβρουαρίου 1922

Περιοκοπή

ἐκ τῆς ὑπ' ἀρ. πρωτ. 1052 καὶ ἡμερ. 28
Φεβρουαρίου 1922 ἐκθέσεως τοῦ παρα-
τῆ ἐν Κ)πόλει Ἑλλ. Ἀρμοστεια ἀπεστα-
σμένου Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Νέα
Ῥόρκη κ. Ἄνδρ. Ἰωαννίδου.

Ἐκ τῶν ὁμογενῶν κατοίκων Μάκρης καὶ Λειψησίου ὅλοι οἱ ἀγον-
τες στρατεύσιμον ἡλικίαν στρατολογηθέντες ἀπεστάλησαν εἰς Σαρχα-
μις τῆς Ἐρζερούμης καὶ ἀλλαγῆ, ὅπου ἐργάζονται καὶ ἀποθνήσκουσι
εἰς τὰ Ἐργατικά Τάγματα. Ὁ λοιπὸς ἄρρην πληθυσμὸς, μὴ ἐξαρου-
μένον καὶ μικρῶν παιδίων, ἐξορίσθη εἰς Χεκαρχάν τοῦ Μααμουρετ-
τὸν-Ἀσί, εἰς τὸ Μπουγιάν τῆς Καισαρείας καὶ εἰς Σεβίστεϊαν. Οἱ
ἐξορίσται θερίζονται ἤδη ἐκ τῶν κακουχιῶν, τῶν στερήσεων καὶ τοῦ
ἐξανθηματικοῦ τύπου. Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης εὐκόλως ἀντιλαμ-
βάνεται τις καὶ τὴν τραγικὴν θέσιν τῶν ἀνευ πόρον ζωῆς παραμεινα-
σῶν ἐν Μάκρῃ καὶ Λειψησίῳ γυναικῶν. Ἐὰν εἰς ἐπίμεινον ἐξακριβοῦθῇ
καὶ ἡ εἰδησις περὶ τοῦ ὅτι οἱ πληθυσμοὶ τῶν παρὰ τὴν Μάκρην τουρ-
κικῶν χωρίων ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ἐνδότερα, ὁ γυναικεῖος οὗτος Ἑλ-
ληνικὸς πληθυσμὸς θ' ἀποθάνῃ τῆς πείνης μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἐπι-
σιτισθῇ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Αἱ ἀνωτέρω πληροφορίες εἶναι ἀδιεντι-
καί, μὴ ἐπιδεχόμεναι τὴν ἐλαχίστην ἀμφισβήτησιν. Δὲν ἀναφέρω τὰς
πηγὰς, διότι ἡ δημοσίευσίς των θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς Τούρκους,
ὅπως τιμωρήσωσι σκληρότερον τοὺς ἐξορίστους ὁμογενεῖς.

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν ἅπαντες ἐν γένει οἱ ἑλληνικοὶ πληθυ-
σμοὶ τῶν παραλίων τῆς Ἀντικῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ
(Σπάοτης, Βουρδουρίου κ.λπ.) ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὴν ἐνδιάρρησιν
τῶν Εὐρωπαίων, παρ' ὧν οὐδεμίαν δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν εὐ-
σπλαγγίαν.

Ρήξαιτε, ὅπως δύνασθε, κραυγὴν ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν τούτων ὁμογε-
νῶν, πρὸ πάντων δὲ μεριμνήσατε, ὅπως ἡ φιλανθρωπία (Ἑλληνική,
Εὐρωπαϊκὴ) καὶ Ἀμερικανικὴ) ἐπέλθῃ τάχιστα, εἰς χρήματα καὶ εἶδη,
ἀφογὸς ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν ὁμογενῶν ἐξορίστων καὶ τῶν ἀπομονωθει-
σῶν γυναικῶν.

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΔΙΟΝ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ
Οἰκονόμος

Θεσσαλονίκη, 25 Αυγούστου 1923.

**Επιστροφή και περίθαλψις αιχμαλώτων πατριωτών από Ερζερούμ.
Αρχείο Κοτρώζου**

«Εν Θεσσαλονίκη, τη 25 Αυγούστου 1923.

Πανοσιολογιώτατε,

Λαμβάνω την τιμήν να γνωστοποιήσω ότι προ πενταημέρου αφίχθησαν ενταύθα μέσον Κων/πόλεως οι εν Ερζερούμ αιχμάλωτοι εν ελεεινή καταστάσει πατριώται μου, οίτινες επιθυμούσι να φθάσωσιν εις τας εστίας των.

Είναι δε τα εξής 20 άτομα:

Δημήτριος Κ. Χ. Δημητράκης, Λουκάς Ν. Κόλιας, Παναγιώτης Β. Ιντζέ Μαργιάς, Κων/ίνος Μ. Στρογγύλης, Σάββας Γ. Σκορδαλιάς, Βασίλειος Κανέλλος, Λουκάς Αργύρου, Ιωάννης Συμιακού Κοσμάς, Απόστολος Ι. Πολίτου, Γεώργιος Αργύρ. Καρατζάς, Αντώνιος Χ. Αυγερινός, διδάσκαλος, Παύλος Πανηγ. Κασάπης, Ιωάννης Σαβ. Χ. Μανώλης, Δημήτριος Ηλ. Καραγεωργίου, Γεώργιος Ν. Κούρτης, Βασίλειος Εμμ. Ράπτης, Κων/νος Στεφ. Κούρτης, Σωτήριος Ιωάν. Γιασίκης, Μιχαήλ Εμμ. Πεγγλής, Γεώργιος Πλατάνας.

Ήδη τούτων αφιχθέντων ενταύθα εν αλγεινή καταστάσει, προσεπάθησα δεόντως, όπως τους δοθή δωρεά αποκατάστασις τη αιτήσει προς την Σεβαστήν Διεύθυνσιν Περιθάλψεως, αλλ' απέτυχον επειδή η Σεβαστή Διεύθυνσις ζητεί οριστικώς το βέβαιον της διαμονής των οικογενειών των ατόμων τούτων και κατόπιν προσδιορίζει την δωρεάν αποκατάστασιν κατά τρόπον, ώστε το κράτος άπαξ να τίθηται εις έξοδα. Ευελπιστούντες ότι, άμα τη λήψει της παρούσης θα σπεύσητε, να δηλώσητε την βεβαίωσιν της διαμονής των οικογενειών, περί ων εγράψαμεν προς το αυτόθι Υπουργείον, όπως ορίση το ενταύθα Υπουργείον το βέβαιον της διαμονής των οικογενειών των και δοθή προς αυτούς δωρεάν αποκατάστασις.

Διατελώ μετά σεβασμού Τέκνον πειθήνιον της Υμετ. Πανοσιολογιωτάτης.

Δημήτριος Παπαποστόλου.

ΑΠΟΘΗΚΗ ΟΙΝΩΝ & ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΣΩΝ ΠΟΤΩΝ

"Η ΝΑΟΥΣΑ,"

Δ. ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΙΘ. 125

(ΚΑΦΕ ΚΟΥΛΕ)

ΟΙΝΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ

ΚΡΗΤΗΣ ΣΑΥΤΟΡΙΝΗΣ & ΣΑΜΟΥ

ΡΕΤΣΙΝΑ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

Τσίπουρον Νιούζης Ούζο
καί Μαστίχα Κολοκύνθου
καί Τυγάριον Κο-
νιάς Λαύρα κλπ.

ΠΡΟΛΗΣΙΣ

ΑΙΛΑΝΙΝΟΣ & ΧΟΡΑΡΙΝΟΣ

Εν Θεσσαλονίκη τη 25^η Σεπτεμβρίου 1923.

Κεαντιστοχογιάτα,

Λαμβάνω υπό υπεύθυνη γνώσασαι
ὅτι ἐπὶ συντακτικῶν ἀρχῶν ἐπιπέσει ἡ ἐπιμέλεια ὅτι ἡ ἔξο-
δὸν ἀρχαῖοι ἐν ἑσπέρῃ καταστάσει ἀναρῶμαι, ὅπως ἴσως
ἔσονται νὰ ἐδάσωσι ἐν τῇ ἐπίστασιν. Ἐναι δὲ ἡ ἐπίστασις ἀπομα-
κρῶν καὶ ἀπομακρῶν ἀδελφῶν.

<p>2000 Δημήτριος Κ. & Δημήτριος Λουκάς Ν. Κόρρας</p> <p>1000 Παναγιώτης Β. Νικηταράκης Κωνσταντὸς Μ. Στραγγιῆς Σάββας Ρ. Σιμοδάκης Βασίλειος Κανίγγος ὁ Μικρῶν Λουκάς Ἀργύριος Σοβαρῆς Γεώργιος Στριμωτῶν Κοσμάς Ἀπόστολος Σ. Παρθενοῦ Γεώργιος Ἀργύριος Καλαφάτης</p>	<p>Ἀθῶν καὶ ἀπομακρῶν ἀδελφῶν</p> <p>Παναγιώτης Παναγιώτης Κασάσης Γεώργιος Στ. & Μανώλης Δημήτριος Ἡ. Κοραζινοῦ Γεώργιος Ν. Κούρας Βασίλειος Ἰωάν. Ράπτης Κωνσταντὸς Μιχ. Τρόπος Σωτήριος Ἰωάν. Τησίου Μιχαὴλ Ἰωάν. Περχαῆς Γεώργιος Τησίου</p>
---	--

Ἡ ἐπιμέλεια ἀρχαῖοι ἐπιπέσει ἐν

Αθήνα, 1925

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Τελμησσός' – Πιστοποιητικό πρόσφυγα

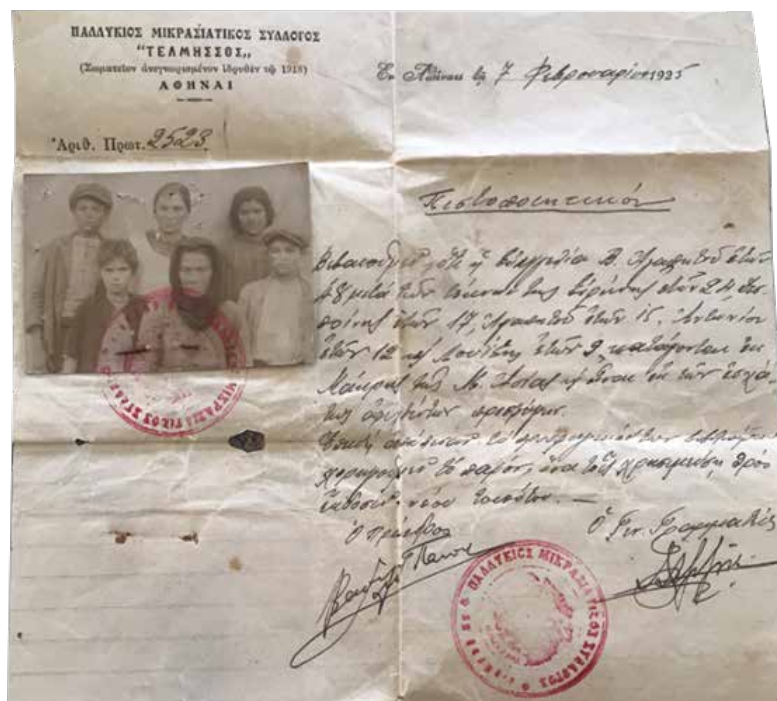
Αρχείο Χατζηκωστή-Αγαπητού

Εν Αθήναις τη 7 Φεβρουαρίου 1925

Πιστοποιητικόν

Βεβαιούμεν ότι η Ευαγγελία Β. Αγαπητού ετών 48 μετά των τέκνων της Ειρήνης, ετών 24, Δεσποίνης ετών 17, Αγαπητού ετών 15, Αντωνίου ετών 12 και Λουΐζης ετών 9, κατάγονται εκ Μάκρης της Μ. Ασίας και είναι εκ των εσχάτως αφιχθέντων προσφύγων. Επειδή απώλεσαν το προσφυγικόν των βιβλιάριον χορηγούμεν το παρόν ίνα χρησιμεύση προς έκδοσιν νέου τοιούτου.

Ο πρόεδρος Βασίλειος Πάνου. Ο γενικός γραμματεὺς Αντ. Τζιζής.

Αθήνα, 1930

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος Ανταλλαξίμων ‘Η Τελμησσός’
– Πιστοποιητικό πρόσφυγα

Αρχείο Χατζησταματίου Καυλάκη Αναστασίου MARTIGUE Μασσαλία-Γαλλία

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ – Σωματείον Ανεγνωρισμένον ιδρυθέν το 1918

Γραφεία: οδός Αγίου Παν/μονος, εν Πειραιεί.

Πιστοποιητικόν

Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ πιστοποιεί ότι η έναντι εικονιζομένη Ειρήνη Αλεξάνδρου Σταματίου τυγχάνει πρόσφυξ ανταλλάξιμος γεννηθείσα εν έτει 1904 εν Μάκρῃ Μικρᾷ Ασίᾳ της εκκλησιαστικής επαρχίας Πισσιδίας. Δι’ ὅ χροηγείται το παρόν ἵνα τη χρησιμεύση ὅπου δεῖ.

Γεν. Γραμματέας Ι. Παπαπολίτης

Αθήνα, 1923

Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Η Τελημησός' – Πιστοποιητικό πρόσφυγα Λαζαρίδη που μετανάστευσε στην Αυστραλία
Αρχείο Λαζαρίδη – Fremantle, Αυστραλία

Αθήνα, 20 Ιανουαρίου 1923

Πιστοποιούμεν ότι ο Νικόλαος Λαζαρίδης κατάγεται εκ Μάκρης της Μ. Ασίας εκ γονέων Ορθοδόξων εκ των εσχάτως αφιχθέντων.
Ο Πρόεδρος Καλαφάτης Οικονόμος.
Ο Γενικός Γραμματεύς Α. Σπανός

Copy of Nicholas Lazaredis' Passport on his arrival in Fremantle, Western Australia, on 12 December 1924 aboard the S.S. "Amazonia".

Αθήνα, 1927

Σωματείο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Τελμησσός’ – Πιστοποιητικό πρόσφυγα
Αρχείο Κωστούλη-Εξαδακτύλου

Σωματείο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Τελμησσός’ – Έδρα
Αθήναι. Οδός Πανδρόσου 60. Αριθ. Δελτίου 2955

Πιστοποιητικόν

Το Διοικητικόν Συμβούλιον της εν Αθήναις ανεγνωρισμένης Προφυγικής Οργανώσεως Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος [...] πιστοποιεί υπευθύνως την ταυτότητα του εν τη άνω φωτογραφία, εικονιζομένου Μαρία Κωστούλη, πρόσφυγος ανταλλαξιμου εκ της Κοινότητος Μάκρη της Εκκλησιαστικής Επαρχίας Πισιδίας και επιβεβαιούί ότ ούτος δεν τυγχάνει αγροτικώς εγκατεστημένος.

Εν Αθήναις τη 13 Ιανουαρίου 1927.

Ο Πρόεδρος Ι. Παπαπολίτης Ο Γραμματεύς Αν. Τζιζής

Αθήναι, 1927.

Εστία Νέας Σμύρνης - Αρχείο 'Ανατολή', ΙΘ 1624/27089.

1 Μαρτίου 1927, Ο εν Αθήναις ενοριακός ιερός ναός Ζωοδόχου Πηγής

Αξιότιμον κύριον Ι. Λαμέρα,
Πρόεδρον Μικρασιατικού Συλλόγου 'Η Ανατολή'

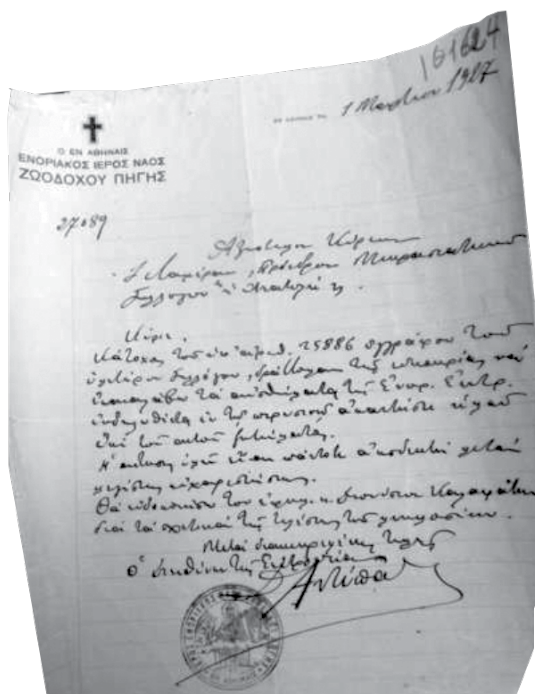
Κύριε,

Κάτοχος του υπ' αριθ. 25886 εγγράφου του υμετέρου Συλλόγου, δράτομαι της ευκαιρίας να επαναλάβω τα αισθήματα της ενοριακής επιτροπής εκδηλωθέντα εν τη περυσινεί απαντήσει ημών διά του αυτού ζητήματος. Η αίτησις ημών είναι πάντοτε αποδεκτή μετά μεγίστης ευχαριστήσεως. Θα ειδοποιήσω τον ειρημ. Κ. Διονύσιον Καλαφάτην διά τα σχετικά της τελέσεως του μνημοσύνου.

Μετά διεκεκριμένης τιμής

Ο διευθυντής της επιτροπίας

Δ. Αντύπας

**Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος ‘Η Τελμησσός’ και
Προσφυγικός Οικισμός Ξυλοκέρτζα - Νέα Μάκρη**

Αθήναι, 1924.

**24 Ιουλίου [1924:] - Ψήφισμα των προσφύγων Νέας Μάκρης
Αρχείο Κοτρώζου**

Σήμερα, την 24 Ιουλίου ε.ε. και ώραν 7 μ.μ., άπαντες οι εκ Μάκρης της Μ. Ασίας πρόσφυγες κάτοικοι Νέας Μάκρης γεωργικώς εγκατεστημένοι συνελθόντες εις πάνδημον συλλαλητήριο εν τη πλατεία του χωρίου εξ αφορμής της επιμονής του Συνεργείου προς νέαν διανομήν της γης διά κλήρου, ήτις εγένετο τη υποδείξει μερικών εξ ημών μεγαλοκαρχαριών προς ίδιον αυτών συμφέρον και εις βάρος των απορωτέρων και των χηρών και ορφανών.

Α) Επιμένει εις την υπ’ αριθ. πρωτ. 98481 του Υπ. της Γεωργίας αίτησιν πάντων ημών και την διαμαρτυρίαν και παρακαλεί τον κ. Υπ. της Γεωργίας όπως διατάξη τους αρμοδίους να αποδεχθώσιν την υπάρχουσαν διανομήν και να προβώσι μόνον εις την εξίσωσιν των κλήρων εκάστου.

Β) Αποδοκιμάζει μετ’ αγανακτήσεως τον πρόεδρον της ομάδος Βασίλ. Ιωάν. Γιαμάνην ως ενεργώντα δι’ ίδιον αυτού συμφέρον και τινων συμφεροντολόγων προς βλάβην όλων των άλλων και καθαιρεί αυτόν από του προεδρικού αξιώματος της ομάδος.

Γ) Δεν αναγνωρίζει εις αυτόν ιδιαίτερον γεωργικόν κλήρον ως παράνομον πλην του νομίμου κλήρου της μητρός του ως αρχηγού της οικογενείας.

Δ) Αποκρούει την σύστασιν λειβαδίου ως όλως ασύμφερον και επιβλαβή διά την γεωργίαν εν γένει.

Ε) Απαιτεί την εξ ίσου διανομήν ολοκλήρου της περιοχής μη εξαιρουμένης και αυτής της παραλίας.

Στ) Εκλέγει τριμελή επιτροπή αποτελουμένην εκ των κ.κ. Κ. Εμμεή, Αντ. Μόσχου και Κων. Δαμιανού και αναθέτει εις αυτήν τα εξής: να απευθύνη αμέσως επείγον τηλεγράφημα προς τον κ. Υπουργόν της Γεωργίας γνωρίζων αυτόν τα του Συλλαλητηρίου. Να μεταβή εις Αθήνας και μετά των αντιπροσώπων της Κοινότητος κ.κ. Αιδεσιμωτάτου Διονυσίου Καλαφάτη και Χατζηγιωάννου Κωνσταντινίδου επιδώσωσι προς τον κ. Υπουργόν της Γεωργίας το ψήφισμα ημών και αναπτύξωσι προφορικώς τα καθ’ ημάς και τέλος όπως μεταβώσιν εις όλας τας εφημερίδας

και παρακαλέσωσι τους κ.κ. Διευθυντάς αυτών να υποστηρίξωσιν τα δίκαια ημών.

Οι πρόσφυγες Ν. Μάκρης (Ακολουθούν 70 υπογραφές)

1. Αντώνιος Γ. Δαμιανός
2. Δημήτρης Χαρδαλούπας
3. Λουκία Γ. Τζιζή
4. Μαρία Καλαφάτη
5. Βασίλειος Καλατζής
6. Χρυσάνθη Κ. Βογιατζή
7. Μιχαήλ Γ. Δαμιανός
8. Νικόλαος Παπαγεωργίου
9. Ι. Μ. Εμμεής
10. Χαρίτος Μαυρικού
11. Ανδρέας Β. Σιτές
12. Ευαγγελία Τσιλάβη
13. Δέσποινα Ιωαννίδου
14. Μαρία Σταυρούτος
15. Δέσποινα Πουρτούκαλ
16. Σταμάτιος Γ. Πασβάγκας
17. Μαρία. Σ. Πασβάγκα
18. Παύλος Αλτιπαρμάκης
19. Δέσποινα Αλικάρη
20. Πανηγύρης Τσακιργιάννης
21. Μαρία Πέτρου
22. Κώστας Κουλούκουσας
23. Μόσχος Β. Λαζάρου
24. Σίμος Παλτήρης
25. Βασίλειος Ξηντάρης
26. Βασίλειος Κορονέος
27. Εμμ. Ν. Καραγεωργίου
28. Μιχαήλ Καρακούζας
29. Ιωάννης Πολίτης
30. Παναγιώτης Δελησάββας
31. Βαρβάρα Δ. Δαμιανού
32. Αναστάσιος Μαυρικός
33. Παύλος Παπαποστόλου
34. Ευθύμιος Χατζηγαβριήλ
35. **[δυσανάγνωστο]**
36. Σταύρος Πασβάγκας
37. Δημήτριος Καραγιάννης
38. Κωστής Κεπέσης
39. Σωτη. Ι. Σωτηρίου
40. Μιχαήλ Β. Μαυρικού
41. Μαρία Θεοδώρου Χ. Κυριακού
42. Δέσποινα Ν. Νικάνδρου
43. Χαράλαμπος Εμμεής
44. Χρυσή Πουλτουρλού
45. Δέσποινα Π. Κρεμαντάλου
46. Μιχαήλ Σωτηρίου
47. Ιορδάνης Λουίζος
48. Πολυξένη Δημητρίου
49. Αντώνιος Χατζηελαίνης
50. Αλέξανδρος Λιπατέ
51. Νίκος Καραβασίλης
52. Β. Μανάβης
53. Βασίλειος Παλτίρης
54. Εμμανουήλ Β. Σιτές
55. Γεώργιος Χ.Ελένης
56. Εμμανουήλ Μαυρικός
57. Κυριάκος Ν. Κάκκου
58. Ιωαν. Γ. Δαμιανός
59. Νικόλαος Παλτίρης
60. Μιχαήλ Λουίζου
61. Ανδρέας Ταχτατζής
62. Ιωάννης Τσακιργιάννης
63. Ιωάννης Καραγιάννης
64. Μ. Β. Καραβασίλης
65. Δημήτριος Χρυσ αφίνης
66. Δέσποινα Α. Τσακιργιάννη
67. Χρυσή Χατζη Κανέλου
68. Ιωάννης Βαζάνας
69. Μιχαήλ Ν. Κόλλιας

μετά τῶν ἐπισημοσύων τῶν ποινῶν τοῦ κ. κ. ἡγουμένου
 Διονυσίου Καρασῆτι ἡ Χαρτίλωρρα Πάνδορρα Πιῶν ἐπι-
 δώσωσιν ἀπὸ τῶν κ. κ. ἡγουμένων τῶν ἑαυτῶν τὸ φάσμα
 ἡμῶν ἡ ἀναδύσῃσι ἀποδορῶσιν τὰ μαθ' ἡμῶν ἡ ἕξοι
 ὅπως μεταδώσιν εἰς ὅσους τὰς ἐπισημοσύων ἡ ἀποδορῶσιν
 τοῦ κ. κ. Διονυσίου αὐτῶν τὰ ἐπισημοσύων τῶν μαθ' ἡμῶν

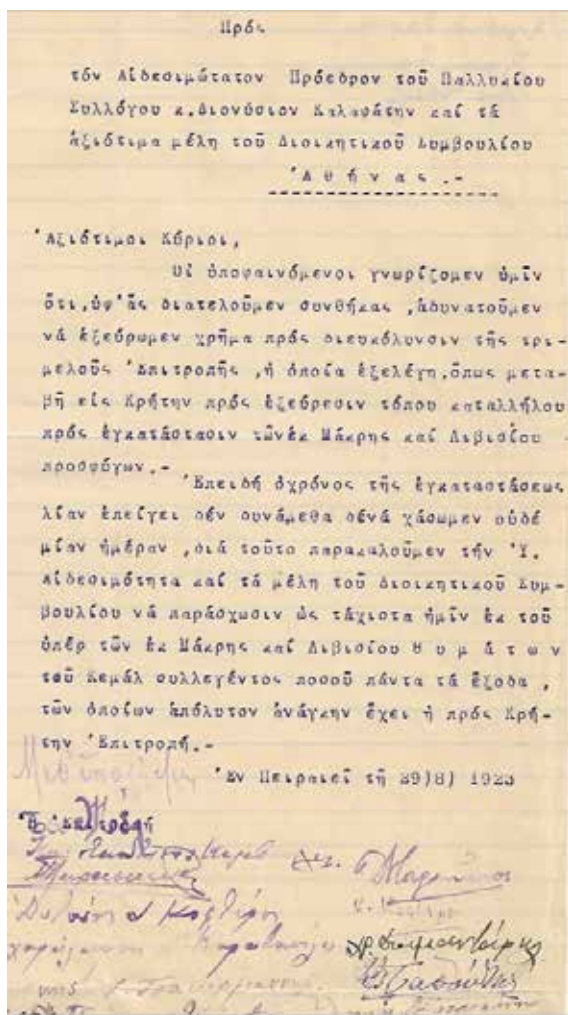
Οἱ ἀπόδοροι κ. κ. Μαίριος

21	Αἰθῆριος Γ. Βασιλειῶν	22	Κόστας Κωνσταντινοῦ
1	Δωρῆτε χειρῶν	23	Ἰεροκλῆς Β. Μαγάρων
2	Χρῆστον Τριτάτων	24	Ἰεροκλῆς Τριτάτων
3	Ποσειδῶν Ε. Τριτάτων	25	Βασίλειος Τριτάτων
4	Μαρία Καρασῆτι	26	Βασίλειος Β. Κορονέας
5	Βασίλειος Καρασῆτι	27	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
6	Χρῆστον Κ. Καρασῆτι	28	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
7	Μαρία Γ. Καρασῆτι	29	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
8	Νικόλαος Καρασῆτι	30	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
9	Μαίριος	31	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
10	Μαρία Καρασῆτι	32	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
11	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	33	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
12	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	34	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
13	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	35	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
14	Μαρία Καρασῆτι	36	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
15	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	37	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
16	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	38	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
17	Μαρία Καρασῆτι	39	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
18	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	40	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
19	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	41	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
20	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	42	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
21	Μαρία Καρασῆτι	43	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι
22	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι	44	Ἰεροκλῆς Καρασῆτι

- 45 Χρυσή Πουζουροπού
- 46 Θεόδωρος Π. Γεωργιάδου
- 47 Μιχαήλ Ζωγράφου
- 48 Ευφροσύνη Γιαννίτου
- 49 Ελισάβετ Βασιλείου
- 50 Ανδρέας Ξηρογιάννης
- 51 Αλέξανδρος Δ. Παπαλέ
- 52 Νίκος Καρυδάκης
- 53 Βασίλειος
- 54 13 αοιγιοί Πατριάρχου
- 55 Εμμανουήλ Ζεφεί
- 56 Γεώργιος Χ. Ζεφεί
- 57 Εμμανουήλ Μαβρουχός
- 58 Κυριακός Σ. Κοκκιός
- 59 Δημ. Γ. Σαμαράς
- 60 Νικόλαος Παπαγιάννης
- 61 Μηνάς Ρουσσός
- 62 Ανδρέας Ταυλακός
- 63 Ιωάννης Τσαμπαλιάνης
- 64 Ιωάννης Παροχιάς
- 65 Νικόλαος Παπαγιάννης
- 66 Δημόκριτος Χρυσόπουλος
- 67 Θεόδωρος Α. Σκουρτζάνης
- 68 Χρυσή Χ. Κωνσταντίνου
- 69 Ίωαννης Βαζανός
- 70 Μιχαήλ Ν. Κόττα
- 71
- 72
- 73
- 74
- 75
- 76
- 77
- 78

Πειραιάς, 1923

Αίτημα Μακρηνολιβισιανών προς τον Σύλλογο 'Τελμησός' για κάλυψη των εξόδων αποστολής επιτροπής στην Κρήτη με σκοπό την εξεύρεση τόπου εγκατάστασης των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων
Αρχείο Κοτρώζου

Εν Πειραιεί τη 29 Αυγούστου 1923. Προς τον Αιδεσιμώτατον πρόεδρον του Παλλυκίου Συλλόγου κ. Διονύσιον Καλαφάτην και τα αξιότιμα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, Αθήνας.

Αξιότιμοι Κύριοι,

Οι υποφαινόμενοι γνωρίζομεν υμίν ότι, υφ' ας διατελούμεν συνθήκας, αδυνατούμεν να εξεύρωμεν χρήμα προς διευκόλυσιν της τριμελούς Επιτροπής, η οποία εξελέγη, όπως μεταβή εις Κρήτην προς εξεύρεσιν τόπου καταλλήλου προς εγκατάστασιν των εκ Μάκρης και Λιβισίου προσφύγων.

Επειδή ο χρόνος της εγκαταστάσεως λίαν επείγει δεν δύναμεθα δε να χάσωμεν ουδέ μίαν ημέραν, διά τούτο παρακαλούμεν την Υ. Αιδε-

σιμότητα και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου να παράσχωσιν ως τάχιστα ημίν εκ του υπέρ των εκ Μάκρης και Λιβισίου θυμάτων του Κεμάλ συλλεγέντος ποσού πάντα τα έξοδα, των οποίων απόλυτον ανάγκην έχει η προς Κρήτην Επιτροπή.

Αθήναι, 1923.

Απόφασις Υπουργείου Γεωργίας.

Εν Αθήναις, τη 8 Δεκεμβρίου 1923, Υπουργείον Γεωργίας αρ. πρ. 126437. Έχοντες υπ' όψει το άρθρον 1 του Νόμου 1046 περί επιτάξεως αγροτικών κτημάτων και δασών την από 24 Οκτωβρίου ε.ε. γνωμοδότησιν του παρ' ημίν γνωμοδοτικού Συμβουλίου Εποικισμού

Επιτάσσομεν
Τα τέσσερα πέμπτα (4/5) του αγροκτήματος Ξυλοκεριζής ανήκοντος τη Μονή Ασωμάτων Πετράκη προς εγκατάστασιν εποίκων. Εις την ανωτέρω έκτασιν των τεσσάρων πέμπτων θέλουσι περιληφθή πάντα τα εν αυτώ οικήματα, τα ελαιόδενδρα και αι εν αυτώ άμπελοι. Το υπολοιπόμενον εν πέμπτον του ανωτέρω κτήματος θέλει παραχωρηθή εις τον Συνεταιρισμόν Μαραθώνος και περιβάλη τας υπό των μελών του

Συνεταιρισμού καλλιεργηθείσας κατά το παρόν γεωργικόν έτος εκτάσεις. Αι εκτάσεις αύται εφόσον υπερβαίνουσι το εν πέμπτον του όλου κτήματος, το πλεονάζον τμήμα θέλει παραχωρηθή εις τους πρόσφυγας. Η αποζημίωσις θέλει καθορισθή συμφώνως τοις κεκανονισμένοις, η δε επίταξις θέλει διαρκέση από της εγκαταστάσεως των εποίκων μέχρι της λήξεως της υπό του άρθρου 1 του Νόμου 1046 προβλεπομένης προθεσμίας.

Εν Αθήναις, τη 8 Δεκεμβρίου 1923,
Ο Υπουργός Δ. Δοξιάδης

Αθήνα, Φεβρουάριος 1924...

Απόφασις Επιτροπής Μοργγεντάου επί της διαφοράς των Προσφύγων και των Μαραθωνιτών διά την Ξυλοκερίζαν.

Διά μεν την οριστικήν λύσιν του ζητήματος θα συζητηθή η επίταξις ή λύσις της μισθώσεως του καλλιεργημένου μέρους του γειτονικού μοναστηριακού κτήματος Γεροτσακούλι, του οποίου τμήμα να δοθή εις τους πρόσφυγας Ξυλοκερίζης προς καλλιέργειαν. Εν τοιαύτη περιπτώσει οι πρόσφυγες Ξυλοκερίζης θα περιορισθούν εις μικροτέρα τμήμα της Ξυλοκερίζης κείμενον προς το σύνορον του Γεροτσακούλι. Εν η περιπτώσει δεν κατωρθωθή η λύσις της μισθώσεως η επίταξις του καλλιεργησίμου μέρους του Γεροτσακούλι, οι πρόσφυγες θα κρατήσουν την ήδη υπ' αυτών καλλιεργουμένην έκτασιν εκ 275 περίπου στρεμμάτων ως και την εκχερσωθείσαν υπό των ιδίων έκτασιν εκ 40 περίπου στρεμμάτων. Η έκτασις αύτη εφ' όσον δεν θα ευρίσκειται εντός της εκτάσεως, ήτις θα καταχωρισθή οριστικώς εις τους πρόσφυγας, θα ανταλλαγή εις το μέλλον με ίσην έκτασιν εκχερσωμένης γης εις το τμήμα το παραχωρηθησόμενον εις τους πρόσφυγας. Ο Γεωργικός Συνεταιρισμός Μαραθώνος θα λάβη το απομένον τμήμα της Ξυλοκερίζης. Ο συνεταιρισμός υποχρεούται να παραχωρήση εις τους πρόσφυγας επί δύο γεωργικά έτη μετά την μέλλουσαν συγκομιδήν και επί τούτω προσωρινώ τμήμα καλλιεργούμενον εκτάσεως 300 περίπου στρεμμάτων. Μέχρι λήψεως οριστικής επί του προκειμένου αποφάσεως, αι μέλλουσαι εκχερσώσεις γαιών, αίτινες γίνονται υπό των προσφύγων θα περιορισθώσιν εις το τμήμα της Ξυλοκερίζης. Το κείμενον προς το Γεροτσακούλι και εις λωρίδα έχουσαν πλάτος κατά το μήκος της δημοσίας οδού μέχρι του ενός τετάρτου του όλου μήκους της οδού ταύτης. Τα μέλη του Γεωργικού Συνεταιρισμού Μαραθώνος εξ άλλου δύνανται να εκχερσώσουν εις το τμήμα της Ξυλοκερίζης το προς τον Μαραθώνα μέχρι του συνοικισμού της Ξυλοκερίζης. Αι άμπελοι, τα οικήματα, ο κήπος να παραμείνωσιν ως έχουν εις χείρας των προσφύγων μέχρι νεωτέρας αποφάσεως. Διά τα ελαιόδενδρα θα ληφθή απόφασις αναλόγως της οριστικής αποφάσεως περί του Γεροτσακούλι.

Ἀπόφασις Ἐκτετρακτῆς Κορυφαίου
ἐπὶ τῆς διακομῆς τῶν προσφύγων καὶ τῶν μαρμαριτῶν
εἰς τὴν Ἀποκατοίκισιν

καὶ μὲν τῶν ἀριστερικῶν ἄστων τοῦ ἐπισημοῦς ἡ ἐκί-
τασις ἡλθεῖς τῆς μεσοδόσεως τοῦ καλλιτεχνιῶντος μῆθους τοῦ γαιωνιο-
κοῦ μανασηριακοῦ κρέματος τρωποκαθεῖται τοῦ ἑκαίου κρημνῶν θεοῦ εἰς
τοῦς κρημνοῦς ἀποκατοίκισιν καὶ καλλιτέργετον.

Ἐν τοιαυτῇ περιπτώσει εἰ κρημνοῦς ἀποκατοίκισιν θα κρημνοῦσιν εἰς
μικροτάτων κρημνῶν τῆς ἀποκατοίκισιν κρημνοῦς καὶ τὸ εὐνοῶν τοῦς τρω-
ποκαθεῖται.

Ἐν ἣ περιπτώσει ἔδω κρημνοῦσιν ἡ ἄστων τῆς μεσοδόσεως ἡ ἐκίτασις
τοῦ καλλιτεχνιῶντος μῆθους τοῦ τρωποκαθεῖται εἰ κρημνοῦς καὶ κρημνῶν
σων τὴν ἦσιν ἐπ' αὐτῶν καλλιτεχνιῶντος ἔκτασις ἐκ 375 κρημνοῦ στρο-
μάτων ὡς καὶ τῆς ἐκτετρακτῆς ἐπὶ τῶν τοῖων ἔκτασις ἐκ 40 κρημνοῦ
στρομάτων.

Ἡ ἔκτασις αὐτῆς ἐφ' ἑσῶν ἔδω καὶ εὐνοῶνται ἕντες τῆς ἐκτέσεως ἦσιν
εἰ κρημνοῦς ἀριστερικῶν καὶ τοῦς κρημνοῦς ὡς ἐκτετρακτῆς εἰς τὸ μέλλ-
λον μὲ τῶν ἔκτασις ἐκτετρακτῆς ἦσιν εἰς τὸ κρημνῶν τὸ κρημνοῦσιν ἔδω
μενον εἰς τοῦς κρημνοῦς. Ὁ τρωποκαθεῖται Μαρμαριτῶν εἰς
ἀστων τὸ ἐκτετρακτῆς τῆς ἀποκατοίκισιν

Ὁ κρημνοῦς ἀποκατοίκισιν καὶ κρημνοῦς εἰς τὸ κρημνοῦς ἐκί
εὐνοῶνται ἔδω καὶ τῶν μέλλουσαν κρημνοῦσιν καὶ ἐκί τοῦτο κρη-
μνοῦς κρημνοῦ καλλιτεχνιῶντος ἔκτασις 300 κρημνοῦ στρομάτων.
ἔκτασις κρημνοῦ ἀριστερικῶν ἐκί τοῦ κρημνοῦ ἀποκατοίκισιν, εἰ μὲλλουσαν
ἐκτετρακτῆς κρημνοῦ κρημνοῦς γίνονται ἐκί τῶν κρημνοῦσιν ὡς κρημνοῦ
σων εἰς τὸ κρημνῶν τῆς ἀποκατοίκισιν

τὸ κρημνοῦς καὶ τὸ τρωποκαθεῖται καὶ εἰς κρημνοῦς ἔκτασις κρημνοῦ
τὸ κρημνοῦς τῆς ἀποκατοίκισιν θεοῦ μὲν τοῦ ἑκτετρακτῆς τοῦ ἑκτετρακτῆς

τῆς θεοῦ κρημνοῦ.
τὸ κρημνοῦ τρωποκαθεῖται Μαρμαριτῶν εἰς ἄλλου ὕδανται
εἰς ἐκτετρακτῆς εἰς τὸ κρημνῶν τῆς ἀποκατοίκισιν καὶ καὶ τὸν κρημνοῦ
μὲν τοῦ κρημνοῦ τῆς ἀποκατοίκισιν.

εἰς ἀποκατοίκισιν τὸ κρημνοῦς, ἐκί κρημνοῦς ὡς ἔκτασις εἰς κρημνοῦ τῶν
κρημνοῦσιν μὲν τοῦ κρημνοῦ ἀποκατοίκισιν.

εἰς τὸ κρημνοῦσιν ὡς κρημνοῦς ἀποκατοίκισιν τῆς ἀποκατοίκισιν ἀποκατοίκισιν
ὡς κρημνοῦ τρωποκαθεῖται.

Ευλοκέριζα, 1924.

**Γεωργικός Συνεταιρισμός Ευλοκερίζης προς Υπουργείον Γεωργίας,
Αρχείο Κοτρώζου**

Κύριοι πληρεξούσιοι,

Ενενήντα οικογένειαι εκ Μάκρης της Μ. Ασίας μετά προηγουμένην συνεννόησιν δι' επιτροπής αυτών μετά του κ. Φανουράκη, προϊσταμένου επί της εγκαταστάσεως των προσφύγων εν Ηρακλείω της Κρήτης και κατόπιν τηλεγραφικής εντολής αυτού, συνεκεντρώθησαν ενταύθα εκ διαφόρων μερών του εσωτερικού και των νήσων, εγκαταλιπούσαι την δημιουργηθείσαν εργασίαν των, ίνα μεταβώσιν εν ταις προορισθείσαις υπ' αυτού του κ. Φανουράκη χωρίοις του Ηρακλείου, προς οριστικήν εγκατάστασιν. Αλλ' ότε μετέβημεν εις το Υπουργείον διά τα εισιτήρια των κ.λπ. τοις ανεκοινώθη ότι νεώτερον τηλεγράφημα του κ. Φανουράκη διέτασσε την αναστολήν της αποστολής, διότι τα διά τους εκ Μάκρης προορισθέντα χωρία κατελήφθησαν υπ' άλλων προσφύγων. Τούτου ένεκεν αι ενέργειαι εστράφησαν προς την Ευλοκέριζαν.

Μετά δε την προς το Σον Υπουργείον της Γεωργίας αίτησιν ημών, όπως εγκατασταθώμεν εις την προ του Μαραθώνος περιοχήν της Ευλοκερίζης, απεστάλη υπό του Υπουργείου ο ειδικός υπάλληλος αυτού κ. Φώσκολος, όστις μετά την επισταμένην επισκόπησιν του τόπου και των διεκδικούντων την περιοχήν ταύτην ακτημόνων γεωργών του Μαραθώνος, υπέβαλεν έκθεσιν επί της οποίας στηριχθέν το Υπουργείον εξέδωκε την υπ' αριθ, 126437 απόφασιν, δι' ης παρεχωρήθησαν εις ημάς μεν οι οικίσκοι, αι ελαίαι, η άμπελος και τα 4/5, εις δε τους Μαραθωνίτας το 1/5 της περιοχής. Αλλά διά των αντενεργειών του κ. Αναγνωστοπούλου, όστις μόνος εκ των Υπαλλήλων του Υπουργείου ανθίστατο εις την παραχώρησιν, και διά των επί τούτω χρονοτριβών αυτού (ως αρμοδίου) προς έκδοσιν της αποφάσεως, κατόρθωσαν οι Μαραθωνίται να σπεύρωσιν όλην την ανοικτήν γην της περιοχής ταύτης, και ούτω μεταβάντες εκεί δεν εύρομεν παρά δασώδη χέρσον γην και έως 220 στρέμματα ανοικτήν και ταύτα παρά τας κατ' επανάληψιν διαταγάς του Υπουργείου, όπως παύση η εκ μέρους των Μαραθωνιτών σπορά. Και όμως υπό τοιαύτας συνθήκας ευρεθέντες και μετά την υπό σκηνάς εγκατάστασιν, αποβλέποντες εις το μέλλον, επεδόθημεν υπερανθρώπως και εντατικώτατα εις

την εκχέρσωσιν αρκετής γης ίνα προετοιμάσωμεν χώρον προς καλλιέργειαν καπνού και πατατών, ίνα εξασφαλίσωμεν επί του παρόντος κατά τι μέρος των αναγκών ημών, εξακολουθήσωμεν δε την εκχέρσωσιν και της υπολοίπου χέρσου γης. Πλην φευ άλλαί μεν βουλαί ανθρώπων, άλλα δε Αναγνωστόπουλος κελεύει! [...] λάβομεν ει μή μόνο 10 ζώα και 10 άροτρα διά 72 οικογενείας και ανά δραχμάς διά γεωργικά εργαλεία καθώς και 100 μόνον οκάδες κριθής προς σποράν και ανά 25 οκ. σίτου κατ' άτομον, εν ώ λέγω ανεμένομεν ενίσχυσιν ημών, ως κεραυνός πίπτει εν τω μέσω ημών απόφασις της επιτροπής Μοργγεντάου τη υποδειξει του διώκτου ημών Αναγνωστοπούλου, όστις ενώ έπρεπε να διορισθή ως σύμβουλος του Κεμάλ, απεσπάσθη ως ειδικός παρά τω κ. Μοργγεντάου, και ούτως αντιστάσεως μη ούσης ως μη υπάρχοντος άλλου αρμοδίου υπαλλήλου εκ των του Υπουργείου της Γεωργίας, πραγματοποιεί την καθ' ημών μήνιν αυτού και προετοιμάζει την απομάκρυνσιν ημών εκ Ξυλοκεριζής, την οποίαν μας προανήγγειλεν. Διότι τίποτε ολιγώτερον, τίποτε περισσότερον, ωσάν ει επρόκειτο περί προσώπων μάλλον κατεστραμμένων ημών. Χάριν των δήθεν ακτημόνων Μαραθωνιτών διατάσσεται να παύσωμεν εκχερσώνοντες το μέρος, διότι το υφ' ημών ήδη εκχερσούμενον θα εκχερσωθεί υπό των Μαραθωνιτών, και όλα αυτά τα θα, αν και εάν που βλέπητε εν τη επισυναπτομένη αποφάσει, δηλαδή με άλλους λόγους (Πρόσφυγες) εκτοπίζεσθε και πάλιν. Αλλ' εάν επεκράτει η φιλαλήθεια και εάν πράγματι εφηρμόζετο ο περί αποκαταστάσεως των ακτημόνων γεωργών νόμος, ηδύναντο οι ολίγοι ακτήμονες γεωργοί του Μαραθώνος να αποκατασταθώσιν αρκούντως διά των εντός του Μαραθώνος προ πολλού κηρυχθεισών απαλλοτριωσίμων γαιών και αίτινες ανήκουσιν εις τας Μονάς Πεντέλης και Πετράκη και εις τους αδελφούς Χρυσίνα, Κάκκαρι, κ.λπ. και οίτινες αφού απέσπασαν αυτάς προ πολλού παρά των κ.κ. Βενιζέλου και Σκουζέ και αφού απεμάκρυναν εξ αυτών τους εντοπίους κολλίγους, επώλησαν εξ αυτών 600 στρέμματα εις τινας εκ του χωρίου Γραμματικού και τας υπολοίπους κατέχουσι. Μη δυνάμενοι δε και μη επαρκούντες και διά των Μαραθωνιτών να καλλιεργήσωσιν αυτάς παραχωρούσι επί ενοικίω εις ξένους προς τούτο. Κατά το παρελθόν έτος 600 στρέμματα ενωκίασον εις πρόσφυγας, εφέτος δε περί τας 2.000. Διαμαρτυρόμεθα διά τον καθ' ημών διωγμόν τούτον του Αναγνωστοπούλου και μη αφίσατε αυτόν ελεύθερον να πραγματοποιήση την απειλήν αυτού,

όταν εντός του Γραφείου του μας διέτασσε να πάμε κόβωμεν κλαδιά διά να ζήσωμεν, ειδάλλως να πάμε να πνιγούμε.

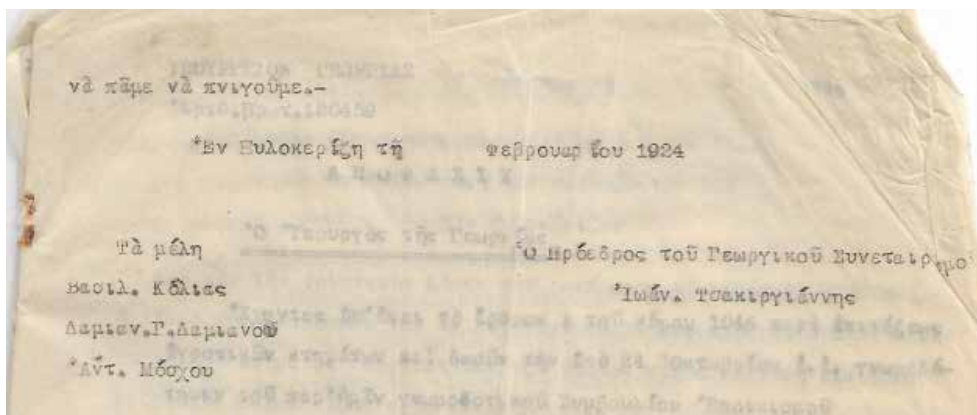
Εν Ευλοκερίζη, τη Φεβρουαρίου 1924.

Ο πρόεδρος του Γεωργικού Συνεταιρισμού

Ιωάν. Τσακιργιάννης

Τα μέλη

Βασίλ. Κόλλιας, Δαμιαν. Γ. Δαμιανού, Αντ. Μόσχου

Αθήναι, Μάρτιος 1924.

Υπόμνημα π. Διονυσίου

Αρχείο Κοτρώζου

Υπόμνημα Διονυσίου Καλαφάτη (Οικονόμου), Αρχιερατικού Επιτρόπου Πισιδίας [17 Μαρτίου 1924]

Επί της εγκαταστάσεως των εκ Μάκρης της Μ. Ασίας προσφύγων και της ανασυστάσεως της Κοινότητος Μάκρης διά της εξ ολοκλήρου επιτάξεως των Περιοχών Ευλοκερίζης, Αγ. Ανδρέου και Γεροτσεκούλι.

Εν τη νοτιοδυτική γωνία της Μ. Ασίας ευρίσκεται η **Λυκία**, επαρχία αυτής, ήτις καίτοι κατά την έκτασιν είναι η μικροτέρα, κατά τον πληθυσμόν υπερέβαινεν απάσας τας άλλας επαρχίας αυτής. Κατά τους ιστορικούς και κατά μέσον όρον ο πληθυσμός αυτής κατά τους Βυζαντινούς χρόνους ανήρχετο εις πέντε ολόκληρα εκατομμύρια μη υστερούντες των

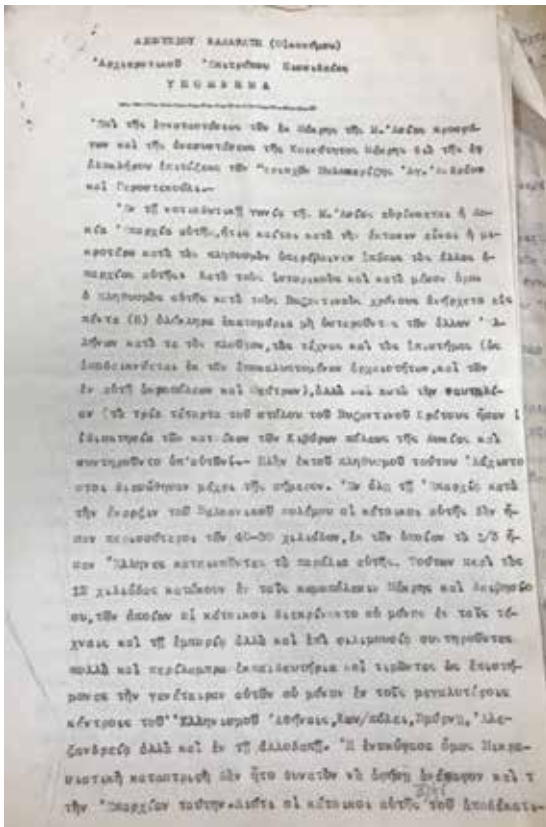
άλλων Ελλήνων κατά τε τον πλούτον, τας τέχνας και τας επιστήμας (ως αποδεικνύεται εκ των αποκαλυπτομένων αρχαιοτήτων και των εν αυτή ακροπόλεων και θεάτρων), αλλά και κατά την ναυτιλίαν (τα τρία τέταρτα του στόλου του Βυζαντινού Κράτους ήσαν ιδιοκτησία των κατοίκων των Κιβύρων πόλεως της Λυκίας και συντηρούντο υπ’αυτών). Πλην εκ του πληθυσμού τούτου ελάχιστοι διεσώθησαν μέχρι της σήμερον. Εν όλη τη Επαρχία κατά την έναρξιν του Βαλκανικού πολέμου οι κάτοικοι αυτής δεν ήσαν περισσότεροι των 40 - 50 χιλιάδων, εκ των οποίων το 1/3 ήσαν Έλληνες κατοικούντες τα παράλια αυτής. Τούτων περί τας **12 χιλιάδας** κατώκουν εν ταις κωμοπόλεσιν **Μάκρης και Λειβησίου**, των οποίων οι κάτοικοι διεκρίνοντο ου μόνον εν ταις τέχναις και τη εμπορία αλλά και επί φιλομουσία, συντηρούντες πολλά και περιλαμπρα εκπαιδευτήρια και τιμώντες ως επιστήμονες την γενέτειραν αυτών ου μόνον εν τοις μεγαλυτέροις κέντροις του Ελληνισμού Αθήναις, Κων/πόλει, Σμύρνη, Αλεξανδρεία αλλά και εν τη αλλοδαπή. Η ενσχύψασα όμως **Μικρασιατική καταστροφή** δεν ήτο δυνατόν να αφήση ανέπαφον και την Επαρχίαν ταύτην. Διότι οι κάτοικοι αυτής πλην του αποδεκατισμού, τον οποίον υπέστησαν κατά τους κατ’ επανάληψιν εκτοπισμούς αυτών εις τα έγκατα της Μ. Ασίας, επειδή είχε το ατύχημα τελευταίοι να διαπεραιώσιν εν τη ελευθέρα Ελλάδα, απεβιβάσθησαν εις τα μάλλον άγονα μέρη αυτής, εις την νήσον Κέαν και εις την Επαρχίαν της Αμφίσσης, ολίγαι δε εν Αθήναις και Πειραιεί, και διά τούτο δεν κατορθώθη η οριστική εγκατάστασις αυτών, πλην **72 οικογενειών**, αίτινες εγκατεστάθησαν εν τη προ του Μαραθώνος περιοχή της Ξυλοκεριζης.

ΕΠΕΙΔΗ όμως οι εν Αμφίσση και τοις πέριξ αυτής υπέρ **250 οικογένειαι** εκ Μάκρης διατρέχουσι τον εκ πείνης θάνατον διότι αφ’ ενός μεν εργασία εκεί δεν υπάρχουσι και τα Κρατικά βοηθήματα είναι ανεπαρκέστατα, εξήντησαν αφ’ ετέρου και τα ολίγα εκείνα όσα είχαν παραλάβη μεθ’ εαυτών εκ της Πατρίδος των επειδή είναι ανάγκη να συμπήξωμεν την κοινότητα Μάκρης ίνα διεκδικήσωμεν απείρους κοινοτικές απαιτήσεις ανερχομένας εις εκατοντάδας χιλιάδας λιρών και επειδή παρά την Ξυλοκεριζαν ευρίσκονται αι περιοχαί του Αγ. Ανδρέου και του Γεροτσεκούλι, ένθα υπάρχουσι περί τας 8 χιλιάδας στρέμματα καλλιεργησίμων χέρσων γαιών, διά ταύτα **παρακαλώ όπως απαλλοτριωθώσιν και επιταχθώσιν αι περιοχαί αύται εξ ολοκλήρου υπέρ των εκ Μάκρης**

προσφύγων προς αστικογεωργικήν εγκατάστασιν απασών των εκ Μάκρης οικογενειών και προς ανασυγκρότησιν της Κοινότητος και δεν είναι τούτο δυσχερές διότι πλην της προς τούτο κρατικής βοήθειας υπάρχει και ο εν ταις περιοχαίς ταύταις φυσικός και επίκτητος πλούτος, όστις δέον να καταστή κοινοτικός, ίνα αποβή επ' άπειρον πηγή κοινοτικών και κοινωφελών ιδρυμάτων και σκοπών. Και εξηγούμαι: εν ταις περιοχαίς ταύταις ευρίσκονται εν μεν τη Ξυλοκερίζη υπέρ τας 3 χιλιάδας ελαιοδένδρων, εν δε τη του Αγ. Ανδρέου περί τας χιλιάδας τοιαύτα, ήτοι εν όλω 5 χιλιάδας. Ταύτα ήδη αποφέρουσι κατά μέσον όρον εισόδημα ετησίως 150 χιλ. δραχμ. Υπάρχουσι δε και αι βοσκαί, η ρυτίνη και βάλτος, άτινα αποφέρουσιν υπέρ τας 100 χιλ. δραχμ. Ήτοι εν όλω υπέρ τας 250 χιλ. δραχμ. διά του εισοδήματος τούτου τιθεμένου υπεργαίου, δύναται να συναφθή δάνειον υπέρ τα τρία εκατομμύρια, εκ των οποίων μέρος μεν να διατεθή προς ίδρυσιν κοινότητος, μέρος δε δι' υδραυλικά έργα, δί'ων θα επιτευχθή ου μόνον η εξυγίανσις της Ξυλοκερίζης, **αλλ' αφ' ενός μεν η πρόσκτησις υπέρ 300 στρεμμάτων καρποφόρου γης διά της αποξηράνσεως του εν αυτή έλους, αφετέρου δε η μετατροπή όλων των γαιών αυτής εις λαχανοκήπους και δενδροκήπους.** Και ταύτα μεν από μερικής απόψεως. Αλλά και από γενικής απόψεως η διά των, ως ειρήται, μέσων σύμπτυξης της Κοινότητος Μάκρης θέλει αποβή λίαν λυσιτελής. Διότι η εν μέσω της Αττικής εμφάνισις κοινότητος φιλοπροόδου και προηγμένης αφ' ενός μεν θέλει καταστή υπόδειγμα εις τους παλαιούς οικιστάς αυτής, οίτινες αν και έχουσιν απολαύση ελευθερίαν ενός ολοκλήρου αιώνος, δεν έχουσι να επιδείξωσιν ουδέν σημείον προόδου, πλην της Αλβανίας διαλέκτου, αφ' ης μέχρι της σήμερον δεν ηδυνήθησαν να απαλλαγώσιν και θέλει πειθαναγκάση αυτούς προς μίμησιν του παραδείγματος των νέων συνοίκων των, και αφετέρου θέλει καταστή ο Πνεύμων και η τροφός των Αθηνών, **διότι καθ' όλον το έτος τα προϊόντα αυτής θα διοχετεύωνται εις αυτήν, κατά δε το θέρος θα χρησιμεύση ως θερινή ευάρεστος και λίαν υγιεινή διαμονή πολλών Αθηναίων.**

Εν συμπεράσματι δέον να απαλλοτριωθώσι και επιβάλλεται να επιταχθώσι υπέρ των προσφύγων της Μάκρης εξ' ολοκλήρου οι περιοχαί Ξυλοκερίζης, Αγ. Ανδρέου και Γεροτσακούλι, διότι α) σώζονται αι εκ του θανάτου της πείνης απειλούμενοι υπέρ 250 εν Αμφίση και

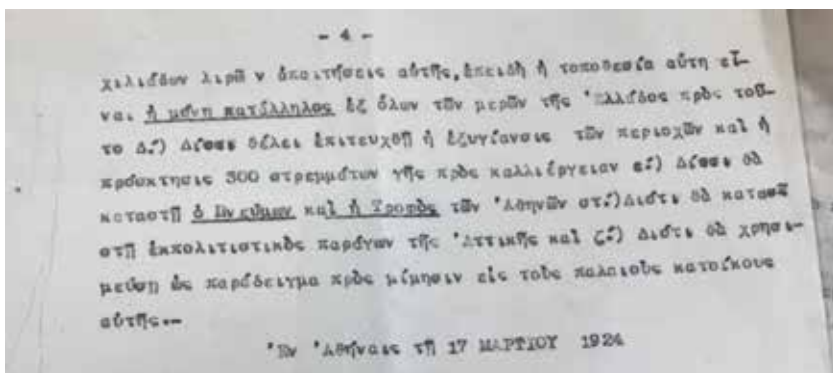

τοὺς πέριξ οἰκογένειαι τῶν ἐκ Μάκρης προσφύγων, διότι ἐκεῖ μεταφερόμεναι διὰ τῆς ἐκχερσώσεως θέλουσιν εὐρη πλὴν τῶν ἄλλων καὶ μέρος τῶν πόρων ζωῆς. Β) Διότι εξασφαλίζεται ἡ οριστικὴ εγκατάστασις αὐτῶν. Γ) διότι επιτυγχάνεται ἡ σύμπηξις τῆς κοινότητος διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀνά πάσαν τὴν Ελλάδα καὶ τὴν υφῆλιον εγκατεστημένην ὑπὲρ **χιλίων οἰκογενειῶν** αὐτῆς, δ' ἣς θα διεκδικηθῶσιν οἱ εκατοντάδες χιλιάδων λιρῶν απαιτήσεις αὐτῆς, ἐπειδὴ ἡ τοποθεσία αὕτη εἶναι ἡ μόνη κατάλληλος ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τούτο δ) Διότι θέλει επιτευχθῆ ἡ ἐξυγίανσις τῶν περιοχῶν καὶ ἡ

πρόσκτησις 300 στρεμμάτων γῆς πρὸς καλλιέργειαν ε) Διότι θα καταστή ὁ Πνεύμων καὶ ἡ Τροφὸς τῶν Ἀθηνῶν. Στ) Διότι θα καταστή ἐκπολιτιστικὸς παράγων τῆς Ἀττικῆς καὶ ζ) Διότι θα χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς τοὺς παλαιούς κατοίκους αὐτῆς.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 17 Μαρτίου 1924.

Αθήναι, 1924.

**Εγκατάσταση 100 οικογενειών Μακρηνολιβισιανών προσφύγων
στην Εύβοια
Αρχείο Κοτρώζου**

Αθήναι, τη 1^η Ιουλίου 1924, αρ. 13875,

Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων.

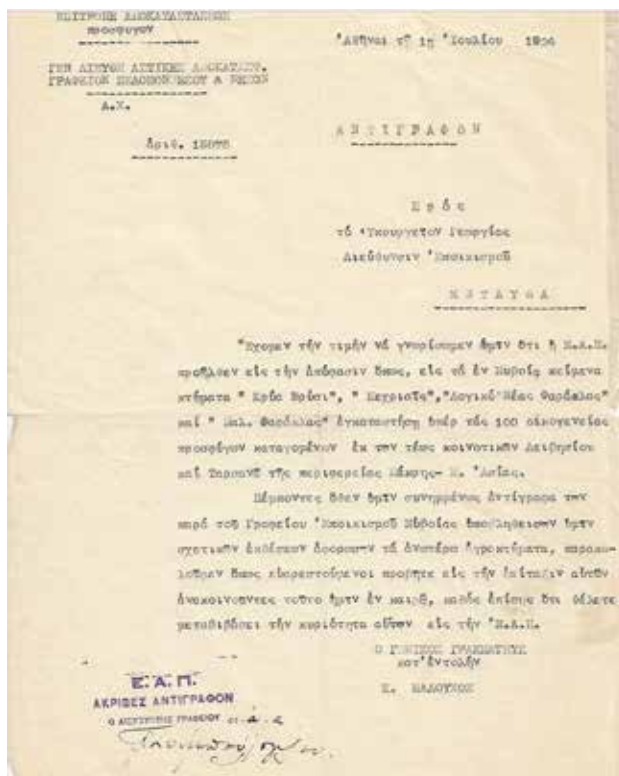
Γενική Διεύθυνσις Αστικής Αποκαταστάσεως.

Γραφείον Πελοποννήσου και Νήσων προς το Υπουργείον Γεωργίας,
Διεύθυνσιν Εποικισμού.

«Έχομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν υμίν ότι η Ε.Α.Π. προήλθεν εις την απόφασιν όπως εις τα εν Ευβοία κείμενα κτήματα «Κρούα Βούση», «Κεχρ-αίς» «Λογικό», «Νέας Φαράκλας» και «Παλ. Φαράκλας» εγκαταστήση υπέρ τας 100 οικογενείας προσφύγων καταγομένων εκ των τέως κοι-νοτήτων Λειβησιού και Ταρσανά της περιφερείας Μάκρης Μ. Ασίας.

Πέμποντες όθεν υμίν συνημμένως αντίγραφα των παρά του Γρα-φείου του Εποικισμού Ευβοίας υποβληθεισών υμίν σχετικών εκθέσεων αφορσών τα ανωτέρω αγροκτήματα, παρακαλούμεν όπως ευαρεστού-μενοι προβήτε εις την επίταξιν αυτών ανακοι-νούντες τούτο ημίν εν καιρώ, καθώς επίσης ότι θέλετε μεταβιβάσει την κυριότητα αυτών εις την Ε.Α.Π.

Ο Γεν. Γραμματεύς
κατ'εντολήν
Κ. Μαλούχος.

Ξυλοκερίζα, 1924.

Επιστολή προσφύγων Μάκρης προς την Κοινοβουλευτική Επιτροπή για την αποκατάσταση των προσφύγων.

Αρχείο Κοτρώζου

Εν Ξυλοκερίζη, 27 Αυγούστου 1924,

Οι εκ Μάκρης της Μ. Ασίας Πρόσφυγες διά την εν Ξυλοκερίζη εγκατάστασιν των προς την επί της Αποκαταστάσεως των προσφύγων Κοινοβουλευτικήν Επιτροπήν

Κύριε Πρόεδρε,

Δυνάμει της υπ’ αρ. 126437 και υπό ημερομηνίαν 8-12 23 αποφάσεως του Υπουργείου της Γεωργίας εγκατεστάθημεν εν Ξυλοκερίζη ογδοήκοντα τρεις οικογένειαι εκ Μάκρης Μ. Ασίας. Διά της ειρημένης αποφάσεως παρεχωρούντο ημίν τα τέσσαρα πέμπτα όλης της περιοχής μεθ’ απάντων των οικίσκων, των ελαιών, της αμπέλου της βοσκής κ.τ.λ., το δε εν πέμπτον (της γης μόνον) παρεχωρείτο εις τους ακτήμονας γεωργούς του Μαραθώνος, οίτινες κατά την έκθεσιν του αρμοδίου υπαλλήλου του Υπουρ. Γεωργίας κ. Χαρ. Φωσκόλου εξερευνήσαντος τα κατά των Μαραθωνιτών ανήρχοντο εις τριάκοντα οκτώ (38) εν όλω. Εγκατασταθέντες όμως εν Ξυλοκερίζη δεν εύρομεν γην προς καλλιέργειαν ειμή μόνο διακόσια τριάκοντα (230) στρέμματα, διότι η άλλη όλη έκτασις εκ στρεμμάτων χιλίων τετρακοσίων περίπου είχεν σπαρή υπό των Μαραθωνιτών. Καίτοι δε μας ήτο επιτετραμμένον ν’ απομακρύνωμεν αυτούς αποζημιούντες τον σπόρον και κόπον αυτών, εν τούτοις αποβλέποντες εις την ειρηνικήν συμβίωσιν ημών μετά των γειτόνων, επροτιμήσαμεν να μη ενοχλήσωμεν αυτούς μέχρι της συγκομιδής, οπότε πλέον θα περιήρχετο αύτη εις την κατοχήν ημών.

Τούτων ένεκεν επεδόθημεν εντατικώς εις την εκχέρσωσιν της χέρσου γης, ου μόνον διά της ίδιας ημών εργασίας αλλά και διά ξένων εργατών καταναλώσαντες προς τούτο όσας οικονομίας είχομεν και εποίησαντες όσα εις είδη ιματισμού και στρωμνής είχομεν φέρει μεθ’ ημών εκ της Πατρίδος μας. Παρά ταύτα εν ώ ανεμένομεν ενίσχυσιν εις το λίαν επίπονον έργον ημών της εκχερσώσεως, την 15-2-24 μας κοινοποιήται απόφασις της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων, δί’ ης μας κοινοποιείτο

τίποτε ολιγώτερον τίποτε περισσότερον ο εκτοπισμός ούτως ειπείν και πάλιν ημών. Ἦτο ο περιορισμός ημών εις το εν ὄγδοον (1/8) της ὅλης γης εκ 750 στρεμμάτων χέρσων απάντων. Νέα απογοήτευσis και απόγνωσιs καταλαμβάνει ημάs και η ηθική κατάπτωσιs ημών αποκορυφούται.

Η επέμβασιs, ὁμως, των αρμοδίων διά την κατάφορον ταύτην αδικίαν κλονίζει προς στιγμὴν την Επιτροπὴν Αποκαταστάσεως Προσφύγων και αναγκάζεται τη επιμόνω θελήσει του κ. Υπουργού της Γεωργίας εμμένοντος εις την προς ημάs παραχώρησιn των τριῶν πέμπτων (3/5) να αποφασίση εις την εξ ἴσου διανομήν της γης μεταξύ ημών και των Μαραθωνιτῶν, αλλά και τούτο προς το θεαθήναι. Διότι συγχρόνως, ἀφ' ἐνός μεν παραχωρεῖ ἀδειαν κατοχῆs εις την εκ του χωρίου Κορωπί οικογένειαν Αθανασίου Βλάχου των υπ' αὐτῆs κατά το παρελθόν ἔτος καλλιεργηθέντων υπερτριακοσίων στρεμμάτων ανοικτῆs γης, καίτοι η οικογένεια αὐτή κέκτηται εν Κορωπίῳ αρκετὴν περιουσίαν και ο ἔγγαμος υἱός αὐτοῦ εἶναι ἐγγεγραμμένος εις ἄλλον γεωργικόν συνεταιρισμόν, ἀφ' ἐτέρου δε συγκαταλέγει εις την ομάδα ημών ἐτέρας ἐπτά οικογενείας εκ Σμύρνης. Εν ἄλλοιs εἰν ταῦτα πραγματοποιηθῶσι, θα εἴμεθα ηναγκασμένοι να εκχωρήσωμεν προς αὐτούs και μέρος της υφ' ημών εκχερσωθείσης γης. Εν ὧ δε τοιαύτην ασπλαγχνίαν και σκληροκαρδίαν δεικνύει προς ημάs η κατ' ευφημισμόν (ὡs προς ημάs) Επιτροπὴ Αποκαταστάσεως Προσφύγων ἀφ' οὐ ἐπὶ ολόκληρον ἔτος διήλθομεν **υπὸ σκηνάς στερούμενοι των ἀπαραιτήτων μέσων της ζωῆs και κατατρεχόμενοι και μαστιζόμενοι ὑπὸ των ἐλωδῶν πυρετῶν, ἀπὸ των ὁποίων δεν δυνάμεθα να ἀπαλλαγώμεν ἐνεκεν της κακῆs διαίτης, της ἐλλείψεωs στέγης, και της υπερκοπῶσεωs,** ἐνῶ λέγομεν τοιαύτην δεικνύει ἀπανθρωπίαν προς ημάs τουσ πρόσφυγας, δεν ἐξευρίσκει τρόπουs και μέσα διά να ικανοποιήση την ἀπληστείαν των γειτόνων ημών Μαραθωνιτῶν.

Διότι ἐνῶ η ἐπίσημοs ἐκθεσιs του αρμοδίου υπαλλήλου του Υπουργείου της Γεωργίας ἀναβιβάζει τουσ ἀκτήμοναs γεωργοῦs του Μαραθῶνος εις 38 (τριάκοντα οκτώ) μόνον, αὐτή ἀποδέχεται ὅλωs ἀνεξελέγκτωs τουσ ὑπὸ του γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ Μαραθῶνος εις 280 (διακοσίουs ογδοήκοντα) ἀναβιβαζομένουs ἀκτήμοναs και οὔτωs, ἐπὶ του πλαστοῦ τούτου ἀριθμοῦ στηριζομένη, ἀντὶ να ζητήση και ἀποκαταστήση αὐτούs ἔστω και 280 διά των ἐντόs του Μαραθῶνος ὑπαρχουσῶν ἐξ χιλιάδων

(6.000) περίπου στρεμμάτων γαιών, αίτινες προ πολλού έχουσι κηρυχθή απαλλωτριώσιμοι και οίτινες ανήκουσιν εις τους αδελφούς Κάκαρη, τον Χρυσίαν, τον Ζαγάρη και την μονήν Πετράκη και τας οποίας γαίας οι Μαραθωνίται μη επαρκούντες διά των ιδίων χειρών να καλλιεργήσωσιν ενοικιάζουσιν εις ημάς τους πρόσφυγας προς καλλιέργειαν καπνών (κατά το παρελθόν έτος 600 στρέμματα, κατά δε το τρέχον 2.500 έχουσιν ενοικίαση παρ' αυτών οι πρόσφυγες). Αντί λεγομεν, να ζητήση την επίταξιν των γαιών τούτων υπέρ αυτών, όλως αναρμοδίως και παρανόμως ακυροί την υπό του Υπουργείου της Γεωργίας, εκδοθείσαν απόφασιν και χάριν ημών των προσφύγων των οποίων την προστασίαν ανέλαβε κηδομένη της υγείας μας και ίνα μη επιβαλλώμεθα εις υπερβολικούς κόπους καλλιεργούντες δυσαναλόγους των δυνάμεών μας εκτάσεις γαιών, περιορίζει ημάς από των 4/5 της όλης περιοχής της γης ανοικτής και χέρσου εις το 1/8 και δη της χέρσου!! Αλλά και τούτο φαίνεται εν τη μερίμνη αυτής διά την συντήρησίν μας και διά να τρεφώμεθα εκ των αγρίων καρπών και θάμνων αυτής, τους οποίους δεν θα ήτο δυνατόν να εύρωμεν εν γη εκχερσωμένη!

Κύριε Πρόεδρε,

Εάν η παράνομος αυτή απόφασιν της ΕΑΠ πραγματοποιηθή και εάν η εκ Κορωπίου οικογένεια του Αθ. Βλάχου καταλάβη τα 300 καλλιεργημένα στρέμματα, τότε εις ημάς δεν απομένουν προς καλλιέργειαν ειμή μόνον μέρος των υφ' ημών εκχερσωθεισών γαιών, διότι τα υπόλοιπα τοιαύτα περιέρχονται εις την κατοχήν των Μαραθωνιτών διά της εν λόγω αποφάσεως, αλλά ως γνωστόν ταύτα δεν επαρκούσιν ούτε διά την διατροφήν των 60 ζώων, άτινα παρεχωρήθησαν ημίν.

Κύριε Πρόεδρε,

Εν πεποιθήσει φρονούμεν ότι η απόφασιν της Ε.Α. Προσφύγων είναι ΑΔΙΚΟΣ και ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ και επομένως ΑΝΕΦΑΡΜΟΣΤΟΣ. Ημείς εις την απόφασιν του Υπουργείου στηριζόμενοι απεφασίσαμεν να εγκατασταθώμεν κατά το παρελθόν έτος εις 230 (διακόσια τριάκοντα) στρέμματα καλλιεργησίμου γης και αποβλέποντες εις το μέλλον κατηναλώσαμεν απάσας ημών τας οικονομίας εκποιήσαντες και αυτά ακόμη τα κλινοσκεπάσματά μας προς εκχέρσωσιν.

Επειδή, όμως, επίκειται η συγκομιδή των ελαιών και η καλλιέργεια των γαιών και επειδή οι Μαραθωνίται στηριζόμενοι εις την άδικον απόφασιν της ΕΑΠ απειλούσιν ότι θέλουσι προβή εις την συγκομιδήν των ελαιών και την καλλιέργειαν όλης του ημίσεως της γης, ημείς δε δεν είναι δυνατόν να ανεχθώμεν τούτο, και επειδή αμυνόμενοι υπέρ των δικαίων ημών είναι δυνατόν άνευ της θελήσεως ημών να έλθωμεν εις σύρραξιν προς αυτούς.

Διά ταύτα απευθυνόμεθα προς Υμάς ως αρμοδίους και ΚΡΑΥΓΑΖΟΜΕΝ λέγοντες Σώσατέ μας! Απαλλάξατε ημάς εγκαίρως των επαπειλούντων ημάς κινδύνων εκ της εγκυμονούσης συρράξεως και διαλύσατε την αναφυσίσαν διαφοράν διά της ΜΙΑΣ και ΜΟΝΗΣ δικαίας λύσεως, ήτοι της εφαρμογής της Υπουργικής αποφάσεως και της αποκαταστάσεως των οσωνδήποτε ακτημόνων γεωργών του Μαραθώνος διά της επιτάξεως των εντός του Μαραθώνος απαλλοτριωσίμων γαιών Κάκαρη, Χρυσίνα, Ζαγάρη και μονής Πετράκη. Αναμένοντες δικαίαν και άμεσον επέμβασιν Υμών διατελούμεν ευπειθείς ευγνώμονες οι εκ Μάκρης πρόσφυγες.

Κατ' εντολή αυτών

Η διοικούσα επιτροπή

Μ. Καλαφάτης, πρόεδρος

Δ. Γ. Δαμιανού, αντιπρόεδρος,

Ι. Τσακιργιάννης, ταμίας».

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ

Ἐν Ξυλοκερῆσι
27 Αὐγούστου 1924.

Οἱ ἐκ Μάκρης τῆς Μ. Ἀσί-
ας Πρόσφυγες διὰ τὴν ἐν
Ξυλοκερῆσι ἐγκατάστασίν
των.

Κύριε Πρόεδρε,

Δυνάμει τῆς ἐπιφ. ἀριθ. 126437 καὶ
ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8-12 23 ἀποφά-
σεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργί-
ας ἐγκατεστάθημεν ἐν Ξυλοκερῆ-
σι ὀγδοήκοντα τρεῖς οἰκογένεια ἐκ
Μάκρης τῆς Μ. Ἀσίας.

Λιὰ τῆς εἰρημένης ἀποφάσεως πα-
ροχωροῦντο ἡμῖν τὰ τέσσαρα πέμ-
πια τῆς ὅλης περιοχῆς μεθ' ἀνάγκων
τῶν οἰκίσκων, τῶν ἐλαιοῶν, τῆς ἀμ-
πέλου τῆς βοσκήσ κ.τ.λ., τὸ δὲ ἐν
πέμπτον (τῆς γῆς μόνον) παρεχωρεῖ-
το εἰς τοὺς ἀκτήμονας γεωργοὺς τοῦ
Μαραθῶνος, οἵτινες κατὰ τὴν ἐκθε-
σιν τοῦ ἀρμοδίου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑ-
πουργ. τῆς Γεωργίας κ. Χαρ. Φωσ-
κόλου ἐξερευνησάντες τὰ κατὰ τῶν
Μαραθωνιτῶν ἀνήρχοντο εἰς τριάκον-
τα ὄκτω (38) ἐν ὅλῳ.

Ἐγκατασταθέντες ὅμως ἐν Ξυλο-
κερῆσι δὲν εἴδομεν γῆν πρὸς καλλιέρ-
γειαν εἰμὴ μόνον διακόσια τριάκοντα
(230) στρεῖματα διότι ἡ ἄλλη ὅλη
ἑκτασίς ἐκ στρεμμάτων ἑξήκοντα τε-
τρακοσίων περίπου εἶχεν σπαρεῖ ὑπὸ
τῶν Μαραθωνιτῶν.

Καίτοι δὲ μᾶς ἦτο ἐπιτεταρωμένον
ν' ἀπομακρύνομεν αὐτοὺς ἀποξημιό-
νοντες τὸν σπόρον καὶ κόπον αὐτῶν,
ἐν τούτοις ἀποβλέποντες εἰς τὴν εἰ-
ρηνικὴν συμβίωσιν ἡμῶν μετὰ τῶν
γειτόνων, ἐπροτιμήσαμεν νὰ μὴ ἐνο-
χλήσωμεν αὐτοὺς μέχρι τῆς συγκομι-
δης, ὅπότε πλέον θὰ περιήρχετο αὐ-
τῇ εἰς τὴν κατοχὴν ἡμῶν.

Τούτων ἕνεκεν ἐπεδόθημεν ἐγκα-

τικῶς εἰς τὴν ἐκχέουσαν τῆς γῆσου
 ἢς οὐ μόνον διὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν
 ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ διὰ ξένων ἐργα-
 τῶν καταναλώσαντες πρὸς τοῦτο ἔ-
 σας οἰκονομίας εἶχον καὶ ἐκποιή-
 σαντες ὅσα εἰς εἶδη ἰμιατισμοῦ καὶ
 στρωμνῆς εἶχον φέροι μεθ' ἡμῶν
 ἐκ τῆς Πατρίδος μας.

Παρά ταῦτα ἐν ᾧ ἀνεμένονεν ἐνί-
 γρησιν εἰς τὸ λίαν ἐπίπονον ἔργον
 ἡμῶν τῆς ἐκχεροῦσας, τὴν 15-2-
 22 μᾶς κοινοποῖται ἀπόφασιν τῆς
 Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προ-
 σφύγον δι' ἡμᾶς κοινοποιεῖτο τί-
 ποτε ὀλιγότερον τίποτε περισσότερον
 ἢ ἐκποισιμὸς οὕτως εἶπαι καὶ πάλιν
 ἡμῶν. Ἦτοι ὁ περιορισμὸς ἡμῶν εἰς
 τὸ ἐν ὄγδον (1)8) τῆς ὅλης γῆς ἐκ
 750 στεμμάτων γῆσον ἀπάντων.

Νέα ἀπογοήτευσις καὶ ἀπύγχασις
 καταλαμβάνει ἡμᾶς καὶ ἡ ἰθιῶ κατ-
 πάτωσις ἡμῶν ἀποκορυφούται.

Ἡ ἐπέμβασις ὁμοῦ τῶν ἀρμοδίων
 διὰ τὴν κατάφορον ταύτην ἀδελφίαν
 κλονίζει πρὸς στιγμήν τὴν Ἐπιτρο-
 πὴν ἀποκαταστάσεως Προσφύγον
 καὶ ἀναγκάζεται τῆ ἐπιμονῇ θελήσει
 τοῦ κ. Υπουργοῦ τῆς Γεωργίας ἐπι-
 μένοντος εἰς τὴν πρὸς ἡμᾶς παραχώ-
 ρησιν τῶν τριῶν πέμπτων (3)5) νὰ
 ἀποφασίσῃ εἰς τὴν ἐξ Ἰσοῦ διανομὴν
 τῆς γῆς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Μα-
 ραθωνιῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τὸ
 θεαθῆναι. Διότι συγχρότως ἀφ' ἑ-
 νὸς μὲν παραχωρεῖ ἀδειον κατοχῆς
 εἰς τὴν ἐκ τοῦ χωρίου Κοροσί οἰκο-
 γένειαν Ἀθανασίου Βλάχου τῶν ὑπ'
 αὐτῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καλ-
 λιεργηθέντων ὑπερτοικοσίων στρεμ-
 μάτων ἀνοικτῆς γῆς, καίτοι ἡ ἀπο-
 γένεια αὐτῆ ἀκτῆται ἐν Κοροσίφ
 ἀνοκτῆρ περιγρυσίαν καὶ ὁ ἔργαφρ
 νόος αὐτοῦ εἶναι ἐγγεγραμμένος εἰς
 ἄλλον γεωργικὸν συναιτηρισμὸν
 ἀφ' ἑτέρου δὲ συγκαταλέγει εἰς τὴν

ομάδα ἡμῶν καὶ ἑτέρας ἐπὶ τὰ οἴκογε
 νεῖας ἐκ Συύφης. Ἐν ἄλλοις ἐάν
 ταῦτα πραγματοποιηθῶσιν, θὰ εἴμε-
 θα ἠγαγκασμένοι νὰ ἐκχωρήσωμεν
 πρὸς αὐτοὺς καὶ μέρος τῆς ὑπ' ἡ-
 μῶν ἐκχεροῦσας γῆς.

Ἐν ᾧ δὲ τοιαύτην ἀσπαγγίαν καὶ
 σκληροκαρδίαν δεκνόμεν ἔως ἡμεῖς
 ἢ κατ' εὐφημιστὸν (ὡς πρὸς ἡμᾶς)
 Ἐπιτροπὴ Ἀποκαταστάσεως Προ-
 σφύγον ἀφ' οὗ ἐπὶ ὀλόκληρον ἔτος
 διήλθομεν ὑπὸ σιγρᾶς στεροῦμενοι
 τῶν ἀπαραιτήτων μέσων τῆς ζωῆς καὶ
 κατὰ τρεχομένοι καὶ ματαζόμενα ὑ-
 πὸ τῶν ἐλαθῶν καρτῶν ἀπὸ τῶν ὀ-
 ποίων δὲν διγόμεθα νὰ ἀπαλλαγῶ-
 μεν ἔνθεν τῆς κακῆς διαίτη, τῆς ἐλ-
 λείψεως στέγης, καὶ τῆς ὑπερκαλοῦσε
 ως, ἐν ᾧ λέγομεν τοιαύτην δεκνόμεν
 ἀπαθροσίαν πρὸς ἡμᾶς τοὺς πρό-
 σφυγας, δὲν ἔξευρίσκει τρόπους καὶ
 μέσα διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀπλη-
 στεῖαν τῶν γειτόνων ἡμῶν Μαραθω-
 νικῶν.

Διότι ἐν ᾧ ἡ ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ
 ἀρμοδίου ὑπαλλήλου τοῦ Υπουργεῖ-
 ου τῆς Γεωργίας ἀναβιβάζει τοὺς
 ἀκτῆμονας γεωργοὺς τοῦ Μαροθῶνος
 εἰς τριάκοντα ὀκτὼ μόνον, αὐτῆ ἀπο-
 δέχεται ὅλος ἀνεξελέγκτως τοὺς ὑπὸ
 τοῦ γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ Μαρο-
 θῶνος εἰς (280) διακοσίους ὄγδοῆ
 κοντα ἀναβιβαζομένους ἀκτῆμονας
 καὶ οὕτως ἐπὶ τοῦ πλαστοῦ τοῦτου ἀ-
 ρθμοῦ στηρίζομένη, ἀντὶ νὰ ζητήσῃ
 καὶ ἀποκαταστήσῃ αὐτοὺς ἔτσι καὶ
 280 διὰ τῶν ἐντὸς τοῦ Μαροθῶνος
 ὑπαρχουσῶν ἑξ̄ χιλιάδων (6000) πε-
 ρίου στρεμμάτων γαιῶν, αἵτινες
 πρὸ πολλοῦ ἔχουσι κληροθετὶ ἀπαλ-
 λωκρῶσμοι καὶ αἵτινες ἀνήκουσι
 εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Κάκαρη τῶν
 Χρυσίαν, τὸν Ζαγάκη καὶ τὴν μο-
 νὴν Πετρώση καὶ τὰς ὀποίας γαίας
 οἱ Μαροθῶνται μὴ ἐπαρκοῦντες διὰ

των ιδίων των χειρών να καλλιεργήσωσιν ένοικιάζουσιν εις ήμās τους πρόσφυγες προς καλλιεργειαν κατιών (κατά το παρελθόν έτος 600 στρέμματα κατά δέ το τρέχον 2500 έχουσιν ένοικιάσει παρ' αυτών οι πρόσφυγες). Ανή λέγομεν, να ζητήσῃ την έπίταξιν των γαιών τούτων υπέρ αυτών, όλος ΑΝΑΡΜΟΔΙΟΣ και ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ άκυροί την ύπό του Υπουργείου της Γεωργίας, έδοθησάν απόφαση και χάριν ήμων των προσφύγων των όποιον την προστασίαν ανέλαβε κηρομένη της ύγείας μας και ίνα μη επιβαλλόμεθα εις υπερβολικούς κόπους καλλιεργούντες δυσανάλογους των δυνάμεών μας εκτάσει γαιών, περιορίζει ήμās από των 415 της όλης περιοχής της γής άνοικτής και χέρσον εις το 118 και δὴ της χέρσον! ! Άλλά και του το κραίνεται εν τῇ μερίμνη αυτής διά την συντήρησίν μας και δια να τρεφόμεθα εκ των άγρίων καρπών των θάμνων αυτής, τους όποιους δέν θα ήτο δυνατόν να εθωρεν εν γῆ εκχερσομένη!

Κύριε Πρόεδρε,

Εάν η παράνομος αυτή απόφασις της Έ. Ά. Π. πραγματοποιηθῆ και εάν ή εκ Κοριολί οικογένεια του Άθ. Βλάχου καταλάβῃ τὰ 300 καλλιεργημένα στρέμματα τότε εις ήμās δέν άπομένουν προς καλλιεργειαν εἰμῆ μόνον μέρος των 118 ήμων εκ χερσοθεισών γαιών διότι τὰ υπόλοιπα κτετατα περιέχονται εις την κατοχήν των Μαραθωνιτών δια της εν λόγω απόφάσεως άλλ' ως γνωστόν ταύτα δέν επαρκούσιν ούτε διά την διατροφήν των 60 ζώων, άτινα παρεχωρήθησαν ήμίν.

Κύριε Πρόεδρε,

Έν πεποιθήσει φρονούμεν οτι ή απόφασις αυτή της Έ. Ά. Προσφύ. πρόσφυγες.

Κατ' έντολήν αυτών. Η διοκούσα Έπιτροπή.

Μ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ Πρόεδρος Α. Γ. ΛΑΜΙΑΝΟΥ Άντιπρόεδρος
Ι. ΤΣΑΚΙΡΓΙΑΝΝΗΣ Ταμίας

γών είναι ΑΔΙΚΟΣ και ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ και έπομένως ΑΝΕΦΑΡΜΟΣΤΟΣ.

Ημείς εις την απόφαση του Υπουργείου στηριζόμενοι άπερασίσως μεν να έγκυπασταθώμεν κατά το παρελθόν έτος εις δικώσια τριάκοντα στρέμματα καλλιεργησίμου γῆς, και άποβλέποντες εις το μέλλον κληρονομήσωμεν άπάσας ήμων τās οικονομίας εκαιοήραντες και αυτά άκόμη τὰ κληροκελεύματά μας προς έσχέρωσαν.

Επειδή όμως επεξετα ή συγκομιδή των έλαιών και ή καλλιεργεια των γαιών και επειδή οι Μαραθωνίται στηριζόμενοι εις την άδικον απόφαση της Έπ. Άπ. Προσφύγων άπειλούσιν ότι θέλουσι προεί εις την συγκομιδήν των έλαιών και την καλλιεργειαν όλης του ήμισους της γῆς, ήμεις δέ δέν είναι δυνατόν να ανεχθώμεν τοιυτο, και επειδή άμινόμενοι υπέρ των δικαίων ήμων είναι δυνα τον άνευ της θέλησεως ήμων να έλθομεν εις συρράξιν προς αυτούς.

Διά ταύτα άπειθνώμεθα προς Υμās ως όρμηδούς και ΚΡΑΥΓΑΖΟΜΕΝ λέγοντες: Σώσατέ μας!

Απειλάξατε ήμās έγχαίρων των επαπειλούντων ήμās κωδόνων εκ της έγκλινομένης συρράξεως και διαλύσατε την αναφρεσίαν διαφοράν δια της ΜΙΑΣ και ΜΟΝΗΣ δικώσιας λύσεως, ήτοι της έγταμογῆς της Υπουργικής απόφάσεως και της άποκτιστάσεως των όσων δήποτε άκτημόνων γεωργών του Μαραθώνος δια της έπίταξεως των εντός του Μαραθώνος άπαιτορωσίμων γαιών Καζαρη, Χουσίνα Ζαγάση και μονής Πετρούκη.

Αναμένοντες δικώσιαν και άμεσον επέμβασιν Υμων διατελούμεν εάπειθεις και εύγνώμονες οί εκ Μακρης

Νέα Μάκρη, Απρίλιος 1926.

**Αίτημα για δωρεά σταυρού και επιταφίου για την εκκλησία Άγιος
Κωνσταντίνος
Αρχείο Κοτρώζου**

Εν Νέα Μάκρη, τη 28 Απριλίου 1926.

Προς τον Αιδ. Τοποτηρητήν Πισιδείας, Διονύσιον Καλαφάτην Οικονόμον.
Η Διοικητική και Εκκλησιαστική Επιτροπή της προσφυγικής Αγροτικής Ομάδος «Νέα Μάκρη» θερμώς παρακαλεί Υμάς, όπως τη ενεργεία Υμών, δοθή εις την πτωχήν Εκκλησίαν μας «Άγιος Κωνσταντίνος» εις σταυρός και εις Επιτάφιος, ίνα και ημείς εορτάσωμεν τας Αγίας ταύτας ημέρας, καθόσον στερούμεθα και των απολύτως αναγκαιούτων. Ευελπιστούντες εις τα ευγενή Υμών αισθήματα, διατελούμεν μετά της προσηκούσης προς Υμάς εκτιμήσεως.

Ο πρόεδρος της Ομάδας

Εμμ. Καρά Γεωργίου,

Ο Γραμματεύς της Εκκλησιαστικής Επιτροπής Α.Μ (;

Ν. Τσακίρης.

Πρὸς
τοὺς κ.κ. Τραπεζιτῆς Πιστωτῆς Διο-
μῖστοι Κελεγεύτη Οἰκοδόμοι.

Ἡ Διοικητικὴ καὶ ἑκτελεστικὴ ἑορταστικὴ
ἐπιπροσηφικὴ Ἀρμονικὴ Ὁμάδα "Νικη Μείζονα"
θερμῶς σεραφεῖ ὑμῶν, ὅπως τῆς ἑορταστικῆς ὑμῶν,
τοῦ ἐξ ἐπιπορευτικῆς ἑορταστικῆς μετ' ἄλλων ἐκδοτικῶν,
ἐξ ἄλλων καὶ ἐξ ἑορταστικῶν, ἵνα καὶ ἐκτελεστικῶν
μετ' ἄλλων ταῖσιν ἡμέραις, καὶ ὅσοις ἀποδοτικῶν
καὶ τῶν ἀποδοτικῶν ἐκτελεστικῶν.

Ἐκτελεστικῶν καὶ τῶν ἀποδοτικῶν ἀποδοτικῶν, ἀπο-
δοτικῶν μετ' ἄλλων ἐκτελεστικῶν ἀποδοτικῶν ἐκτελε-
στικῶν, ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμάδας ὁ Γραμματικὸς τῆς
ἑκτελεστικῆς ἑορταστικῆς
ἑκτελεστικῆς ἑορταστικῆς
ἑκτελεστικῆς ἑορταστικῆς

Ἡ Νικη Μείζονα, ἐξ 28^{ης} Ἀπριλίου 1926

Πειραιεύς, 1927.

Διαμαρτυρία Μακροηολιβισιανών προσφύγων κατά του προέδρου και μελών του Μικτού Συμβουλίου Πισιδίας και της Εκτιμητικής Επιτροπής Μάκρης

Αρχείο Κοτρώζου

27 Μαρτίου 1927, Πειραιάς 'Τελμησού' το 1927 προς Υπουργείον Γεωργίας,

(Διεύθυνσις Ανταλλαγής)

Προς το Σεβαστόν Υπουργείον Γεωργίας.

Διεύθυνσις Ανταλλαγής.

Οι συνυπογεγραμμένοι λαμβάνομεν την τιμήν να αναφέρωμεν Υμίν ότι ο Πρόεδρος και Γραμματεύς του Συλλόγου 'Η Τελμησός' υπέβαλεν κατηγορητήριον κατά του πατρός Διονυσίου Καλαφάτη, Προέδρου του Μικτού Συμβουλίου Πισιδίας, του Ιωάννου Κ. Κωνσταντινίδου, μέλους αυτού, και των Ευαγγέλου Μιχ. Λουιζίδου, Παύλου Κουφουλούκα και Βασιλείου Χ. Σάββα Παυλίδου και των τριών τέως μελών της Εκτιμητικής Επιτροπής Μάκρης. Το έγγραφον τούτον όταν μας το επαρουσίασαν προς υπογραφήν ήτο δίφυλλον ήτοι 4 σελίδες, οι δε ζητήσαντες τας υπογραφάς μας εδήλωσαν σαφώς ότι επρόκειτο περί της άρσεως της αναστολής του 15% και της αυξήσεως των υπό των επιτροπών Μάκρης και Λειβησίου υποτιμηθεισών περιουσιών μας. Εσχάτως εμάθομεν μετ' εκπλήξεως ότι το περί ου ο λόγος έγγραφον επαρουσιάσθη τετράφυλλον (8 σελίδες), ων αι αποκρυβείσαι εγκληματικώς τέσσαρες σελίδες γέμουν ύβρεων και συκοφαντιών κατά των προμνησθέντων σεβαστών και εκλεκτών της πατρίδος μας προσώπων. Διαμαρτυρόμεθα μεθ' όλων των δυνάμεων μας κατά της γενομένης ταύτης απάτης, καταγγέλλομεν την μυσαράν ταύτην πράξιν και εξαιτούμεθα την τιμωρίαν των αυτουργών και συνεγών μιας τοιαύτης κακοηθίας και βδελυγμίας.

Εν Πειραιεί, τη 27.03.27.

Μετά σεβασμού.

Ακολουθούν υπογραφαί.

Ι. Πατάκας, Αργυρός Μ. Γιωγός, Αγγελής Στεφάνου Δ. Τετμιχάλης, Νικόλαος Γ. Κούρτης, Αντώνιος Καμπούρης, Αντώνιος Χ. Παλαράς, Μιχαήλ

Γ. Σκορδοκόπανος, Ιορδάνης Κωνσταντίνου, Καραγιώργης Ιωάννης, Ιωάννης Α. Χ. Δουλής, Γεώργιος Σ. Σωτηρίου, Μιχαήλ Σ. Κούρτης, Μιχαήλ Γ. Χατζη Αναστασίου, Αυγουστής Σαρχής, Δημήτριος Κόλιας, Γεώργιος Δ. Κυπραίος, Μιχαήλ Φράγκου, Αντώνιος Μ. Θεοφάνους, Δέσποινα Παπα Μιχαήλ, Β. Χατζησωτηρίου, Κλεάνθης Ιωαν. Νικάνδρου, Δέσποινα Παπαντωνίου, Δέσποινα Αθηνάς Μήτρου, Δέσποινα Ν. Τελιχατζή, Γεώργιος Παναγής, Π. Σαλιγιάς, Μιχαήλ Ξανθόπουλος, Γεώργιος Σεπέτης, Β. Καποράνης, Κώστας Σπανός, Πέτρος Κυριακού Συμιακός, Ιωάννης Τσακιγιάννης, Πέτρος Δ. Χρυσόχου, Αντώνιος Μ. Μασαλτζής, Γεώργιος Αν. Καπουράνης, Παναγιώτης Αν. Καπουράνης.

Θεός
τῷ Σεβαστῷ ὑπουργῷ
Τυρρίας

Διόδωρος Ἀνταρμαζής

Οἱ συνομοσχεγραμίαι γαβλάτημα ἐπι-
τιμῆ να ἀπαγγέλωμα ἕμιν ὁ Πόστρούδος
ἡ δραγματικῶς τοῦ ἀγγέλου ἡ ἱερμηνεῖα ἡ οἰ-
κονομικῶς καὶ ἡ ἀποστολὴν κατὰ τοῦ ἁγίου Διο-
νυσίου Καραφάτη Προέδρου τοῦ Μικροῦ Συμ-
βουλίου Πρωτεύουσας, τοῦ Ἰωάννου Ν. Κωνσταν-
τινίδου μέλους αὐτοῦ καὶ τῶν ἀγγέλου Μιχ. Δου-
λῆ, Παναγίου Καπουράνη καὶ Κλεάνθου Α.
Καπουράνη καὶ τῶν ἐπισημῶν καὶ μελῶν τῶν
Κατωματινῶν Ἐσθροῦντι Μαύρου.

Τὸ ἔγγραφον αὐτὸν εἶχε μὲν ὁ ἰσαρχειδίασιν
ἀπὸ ὑπογραφῆς ἡ τοῦ ἀγγέλου καὶ ἡ ἱερμηνεῖα
αἰδὲ ἡ ἀποστολὴν καὶ ὑπογραφῆς καὶ ἰσημηνεῖα
σας ὅτι ἐροῦμεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀποστολὴν
τῶ ἁγίου καὶ τῶν ἀγγέλου τῶν ἐπισημῶν καὶ ἰσημηνεῖα
Μαύρου καὶ Κλεάνθου ὑποματινῶν ἀπὸ
αὐτῶν μας.

Ἐσχάτως ἐμείδομεν μετ' ἐπισημῶν ὅτι ὁ ἁγί-
ος ὁ ἁγίος ἔγραψεν ἰσαρχειδίασιν κατὰ
τῶν (ὁ ἀγγέλου) ὡς αἱ ἀποματινῶν ἰσημ-
ηνεῖα καὶ ὑποματινῶν ἀπὸ τῶν ἀποματινῶν κα-
ταστῶν καὶ ἐπισημῶν καὶ ἀποματινῶν ἀπὸ

σωσαν
 Διαμαρτυρόμεθα μετ' ὅσων τῶν δυνάμεων
 μας παρὰ τῆς γεννητικῆς ταύτης ἀδύνατης μα-
 ταρξίμοις τῶν μεταρῶν ταύτης πράξει
 ἢ ἐξαιτιόμεθα τῆς ἐπιφάνειας τῶν αὐτομα-
 γῶν ἢ οὐκ ἐργῶν μας τοιαύτης μακροπρόθεσ-
 ἢ ἰδεολογίας.

Ἐν Φιλαδέφῃ τῆς 24-3-24

Μετὰ σεβασμοῦ

Γ. Πατάνας	Ἀμφικύβητος ἀρ. 238 Φιλαδέφῃς
Ἰωάννης Μ. Σιρῆας	" " 138 "
+ Ἰωάννης Στεφάνου	Καρομερινὰ παραρτήματα Ἀστυνομίας
Δ. Ταμπαχῆς	ὁδὸς ἀπὸ Φιλαδέφῃς καὶ Καρομερινὰ
Κωνσταντῖνος Ε. Κούρης	Στάση Ἀστυνομίας
Ἰωάννης Καραγιάννης	" "
Ἀλέξανδρος Δ. Παπαδόπουλος	Ἰοικιὰ Ἀστυνομίας
Μιχαὴλ Ε. Δουροβιζιώνας	Δίπλα Ἀστυνομίας
Ἰωάννης Καραγιάννης	ὁδὸς " "
Καραγιάννης Ἰωάννης	Συντάγμα ἀπὸ ἀποσταθμοῦ
Ἰωάννης Α. Δ. Λογιάν	Ἀμφικύβητος ἀρ. 238
Γεώργιος Σ. Σωτηρίου	Ἐκτὸς ἀπὸ Φιλαδέφῃς καὶ Καρομερινὰ
Μιχαὴλ Σ. Κούρης	Ταμσοῦρα
Μιχαὴλ Σ. Χαλὸς Ἀναστασίου	ὁδὸς 5 ^ο ς ἡμέρας χωροφυλακίας
Ἀργυρίου Σαρῆ	Ἀμφικύβητος ἀρ. 34
Δημήτριος Κόγιας	
Γεώργιος Σ. Κούρης	Καρομερινὰ
Μιχαὴλ Στῆλιας	" "
Ἰωάννης Μ. Στεφάνου	Ἀμφικύβητος ἀρ. 247 Φιλαδέφῃς
Δωροθέα Παῦλ Μιχαὴλ	ἀφ' Ἀμφικύβητος καὶ Καρομερινὰ +

Νέα Μάκρη, 1929.
Πρόσφυγες Μάκρης προς Βενιζέλον.
Αρχείο Κοτρώζου

Αίτησις των εν Νέα Μάκρη (Ξυλοκερίζης) Προσφύγων Μάκρης της Μ.Ασίας.

Προς τον Εξοχώτατον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως, κ. Ελευθέριον Βενιζέλον.

Κύριε Πρόεδρε,

Η γεωργική πολιτική την οποίαν η Σ. Κυβέρνησις ήρχισεν από πολλού να εφαρμόζη, εάν έχει μεγάλην επίδρασιν διά τας Νέας χώρας ένεκεν των μεγάλων εκτάσεων της γης, και της οποίας τα αποτελέσματα θα επιδράσωσιν ευεργετικώς εφ'ολοκλήρου του Κράτους, μεγαλυτέραν επίδρασιν έχει και δί'ημάς και την Αττικήν εν γένει, ήτις μετά την συμπίκνωσιν των κατοίκων των Αθηνών και του Πειραιώς, ων τυγχάνει ο πνεύμων και η τροφός, δέον εν τω μέλλοντι να καλλιεργήται εντατικώτερον, μεθοδικώτερον και σκοπιμώτερον, ίνα και από απόψεως οικονομικής καταστή λυσιτελής. Τούτον δε ένεκεν δέον αύτη να επισύρη αμέριστον την προσοχήν της Σ.Κυβερνήσεως. Δίότι αν προ της Εθνικής συμφοράς ότε οι κάτοικοι των Αθηνών, του Πειραιώς και των περιχώρων δεν υπερέβαινον τας διακοσίας χιλιάδας, η Αττική δεν ανταπεκρίνετο πλήρως εις τας ανάγκας αυτών από απόψεως λαχανικών σπορών κ.τ.λ., ήδη μετά την τεραστίαν αύξησιν του πληθυσμού αυτών δεν ανταπεκρίνεται ουδ' επ'ελάχιστον.

Κύριε Πρόεδρε, Ημείς οι εκ Μάκρης της Μ. Ασίας πρόσφυγες (εκατόν -100- οικογένειαι) εγκατεστηθέντες γεωργικώς εις την κατά το τρόπαιον του Μαραθώνος χέρσον γην του αγροκτήματος Ξυλοκερίζης της Μονής Ασωμάτων - Πετράκη υπέστημεν πολλά και ποικίλα αδικήματα εκ των διαφόρων υπηρεσιών. Δίότι εν ώ διά της υπ'αριθ. πρωτ. 120459 του 1923 αποφάσεως του Υπ. της Γεωργίας υπουργούντος του κ. Απ. Δοξιάδου παρεχωρήθησαν εις ημάς τα 4/5 του κτήματος μεθ' όλων των ετοιμών εισοδημάτων αυτού, το δε 1/5 εις τους ακτήμονας γεωργούς Μαραθώνος και ενώ άμα τη εγκαταστάσει μας κατά την πρώτην (1ην) Νοεμβρίου 1923 μη υπαρχούσης ελευθέρας καλλιεργησίμου γης διότι είχε σπαρή υπό των Μαραθωνιτών, επεδόθημεν εντατικώτατα εις την εκχέρσωσιν της χέρσου γης της κειμένης προς δυσμάς της οδού Μαραθώνος από

του 32ου μέχρι του 34ου χιλιομ., καταβαλόντες δι’ αυτήν ου μόνον την ατομικήν μας εργασίαν αλλά και την των γηγενών, αμοίβοντες τούτους διά της εκποιήσεως παντός τιμαλφούς και οικιακού σκεύους ημών, όπερ ηδυνήθημεν να διασώσωμεν εκ της καταστροφής, η Ε.Α.Π. άμα τη εμφανίσει αυτής προέβη όλως παρανόμως εις την ακύρωσιν της αποφάσεως του Υπ. Γεωργίας και διά της υπ’ αριθ. πρωτ. αποφάσεως απέσπασεν αφ’ ημών ολόκληρον την καλλιεργήσιμον γην μη εξαιρουμένης ουδ’ αυτής της διά του αίματος των χειρών μας εκχερσωθείσης και παρέδωκε ταύτην εις τους Μαραθωνίτας, περιορίσασα ημάς εις το 1/8 της όλης γης και δη της χέρσου. Εδέησε δε να καταβληθώσι μεγάλοι ενέργειαι και επεμβάσεις πολλών παραγόντων, διά να τροποποιηθή η απόφασις αύτη τμηματικώς κατά τα 3/5 σχεδόν υπέρ ημών τελευταίως παρά της Επιτροπής Απαλλοτριώσεως, τα 2/4 αφεθέντα εις την ιδιοκτήτριαν Μονήν και τον Σύνδεσμον Ακτημόνων Μαραθώνος. Και επειδή κ. Πρόεδρε εκ των 3/5 τούτων του αγροκτήματος Ξυλοκερίζης μόλις και μετά βίας ηδυνήθημεν να εξεύρωμεν ανά 25 στρέμματα έκαστος, συμπεριλαμβανομένων και 1.500 στρεμμάτων της Μονής Πεντέλης, των διατελούντων υπό επίταξιν υπέρ υμών, α δε ο κλήρος ούτος είναι όλως ανεπαρκής διά την συντήρησιν ημών και επειδή κατόπιν των επακολουθησάντων Ν. Διαταγ. περί άρσεως κ.λπ. της απαλλοτριώσεως των λοιπών Μοναστηριακών κτημάτων, διά ταύτα παρακαλούμεν υμάς όπως συστήσητε εις την Μονήν, ίνα εκχωρήση εις το υπόλοιπον τούτο μέρος εις ημάς δι’ εκουσίας αγοράς, συμφώνως τω Νόμω περί διαχειρίσεως Εκκλησ. και Μοναστ. Κτημάτων της 15ης Νοεμβρίου 1929 (αριθ. 14). Επειδή δε και η επιτευχθείσα καλλιέργεια ημών υφίσταται μεγάλην και ποικίλην φθοράν λόγω ελλείψεως αγροτικής ασφαλείας και διαφόρων άλλων αιτίων. Παρακαλούμεν όπως διατάξητε τα δέοντα προς εμπέδωσιν της αγροτικής ημών ασφαλείας, ίνα απολαμβάνοντες των αγαθών αυτής, επιδοθώμεν εντατικώτερον και προθυμώτερον εις την καλλιέργειαν της γης, ου μόνο διά την ατομικήν αλλά και διά την γενικήν ωφέλειαν.

Ευπειθέστατοι

Οι εν Μάκρη της Μ. Ασίας πρόσφυγες και νυν κάτοικοι Νέας Μάκρης.

Επικυρούται το γνήσιον των όπισθεν και των έναντι υπογραφών.

Το Δ. Συμβούλιον.

Ο πρόεδρος, Τα μέλη.

Τὰς χειρὰς μὲν εὐχόμενοι
κίεον ἢ παραδίωξιν
ἐκ τοῦ Μαραθῶνα
καριφίκου ἕως ἐς
τὸν ἄνω ποταμὸν τῆς
ἡμετέρας γῆς.

καὶ κατ' ἐπαγγελίαν τοῦ κ. Δ., ἡμεῖς μὲν τὴν
ταπεινὴν ἀξίωσιν τοῦ σημερινοῦ
κλήτου ἐκείνου ἀνταποκρίνομεθα ἐν δὲ τῇ
ἐπαγγελίᾳ.

Μέτρια Προσέδοι,
ἤμενοι εἰς τὴν κλήσιν τοῦ κ. Δ. καὶ
ἐπαγγελίᾳ (ἐπαγγελίᾳ καὶ ἀποφασίᾳ)
ἡμετέρας ἀξίωσιν χειρῶν ἐπὶ τῇ
παρὰ τὸν ποταμὸν τῆς κληρικῆς χή-
ραν γῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἐπιφάνειου
τῆς κληρικῆς ἀποφασίᾳ - Τελείων ἐπιδο-
μασὶν ὅτι καὶ ὁμοίᾳ ἀποφασίᾳ
ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ ὑπογράφει.

Διὰ τὴν κ. Δ. καὶ τῇ ἐπὶ ἀποφασίᾳ
120459 τῇ 1923 ἀποφασίᾳ ἐπὶ τῇ ἐπὶ
κλήσιν ὑπογράφει καὶ κ. Δ. Δοξίμω
δὲν παραγγέλλεται ἐπιδομα εἰς τὴν
τῇ ἐπιδομα καὶ ἔχει τῇ ἐπαγγελίᾳ
ἀποφασίᾳ αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἐπὶ τῇ
ἐπιδομασὶν χειρῶν κληρικῆς καὶ ἐπὶ
τῇ ἐπὶ τῇ ἐπιδομασὶν καὶ καὶ τῇ
τῇ ἐπιδομασὶν 1923 μὴ ὑπογράφει ἐπιδο-
μασὶν ὑπογράφει καὶ καὶ τῇ ἐπὶ τῇ
ἐπαγγελίᾳ τῇ ἐπιδομασὶν, ὑπογράφει

ἰσχυρῶς
 ἠγροῦμαι ἀσφαλείας ἐν διαφόροις ἔργοις
 αἰτίας, παρακαλοῦμαι (ἴσως), ἵνα
 διαλάβω καὶ ἄλλα πρὸς ἐμὸν ἴδιον
 τὴν ἀγρονομίαν ὑμῶν ἀσφαλείας, ἵνα
 ἀποφασίσωμαι ἐν τῷ ἀγρῷ καὶ τῷ
 ἐπιδαπέδῳ ἐν δαμνίῳ ἐπὶ προ-
 σαμῆσιν ἐν τῷ μαρτυροῦμαι ἐν
 γῆ, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀδυναμίαν
 ἔχει καὶ διὰ τὴν ἀγρονομίαν ἰσχυρῶς.
 Ἐπιδαπέδον
 διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀδυναμίαν προσα-
 μῆσιν ἐν τῷ μαρτυροῦμαι.
 ἵνα ἀποφασίσωμαι ἐν τῷ ἀγρῷ
 καὶ ἐπιδαπέδῳ ἐν τῷ ἀγρῷ ἰσχυρῶς
 καὶ δ. Συμβολῶν
 ἐπιδαπέδον καὶ δ.
 καὶ δ.

Νέα Μάκρη, 1931.

Επιτροπή συνοικισμού προς π. Διονύσιον

Αρχείο Κοτρώζου

Εν Νέα Μάκρη τη 17 Ιουλίου 1931. Προς τους κ.κ. Αιδεσιμώτατον Διονύσιον Καλαφάτην και Ιωάννην Κωνσταντινίδην, Δικηγόρον, Αθήναι.

Αποστέλλωμεν υμίν **διαμαρτυρία προς το σεβαστόν υπουργείον Γεωργίας κατά της εκ νέου διανομής των αγρών Νέας Μάκρης** και παρακαλούμεν όπως επιδόσεται ταύτην προς τον Κον Υπουργόν της Γεωργίας κι ενεργήσεται όπως ληφθή αύτη υπ’ όψιν. Εξουσιοδοτούμεν δε υμάς όπως μας αντιπροσωπεύσητε και ενεργήσητε όσον το δυνατόν ταχύτερον λήξη η υπόθεσις αύτη και μας απαλλάξητε από δαπάναις, χρονοτριβάς και ομαδικήν κάθοδον εις Αθήνας. Έχοντες πεποίθησιν ότι δεν θα αδιαφορήσητε και επισπεύσητε να μας βοηθήσητε εις την δυσχερήν ημών θέσιν εν την οποίαν ευρισκόμεθα ευχαριστούμεν υμάς εκ των προτέρων. Οι Συμπολίται σας.

1. Εμμ. Ν. Καραγεωργίου
2. Νικόλαος Παπαγεωργίου
3. Ιωάννης Ν.Βαζάνας
4. Δημήτριος Γ. Χρυσ αφίνης
5. Χαρίτος Μαυρίκου
6. Αντώνιος Χατζηελένης
7. Ευαγγελία Κανέλου
8. Βασιλική Παλτίρη
9. Πολυξένη Π. Παλτίρη
10. Αντώνιος Γ. Δαμιανού
11. Βασίλειος Β. Κορωναίος
12. Βασίλης Καλατζής
13. Δέσποινα Πουρτούκος
14. Δέσποινα Αλυκάρη
15. Παύλος Παπαποστόλου
16. Νικο. Καραβασίλης
17. Εμμ. [...]
18. Κ. Μ. Εμμεής

19. Βερούλα Δημοσθ. Δαμιανού
20. Δέσποινα Παύλου Κρεμαντάλου
21. Δημήτρ. Χαρδαλούπας
22. Μιχαήλ Κόλλιας;
23. Π. Τσακιργιάννης
24. Μιχαήλ Β. Μαυρίκου
25. Μανώλης Β. Μαυρίκου
26. Γεώργιος Π. Παλτίρης
27. Χρυσ. Τρέμπελη
28. Νικόλας Παλτίρης
29. Σταμάτιος Π. Πασβάγκας
30. Σύμος Παλτίρης
31. Αλέξανδρος Λιπατέ
32. Μιχαήλ Κόλιας
33. Λουκία Δ. Τζιζή
34. Σωτη. Ι. Σωτηρίου
35. Μιχ. Ι. Σωτηρίου
36. Μόσχος Χ. Λαζάρου
37. Ευθύμιος Χ. Γαβριήλ
38. Ανδρέας Β. Σιτές
39. Δέσποινα Κλένου
40. Κ. Δαμιανός
41. Παναγιώτης Μ. Δελησάββας;
42. Μιχαήλ Καραβασίλης
43. Αναστάσιος Γιαννακός
44. Μιχαήλ Δ. Μαυρίκου
45. Ι. Καραγιάννης
46. Ανδρέας Ταχτατζής
47. Ιωάννης Τσακιργιάννης
48. Βασίλειος Ξηντάρης
49. Χρυσή Πουρτουλού
50. Μαρία Σ. Πασβάγκα
51. Μαρία Δ. Καλαφάτη
52. Αντώνης Λουίζου

Τοῦ
 τοῦ μ. μ. α. Αἰδοῦσθαι δὲ Διονύσιον
 Καλαφάτην καὶ Παλλύκιον Μικρασιατικῶν
 Διευτηρίων Ἰδίων

Ἀποπέμφθημεν ὑμῖν διαμνηστικὰ ἑξ ἑστέων
 τῶν σεβαστῶν ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ ἑστέων
 ἐν τῷ διακομιτῆ τῶν ἀγρῶν Κιόου Μάικου.
 καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἐπιστάσθαι ἐπὶ τῶν
 ἀρῶν τῶν μὲν ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ ὑπουργι-
 στέων ὅσον μὲν αὐτῶν ἐπὶ ὄφιν ἐβουλοδοτού-
 μεν δι' ὑμᾶς ὅσον μὲν ἐν τῶν προσηγορευθῶν
 καὶ ὑπερῆδυσαν ὅσον τὸ δευτερόντα καὶ τὸ τρίτον
 ἢ ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐπισημοῦν αὐτῶν
 διαδοχῶν χρονογραφῶν καὶ ὁμαδικῶν καὶ ἑστέων
 ἐπὶ ἑστέων. ἔχοντες σκοποῦσθαι ὅτι δι' αὐτῶν
 αἰδοῦσθαι καὶ ἐπιστάσθαι καὶ μὲν ἐπὶ τῶν
 ἐπὶ τῶν διακομιτῶν ἑστέων καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων
 ἐπὶ τῶν ἑστέων καὶ ἐπὶ τῶν ἑστέων ἐπὶ τῶν
 ἐπὶ τῶν ἑστέων

1 Τὸν Κ. Μάικου (12/3/31) εὐμ. κ. Καραγεωργίου
 2 Κ. Κιόου τῶν ἀγρῶν
 3 Κιόου Κ. Πυρναῖος
 4 ὁμοίως ἀχρυσόφρον
 5 ὁμοίως Κιόου
 6 ὁμοίως Κιόου
 7 ὁμοίως Κιόου
 8 ὁμοίως Κιόου

9	Πορταζου ητ Πορταρα	Βικωβου Χιρου
10	Αρχόντος Ι. Δαματσο	Κε. Δαματσο
11	Σαυτρίος Ι. Καροσός	Σταυρ. ητ Μ. Σαυρ.
12	Βουζιου. Καυρ. ητ	Μαριη Καρ. ητ
13	Φρανσκα ητ Βουρ. Μαβιου.	Αναστολ. οιοσ. Παρ. ητ
14	Ιερωθω. Αρ. ητ	Μαριη ητ Μαριου
15	Παυλ. Παρ. ητ	ητ Μαριου
16	Καυρ. Καρ. ητ	Βικ. ητ Τυλλ. ητ
17	Σ. ητ Β. ητ	Ιωάννου. Καυρ. ητ
18	Κ. Μ. ητ	Βαυρ. ητ
19	Βουρ. ητ Δυμ. Δαματσο	Χρον. Καυρ. ητ
20	Βουρ. ητ	ητ
21	Σ. ητ	Μαριη ητ Παρ. ητ
22	Μαριη ητ	Μαριη ητ Παρ. ητ
23	Β. ητ	ητ
24	Μαριη ητ	
25	Μαριη ητ	
26	Βουρ. ητ	
27	Καυρ. ητ	
28	Βουρ. ητ	
29	Βουρ. ητ	
30	Βουρ. ητ	
31	Βουρ. ητ	
32	Βουρ. ητ	
33	Βουρ. ητ	
34	Βουρ. ητ	
35	Βουρ. ητ	
36	Βουρ. ητ	
37	Βουρ. ητ	
38	Βουρ. ητ	

Νέα Μάκρη, 1931.

Επιτροπή συνοικισμού προς π. Διονύσιον

Αρχείο Κοτρώζου

Ν. Μάκρη 16/9/31, προς τον αιδεσιμώτατον κ. Διονύσιον Καλαφάτην, Αντιπρόσωπον του συνοικισμού μας.

Παρακαλούμεν όπως μεταβήτε εις το Υπουργείον της Γεωργίας και να ζητήσητε

α) την διανομήν εξ ίσου της διά λειβάδια ορισθείσης γης

β) την εκ νέου διανομήν των ελαιών

γ) την διανομήν της παρά την αιγιαλύτιδα ζώνην γης εις βάθος 20-30 εις όλους ανεξαιρέτως.

Μετά σεβασμού

Η Επιτροπή

Α. Μόσχος, Κ. Δαμιανού, Κ. Εμμεής.

Προς
τὸν Αἰδουμένωτα
κ. Διονύσιον Καλαφάτην
ἀντιπρόσωπον τοῦ συνοικισμοῦ μας

Παρακαλοῦμεν ὅπως μεταβῆτε
εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας καὶ
ζητήσητε Α' τὴν διανομὴν ἐξ
ἴσου τῆς διὰ λειβάδια οἰσθείσης γῆς.
Β' τὴν ἐκ νέου διανομὴν τῶν ἐλαι-
ῶν Γ' τὴν διανομὴν τῆς ἀπὸ τῆς
αιγιαλύτιδος ζώνης γῆς εἰς βάθος 20-
30 εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως.

Μετὰ σεβασμοῦ
ἡ ἐπιτροπή
Α. Μόσχος,
Κ. Δαμιανού,
Κ. Εμμεής

**Νέα Μάκρη, 1933.
Πρόσφυγες Μάκρης προς Υπουργείον Γεωργίας
Αρχείο Κοτρώζου**

Εν Νέα Μάκρη, τη 12 Δεκεμβρίου 1933
Αίτησις των εν Ν. Μάκρη προσφύγων περί αμέσου διανομής των ως βο-
σκοτοπίων εναπολειφθέντων αδιανεμήτων δύο χιλιάδων στρεμμάτων
γης.

Κύριε Υπουργέ,

Αν κι εργαζώμεθα με μεγάλην εντατικότητα από της εν Ν. Μάκρη (Μαραθώνος) εγκαταστάσεώς μας, αν και υποβαλλώμεθα εις πολλές δαπάνας, αν και διατελώμεν υπό ανθυγιεινάς συνθήκας, εντούτοις δεν βλέπομεν καμμίαν ανακούφισιν, δεν έχομεν καμμίαν ελπίδα διά μίαν καλυτέραν αύριον. Και τούτο διότι δεν ευρέθη ο κατάλληλος άνθρωπος, διά να δείξη ένα στοργικόν ενδιαφέρον και για μας, διότι δεν ευρέθη ο κατάλληλος υπάλληλος που να εκπληρώση ενόρκως το καθήκον του και να αφήση τον εαυτόν του ανεπηρέαστον από τας εισηγήσεις των διαφόρων επιτηδείων, οι οποίοι μέχρι της σήμερον εκμυζούν το αίμα μας και δεν αφήνουν να λυθώσιν μια για πάντα τα διάφορα ζητήματα, τα οποία εμποδίζουν την προόδον μας, διότι γί' αυτούς αυτά είναι συμφεροντολογική πηγή εκμεταλλεύσεως.

Και ιδού ένα ζήτημα πολύ μεγάλης σημασίας για μας.

Εχρεώθημεν με γεωργικόν κλήρον 60 στρεμμάτων και ο κλήρος τον οποίον καλλιεργούμεν μέχρι της σήμερον δεν πλησιάζει ούτε τα 40 στρέμματα. Μέσα δε εις αυτά συγκαταλέγονται δύο στρέμματα αμμώδη και 4 στρέμματα βάλτος. Και επειδή ο κλήρος μας είχεν ορισθή 60 στρέμματα, διά τούτο όσοι από ημάς είχομεν όρεξιν να εργασθώμεν και να δημιουργήσωμεν κάτι, προέβημεν εις εκχέρσωσιν περισσοτέρων των 40 στρεμμάτων μη προβλέποντες ότι οι σοφοί αρμόδιοι (υπήκοντες, αγνοούμεν διατί εις τας εισηγήσεις ενός ή δύο ενδιαφερομένων) θα διέθετον το εν τρίτον! εκ της παραχωρηθείσης εις ημάς γης, με το έτσι θέλω, διά βοσκοτόπια, διά να μας καταστήσωσι θέλοντας και μη βοσκούς, εν ώ ουδείς εξ ημών ήτο ή θα γείνη βοσκός. Με την δημιουργίαν όμως των 2000 στρεμμάτων εις βοσκοτόπια επεριορίσθη ο κλήρος εις 40 στρεμ. και επειδή οι εξ ημών οκνηροί και τεμπέληδες δεν είχαν τόσοσιν γην (τινές δεν εκχέρσωσαν ούτε σπιθαμήν) ώστε να έχωσιν από

40 στρέμματα εκχερσωμένα, οι σοφοί αρμόδιοι αφαιρούνσιν κατά την οριστικήν διανομήν τα άνω των 40 στρεμμάτων από εκείνους που με κόπους και μόχθους και με το αίμα των τα εξεχέρωσαν και τα παραδίδουν εκχερσωμένα εις τους μη εκχερσώσαντας ούτε σπιθαμήν υπό τον όρον δήθεν να καταβάλωσιν τα εκχερσωτικά. Εν ώ θα ήσαν εν τάξει, θα ήτο δε και δίκαιον αν περιώριζον το ποσόν των βοσκοτοπιών διά να δώσωσιν αχέρσωτον γην εις αυτούς και να εξισώσωσι με τους άλλους τον κλήρον των. Τούτο όμως έγινεν μέσον εις τους εκμυζητάς του αίματος μας, να εύρωσι μέσον αφαιμάξεως, διότι, επειδή οι καταλαβόντες τας εκχερσωμένας υπό των άλλων γαίας δεν κατέβαλον τα εκχερσωτικά εις αυτούς, παρουσιάζονται οι επιτήδειοι και προτείνουνσιν εις τους δικαιουμένους να δώσωσιν εις αυτούς από 15-20 επί τοις εκατόν από τας απαιτήσεις των, διά να κατορθώσωσιν αυτοί να εύρωσιν μέσον καταβολής των απαιτήσεων των. Και ιδού το γραφείον του εποικισμού προτείνει σήμερον εις τους έχοντας απαιτήσεις εκχερσωτικών να δεχθώσι να καταβληθώσιν εις αυτούς εκχερσωτικά υπό του κράτους 250 δραχμάς κατά στρέμμα και να χρεώση με το ποσόν αυτό τους καταλαβόντας τας υπ' αυτών εκχερσωθείσας γαίας, τας οποίας καίτοι εκχερσωμένας αφήκαν κατά το παρελθόν ακαλλιεργήτους. Αρκετά ημείς οι πρόσφυγες επεβαρύναμεν το δημόσιον ταμείον, δεν είναι δε ανάγκη να επιβαρύνεται επί πλέον και με παροχάς εις τους οκνηρούς. Διά ταύτα α) παρακαλούμεν όπως διατάξητε την επιστροφήν των εκχερσωθεισών γαιών εις τους εκχερσώσαντας αυτάς, β) την άμεσον διανομήν των ως βοσκοτοπιών μη διανεμηθεισών γαιών, ώστε αφ' ενός μεν να αυξηθή ο κλήρος ημών εις 60 στρέμματα, των οποίων έχομεν απόλυτον ανάγκην προς καλλιέργειαν, αφ' ετέρου δε εξισωθή ο κλήρος των μη εκχερσωσάντων γην διά χέρσων γαιών, τας οποίας να εκχερσώσωσι κι αυτοί με τον ιδρώτα του προσώπου των όπως και οι άλλοι εκλείψει δε και το ζήτημα της καταβολής εκχερσωτικών και δη εις βάρος του δημοσίου υπέρ των οκνηρών και τεμπέληδων. Είμεθα βέβαιοι, Κύριε Υπουργέ, ότι θα εισακούσητε την αίτησίν μας, θα μας αποδώσητε το δίκαιον και διά της διανομής και των ως βοσκοτοπιών διατεθεισών δύο χιλιάδων στρεμμάτων γης θα μας καταστήσετε ικανούς να ζήσωμεν και να αντεπεξέλθωμεν εις τας προς το δημόσιον υποχρεώσεις μας.

Ευπειθέστατοι

Οι πρόσφυγες Ν. Μάκρης.

1. Ιωαν. Ν. Βαζάνας
2. Βασίλειος Κορονέος
3. Ανδρέας Ταχτατζής
4. Βερούλα Δ. Δαμιανού
5. Γεώργιος Σουλαντώνης
6. Ιωάννης [...]
7. Παύλος Αλτιπαρμάκης
8. Εμμανουήλ Μαυρίκος
9. Δημήτριος Χρυσ αφίνης
10. Βλάσιος Β. Μανάβης
11. Μαρία Κωσ. Κυπραίου
12. Ιωάννης Καραγιάννης
13. Αλέξανδρος Λεπετές
14. Κ. Α. Δαμιανός
15. Ευθύμιος Χατζηγαβριήλ
16. Σωτήριος Ι. Σωτηρίου
17. Κωνσταντίνος Κουλούκουζας
18. Μαρία Θεοδώρου Χατζηκυριακού
19. Παύλος Παπαποστόλου
20. Χαρίτος Ι. Μαυρίκος
21. Αντώνιος Αν. Λουίζου
22. Εμμανουήλ Ν. Καραγεωργίου
23. Πολυξένη Δημητριάδου
24. Παναγιώτης Μ. Δελησάββας
25. Νικόλαος Παπαγεωργίου
26. Αλεξάνδρου
27. Νικόλαος Παλτίρης
28. Ιορδάνης Λουΐζος
29. Χαράλαμπος Μ. Εμμεής
30. Σίμος Παλτίρης
31. Νίκος Καραβασίλης
- 32. [...] Μου..**
33. Β. Κόλλιας
34. Κυριάκος Ν. Κάκου
35. Ιωάννης Πολίτης
36. Δημήτριος Καραγιάννης
- 37. Καλα.....**
- 38. [...]**

ευμειρίας ημεας
 Ξηρώθημεν με χαρρυσίον μύηρον 60
 σφρέμματα η' ομυηρος τον οισιον μας η
 ερρημεν μεχρι της σημεροι διν ρημοια ημε
 ουτε τα 40 σφρέμματα ~~αλλωτα~~ δε εις οαυτα
 συματαξομεν δυο σφρέμματα αμμιωδη
 η 4 σφρέμματα βαιλος. και εδωδη ομυηρος
 μας εχειν ορισει 60 σφρέμματα θα λυτο
 οσοι απο ημας ειχομε ορεφι να ερρηωθωμεν
 η να δημιουργησωμεν υαδα, αρρεβημεν
 εις εχερωσιν περισοιων των 40 σφρέμμά-
 των μη αρρεβωθωμεν οη οι σογοι αρμοδιοι το
 σπικουτες, εγνωμεν διατι εις τας κρηνησιν ενος
 η δυο ενταξαρομενων) θα διεδευρον το εν
τριτον! εν της παραχωρηθησιν εις ημας
 ημας, με το ελσι θεμη θα βασωτοσισαι, θα
 να μας παρασπισωσι θεροντα η μη βασωσις,
 εν η οδδεις ελ ημας ηπο η η' θα ημας βασ-
 σιος.

Με την δημιουργιαν ομυηρος εινω 3000 σφρέμ-
 ματων εις βασωτοσισαι εσπικουσιδη ομυηρος εις
 40 σφρέμ. η εδωδη οι ελ ημας ομυηροι η ζυμ-
 αεισες δεν εχον τοσην ηην (ενος δε εδωθε-
 χερσωσαν ουτε σπικουτη) ουτε να εχωσιν
 απο 40 σφρέμματα εχερωμενα, οι σογοι αρ-
 μοδιοι εγαρουσιν ματι την οριστινι δια-
 νομην τα ανω των 40 σφρέμματα απο ενα-
 τους που με υωσους η μεχδους η με το αεμα
 των να εχερωσων η να παραδιδου εν
 χερσωμενα εις τοις μη εχερωσωντασ ουτε σπικου-

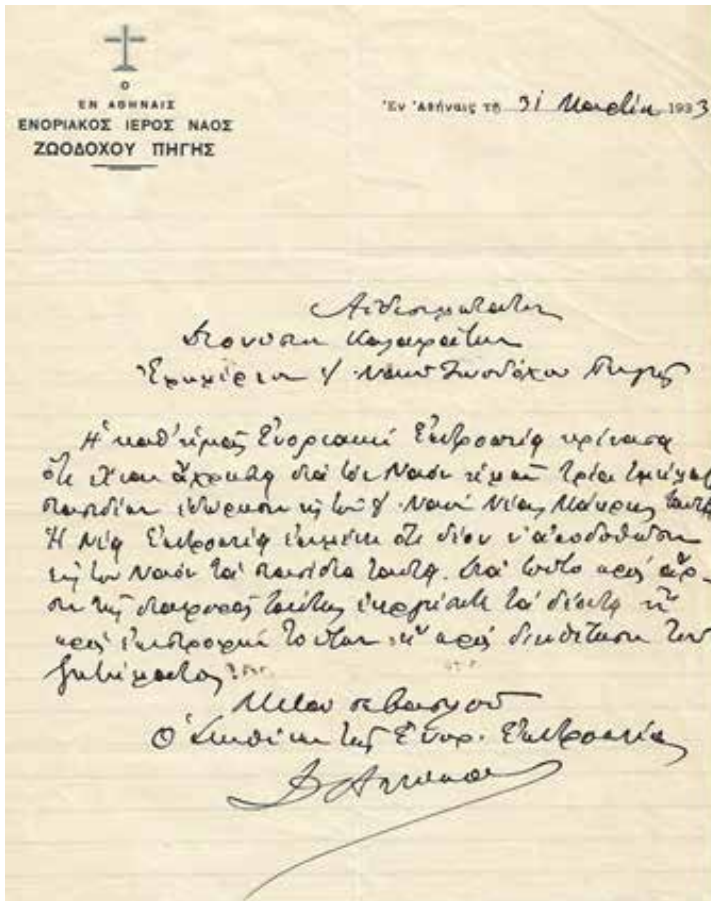

Αθήνα, 1933

Εν Αθήναις τη 31 Μαρτίου 1933, ο εν Αθήναις ενοριακός ιερός ναός Ζωοδόχου Πηγής

Αιδεσιμώτατον Διονύσιον Καλαφάτην, Εφημέριον Ι. Ναού Ζωοδόχου Πηγής

Η καθ' ημάς Ενοριακή Επιτροπή κρίνασα ότι είναι άχρηστα διά τον Ναόν ημών τρία τμήματα στασιδίων εδώρησον εις τον Ι. Ναόν Νέας Μάκρης ταύτα. Η Νέα Επιτροπή επιμένει ότι δέον να αποδοθώσιν εις τον Ναόν τα στασίδια ταύτα. Διά τούτο προς άρσιν της διαφοράς ταύτης ενηργήσθε τα δέοντα ή προς επιστροφήν τούτων ή προς διευθέτησιν του ζητήματος. Μετά σεβασμού ο Διευθύνων της Ενορ. Επιτροπείας.

Νέα Μάκρη, 1934.

Αίτημα διά εγκατάστασιν συγκοινωνίας Νέας Μάκρης-Αθηνών.

Αρχείο Κοτρώζου

Προς τον Αιδεσιμώτατον Διονύσιον Καλαφάτην, Εφημέριον «Ζωοδόχου Πηγής».

Αιδεσιμώτατε,

Ο Πρόεδρος της Κοινότητος ημών υπέβαλεν αίτησιν προς τον κ. Πρωθυπουργόν, δι' ης ζητεί την εγκατάστασιν συγκοινωνίας Νέας Μάκρης-Αθηνών. Είσθε αυτόπτης μάρτυς της οικτράς καταστάσεως της συγκοινωνίας μας, της διεξαγομένης υπό των αυτοκινήτων Μαραθώνος. Προς δε των πιέσεων, τας οποίας υφιστάμεθα υπό των ενεργούντων ταύτην από της ενώσεως των εις μίαν εταιρείαν. Επειδή γνωρίζομεν το ενδιαφέρον σας διά την προαγωγήν της Κοινότητός μας, παρακαλούμεν όπως ενεργήσητε και συστήσητε εις τους αρμοδίους την όσο το δυνατόν το ταχύτερον έναρξιν της συγκοινωνίας μας, η δε εκ ταύτης ευγνωμοσύνη μας έσεται άπειρος.

Εν Νέα Μάκρη τη 30 Νοεμβρίου 1934.

Ο πρόεδρος της κοινότητος Μιχ. Γ. Δαμιανός

Οι κάτοικοι Νέας Μάκρης [ακολουθούν 80 υπογραφές]

1. Π. Γ. Εγγλέζου
2. Νικόλαος Ι. Σπανός
3. Δημήτριος Ι. Δημητριάδης
4. Αλέξανδρος Δ. Λιπατέ
5. Δημήτριος Καραγιάννης
6. Ανδρέας Β. Σιτές
7. Παύλος Β. Παλτήρης
8. Βολ [...]
9. Γεωργ. Μ. Λαμέρας
10. Παύλος Σ. Αλτιπαρμάκης
11. Ευάγγελος Στεφάνου
12. Χαράλαμπος Εμμεής

13. Μιχαήλ Βογιατζής
14. Κωνσταντίνος Κουλούκουσας
15. Β. Κόλλιας [;]
16. Κυριάκος Θ. Χατζηκυριάκου
17. Ελευθέριος Παυλίδης
18. Εμμανουήλ Β. Σιτές
19. Σάββας Β. Μαυρικού
20. Κυριάκος Ν. Κάκου
21. Κ. Δαμιανός
22. Ι. Πρασβέλης
23. Δημητριάδης
24. Ιωάννης Παπόγλου
25. Βασίλειος Ξηντάρης
26. [...]
27. Γεώργιος Παλτίρης
28. Βασίλειος Παλτίρης
29. Μ. Τσα [...]
30. Θεοφάνης Παπόγλου
31. Λουκάς Καλαητζής
32. Π. Αντω. Τσακιργιάννης
33. Νικόλαος Γκίκας
34. Μιχαήλ Ν. Κόλλιας
35. Γεώργιος Παπαποστόλου
36. Μιχάλης Δ. Χρυσ αφίνης
37. Αλέκος Πολίτης
38. Δημήτριος Κορωναίος
39. [..] Εμμεής
40. Ν. Εμμεής
41. Εμμ. Χρυσ αφίνης
42. Μιχαήλ Κόλλιας
43. Αντώνιος [...]
44. Χαρίτος Μαυρικός
45. Εμ. Ν. Πασσιά
46. Μιχαήλ Πουντούρης [;]
47. Νίκος Καραβασίλης

48. Χαράλαμπος Καραβασίλης
49. Μ. Β. Καραβασίλης
50. Δ. Χρυσ αφίνης
51. Ι.Μ.Α.
52. Ν. Καραγεωργίου
53. Παν. Μ. Δελησάββας
54. Εμμανουήλ Μαυρίκος
55. Νικόλαος Παλτήρης
56. Γεώργιος Ν. Παλτίρης
57. Ευάγγελος Μ[...]
58. Γεώργιος Ρεντούμης
59. Μιχαήλ Νικάνδρου
60. Εμμ. Καραγεωργίου
61. Ανδρ. Σουλαντώνης
62. Αλεξάνδρου [?]
63. Σταμάτης Πίσσας
64. Βασίλειος Κορονέος
65. Ιωάννης Πολίτης
66. Μιχαήλ Βασιλείου
67. Λαζ. Γεωργόπουλος
68. Μ.Μ. [...]
69. Βασίλειος Καλαντζής
70. Ιωάννης Βαζάνας
71. Δημήτρης Τσίρκας
72. Ιωάννης Τσακιργιάνης
73. Στράτος Ι. Φωκιανού
74. Ηλίας Ζέρβας
- 75. Σπυρίδων Σάτσης [;]**
76. Απόστολος Παπαποστόλου
77. Παύλος Παπαποστόλου
78. Ελευθέριος Φωκιανός
79. Ιωάννης Γ. Σαμιώτης
80. Γεώργιος Παντελέων

Πρός
 τόν Αιδεσιμώτατον, Διονύσιον Καλαφάτην
 Ίεμερίον "Ψωδίου πηγή"
 ἐν Αθήναις.

Αιδεσιμώτατε.

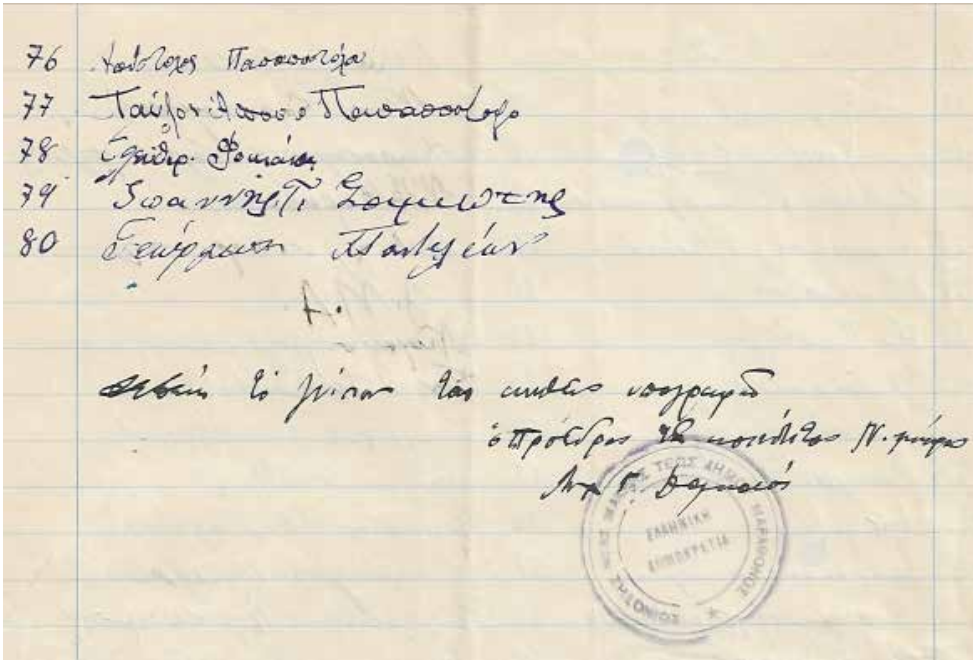
Ὁ πρόεδρος ἡ Κοινότητις πᾶν, ὑ-
 σεβάσθην αἰτίσιν ὑπὸ τὸν υ. Ψωδίουουργόν, Ἰ. Π.
 Ζηλέ ἡν ἡμαδασία συμμοικνίαί κίαι κίαι κίαι κίαι
 Αθηνῶν. Ἐσθὲ ἀβλόσθις μίαι κίαι κίαι κίαι κίαι
 βασίσιον ἡν συμμοικνίαί μας, ἡν διεξαγομέ-
 νη ὑπὸ τῶν ἀβλοικνίων παραδότης. Ἡροί δέ τῶν
 οἰσίων, ἐλὶ δοσία ὑμαδαμέδα ὑπὸ τῶν ἐνεργισίων
 λαύτη αἰσὶ ἡν ἐνόςσι τῶν ἐν μίαι ἐταρσία.
 Ἰσοιδὴ μνυρίδομη ἐὸ ἐνδιαφέρον σαι διὰ ἡν
 ὁρασηνὴ ἡ Κοινότητις μας, παραμαηνοῦμεν
 ὅση ἐνεργισίη καὶ ἐυσέσιση ἐν τῶν ἀφ-
 μοδίων ἡν ὅση ἐὸ δυναλὸν ἐὸ βακίλερον
 ἐναρσία. ἡν συμμοικνίαί μας, ἡ δέ ἐν λαύ-
 τῶν ἐνεργισίων μας ἔσθαι ὅσηρο.

ἐν Αἰαί κίαι κίαι 20 Νοεμβρίου 1934.

Οἱ υἱοίμοι κίαι κίαι κίαι.

- 1 " Ἰ. Π. Ζηλέ
- 2 " Νικόμοι ἡ Κοινότητις μας
- 3 " Δημήτριος Σ. Δημητριάδης 10 Παισι ἡ Κοινότητις μας
- 4 " Αἰετῆροσ Σ. Μικαλί 11 Εβίγροσ Κίαι κίαι
- 5 " Ἰωάννησ Καραγιάννη 12 Χρῆστοσ ἡ Κοινότητις μας
- 6 " Ἰωάννησ Β. Σελῆ 13 Μιχαήλ - Βογιατῆ
- 7 " Πάυλ Β. Κίαι κίαι 14 Κωνσταντῖνοσ Κίαι κίαι
- 8 " 15

16	Γιούλιος Χαλκιδικεύων	46	Μιχαήλ των Νόσος
17	επίσκοπος παβρινας	47	Νίκοσ Καρβαλιώτης
18	εμμανουήλ Ζ. Λύβος	48	Χαραϊσμοσ Καρβαλιώτης
19	Καυβας Β. Πασαβιου	49	Μτ Καρβαλιώτης
20	Κυριακος Ν. Κάλκοι	50	Ιω. Χρυσαίριος
21	Κ. Φαριανός	51	Ζ. Μ. Α.
22	Σο. Πασαβιανός	52	Μπαγιανός
23	Δημητρίου	53	Παν. Μ. Δεσφ. Σάββας
24	Ιωάννης Πασαβιανός	54	εμμανουήλ Μαβριανός
25	Κωνσταντίνος Πασαβιανός	55	Νικόλαος Πασαβιανός
26	Αχιλλεύς	56	Γεώργιος Ν. Πασαβιανός
27	Γεώργιος Πασαβιανός	57	Ευαγγελοσ Μεταφύλα
28	Βασίλειος Πασαβιανός	58	Γεώργιος Βενεζουέλης
29	Μ. Γεωργίου	59	Γεώργιος Κωνσταντίνος
30	Βασίλειος Πασαβιανός	60	Ιωάννης Καρ. Γεωργίου
31	Νικόλαος Καρ. Γεωργίου	61	Ιωάννης Λαυρεντινός
32	Α. Αντ. Κωνσταντίνος	62	Κωνσταντίνος
33	Νικόλαος Πασαβιανός	63	Κωνσταντίνος Πασαβιανός
34	Μιχαήλ Ν. Πασαβιανός	64	Βασίλειος Κωνσταντίνος
35	Γεώργιος Πασαβιανός	65	Ιωάννης Πασαβιανός
36	Μιχαήλ Α. Πασαβιανός	66	Νικόλαος Βενεζουέλης
37	Αχιλλεύς Πασαβιανός	67	Κωνσταντίνος Πασαβιανός
38	Δημητρίου Πασαβιανός	68	Κωνσταντίνος Πασαβιανός
39	Κωνσταντίνος	69	Βασίλειος Κωνσταντίνος
40	Κωνσταντίνος	70	Ιωάννης Πασαβιανός
41	Κωνσταντίνος	71	Σπ. Μ. Ν. Τ. Ρ. Ν. Ο. Τ. Ο. Σ. Πασαβιανός
42	Μιχαήλ Πασαβιανός	72	Ιωάννης Πασαβιανός
43	Αχιλλεύς Πασαβιανός	73	Γεώργιος Ι. Πασαβιανός
44	Κωνσταντίνος Πασαβιανός	74	Κωνσταντίνος Πασαβιανός
45	Κωνσταντίνος Πασαβιανός	75	Κωνσταντίνος Πασαβιανός

Νέα Μάκρη, χ.χ.,

Πρόσφυγες Μάκρης προς Μαρία Καλαφάτη

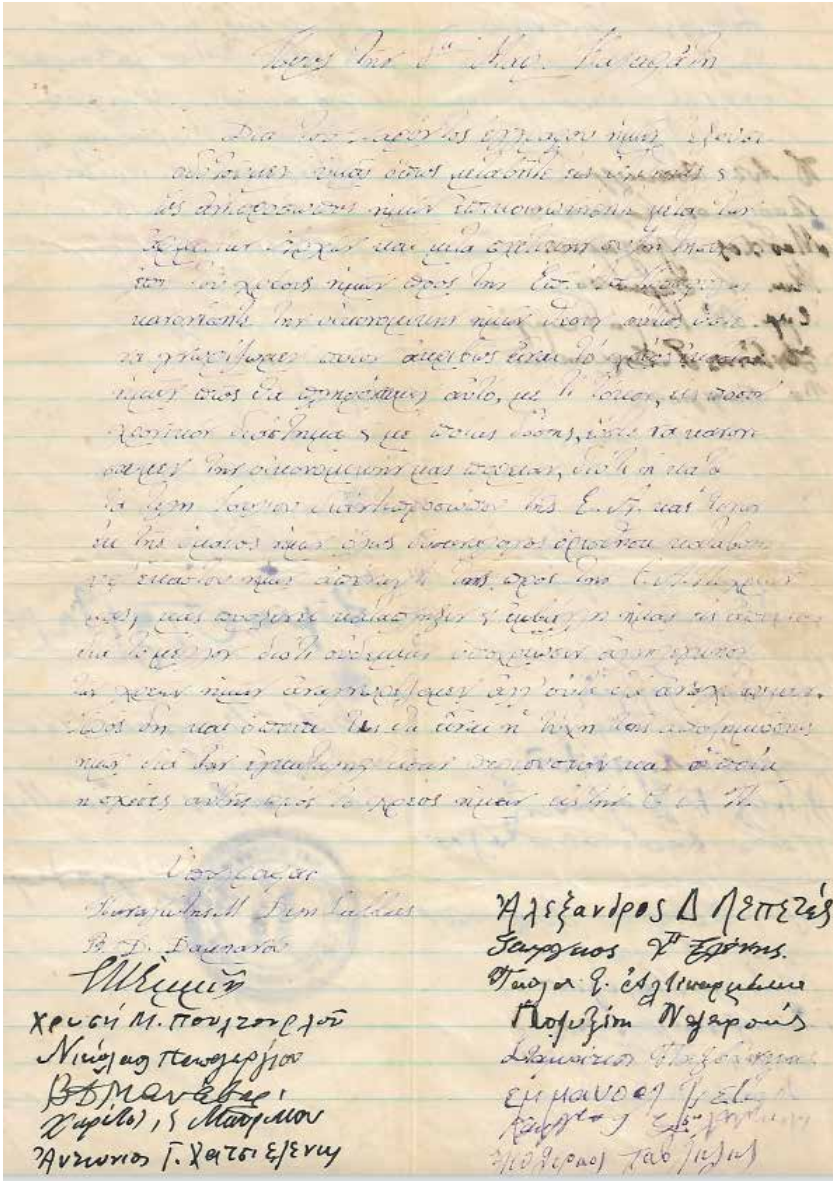
Αρχείο Κοτρώζου

Προς την δίδαν Μαρίαν Καλαφάτην

Διά του παρόντος εγγράφου ημών εξουσιοδοτούμεν υμάς όπως μεταβήτε εις Αθήνας και ως αντιπρόσωπος ημών επικοινωνήσητε μετά των αρμοδίων Αρχών και μετά σχετικήν συζήτησιν επί του χρέους ημών προς την Επιτροπήν Αποκαταστάσεως Προσφύγων κανονίσητε την οικονομικήν ημών θέσιν, ούτως ώστε να γνωρίζωμεν ποίον ακριβώς είναι το χρέος εκάστου ημών, πώς θα πληρώσωμεν αυτό, με τί τόκον, εις πόσον χρονικόν διάστημα και με ποίες δόσεις, ώστε να κανονίσωμεν την οικονομικήν μας πορείαν, διότι οι κατά τα τέλη Ιουλίου δι' αντιπροσώπου της Ε. Α. και τινών εκ της ομάδος ημών όλως δυσανάλογος ορισθείσα καταβολήν υφ' εκάστου ημών απέναντι τας προς την Ε. Α. χρεών μας, μας προξενεί κατάπληξιν και εμβάλλη ημάς εις απορίαν διά το μέλλον

ημών, διότι ουδεμίαν υποχρέωσιν άλλην εκτός αναγνωρίζομεν αλλ' ούτε θα ανεχθώμεν, προς δη και οποία τις θα είναι η τύχη της αποζημιώσεως ημών διά την εγκαταληφθείσαν περιουσίαν μας και οποία η σχέσις αυτής προς το χρέος ημών εις την Ε.Α.Π.

Ακολουθούν υπογραφαί 70.

10 1205

Βασιλεία της Ελλάδος
Εθνικόν Δημοκρατικόν Έθνος
Νέας Μόσχας

ἀριθ. πρωτ. 24

Νέα Μόσχα 14 7 1939

Προς

Τὸ ἀβυστινικὸν προεδρικὸν Μ.ελακινὸς Ἐλαρόν
«Ἡ Ἑλλάς»

Ὅσοι γ' ἔβελος ἴ

Αἰνῶς

Κίετι Πρωτὸς

Λαβόντες γινώσκοντες τοῦ ἀριθ. 34326/25/11/38 ἡμετέροις ἔγγραφοις,

ἔχομεν τὰς ἐπιτιμίας νὰ γνωρίσωμεν ἡμῖν διὰ τὴν ἑκτακτικὴν ἐπιτιμίαν, ἵνα
ἐν ταύτῃ τῶν μαθητικῶν γινώσκωντες τὴν 25^{ην} τ.μ. Ἰουνίου

Μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης διὰ τὴν ἐκτακτικὴν τὰ ἀποσταλέντα τῶν
περὶ τῶν μαθητικῶν καὶ θέσωμεν γνωρίσωμεν ἡμῖν τὴν κατὰ ἀριθμὸν καὶ
ἐπιμαθῆ ἀποσταλέντα μαθητικῶν, ἵνα τὴν ἀποσταλέντα τὸ ἀποσταλέντα
τοῦ ἀβυστινικοῦ Ἐλαρόν εἰς Ἑλλάδα.

Ἐὰν τὴν ἐπιμαθῆ ταύτην, ἐπιμαθῶμεν ἀποσταλέντα τὰ μέλη τοῦ κατὰ
ἡμῶν Ἐλαρόν διὰ τὴν ἐπιμαθῆ τῶν κεραιωτικῶν καὶ ἐπιμαθῶμεν
τῶν ἀποσταλέντα ταύτην διὰ τὸ ἰνδιαφέρον, μετ' αὐτῶν ἀποσταλέντα τὸ
ἔθνος μας.

Ἰσχυρῶς ἀμυνθεὶς βαδίζομεν, εἰσὶν εἰς τὸ ἐπιμαθῶμεν νὰ ἀποσταλέντα
ἐπιμαθῶμεν μαθητικῶν, μαθητικῶν ἢ μαθητικῶν, διότι, ἵνα τὴν κατὰ
τῶν ἀποσταλέντα τὸ ἀποσταλέντα τὸ ἀποσταλέντα, εἰς τὴν ἐπιμαθῆ ἢ ἀποσταλέντα
μέλη ἐπιμαθῆ εἰς τὸ ἔθνος μας, ἀπ' οὗτος μετ' οὗτος #/μῆνας ἔλα
στα τοῦ ἔθνος τὴν ἀποσταλέντα, ἀπ' οὗτος μετ' οὗτος διὰ τὴν ἐπιμαθῆ τὸ κατὰ
τῶν καὶ ἐπιμαθῆ καὶ διὰ τὰ δύο ταύτην ἀποσταλέντα.

Ἐἰς τὴν ἀποσταλέντα τῶν ἀποσταλέντα, μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἔθνος εἰς τὴν

#

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Αρχείο Τύπου (1919-1922)

Εφημερίδα Πατρίς, Δευτέρα 4 Φεβρουαρίου 1919.

Γενομένης της Γενικής συνελεύσεως του Συλλόγου την 27^{ην} Ιανουαρίου, ανεκηρύχθησαν παμψηφεί διά τας προς τον σκοπόν του Συλλόγου υπηρεσίας αυτών και την εν γένει εθνικήν των δράσιν επίτιμος πρόεδρος αυτού ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης Αθηνών Μελέτιος και επίτιμα μέλη αυτού ο νομάρχης Αττικής κ. Ευστράτιος Κουλουμβάκης, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Μαργ. Ευαγγελίδης και ο μέγας ευεργέτης των κοινοτήτων Μάκρης και Λειβησίου της Λυκίας της Μ. Ασίας κ. Χατζή Νικολ. Λουιζίδης. Κατ' αυτήν απεφασίσθη παμψηφεί και η ανάρτησις της εικόνας του μεγάλου ευεργέτου των αυτών κοινοτήτων αειμνήστου Βασιλείου Βασιλειάδου εν τω γραφείω του Συλλόγου. Κατά την αυτήν δε ημέραν, γενομένων εράνων υπέρ των ατυχών θυμάτων της Τουρκικής θηριωδίας των κατοίκων των ως άνω μερών, κατετέθησαν τα εξής ποσά υπό των κάτωθι. Ο αιδεσιμώτατος Διονύσιος Καλαφάτης ως α' δόσιν δρ. 100, ο κ. Παύλος Μακρής επιχειρηματίας, δρ. 500 και οι κ.κ. Ιωάννης Δαμιανίδης, Άγγελος Τσακίρης, Ιωάννης Ταβούλης, Ανδρέας Πανάγος, Πανάγος Πανάγου, Μιλτιάδης Καλαφάτης, Κυριακός Τσακίρης, Σάββας Γρηγοριάδης, Αντώνιος Τσακιργιάννης, Δημήτριος Παλτόγλου, Βασίλειος Τσίλλερ και Άγγελος Καλαφάτης ανά δρ. 5, ήτοι δρ. 64, εν όλω δρ. 665. Παρακαλούνται δε οι απανταχού εκ της **Λυκίας** της Μ. Ασίας καταγόμενοι ως και πάντες οι Έλληνες και φιλόφρονες, όπως, ενισχύοντες το έργον του Συλλόγου αποστείλωσιν εις το γραφείον αυτού εν τω προαυλίω του ιερού ναού της Ζωοδόχου Πηγής ή εις την Εθνικήν Τραπεζαν (θυρίς 19) την συνδρομήν αυτών διά τα θύματα της θηριωδίας του βαρβάρου κατακτητού. Έλληνες, βοηθήσατε τους επί των επάλξεων της

Φυλής δοκιμασθέντας ομοφύλους, θύοντες χαριτήρια τη υπομονή και καρτερία αυτών. Φιλάνθρωποι, ελεήσατε τους πάσχοντας. Ο Πρόεδρος Διον. Καλαφάτης, ιερέυς. Ο Γραμματεὺς και α.α. Α. Τσακίρης.

ΠΑΛΑΤΙΚΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
"Η ΤΕΛΜΗΣΙΣΟΣ."

Γενομένης τῆς Γενικῆς συνελεύσεως τοῦ Συλλόγου τὴν 27ην Ἰανουαρίου, ἀνεκηρύχθησαν παμψηφί διὰ τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου ὑποθέσεις αὐτῶν και τὴν ἐν γένει ἐθνικὴν των δρασίω ἐπίτιμος πρόεδρος αὐτοῦ ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος και ἐπίτιμα μέλη αὐτοῦ ὁ νομάρχης Ἀττικῆς κ. Εὐστράτιος Κουλουμιάνης, ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Μαρῶν. Εὐαγγελίδης και ὁ μέγας εὐεργέτης τῶν κοινοτήτων Μάρκως και Λεϊθησιου τῆς Λυκίας τῆς Μ. Ἀσίας κ. Χατζῆ Νικολ. Λουξίδης. Κατ' αὐτὴν ἀπεφασίσθη παμψηφί και ἡ ἀνάρτησις τῆς εἰκόνας τοῦ μεγαλοῦ εὐεργέτου τῶν αὐτῶν κοινοτήτων ἀειμνήστου Βασιλείου Βασιλείαδου ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Συλλόγου.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, γενομένων ἐργάνων ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν θυμάτων τῆς Τουρκικῆς θηριωδίας τῶν κατοίκων τῶν ὡς ἄνω μερῶν, κατετέθησαν τὰ ἐξῆς ποσὰ ὑπὸ τῶν κατωθι:

Ὁ ἀδελφιῶτατος Διονύσιος Καλαφάτης ὡς ἀ' δόσι δρ. 100, β' κ. Παῦλος Μαρῶς ἐπιχειρηματίας, δρ. 500 και οἱ κ.κ. Ἰωάννης Δεμιανίδης, Ἄγγελος Τσακίρης, Ἰωάννης Ταβούλης, Ἀνδρέας Πανάγος, Πανάγος Πανάγου, Μιλτιάδης Καλαφάτης, Κυριακὸς Τσακίρης, Σάββας Γρηγοριάδης, Ἀντώνιος Τσακίριαννης, Δημήτριος Παλιόγλου Βασιλεὺς Τσίλλερ και Ἄγγελος Καλαφάτης ἀνά δρ. 5, ἧτοι δρ. 65. Ἐν ὅλῳ δρ. 665.

Παρακαλοῦνται δὲ οἱ ἀπανταχοῦ ἐκ τῆς Λυκίας τῆς Μ. Ἀσίας καταγόμενοι, ὡς και πάντες οἱ Ἕλληες και φιλάνθρωποι, ὅπως, ἐνσχύοντες τὸ ἔργον τοῦ Συλλόγου ἀποστείλωσιν εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἢ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν (θυρὴ 19) τὴν συνδρομὴν αὐτῶν διὰ τὰ θύματα τῆς θηριωδίας τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ. Ἕλληες, βοηθήσατε τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τῆς Φυλῆς δοκιμασθέντας ομοφύλους, θύοντες χαριτήρια τῆ ὑπομονῆ και καρτερία αὐτῶν.

Φιλάνθρωποι, ελεήσατε τοὺς πάσχοντας.
 Ὁ Πρόεδρος ΔΙΟΝ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ, ἱερέυς
 Ὁ Γραμματεὺς και α.α. Α. Τσακίρης

Εφημερίδα Ελεύθερος Τύπος χ.χ.

Παλλύκειος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Η Τελμησσός'

Καλούνται πάντα τα μέλη του Συλλόγου σήμερα Κυριακήν και ώραν 3 μ.μ. εν τη Δη δημοτ. Σχολή των Θηλέων οδός Σόλωνος 132 εις Γενικήν Συνέλευσιν προς σύσκεψιν και συζήτησιν των ληφθησομένων μέτρων προς ταχύτεραν βοήθειαν των συμπολιτών μας. Επίσης καλούνται και πάντες οι εκ Μάκρης, Λειβισίου, Φοίνηκος, Μύρων, Αντιφύλλου [Αντίφελος], Καλαμακίου, Ελμαλί και των άλλων μερών της Λυκίας και μη εισέτι εγγεγραμμένοι, αφ' ου προηγουμένως εγγραφώσιν ως μέλη του Συλλόγου. Ο Πρόεδρος Διονύσιος Καλαφάτης, ιερέυς. Ο Γραμματέυς και ά.ά. Αγγ. Τσακίρης.

ΠΑΛΛΥΚΕΙΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
'Η ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ,

Καλούνται πάντα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου σήμερα Κυριακὴν καὶ ὥραν 3 μ. μ. ἐν τῇ Δη δημοτ. Σχολῇ τῶν Θηλέων οἰκίας Σόλωνος 132 εἰς Γενικὴν Συνέλευσιν πρὸς σύσκεψιν καὶ συζήτησιν τῶν ληφθησομένων μέτρων πρὸς ταχύτεραν βοήθειαν τῶν συμπολιτῶν μας.

Ἐπίσης καλούνται καὶ πάντες οἱ ἐκ Μάκρης, Λειβισίου, Φοίνηκος, Μύρων, Ἀντιφύλλου, Καλαμακίου, Ἐλμαλί καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Λυκίας καὶ μὴ εἰσέτι ἐγγεγραμμένοι, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐγγραφῶσιν ὡς μέλη τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Πρόεδρος
Διονύσιος Καλαφάτης ιερέυς
Ὁ Γραμματέυς καὶ ἄ. ἄ.
Ἀγγ. Τσακίρης

Εφημερίδα Ελεύθερος Λόγος, Πέμπτη 18 Απριλίου 1919, έτος Γ', αριθμ. 778.

Η κατάστασιν εις την Μάκρην.

Αφίκετο πρό τινων ημερών εκ Μάκρης ο ιατρός κ. Μουσαίος. Κατά την έκτακτον συνεδρίαν της Εκτελεστικής Επιτροπής των Αλυτρώτων ο κ. Μουσαίος περιέγραψε διά ζοφερωτάτων χρωμάτων την εν Μάκρη κατάστασιν, τας αυθαιρέτους ενεργείας των Ιταλών και την διενεργουμένην εις βάρος του Ελληνικού πληθυσμού της ελληνικωτάτης ταύτης πόλεως προπαγάνδας. Ο κ. Μουσαίος διελθών κατά την εις Σμύρνην μετάβασίν του και εξ Αλικαρνασού αντελήφθη μίαν κατάστασιν αφόρητον διά τους εκεί χριστιανούς. Εντός της εβδομάδος ο κ. Μουσαίος θα υποβάλη και γραπτώς διά μακρών την δημιουργηθείσαν εις Μάκρην και την περιφέρειάν της κατάστασιν.

Εφημερίδα Ελεύθερος Λόγος, Κυριακή 19 Μαΐου 1919, έτος Γ', αριθμ. 801.

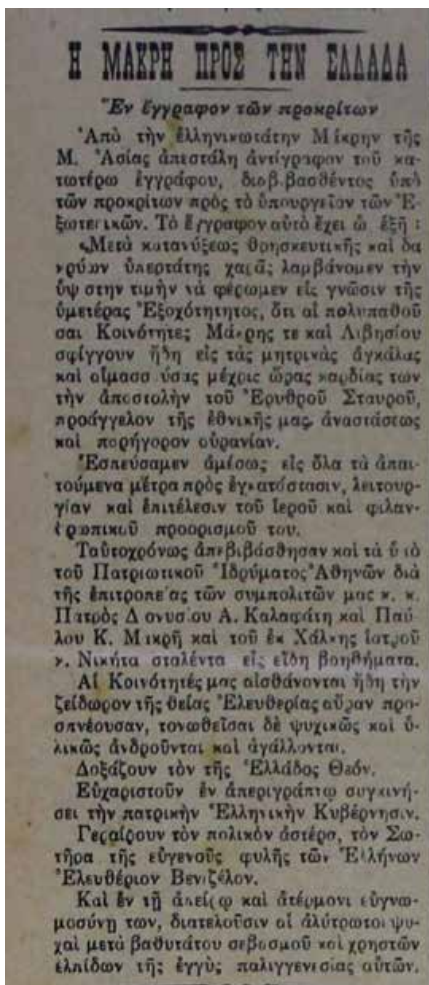
Η Μάκρη προς την Ελλάδα

Εν έγγραφον των προκρίτων

Από την ελληνικωτάτην Μάκρην της Μ.Ασίας απεστάλη αντίγραφον του κατωτέρω εγγράφου, διαβιβασθέντος υπό των προκρίτων προς το υπουργείον των Εξωτερικών. Το έγγραφον αυτό έχει ως εξής: Μετά κατανύξεως θρησκευτικής και δακρύων υπερτάτης χαράς λαμβάνομεν την ύψιστην τιμήν να φέρωμεν εις γνώσιν της υμετέρας Εξοχότητος, ότι αι πολυπαθούσαι Κοινότητες Μάκρης τε και Λιβησίου σφίγγουν ήδη εις τας μητρικάς αγκάλας και αιμασσούσας μέχρις ώρας καρδιάς των την αποστολήν του Ερυθρού Σταυρού, προάγγελον της εθνικής μας, αναστάσεως και παρήγορον ουρανίαν.

Εσπεύσαμεν αμέσως εις όλα τα απαιτούμενα μέτρα προς εγκατάστασιν, λειτουργίαν και επιτέλειαν του ιερού και φιλανθρωπικού προορισμού του. Ταυτοχρόνως απεβιβάσθησαν και τα υπό του Πατριωτικού Ιδρύματος Αθηνών διά της επιτροπείας των συμπολιτών μας κ.κ. Πατρός Διονυσίου Α. καλαφάτη και Παύλου Κ. Μακρή και του εκ Χάλκης ιατρού κ. Νικήτα σταλέντα εις είδη βοηθήματα. Αι Κοινότητές μας αισθάνονται ήδη την ζείδωρον της θείας Ελευθερίας αύραν προσπνέουσαν, τονωθείσαι δε ψυχικώς και υλικώς ανδρούνται και αγάλλονται. Δοξάζουν τον της Ελλάδος Θεόν. Ευχαριστούν εν απεριγράπτω συγκινήσει την πα-

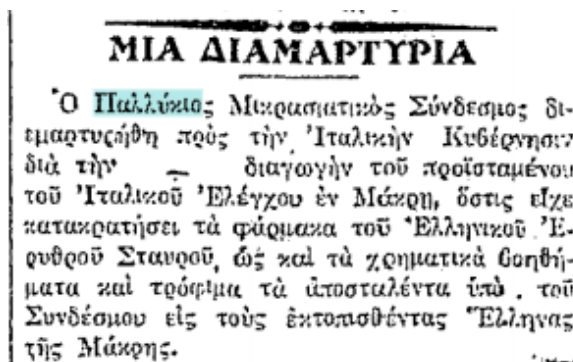
τρικὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Γεραίρουν τὸν πολικὸν ἀστέρα, τὸν Σωτήρα τῆς ευγενούς φυλῆς τῶν Ἑλλήνων Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Καὶ ἐν τῇ ἀπείρῳ καὶ ἀτέρμονι εὐγνωμοσύνη τῶν, διατελοῦσιν αἱ ἀλύτρωτοι ψυχαὶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ χρηστῶν ἐλπίδων τῆς ἐγγύς παλιγγενεσίας αὐτῶν.

Εφημερίδα *Εμπρός*, 29 Μαΐου 1919.

Μια Διαμαρτυρία

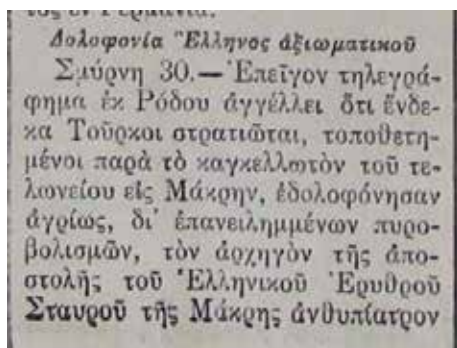
Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύνδεσμος διεμαρτυρήθη προς την Ιταλικήν Κυβέρνησιν διά την διαγωγὴν του προϊσταμένου του Ιταλικού Ελέγχου εν Μάκρῃ, ὅστις εἶχε κατακρατήσει τα φάρμακα του Ελληνικού Ερυθροῦ Σταυροῦ, ὡς και τα χρηματικά βοηθήματα και τρόφιμα τα αποσταλέντα ὑπὸ του Συνδέσμου εἰς τοὺς εκτοπισθέντας Ἕλληνας τῆς Μάκρης.

Εφημερίδα *Ελεύθερος Λόγος*, Σάββατον, 3 Αυγούστου 1919.

Δολοφονία Ἑλληνοσ αξιωματικοῦ.

Σμύρνη 30. Επεῖγον τηλεγράφημα ἐκ Ρόδου ἀγγέλει ὅτι ἔνδεκα Τούρκοι στρατιῶται, τοποθετημένοι παρὰ τὸ καγκελωτὸν τοῦ τελωνείου εἰς Μάκρην, ἐδολοφόνησαν ἀγρίως, δι' ἐπανειλημμένων πυροβολισμῶν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ερυθροῦ Σταυροῦ τῆς Μάκρης ἀνθυπίατρον Μάνωλα.

Μηνιαία Εικονογραφημένη Ατλαντίς, Αύγουστος 1919

Η Ιταλία εγκαθιστάμενη εις καθαρώς ελληνικάς πόλεις.

« [...] Αι από αμνημονεύτων όμως χρόνων ελληνικαί αύται πόλεις [Μάκρη και Λιβίσι], αίτινες επανεστάτησαν κατά της Τουρκίας και εκήρουν την ένωσιν μετά της Ελλάδος κατά το 1918, σήμερον περιήλθον υπό την κατοχήν της ασπονδοτέρου εχθρικής δυνάμεως κατά του Ελληνισμού. Ήδη εξαγγέλονται κακουργήματα των κατακτητών κατά του ατυχούς πληθυσμού, λογοκρισία, βία, σύμπραξις μετά των Τούρκων, και τα πάντα τίθενται εις εφαρμογήν προς κατάπνιξιν του εκεί Ελληνισμού, όστις προς στιγμήν επίστευσεν ότι έληξαν τα μαρτύριά του. Οι πλόκαμοι της ιμπεριαλιστικής Ιταλικής πολιτικής επεξετάθησαν εν Μικρά Ασία, μεταξύ δε των πρώτων θυμάτων ήσαν αι ελληνικαί πόλεις Μάκρη και Λειβήσιον. Χώραι καθαρώς ελληνικαί καλούνται τώρα να ανταλλάξωσι τον οθωμανικόν ζυγόν προς την Ιταλοκρατίαν, ήν χαρακτηρίζει ακράτητος μισελληνισμός και ανένδοτος πολιτική επεκτάσεως. Η Μάκρη λόγω της φυσικής τοποθεσίας της δι' ολίγων λιμενικών έργων και μέσων συγκοινωνίας προς το εσωτερικόν δύναται να αποβή μέγα εμπορικόν κέντρον της νοτίου Μικρασίας βεβαίως δε υπό Ιταλικήν διοίκησιν θα καταστή επίφοβος ανταγωνίστρια της Σμύρνης. Και η Ιταλία εξαπλουμένη εις τας χώρας των μετάλλων και του γεωργικού πλούτου, Λυκίαν, Φρυγίαν, Καρίαν, Λυκαονίαν, Πισιδίαν, Καππαδοκίαν και Κιλικίαν, τας απεράντους εις εκτάσεις και τόσον ελληνικάς την ιστορίαν, όχι μόνον διπλασιάζει την έκτασιν του βασιλείου της, αλλά και θέτει το Ελληνισμόν μεταξύ δύο επιβόφων βραχιόνων».

Εφημερίδα Νέα Ελλάς, 1919 χ.η.

Ο υπό τον ζυγόν Ελληνισμός - Τί ακριβώς συμβαίνει εις την Μάκρην - Φανεραί ιταλικαί ενέργειαι – η Αναθάρρησις των Τούρκων.

Μάκρην, Ιούλιος. Πόσον ατυχείς υπήρξαμεν οι δεκατετρακιςχίλιοι Έλληνες κάτοικοι της Μάκρης και του Λιβισίου εν τη απολαύσει των ευεργετημάτων της νίκης της Συνεννοήσεως! Το έγκλημα και η αυθαιρεσία είνε ο επιούσιος άρτος των αιμοχαρών Νεοτούρκων. Ουδεμία ένδειξις μαρτυρούσα την συναίσθησίν των ότι ευρίσκονται προς το μέρος των κατά κράτος ηττημένων. Διερωτάται δε τις πόθεν η επίμονος εμμονή των τουρκικών αρχών εις τας σατανικάς απέναντι του ελληνικού στοιχείου μεθόδους; Πόθεν τσσαύτη θρασύτης; Και εν τη αναζητήσει των λόγων της θρασύτητος ταύτης πάνυ ευκόλως ανακαλύπτει ότι υπαίτιοι αυτής είνε οι κακή τη μοίρα εν τοις Δωδεκανήσοις ξένοι γείτονες ημών. Αναλαβόντες οι δημιουργοί πάσης εκ μέρους των Τούρκων κατά των Χριστιανών σκευωρίας και τούτο προς εξυπηρέτησιν βεβαίως των ιμπεριαλιστικών σκοπών των.

Η ταχυτάτη μεταβολή

Ότε το πρώτον μετά την σύναψιν της ανακωχής κατέπλευσεν εις τον λιμένα μας το πρώτον Ιταλικόν πολεμικόν οι Χριστιανοί υπεδέχθησαν τους Ιταλούς ως κομιστάς των μεγάλων αρχών του Ουίλσων, ως φύλακας και προστάτας αυτών διά τον από της συνάψεως της ανακωχής μέχρι της συνομολογήσεως της ειρήνης χρόνον. Αλλά δεν εβράδυναν να διαψευσθώσιν εν τη ελπίδι των ταύτη. Η διά μισθάρνων οργάνων δημιουργία επεισοδίων κατά την έλευσιν του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού προς δικαιολογίαν στρατιωτικής των επεμβάσεως, η τη ενεργεία των αποπομπή της αποστολής του Ερυθρού Σταυρού κατά την δευτέραν έλευσιν της αποστολής του Ερυθρού Σταυρού παρεμβολή τόσων προσκομμάτων εν τω Τελωνείω υπό του επί τούτω Ιταλού υπαλλήλου, ως προς την παράδοσιν των βοηθημάτων του «Πατριωτικού Ιδρύματος», η παροχή μυριών εμπορικών ευκολιών μόνον εις τους Τούρκους και Εβραίους, αι καθημεριναί των αξιωματικών Ιταλών συνεννοήσεις προς τους ενταύθα Κομιτατικούς, η προ των ομμάτων των Χριστιανών εκ του ιταλικού ατμοπλοίου «Ταλαμάν» εκφόρτωσις εξ κιβωτίων χειροβομβίδων, παραδοθέντων εις την τουρκικήν χωροφυλακήν, η παραχώρησις εις τους Τούρκους μυδραλλιοβόλων και μικρών τηλεβόλων δί'ην και διεμαρτυρήθη εντόνως προς τους Ιταλούς ο αντιπρόσωπος του ενταύθα Γαλλικού Προξενικού Πρακτορείου, η τη ενεργεία και υποδαυλίσει αυ-

τών, προς δημιουργίαν αιματηρών σκηνών και υπό τους σαρκαστικούς γέλωτας των Ιταλών αξιωματικών και στρατιωτών δημοσία αφαιρέσεις υπό της Τουρκικής χωροφυλακής των πιστολίων δύο Ελλήνων στρατιωτών του Νοσοκομείου του Ερυθρού Σταυρού, ότε και υπέστη επίθεσιν διά της λόγχης ο Έλλην ανθυπίατρος Νικόλαος Μάνωλας, θελήσας να παρέμβη ειρηνικώς, πάντα ταύτα αριδήλως αποδεικνύουσι πόσον μυσάρον και απαίσιον ρόλον παίζουσιν εις βάρος του Ελληνισμού ενταύθα οι υπό τε το πρόσχημα φρουρών παραμείνοντες ενταύθα σύμμαχοι της Συνεννοήσεως.

Επάνοδος του Αχμέτ Βέη

Θα αναφέρω ενταύθα και έν ακόμη γεγονός χαρακτηριστικόν των ξένων τούτων ενεργειών. Προ 40 ημερών επέστρεψεν εκ Σμύρνης εις Μάκρην, μέσω Ρόδου, ο κατά τα τελευταία έτη του πολέμου διατελέσας φρούραρχος Μάκρης Αλβανός αξιωματικός Αχμέτ βέης, επληροφορήθημεν ασφαλώς ότι εν Ρόδω έτυχε μεγάλων περιποιήσεων και τιμών εκ μέρους των ιταλικών αρχών. Εσχάτως ανεχώρησε μετά της οικογενείας του, ίνα εγκατασταθή εν Ρόδω. Κατά την εις Ρόδον άφιξίν του παρέλαβον αυτόν Ιταλοί αξιωματικοί επί πολεμικού παραθέσαντες αυτό τιμητικόν δείπνον. Νυν εγνώσθη ότι ο περιού ο λόγος Αλβανός αξιωματικός απεβιβάσθη εις την απέναντι της Ρόδου Μικρασιατικήν παραλίαν και επί κεφαλής επτακοσίων ανδρών εβάδισε προς την Τσίναν, ένθα συγκεντρούται ο στρατός της Εθνικής Αμύρνης των κομιτατικών, ούτινος μέρος αναμένεται να φθάση και ενταύθα. Την ιμπεριαλιστικήν όρεξιν των Ιταλών επί της περιοχής της Μάκρης διανοίγουσιν **οι φυσικώς ασφαλέστατοι λιμένες της Μάκρης και του Μερμερησίου**, δυνάμενοι να χρησιμοποιηθούν ως βάσεις ναυτικάς μεγίστης διά την ανατολικήν Μεσόγειον σημασίας και ως καταιβήματα σιδηροδρομικών γραμμών μεγάλης εμπορικής και οικονομικής αξίας, έτι δε το **μεταλλοφόρον και δασοφόρον εσωτερικόν αυτής**, και προσεταιρίσθησαν τους εν Μάκρη κομιτατικούς και δι' αυτών προς τον καταστροφέα του ενταύθα Ελληνισμού Μουτσαρίφην Μούγλων συνεννοηθέντες περιήγαγον την επαρχίαν Μέντεσε εις κατάστασιν επαναστατημένης χώρας.

Η κατάστασις απελπιστική

Και ήδη φόνοι, κακώσεις, αρπαγαί, δηλώσεις, φυλακίσεις προκρίτων και παντός είδους αυθαιρεσίαι είνε εν τη ημερησία διατάξει υπό την ανοχήν των ενταύθα παραμενόντων μεγάλων συμμάχων. Απορούμεν τη αληθεία, πώς μετά τόσα και τόσα διαβήματα ημών και προς τους το δεύτερον

Εφημερίδα *Μήθυμνα*, 8 Ιουλίου 1920.

Σφαγαί ομογενών εν Μάκρη.

Ταξειδιώται αφιχθέντες εκ Μάκρης αναφέρουν ότι οι Κεμαλικοί προέβησαν εις την σφαγήν πλείστων Χριστιανών της περιφερείας, τους οποίους εθεώρουν δήθεν επικινδύνους. Οι χριστιανικοί πληθυσμοί των μερών του ευρίσκονται εν απογνώσει, η ζωή των ευρίσκεται εν μεγίστω κινδύνω.

Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, Μυτιλήνη, 2 Ιουλίου 1921.

Βασανισμοί Μάκρης.

Εις την Μάκρην έπιασαν δύο φυγοστράτους. Τους μετέφεραν εις το Ομουρλού. Και εκεί τον ένα τον εκρέμασαν σαν διαβάκι σε ένα γαϊδούρι και των ωδήγησαν σε πετρώη μέρη. Τί ετράβηξε ο δυστυχής δεν περιγράφεται! Και τότε μόνον έπαυσε ο απάνθρωπος αστείσμος των θηρίων, όταν πια το θύμα τελείως εξηντλημένον από τους πόνους και την αιμορραγίαν, δεν επρόδιδε κανένα σημεῖον ζωής. Τον άλλον τον έδεσαν εις την ουράν ενός αλόγου και το εχτύπησαν με ορμήν. Το θύμα εσύρετο κατά γης. Το αίμα του εξωγράφιζε τον δρόμον. Και τότε μόνο εσταμάτησαν το άλογον, όταν όλο το μυαλό εσκορπίσε εδώ και εκεί. Πολλούς προκρίτους της Μάκρης άνοιξαν λάκκους και τους έθαψαν ζωντανούς. Ένα παπάν τον εκρέμασαν όπως τα σφάγια. Και ενώ ήταν ακόμη ζωντανός, έκοβαν τα διάφορα μέλη του σώματός του και τα επωλούσαν εις τους συμπαθητικούς θεατάς ως κρέας. Τον οδοντίατρον Γεωργαντζόγλου, αφού του έβγαλαν όλα τα δόντια, του εξώρυξαν τα μάτια και άρχισαν να τον διαμελίζουν ζωντανόν. Και όταν εγίνοντο τα παραδειγματίστα αυτά εγκλήματα, εμαζεύετο πλήθος τουρκικόν διά να δή και να απολαύση την σχετικήν ηδονήν. Διαφέρει λοιπόν ο τούρκος από τον βούλγαρον; Ο Τιγύ δεν πιστεύομεν σήμερα να έχη διαφορετικήν γνώμην.

Εφημερίδα Εμπρός, 1921 ; Απόκομμα χωρίς ημερομηνία.

Αρχείο Κοτρώζου

Εθνικόν Μνημόσυνον εις τον Ναόν Ζωοδόχου Πηγής.

Τη πρωτοβουλία του ενταύθα λειτουργούντος και αθορύβως εργαζομένου **Παλλυκίου Μικρ. Συλλόγου η Τελμησός**, ετελέσθη χθες εν τω Ναώ της Ζωοδόχου Πηγής, επικαίρως **μνημόσυνον υπέρ των θυμάτων** της Τουρκικής θηριωδίας προ και μετά την Ανακαωχήν. Τελετουργούντος του Σεβασμιωτάτου Μεθύμνης κ. Βασιλείου μετά πολλών ιερέων και διακόνων απάντων Μικρασιατών. Άπειρον πλήθος δούλων και ελευθέρων και πάσης τάξεως συνέρρευσεν και υπερπλήρωσεν τον ναόν αποδίδον φόρον ευγνωμοσύνης προς τα θύματα της Εθνικής Ιδέας. Κατά τούτο ο Σεβ. Μεθύμνης διά πλήρους ζωής ομιλίας εξήρε την εκπολιτιστικήν δράσιν της Μ. Ασίας, ένθα εκαλλιιεργήθη ο Ελληνισμός και ο Χριστιανισμός, δί'ών εξεπολιτίσθη σύμπας ο πεπολιτισμένος κόσμος, όστις και προ και σήμερα διαπράττει μέγα έγκλημα ανεχόμενος την βάρβαρον και κακούργον Τουρκικήν ορδήν επικαθημένην και εκβαρβαρίζουσαν την πηγήν του πολιτισμού. Κατά ταύτα ο ιερεύς και πρόεδρος του Συλλόγου αιδ. **Διονύσιος Καλαφάτης** εξιστόρησε τινα των μαρτυριών των θυμάτων τούτων προκαλέσας την φρίκην και τον αποτροπιασμόν των συγκεντρωθέντων αναβοώντων συνεχώς κατάρα! Κατάρα! Αλλ' επειδή, ως είπεν, ούτε ο χώρος, ούτε ο χρόνος δεν επέτρεπον την λεπτομερή απαρίθμησιν και αφήγησιν των κακουργιών τούτων, ο Σύλλογος θα τελέση μεθ' ού πολύ και πολιτικόν μνημόσυνον επί τούτω. Κατασυγκεκινημένοι οι παραστάντες συνέταξαν **ψήφισμα διαμαρτυρίας**, όπερ ο Παλλύκιος Σύλλογος τηλεγραφικώς διεβίβασε προς τον κ. Λούδ Τζωρτζ, πρόεδρον της συνδιασκέψεως. Και ούτως έληξεν η σεμνή και επιβεβλημένη αυτή Εθνική και Θρησκευτική τελετή». ¹⁸³

---

¹⁸³ *Εμπρός, 1921- διαμαρτυρία. Απόκομμα χωρίς ημερομηνία.*

Εφημερίδα *Εμπρός*, 1921

Αι Μελαναί Τουρκικαί Βίβλοι – Υπόμνημα επί της Συνθήκης των Σεβρών

Ο Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Η Τελμησσός' εν γενική Συνελεύσει αυτού συνέταξεν υπόμνημα επί της Συνθήκης των Σεβρών, όπερ επέδωκε χθες εις τον κ. Πρόεδρον της Κυβερνήσεως, ίνα υποβάλη αυτό εις την Διάσκεψιν του Λονδίνου. Διά τούτου εκτίθενται αι υπό των Τούρκων προ και μετά την ανακαωχήν διαπραχθείσαι κακουργίαι, υποδεικνύονται και εκτίθενται οι λόγοι, δι' ους πρέπει να αναθεωρηθώσι άρθρα τινά της Συνθήκης υπέρ των υπό τον Τουρκικόν ζυγόν υπολειφθέντων Ελλήνων, ως τα περί αποζημιώσεων, περί καταρτισμού των επί τούτω επιτροπών, περί παιδείας και θρησκείας, περί αντισηκώματος (πετέλ), περί υπηκοότητος των πάλαι και νυν πολιτογραφθέντων και εν τέλει εκφράζωσι την πεποιθησιν ότι οι ισχυροί και μεγάλοι ημών σύμμαχοι θέλουσιν επιβάλει εις την Τουρκίαν καταλλήλους όρους, ίνα καταστήσωσιν αυτήν ανίκανον εις το κακουργείν και καταδυναστεύειν εν τω μέλλοντι.

Εφημερίδα Ροδιακή, 29 Σεπτεμβρίου 1922

Κατ' ειδήσεις ιδιωτικές εξ' Ανατολής ο διωγμός των Χριστιανών συνεχίζεται εκεί αδιάκοπος των μεν στρατευσίμων μεταφερομένων εις το εσωτερικόν, του δε λοιπού πληθυσμού διαταχθέντος να εγκαταλείψη το έδαφος. Κατά τελευταίας μάλιστα τηλεγραφικάς πληροφορίας εκ Μαρμαρηνσίου συνεκεντρώθησαν ήδη εκεί περί τους 200 τοιούτοι, οίτινες εζήτησαν παρά των οικείων τους όπως ενεργήσωσι παρά ταις ενταύθα Αρχαίς όπως τοις επιτραπή να μεταφερθώσιν ενταύθα έστω και προσωρινώς ως και τα μέσα δια την εκείθεν αναχώρησίν των. Τούτ' αυτό βεβαιούται και περί των Χριστιανών της Μάκρης, Λειβησίου, Μούγλων, Ατταλείας και λοιπών μεσογείων και παραλίων πόλεων της απέναντι Ανατολής.

Εκχι έπεται συνέχεις

Κατ' ειδήσεις ιδιωτικές εξ' Ανατολής: ο διωγμός των Χριστιανών συνεχίζεται εκεί αδιάκοπος των μεν στρατευσίμων μεταφερομένων εις το εσωτερικόν, του δε λοιπού πληθυσμού διαταχθέντος να εγκαταλείψη το έδαφος.

Κατά τελευταίας μάλιστα τηλεγραφικ

κώς πληροφορίας εκ Μαρμαρηνσίου συνεκεντρώθησαν ήδη εκεί περί τους 200 τοιούτοι, οίτινες εζήτησαν παρά των οικείων των όπως ενεργήσωσι παρά ταις ενταύθα Αρχαίς όπως τοις επιτραπή να μεταφερθώσιν ενταύθα έστω και προσωρινώς, ως και τα μέσα δια την εκείθεν αναχώρησίν των.

Τούτ' αυτό βεβαιούται και περί των Χριστιανών της Μάκρης, Λειβησίου, Μούγλων, Ατταλείας και των λοιπών μεσογείων και παραλίων πόλεων της απέναντι Ανατολής.

Εφημερίδα Εμπρός, Αθήνα, 30 Σεπτεμβρίου 1922

Αι Αμερικανικαί αρχαί ειδοποιούν το Υπουργείον των Ναυτικών ότι εις την Αττάλειαν και την Μάκρην συνεκεντρώθησαν περί τας 25 χιλιάδας γυναικόπαιδα Ελλήνων ζητούντα επειγόντως ν' αναχωρήσουν. Αι Κεμαλικαί Αρχαί πρέσχον μόνον επτά ημερών προθεσμίαν.

Αί Αμερικανικαί αρχαί ειδοποιούν το υπουργείον των Ναυτικών ότι εις την Αττάλειαν και την Μάκρην συνεκεντρώθησαν περί τας 25 χιλιάδας γυναικόπαιδα Ελλήνων ζητούντα επειγόντως ν' αναχωρήσουν.

Αί Κεμαλικαί αρχαί παρέσχον μόνον επτά ημερών προθεσμίαν.

ΕΜΠΡΟΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
Βουλ. & Οικ. ΚΑΛΥΤΘΟΒΑΡΗΣ

Εφημερίδα Ελεύθερος Τύπος, 30 Σεπτεμβρίου 1922

24.000 γυναικόπαιδα συγκεντρωθέντα εις τους λιμένας Ατταλείας, Μάκρης και Μαρμαρίτσης.

24.000 γυναικόπαιδα συγκεντρωθέντα εις τους λιμένας 'Ατταλείας, Μάκρης και Μαρμαρίτσης.

Εφημερίδα Ροδιακή, Ρόδος, 3 Οκτωβρίου 1922,

Και νέοι πρόσφυγες.

Εξακολουθούν καθημερινώς καταφθάνοντα εις την πόλιν μας νέα πλοία πλήρη προσφύγων εκ της απέναντι Ανατολής. Πλην των 250 περίπου των αφιχθέντων εκ Μαρμαρά την Πέμπτην, οίτινες επεβίβασθησαν των α/π «Αθηνάς» και «Σπυρίδωνος» δια την Ελλάδα, το Σάββατον έφθασαν άλλα 15 περίπου πλοίαρια πλήρη νέων τοιούτων, οίτινες και παραμένουσιν ενταύθα εν αναμονή ατμοπλοίων προς επιβίβασίν των. Επίσης δια του «Μιλάνου» διήλθον προοριζόμενοι δια την Σάμον 300 περίπου τοιούτοι εξ Ατταλείας. Κατά τας υπαρχούσας πληροφορίας οι διωκόμενοι χριστιανοί τόσοσιν εξ Ατταλείας όσοσιν και εκ των άλλων μερών της απέναντι Ανατολής αναμένουσιν ευκαιρίαν προς αναχώρησιν πριν ή παρελθούσης της προθεσμίας μεταφερθώσιν εις το εσωτερικόν. Κατόπιν τούτου η Ελλην. Κυβέρνησις απέστειλε πλοία, άτινα προσεγγίζοντα με υπεσταλμένην την σημαίαν των τη συνοδεία Ιταλικού και Αμερικανικού εκ των εν τω λιμένι μας ορμούντων πολεμικών τα απέναντι μέχρις Ατταλείας παράλια θα παραλάβωσι τους πρόσφυγας μεταφέροντα τούτους εις Πειραιά.

Ομιλία - Ομιλία - Ομιλία - Ομιλία

ΡΟΔΙΑΚΗ

ΦΙΛΑΡΗΤΙΚΗ & ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ. ΕΚΔΑΤΑΙ ΕΚΑΣΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΚΑΙ ΠΕΜΠΤΗΝ
ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Και νέσι πρόσφυγες

Ἐξακολουθοῦν καθημερινῶς καταφθάνοντα εἰς τὴν πόλιν μας νέα πλοῖα πλήρη προσφύγων ἐκ τῆς ἀπέναντι Ἀνατολῆς. Πλὴν τῶν 250 περίπου τῶν ἀφικθέντων ἐκ Μαρμαρᾶ τῆν Πέμπτην, οἵτινες ἐπεβιβάσθησαν ἀμέσως τῶν ἀπὸ Ἀθηῶν καὶ Σπυριδωνῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα, τὸ Σάββατον ἐφθάσαν ἄλλα 15 περίπου πλοίαρὰ πλήρη νέων τοιούτων, οἵτινες καὶ παραένουσιν ἐνταῦθα ἐν ἀναμονῇ ἀποπλοίων πρὸς ἐπιβίβασιν τῶν. Ἐπίσης διὰ τοῦ «Μιλάνου» διηλθόν προσοριζόμενοι διὰ τὴν Σάμον 300 περίπου τοιοῦτοι ἐξ Ἀτταλείας. Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίες οἱ διωκόμενοι χριστιανοὶ τὸσον ἐξ Ἀτταλεί-

ας ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ἀπέναντι Ἀνατολῆς ἀναμένουσιν εὐκαιρίαν πρὸς ἀναχώρησιν πρὶν ἢ παρελθούσης τῆς προθεσμίας μεταφερθῶσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Κατόπιν τούτου ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις ἀπέστειλε πλοῖα, ἅτινα προσεγγίζοντα μὲ ὑπεσταλμένην τὴν ὤχημαίαν τῶν τῆ συνοδείᾳ Ἰταλικῆ καὶ Ἀμερικανικῆ ἐκ τῶν ἐν τῇ λιμένι μας ὁρμούντων πολεμικῶν τὰ ἀπέναντι μέχρις Ἀτταλείας παράλια θὰ παραλάβωσι τοὺς πρόσφυγας μεταφέροντα τοὺς εἰς Πειραιᾶ.

Εφημερίδα Ροδιακή, 10 Οκτωβρίου 1922, αρ. 436, σελ. 2

Οι πρόσφυγες της απέναντι Ανατολής

Κατὰ ασφαλεῖς πληροφορίες οἱ μέχρι τούδε διελθόντες ἐντεύθεν πρόσφυγες τῆς ἀπέναντι Ανατολῆς κατὰ τὴν παρελθούσαν καὶ προπαραελθούσαν εβδομάδα εἶνε 4.500 περίπου ἐκ τῆς περιοχῆς Μούγλων, Ταλιανίου καὶ Μάκρης καὶ 8.700 ἐξ Ἀτταλείας. Ἐκ τούτων 2.100 παρέλαβεν ἡ «Ἀλεξάνδρα», 1.900 ἡ «Εὐγενία», 2.200 ἡ «Ἰωάννης», 6.500 ἡ «Ἀνδρέας», τοὺς δε λοιπούς ἡ «Αγ. Σπυριδών» καὶ ἡ «Πελοπόννησος» πρὸς μεταφορὰν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν ἐκεῖ. Πρὸς τοὺς ατυχεῖς τούτους πρόσφυγας τὸσον τοὺς προσωρινῶς ἀποβιβάσθέντας ἐνταῦθα, ὅσον καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν προσωρισθέντων ἐνταῦθα πλοίων παρεσχέθη πάσα δυνατὴ περίθαλψις. Εἶνε προ παντός ἀξία ἐπαίνου ἡ φιλόφρωνος μέριμνα, ἣν ἐπεδείξατο ἡ Διοίκησις, ἥτις ἐπεδαψίλευσε εἰς αὐτοὺς πάσαν βοήθειαν τὸσον περὶ τὴν ἐπιβίβασιν καὶ ἀποβίβασιν, τὴν προσωρινὴν ἐγκατάστασιν καὶ δια σκηνῶν στέγασιν καὶ τὴν διατροφὴν, τὸσον δύσκολον ἄλλωστε λόγω τοῦ ἀριθμοῦ τῶν, ὅσο καὶ διὰ τὴν ὅλην φροντίδα ὑπὲρ αὐτῶν, ἐκδηλωθεῖσαν διὰ τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἐπεδείξατο διὰ τὴν ἐκ τῆς Ανατολῆς σωτηρίαν τῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῆς ἡμετέρας Κοινότητος παρεσχέθη αὐτοῖς

πάσα δυνατή βοήθεια. Αρκεταί δε ποσότητες άρτου και τροφίμων διενεμήθησαν εις αυτούς είτε εδόθησαν εις τους πλοιάρχους των πλοίων προς διανομήν κατά τον πλουν εις τους δεδομένους. Εκτός τούτου μετεφέρθησαν ενταύθα χθες δι' Αμερικανικού πολεμικού περί τους 600 έτεροι πρόσφυγες εξ Αλαΐας, οίτινες και επεβιβάσθησαν αυθημερόν της «Πελοποννήσου» διά την μεταφοράν των εις την Ελλάδα.

Άφιξις νέων προσφύγων

Διά του ατμοπλοίου «Ανδρέας» αφίχθησαν χθες εις τον Πειραιά 700 πρόσφυγες. Επί του ως άνω ατμοπλοίου απέθανεν εκ των κακουχιών ο 70ούτης Αρμένιος πρόσφυξ Αρτίν Καραμπέτ. Επίσης εις τον λιμέναν Πειραιώς εισέπλευσαν έτερα δύο ατμόπλοια πλήρη προσφύγων εξ Ατταλείας και Μάκρης. Ούτοι θα μεταφερθούν προς εγκατάστασιν εις τας Κυκλάδας.

**Οί πρόσφυγες
της άπέναντι Ανατολής**

Κατ' άτρωλαίς πληροφορίας οι μέχρι
τουδε διελθόντες έντιθεν πρόσφυγες της
άπέναντι Ανατολής κατά την παρελθού
σαν και προπαραλθούσαν εβδομάδα είνε
4500 περίπου εκ της περιφέρειας Μούγλων
Ταλικινίου και Μάκρης, και 8700 εξ Ατ
ταλείας.

Εκ τούτων 2100 παρέλαβεν ή «Α-
λεξάνδρα» 1900 ή «Ευγενία» 2200 ή
«Ιωάννης», 6500 ή «Ανδρέας» τούς δε
λοιπούς ή «Αγ. Σπυρίδων» και ή «Πελο
πόννητος» προς μεταφοράν εις διαφόρους
πόλεις της Ελλάδος προς εγκατάστασιν
των έκεί.

Πρός τούς άτυχείς τούτους πρόσφυγας
τοσον τούς προσωρινώς αποβιβασθέντας
ένταύθα, όσον και τούς επί των προσωρι-
σθέντων ένταύθα κλειών παρεσχέθη πά-
σα δυνατή περίθαλψις.

Εφημερίδα Πατρίς, Αθήνα, 11 Οκτωβρίου 1922

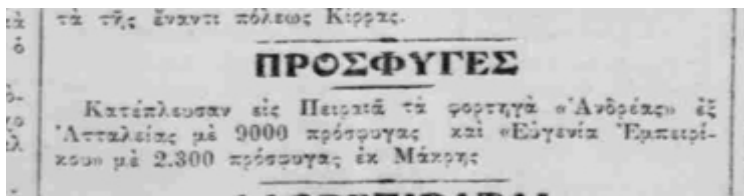
Επίσης εις τον λιμένα Πειραιώς εισέπλευσαν έτερα, δύο ατμόπλοια πλήρη προσφύγων εξ Ατταλείας και Μάκρης. Ούτοι θα μεταφερθούν προς εγκατάστασιν εις τας Κυκλάδας.

Επίσης εις τον λιμένα Πειραιώς εδο
έπλευσαν έτερα δύο ατμόπλοια πλήρη
προσφύγων εξ Ατταλείας και Μάκρης.
Ούτοι θα μεταφερθούν προς εγκατάστα
σιν εις τας Κυκλάδας.

Εφημερίδα Πολιτεία, Αθήνα, 12 Οκτωβρίου 1922

Κατέπλευσαν εις Πειραιά τα φορηγά «Ανδρέας» εξ Ατταλείας με 2.000 πρόσφυγες και «Ευγενία Εμπειρικού» με 2.300 πρόσφυγες εκ Μάκρης.

Εφημερίδα Ριζοσπάστης, Αθήνα, 12 Οκτωβρίου 1922

Κι άλλοι πρόσφυγες

Διά του χθες καταπλεύσαντος εις την 11η ώρα εξ Ατταλείας Ελληνικού φορηγού ατμοπλοίου «Ανδρέας» αφίκοντο 3.000 πρόσφυγες Μικρασιατάι. Επίσης αφίκοντο και άλλοι 2.300 δια του εκ Μάκρης καταπλεύσαντος ατμοπλοίου «Ευγενία Εμπειρικού».

ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Διά του χθες καταπλεύσαντος εις την 11η ώρα εξ Ατταλείας Ελληνικού φορηγού ατμοπλοίου «Ανδρέας» αφίκοντο 3000 πρόσφυγες Μικρασιατάι.

Επίσης αφίκοντο και άλλοι 2300 δια του εκ Μάκρης καταπλεύσαντος ατμοπλοίου «Ευγενία Εμπειρικού».

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΕΠΙΧΟΡΕΩΣΕΩΣ ΜΕΣΑΝΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ ΤΩΝ ΚΟΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

σωποι δέκα γεωργικών Συνεταιρισμών εκ των εντοπίων, οι διευθυνταί και οι τεχνικοί Σύμβουλοι της επιτροπής Α.Π. και ανώτεροι υπάλληλοι των υπουργείων Γεωργίας και Προνοίας. Μετά τον εναρκτήριο λόγον του **προϊσταμένου της Διοργ. Επιτροπής κ. Αντ. Τζιζή** εγένετο η εκλογή του **προεδρείου αποτελεσθέντος εκ των κ.κ. Β. Πάνου, προέδρου, Αντ. Τζιζή, γεν. γραμματέως, Ιωσηφίδου, Οικονομίδου και Ε. Νοταρά, αντιπροέδρων**. Ακολούθως, ανεγνώσθησαν επιστολαί των κ.κ. Κάμπελ, Προέδρου της Ε.Α.Π., Ευελπίδου, Γ. Γραμματέως Υπουργείου Γεωργίας, και άλλα χαιρετιστήρια έγγραφα.

Γαίαι προς εγκατάστασιν

Τον λόγον έλαβεν πρώτος ο τεχνικός σύμβουλος της Ε.Α.Π. κ. Ν. Μαλούχος, όστις υπεστήριξε την ύπαρξιν γης εις την Αττικήν δι' εγκατάστασιν προσφυγικήν. Ετόνισε δε ότι διά της εγκαταστάσεως των προσφύγων θα ωφεληθώσι και οι εντόπιοι, ποριζόμενοι ειδικάς καλλιεργητικάς γνώσεις παρ' αυτών. Ο κ. Φραγκόπουλος, διευθυντής Περιθάλψεως υπουργείου Προνοίας, χαιρετίσας εκ μέρους του υπουργού το Συνέδριον εδήλωσεν ότι προσφέρεται να εξυπηρετήση τας προσφυγικάς ανάγκας. Ο Λ. Τζωρτζάκης, τμηματάρχης Υπουργείου Γεωργίας, υπεστήριξεν ότι δεν πρέπει να αναμένουν οι πρόσφυγες τα πάντα εκ του κράτους, αλλά να αναπτύξουν ιδικήν των πρωτοβουλίαν, οργανούμενοι εις οικονομικούς Γεωργικούς Συνεταιρισμούς.

Οι λοιποί ρήτορες

Ο κ. Τριανταφύλλου, ως αντιπρόσωπος των εντοπίων, ηυχήθη την συναδέλφωσιν όλων των αγροτών προσφύγων και εντοπίων. Τα αυτά περίπου ανέπτυξε και ο Γραμματέυς της Ενώσεως των Αμπελουργών κ. Γιαννούλης. Ο πρόεδρος των προσφύγων Σουλίου κ. Οικονομίδης διαμαρτύρεται διότι οι πρόσφυγες της ομάδος του παραμένουν εις το ύπαιθρον επί επτάμηνον αναποκατάστατοι και ζητεί την απαλλοτρίωσιν του κτήματος Μπενάκη. Ο κ. **Β. Μουσαίος, ιατρός των προσφύγων**, εχαιρέτησε την ενοποίησησιν των αγροτών προσφύγων και συνέστησε την ανάπτυξιν αλληλεγγύης εντοπίων και προσφύγων και την ίδρυσιν ομοσπονδίας διά την υπεράσπισιν των συμφερόντων των.

Κατόπιν το Συνέδριον εισήλθεν εις το πρώτον μέρος της ημερησίας διατάξεως, με εισηγητήν τον **πρόεδρον της ομάδος Ξυλοκερίζης κ. Τζι-**

ζήν, όστις διεπίστωσεν ότι διά την θεραπείαν ζητήματος κοινωνικοοικονομικού τοιαύτης εκτάσεως εχρειάζοντο έκτακτα μέτρα και σύστημα εργασίας. Αποτέλεσμα της ελλείψεως τούτων υπήρξαν αι διενέξεις εντοπίων και προσφύγων και η αθλία κατάστασις των άνευ μεθόδου εποικισθέντων προσφύγων. Ετόνισε δε την ανάγκην συστηματικής οργανώσεως δυναμένης να θεραπεύση την κατάστασιν. Μεθ'ό ο **κ. Β. Πάνου, πρόεδρος του Συνεδρίου**, ετόνισε την ανάγκην της εφαρμογής των αγροτικών νόμων διά την απαλλοτρίωσιν των τσιφλικίων και τον περιορισμόν της νομαδικής κτηνοτροφίας εις τα φυσικά αυτής όρια διά την εξοικονόμησιν αρκετής γης.

Η Συνεργασία προσφύγων και εντοπίων

Είτα εκ μέρους των εντοπίων ωμίλησαν οι πρόεδροι των συναιτερισμών Μπραχαμίου, Τραχώνων, Σπατών κ.λπ. αναγνωρίσαντες την ανάγκην της συναδελφώσεως. Ο κ. Μαρσέλος ευρίσκει ότι τα παράπονα δι' ωρισμένους κρατικούς υπαλλήλους είνε δίκαια, διότι υπάρχουν κακοί εξ αυτών των οποίων τα έργα καταστρέφουν τους αγρότας πρόσφυγας και διαιωνίζουν τα ζητήματα. Δηλοί δε ότι η ομάς των προσφύγων πληρεξουσίων θα υποστηρίξη τας απόψεις του Αγροτικού Προσφυγικού Συνεδρίου. Τελευταίος ο κ. Χασιώτης, Γεν. Επιθεωρητής Γεωργίας, προσθέτει ολίγα τινά μεθ'ό γίνεται δεκτόν ψήφισμα, προς την Κυβέρνησιν, διά την γενικήν απαλλοτρίωσιν των τσιφλικίων, και λύεται η συνεδρίασις διά σήμερον την 2 μ.μ.

Εφημερίδα Δημοκρατία, 12 Ιανουαρίου 1925
Προσφυγικό Αγροτικό Συνέδριο

**Η ΧΩΣΙΝΕ
ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ**

Είς την αΐθυσαν του Δημαρχείου Ἀθηνῶν συνήλθε χθές τὸ Προσφυγικὸν Ἀγροτικὸν Συνέδριον. Εἰς αὐτὸ ἔλαβον μέρος ὅλαι αἱ Διοικητικαὶ Ἐπιτροπαὶ τῶν ἀγροτικῶν προσφυγικῶν ὁμίλων τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας καὶ Εὐβοίας, οἱ ἀντιπρόσωποι δὲκα γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν ἐκ τῶν ἐνοπιῶν, οἱ διευθυνταὶ καὶ οἱ τεχνικοὶ Σχῆμα βραβείου τῆς Ἐπιτροπῆς Α. Π. καὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῶν ὑπουργείων Γεωργίας καὶ Προνόμιου.

Μετὰ τὸν ἐναρτήριον λόγον τοῦ προεισαμένου τῆς Διογ. Ἐπιτροπῆς κ. Ἀντ. Τριζῆ ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ Προεδρίου ἀποκλιθεῖντος ἐκ τῶν κ. κ. Β. Πάνου, προέδρου, Ἀντ. Τριζῆ, γεν. γραμματέως, Γεωργίου, Οἰκονομῶν, ἀντιπροέδρου.

Ἀκολουθεῖς ἀνεγνώσθησαν ἑπιστολαὶ τῶν κ. κ. Κόμμη, προέδρου Ε.Α.Π., Ἐδελίου, γεν. γραμματέως ὑπουργείου Γεωργίας καὶ ἄλλα χαιρετιστήρια ἔγγραφα.

Τὸν λόγον ἔλαβε πρῶτος ὁ τεχνικὸς σύμβουλος τῆς Ε.Α.Π., ὅστις ἐπιστήριξε τὴν βαρῆν γῆν ἐν τῇ Ἀττικῇ δι' ἀγροτικὰς προσφυγικὰς ἐγκαταστάσεις. Ἐτόνισε δὲ, διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων δι' ἀφελήθους καὶ οἱ ἐνόστιοι, πορζόμενοι εἰδικὰς καλλιεργητικὰς γνώσεις.

Ὁ κ. Φραγκόπουλος, διευθυντὴς ὑπουργείου Περιβάλλουσας, χαιρέτησας ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ τὸ Συνέδριον ἐθέλωσεν, διὰ προσφέρεται νὰ ἐπιχορηγήσῃ τὰς προσφυγικὰς ἀνάγκας.

Ὁ κ. Τζορτζάκης, ταγματ. ὑπουργ. Γεωργίας συνέστησεν οὐκ ἔστιν ἀνάγκη νὰ ἀναμείνουν οἱ πρόσφυγες τὰ πάντα ἐκ τοῦ ἐρῆτους ἀλλὰ νὰ ἀναπτύξουν ἰδικῶν τῶν πρωτοβουλιῶν ἐργαζόμενοι εἰς οἰκονομοῦς γεωργικοῦς συνεταιρισμοῦς.

Ὁ κ. Τριανταφύλλου κατέβηκε τὸ ὑπουργεῖον Γεωργίας, ὡς τὸ μόνον ὑπαίτιον τῆς κακοδαμονίας τῶν Προσφύγων καὶ τῆς ἀπισθοδρομικότητος τῆς γεωργίας ἐν Ἑλλάδι, καὶ ηὐχέθη ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν ἐνοπιῶν τὴν συναδέλφωσιν ὅλων τῶν ἀγροτικῶν προσφύγων καὶ ἐνοπιῶν.

Τὰ αὐτὰ περίπου ἀνέπτυξε καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἐνώσεως τῶν ἀπαιλουσῶν ἐνοπιῶν τῆς Ἐνώσεως τῶν ἀπαιλουσῶν ἐνοπιῶν κ. Γιαννοῦλης. Ὁ Πρόεδρος τῶν προσφύγων Σουλίου κ. Οἰκονομίδης διαμαρτύρηται διότι οἱ πρόσφυγες τῆς ὁμιλίας του παραμένουσιν εἰς τὸ ὑπαίτιον ἀναποκατάστατοι καὶ ζητεῖ τὴν ἀπολυτοῦσιν τοῦ κτήματος Μπανδῆ.

Ὁ κ. Μουσταῖος ἱατρὸς τῶν προσφύγων χαιρέτησας τὴν ἐνοπιότητα τῶν ἀγροτικῶν προσφυγικῶν δυνατέων καὶ συνέστησεν τὴν ἐνίστηξιν ἀλληλεγγύης ἐνοπιῶν καὶ προσφύγων καὶ τὴν ἴδρυσιν ἐμοσποδίας διὰ τὴν ἐπερσάσειν τῶν συμφερόντων των.

Κατόπιν τὸ Συνέδριον εἰσέρχεται εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς ἡμερησίας διατάξεως μὲ ἐισηγητὴν τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀγροτικῆς ὁμιλίας Ζυλοκροῆζης κ. Ἀντ. Τριζῆν ὅστις διεπίστασεν ὅτι διὰ τὴν θεραπείαν ζητήματος κοινωνικοοικονομικοῦ τοιαύτης ἐκτάσεως ἐχρησιζόντο ἑκατάκι μέτρα καὶ σύστημα ἰσχυρῶν, τὰ ὅποια ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔλαβεν, προσπαθήσασα δι' ἡμετέρων νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατάστασιν. Σιγέτωσι τούτων ἀπήρξαν αἱ διενεχθεῖς ἐνοπιῶν καὶ προσφύγων καὶ ἡ ἀθλία κατάστασις τῶν ἀνευ μίσθου τινὸς ἐποικιοθέντων προσφύγων. Ἐτόνισε δὲ τὴν ἀνάγκην συστηματικῆς ὁργανώσεως μόνης δυναμένης νὰ θεραπεύσῃ τὴν κατάστασιν.

Μετ' οὗτο κ. Β. Πάνου Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐφαρμογῆς τῶν Ἀγροτικῶν νόμων διὰ τὴν ἐπιλυτοῦσιν τῶν τοιφυλικῶν καθῆκον τῶν προσφύγων. Ζήτημα συνδέεται ἀφρήτως μετὰ τοῦ Ἀγροτικοῦ καὶ ἐπρότερον ὄπωπ. τὸ Συνέδριον ἐπέδωκε ψήφισμα ἀπαιτοῦν τὴν ἔμμεσον ἀπαλυτοῦσιν τῶν τοιφυλικῶν. Τὸν περιορισμὸν τῆς κτηνοτροφίας εἰς τὰ φυσικὰ τῆς ὁμιλίας διὰ τὴν ἐξοικονομῆσιν ἐπαροῦς γῆς. Ἐκτα ἐκ μέρους τῶν ἐνοπιῶν ἀμείψθησαν οἱ πρόεδροι τῶν Συνεταιρισμῶν Μπραχμίου, Τραζιῶν, Σκατῶν κ. λ. κ. ἀναγωνίασσαντες τὴν ἀνάγκην τῆς συναδέλφωσεως.

Ὁ κ. Μαρσῆλος εὐρίσκει ὅτι τὰ παρίπονα δι' ὀρισμένους κρατικὸς ὑπάλληλους εἶναι δίκαια διότι ὑπάρχουν κακοὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὁπιῶν τὰ ἔργα καταστρέφουν τοῦ ἀγροτὰς πρόσφυγα· καὶ διαφωνοῦσιν τὰ ζητήματα. Ἄριστο δὲ οὐκ ἔστι ὁμιλίας τῶν προσφύγων Πληροξυσίωσιν διὰ ὑποστήριξιν τῶν ἀπόψεως τοῦ Ἀγρ. προσφυγικοῦ Συνεδρίου.

Ὁ κ. Χασιώτης Γεν. Ἐπιθ. τῆς Γεωργίας διὰ μακρῶν ἀνέπτυξε τοὺς λόγους τῆς ἀποτυχίας τῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ ἀγροτικὰ ζητήματα καὶ εὐρίσκει ἐν τῇ αἰτίᾳ τῶν ἀδικαίων ὄπως αἱ ἑθνοκρατικαὶ δυνάμεις εἰδικῶς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν καταστροφὴν ὄπως συμβάλλουσιν διὰ νέων δίκαιων ἐπιστάσειν τὴν Προσφυγικὴν γαφορὰν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ κ. Χασιώτης Γεν. Ἐπιθ. τῆς Γεωργίας διὰ μακρῶν ἀνέπτυξε τοὺς λόγους τῆς ἀποτυχίας τῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ ἀγροτικὰ ζητήματα καὶ εὐρίσκει ἐν τῇ αἰτίᾳ τῶν ἀδικαίων ὄπως αἱ ἑθνοκρατικαὶ δυνάμεις εἰδικῶς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν καταστροφὴν ὄπως συμβάλλουσιν διὰ νέων δίκαιων ἐπιστάσειν τὴν Προσφυγικὴν γαφορὰν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀκολουθεῖς γίνεται δευτὸν ψήφισμα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν Γενικὴν ἀπαλυτοῦσιν τῶν τοιφυλικῶν καὶ λίστα ἢ σὺντε δέσσει· διὰ τὴν σύμψωσιν 2αν μ.μ. ὄφιν.

Εφημερίδα Προσφυγική Φωνή, Αθήνα, 1926.

Νέα Μάκρη, Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου, μνημόσυνο Βενιζέλου

Ημερήσιον Πρωινόν Όργανον των ανά την Ελλάδα Προσφυγικών Πληθυσμών, Πέμπτη 1 Απριλίου 1926, έτος 3^{ον}, αριθ. 224, σ. 1.

Είνε γνωστά τα βάσανα των εις την περιφέρειαν του Μαραθώνος προτριετίας εποικισθέντων προσφύγων εκ Μάκρης και Σμύρνης. Αφού αρχικώς παρεχωρήθη εις αυτούς το κτήμα Ξυλοκερίζης ολόκληρον, αργότερον διάφοροι υπουργοί της Γεωργίας εν Αττική πολιτευόμενοι αφήρεσαν το ήμισυ κτήμα και το παρεχώρησαν εις τους απέχοντας εκείθεν 10 χιλιόμετρα Μαραθωνίτας ελπίζοντας ότι κατ' αυτόν τον τρόπον θα προσεταιριζοντο αυτούς κομματικώς. Αι υπουργικαί αύται αποφάσεις εξήγειρον τότε ολόκληρον τον προσφυγικόν κόσμον με αποτελεσμα μίαν σύρραξιν μετά των εντοπίων της οποίας θύματα υπήρξαν τέσσαρες πρόσφυγες οικογενειάρχαι. Ο προσφυγικός συνοικισμός ήρχισε κατόπιν να διαρρή διότι δεν απέμεινε γη διά τους πρόσφυγας, ο δε μετέπειτα υπουργός της Γεωργίας κ. Σταμούλης κατιδών την εις βάρος

των προσφύγων αδικίαν εξεχώρησεν έτερα 500 στρέμματα γης εις τους πρόσφυγας, αφού όμως προηγουμένως εις αντάλλαγμα απαλλοτρίωσε υπέρ των Μαραθωνιτών τριπλασίαν έκτασιν εκ των εγγύς μοναστηριακών κτημάτων. Η λύσις αυτή βεβαίως δεν ικανοποίησε τους πρόσφυγας, οπωσδήποτε όμως έθετε τέρμα εις τας μετά των Μαραθωνιτών διαφοράς. Αλλ' οι Μαραθωνίται καίτοι λαβόντες 500 στρέμματα 150 δεν εννοούν να αφήσουν και τους πρόσφυγας να ζήσουν, και αφού με την συνηθισμένην χωριάτικην κουτοπονηριάν έμαθαν να εκμεταλλεύονται τους εκάστοτε πολιτικούς, εδράξαντο της ευκαιρίας να πολιτευθώσιν κατά τον ίδιον τρόπον και προς τον κ. Πρωθυπουργόν. Ούτω συνελθόντες περί τους 40 την παρελθούσαν Κυριακήν, ετηλεγράφησαν εις το Πολιτικόν Γραφείον περί πανδήμου συλλαλητηρίου υπέρ της εκλογής του κ. Παγκάλου και την επομένην κατελθόντες εις το Πολιτικόν Γραφείον και επιδεικνύοντες εις τας εφημερίδας δημοσιευθέντα ψηφίσματά των εζήτησαν την επιστροφήν των εις τους πρόσφυγας επαναδοθέντων 500 στρεμμάτων χωρίς βεβαίως να αναφέρουν ότι αντ' αυτών έλαβον 1500 έτερα. Ως πληροφορούμεθα δε, το υπουργείον της Γεωργίας ήρχισεν ήδη ευνοϊκώς να εξετάζη το αίτημά των αυτό. Υπάρχει δε φόβος εις παραμονάς εκλογών να ιδωμεν τους πρόσφυγας εκδιωκομένους και πάλιν. Δεν γνωρίζομεν βεβαίως ποίαι θα είνε αι τελικαί σκέψεις του Υπουργείου της Γεωργίας. Θα ήτο όμως αλγεινότατον και να φαντασθώμεν μόνον ότι θα εκηρύσσοντο εν διωγμώ 500 οικογένειαι προσφύγων του Μαραθώνος διά την απόκτησιν 150 ψήφων των Μαραθωνιτών και τούτων εντελώς αβεβαίων, καθόσον ως θα διαπιστωθή την επομένην της εκλογής, οι κουμπάροι του Πεσματζόγλου και τα κοπέλια του Τσαλδάρη πάντοτε εχθρικώς θα πολιτευθώσι προς την σημερινήν εθνικήν κυβένησιν, ενώ τα αισθήματα σύμπαντος του προσφυγικού κόσμου είνε ήδη γνωστά εις τους κρατούντας.

Εφημερίδα *Η Μάκρη*, Αθήνα, 1 Μαΐου 1957

Η Μάκρη, μηνιαία εφημερίς των απανταχού Μακρηνών και Λιβησιανών, Υπεύθυνος: Αντων. Ι. Πετρόγλου.

Η εφημερίδα *Η Μάκρη* το 1957 καταγράφει τους τόπους εγκατάστασης και τους αριθμούς των Μακρηνολιβησιανών προσφύγων που αποκαταστάθηκαν σε κάθε περιοχή αλλά και τις σωματειακές τους οργανώσεις κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σε όλη την Ελλάδα.

Εις ποία σημεία της Ελλάδος εγκατεστάθησαν Μακρηνοί – Λιβησιανοί

Η Μικρασιατική καταστροφή ηνάγκασε τους Μακρηνούς και Λιβησιανούς γυμνούς και στερουμένους χρημάτων κατά το πλείστον να ζητήσουν καταφύγιον, όπου ηδύναντο, να εύρουν εργασία και στέγη εις την νησιωτικήν και την ηπειρωτικήν Ελλάδα. Η ανάγκη της εξευρέσεως εργασίας αλλά και το πανθομολογούμενον δαιμόνιον των τους ωδήγησε εις όλα σχεδόν τα σημεία της Ελληνικής γης. Δεν υπάρχει σήμερα πόλις ή χωρίον εις το οποίον να μη συναντά κανείς εγκατεστημένους συμπατριώτας μας. Κατωτέρω θα αναφέρωμιν εις ποίας πόλεις και χωρία εγκατεστάθησαν ομαδικώς Μακρηνοί και Λιβησιανοί.

Αθήναι

Εις την πόλιν των Αθηνών υπάρχουν εγκατεστημένοι **500 και πλέον οικογένειαι Μακρηνών και Λιβησιανών**. Ευρίσκονται διασκορπισμένοι κυρίως εις τους προσφυγικούς συνοικισμούς της πρωτευούσης αλλά και αρκετοί εις το κέντρον της πόλεως. Η κυριώτερα ομαδική εγκατάστασις των είναι εις το **Αιγάλεω**, όπου πέριξ της ακτίνας της **οδού Μάκρης** ευρίσκονται εγκατεστημέναι **100 περίπου οικογένειαι**, με ιδικά των καφφενεία, καταστήματα κ.λπ. Από της εγκαταστάσεώς των εκεί ίδρυσαν και σωματείον υπό τον τίτλον «**Η Νέα Μάκρη**», το οποίον διατηρείται εν ενεργεία με γραφεία, ιατρεία κ.λπ. αξιόλογον δράσιν. Άλλη ομαδική εγκατάστασις ημπορεί να θεωρηθή εις τον συνοικισμόν **Υμηττού**, όπου αι εγκατασταθείσαι οικογένειαι έδωσαν παρά την πλατείαν Υμηττού εις την οδόν των επίσης το όνομα της Μάκρης. Επίσης, πολλοί συμπατριώται έχουν εγκατασταθή εις τα **Πετράλωνα, Αμπελοκήπους, τους συνοικισμούς Βύρωνος, Νέας Ελβετίας Καισαριανής** κ.λπ.

Πειραιεύς

Εις την πόλιν του Πειραιώς και τα προάστια ευρίσκονται επίσης εγκατεστημένοι **500 και πλέον οικογένειαι συμπατριωτών μας**. Αι περισσότεραι εξ αυτών κατοικούν εις **Δραπετσώνα** όπου έχουν ιδικά των **καφενεία, παντοπωλεία, εστιατόρια** κ.λπ. καταστήματα. Οι συμπατριώται μας της Δραπετσώνας διατηρούν άσβεστον την φλόγα της πατριωτικής αλληλεγγύης. Προ διετίας περίπου συνέλαβον την ιδέαν της ιδρύσεως Συλλόγου, τον οποίον ωνόμασαν Ένωσις Μακρηνών «**Ο Γλαύκος**», εκάλεσαν δε και πλείστους άλλους συμπατριώτας να εγγραφούν και να παράσχουν την συνδρομήν των. Έκτοτε ο Σύλλογός των εσημείωσεν αξιόλογον δράσιν. Ήνοιξε γραφεία επί της οδού Κανελλοπούλου εις Δραπετσώνα και συνεχώς αναπτύσσεται. Πολλάί, επίσης, οικογένειαι συμπατριωτών μας εγκατεστάθησαν εις **Νίκαιαν (Κοκκινιά) Πειραιώς** και ολιγώτεροι εις άλλα προάστια του επινείου.

Νέα Μάκρη

Εις την προ του Μαραθώνος θέσιν «**Ξυλοκέριζα**» εγκατεστάθησαν αγροτικώς πολλαί οικογένειαι συμπατριωτών μας, αι οποίαι διά της εργασίας των, της ενεργητικότητός των και της καλαισθησίας των εδημιούργησαν τον ωραιότερον προσφυγικόν συνοικισμόν της Αττικής, ο οποίος τιμά την πατρίδα μας, της οποίας φέρει και το αλησμόνητον όνομα. Σήμερα εις την Νέαν Μάκρην κατοικούν **200 και πλέον οικογένειαι συμπατριωτών μας**, αίτινες εκτός της γεωργίας ασχολούνται επιτυχώς και με την **κεραμευτικήν** κ.λπ. εργασίας. Εδημιούργησαν ωραιότατα καταστήματα και κέντρα διασκεδάσεως και διά της φιλοξένου συμπεριφοράς των προς τους ξένους εξεμεταλλεύθησαν πλήρως τας φυσικάς καλλονάς της περιοχής, ώστε η Νέα Μάκρη εγένετο περιζήτητος **τόπος παραθερισμού** και μία από τας καλύτερας παραλίας της Αττικής, έλαβεν δε και θα λάβη εξέλιξιν αλματώδη. **Καθήκον όλων των Μακρηνών και Λιβησιανών, οπουδήποτε κι αν ευρίσκονται, είναι να βοηθήσωσιν εις την ανάπτυξιν αυτού του ωραίου στολιδιού της Αττικής, το οποίον θα παραμείνη έν ζωντανόν ενθύμιον της Πατρίδος μας.**

Νέον Λιβήσι (Ζωοδ. Πηγή)

Παρά τον Ωρωπόν της Αττικής και πλησίον του Μαρκοπούλου Ωρωπού εγκατεστάθησαν αγρότες εις τα πρώην κτήματα της Μονής Ζωοδόχου Πηγής και πέριξ του χώρου του μοναστηρίου αρκεταί οικογένειαι συμπατριωτών μας, αι οποίαι ωνόμασαν τον συνοικισμόν των **Νέον Λι-**

βήσι. Ασχολούνται με την **γεωργίαν**, η οποία όμως δεν αποδίδει, διότι ο κλήρος των είναι ανεπαρκής και άγονος και διά τούτο εργάζονται και εις τα πλησίον του χωρίου ευρισκόμενα **λιγνιτωρυχεία Ωρωπού.** Η θέσις του χωρίου των κατά τα άλλα είναι υγιεινή, με υπέροχον θέαν προς τον Ευβοϊκόν, με ωραίον νερόν και περιβάλλεται υπό πευκοδάσους.

Πλατανάκι Θηβών

Εις απόστασιν 18 χλμ από της πόλεως των **Θηβών** και εις ωραιοτάτην τοποθεσίαν πλην όμως απομεμονωμένην και άγονον, εγκατεστάθησαν **αγρότες** επί μοναστηριακών κτημάτων πλέον των 50 οικογενειών συμπατριωτών μας, οι οποίοι ασχολούνται αποκλειστικώς με την γεωργίαν. Είναι αμιγείς Λιβησιανοί και διατηρούν μέχρι σήμερον τα ήθη και έθιμα της πατρίδος. Έχουν ιδικόν των γεωργικόν συνεταιρισμόν και συμπατριώτην δημοδιδάσκαλον τον κ. Γαρυφάλλον Γαρυφάλλου, ο οποίος επεμελήθη της ανεγέρσεως ωραίου διδακτηρίου. Είναι εργατικοί και προοδευτικοί και αποτελούν υπόδειγμα φιλοπονίας και νοικοκυρωσύνης εις ολόκληρον την περιφέρειαν.

Κεχειές-Φαράκλα (Ευβοίας)

Εις το κέντρον της Ευβοίας περίπου, μεταξύ Χαλκίδος και Αιδηψού εγκατεστάθησαν αγροτικώς πλησίον της Λίμνης Ευβοίας τρεις συνοικισμοί συμπατριωτών μας. Οι συνοικισμοί της **Φαράκλας, της Σκυλόγιαννης και των Κεχειών.** Έχουν εν συνόλω 200 και πλέον οικογενείας συμπατριωτών οι οποίοι ασχολούνται με την γεωργίαν. Καίτοι ο κλήρος των είναι ανεπαρκής και άγονος εν τούτοις διά της εργατικότητός των κατορθώνουν να διάγωσιν εις καλύτεραν μοίραν από τους πέριξ γηγενείς, οι οποίοι αν και υπερτερούν από απόψεως γης εν τούτοις υστερούν εις την απόδοσιν.

Συνοικισμός Αμφίσσης

Ο προσφυγικός συνοικισμός **Αμφίσσης** απετελέσθη κυρίως από Λιβησιανούς, οι οποίοι και τον ωνόμασαν Λιβήσι. **Πρόκειται περί της αστικής αποκαταστάσεως, η οποία όμως υπήρξεν ατυχής, διότι η πόλις της Αμφίσσης δεν ηδύνατο να απορροφήση εις αστικά επαγγέλματα νέους κατοίκους.** Ούτω οι εγκατεστημένοι εκεί συμπατριώται μας στερούνται οιασδήποτε βάσεως διά την ανάπτυξιν των. Παρόλα ταύτα κατόρθωσαν να δημιουργήσωσιν τας προϋποθέσεις μιας ανεκτής ζωής. Εις την πόλιν της Αμφίσσης διαμένει και ο προσφιλής εις όλους τους συ-

μπατριώτας μας και ανεκτίμητος ιερέυς του εκεί Μητροπολιτικού Ναού κ. Αιμιλιανός Κόκκινος, ο οποίος μεγάλως τους εκεί συμπατριώτας μας εβοήθησεν και λατρεύεται υπ' όλων των Αμφισσέων.

Ιτέα

Εις τους δύο προσφυγικούς συνοικισμούς της **Ιτέας** διαμένουν επίσης πλέον των **60 οικογενειών** Μακρηνοί και Λιβησιανοί όντες και αυτοί αστικώς αποκατεστημένοι. Ασχολούνται εις διαφόρους εργασίας εντός της πόλεως αλλά και εις την **γεωργίαν**. Έχουν στενήν επαφήν με τους συμπατριώτας της Αμφίσσης αλλά και με τους εγκατεστημένους επίσης εις **Γαλαξειδίον** και εις **Χρυσόν** τοιούτους, οι οποίοι ανέρχονται εις αρκετάς οικογενείας. **[191 στο Γαλαξειδί]**

Γιάννουλη (Λαρίσης)

Εις το χωρίον **Γιάννουλη** της Λαρίσης εγκατεστάθησαν **αγροτικώς** αρκεταί οικογένειαι συμπατριωτών μας, οι οποίοι ασχολούνται επιτυχώς με την γεωργίαν. Είναι κατά το πλείστον Λιβησιανοί και διατηρούσιν τας παραδόσεις και τα έθιμα της Πατρίδος.

Θεσσαλονίκη

Πολλαί οικογένειαι συμπατριωτών μας **υπερβαίνουσαι τας 100** εγκατεστάθησαν εις την συμπρωτεύουσαν της Βορείου Ελλάδος. Κατοικούσιν εις το **κέντρον της πόλεως και εις συνοικισμούς** και ασχολούνται με το **εμπόριον** και με διαφόρους άλλας εργασίας.

Ρόδος

Εις την γειτονικήν και φίλην πόλιν της Ρόδου άντικρυ της αλησμονήτου Πατρίδος μας εγκατεστάθησαν αρκεταί οικογένειαι συμπατριωτών μας, αι οποίαι ευδοκιμούσιν ιδιαίτέρως εις το **εμπόριον**.

Κρήτη

Εις πολλάς πόλεις της Κρήτης ευρίσκονται οικογένειαι συμπατριωτών μας. Έχουσιν, επίσης, δημιουργήση και αμιγείς συνοικισμούς εις την Μεγαλόνησον, εξ' ων οι μεγαλύτεροι είναι εις την **Ιεράπετραν** και παρά τα Χανιά. Περί των εν Κρήτη συμπατριωτών μας θα αναγράψωμεν προσεχώς ιδιαίτερον άρθρον.¹⁸⁴

---

¹⁸⁴ *Η Μάκρη*, μηνιαία εφημερίς των απανταχού Μακρηνών και Λιβησιανών, Αθήναι, 1^η Μα-

προσπάθειαν εξυψώσεως του χωριού μας, ελησμονήθη εκείνον το οποίον θα έπρεπε να προσεχθή ιδιαίτερος: Το σχολείον μας, εις το οποίον μορφούνται και μεγαλώνουν τα παιδιά μας, οι πατέρες και αι μητέρες της αύριον, οι συνεχισταί των ωραίων μας παραδόσεων, το μέλλον του τόπου και της φυλής μας. Λησμονημένον έμεινεν εις κατάστασιν απάδουσαν εις την εικόνα αναπτύξεως του χωριού. Απερίφρακτον, άνευ γυμναστικών οργάνων και εγκαταστάσεων, διά την αποτροπήν των παιδιών μας από επιβλαβείς ασχολίας και την κατεύθυνσιν των προς ευγενή ιδεώδη, άνευ εποπτικών οργάνων και μέσων διά την αρτίαν μόρφωσιν των, με τας αιθούσας ημιτελείς, στερούμενον συγχρόνων και υγιεινών αφοδευτηρίων, επαρκούς υδρεύσεως και με πλήθος άλλας ελλείψεις. Εις την αγάπην και τα ευγενή αισθήματα όλων εκείνων, που πονούν τον τόπον μας, που οραματίζονται ένα ωραίον μέλλον διά την νεότητά μας απευθυνόμεθα και ζητούμεν την συνδρομήν των διά να κάνωμεν το σχολείον μας σύγχρονον, άξιον της αποστολής του. Είναι τόσαι αι ανάγκαι και αι ελλείψεις του. Κάθε συνδρομή και βοήθεια θα είναι πολύτιμος και θα γραφή εις ιδιαίτερον βιβλίον δωρητών του σχολείου. Περισσότερων όμως θα γραφή εις τας καρδιάς ημών των ιδίων και των παιδιών μας.

Δάσκαλος Γ. Πολίτης, με μαθητές του δημοτικού σχολείου Ν. Μάκρης

Εφημερίδα *Μάκρη*, 1957.

Αρχείο Εταιρείας Ιστορικών Μελετών ‘Λυκία’

Ν. Εμμ. Καραγεωργίου, Νέα Μάκρη

Το σχολείο

Το Σχολείον έκτισε η **Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων** με πλίνθους με δύο (2) αιθούσας, εις ό φοιτούσαν τα παιδιά της Νέας Μάκρης, ως και των δύο συνοικισμών βλαχοποιημένων, οίτινες απέχουσι περί τα δύο και ήμισυ χιλιόμετρα έκαστος, οι δε διδάσκαλοι κατ’ αρχήν δεν ήσαν πατριώται, βραδύτερον όμως το 1929 αφίχθη ο συμπατριώτης μας **Γεώργιος Πολίτης**, εξαιρετικός δημοδιδάσκαλος, ο οποίος με θέρμην αγάπης και ζήλον συνέτεινεν εις την διαπαιδαγώγησιν καλού χαρακτήρος των τέκνων μας και ως εκ τούτου άπαντες οι γονείς οφείλουσιν ευγνωμοσύνην.¹⁸⁵

Δάσκαλος Γ. Πολίτης, με μαθητές του δημοτικού σχολείου Ν. Μάκρης στην Ακρόπολη

¹⁸⁵ Το 1922 με πρωτοβουλία του π. Διονυσίου διοργανώθηκε φιλανθρωπική αγορά για την οικονομική ενίσχυση των πατριωτών του μετά από τον Πόλεμο, στην πλειοψηφία τους γυναίκες και παιδιά λόγω του εκτοπισμού των ανδρών στο εσωτερικό, αλλά καθώς δεν επιτράπηκε η αποστολή του ποσού, ένα μέρος του δαπανήθηκε για πρώτη βοήθεια των προσφύγων από τη Μάκρη, και το υπόλοιπο διατέθηκε αργότερα για την ίδρυση δημοτικού σχολείου στον προσφυγικό συνοικισμό Νέα Μάκρη.

Δάσκαλος Γ. Φίλιππας σε σχολική εκδρομή
με μαθητές του δημοτικού σχολείου Ν. Μάκρης

Εκκλησία Νέας Μάκρης

Η εκκλησία ήτο και είναι ο **Άγιος Κωνσταντίνος**. Μοναστήρι το οποίον προϋπήρχε και εις ό εκκλησιαζόμεθα και σήμερα. Ο πρώτος γάμος ήτο του κ. Σταματίου Κ. Πασβάγκα μετά της Αφροδίτης Ηλ. Πολίτη το 1924. Εις το προαύλιον της εκκλησίας, εχόρευαν την **σούσταν** και άλλους πατριωτικούς χορούς. Από αντίσκηνον επήραν τα καλά της νύμφης, διότι η νύμφη διέμενε εις το αντίσκηνον και τα επήγαν με τα χέρια στο Μετόχι σύμφωνα με το έθιμον της πατρίδος, διότι ο γαμβρός έμενε εις το Μετόχι απέχον περί τα τρία χιλιόμετρα».

Αμμοληψία

Οι πατριώται μας σαν προσδευτικοί και δραστήριοι εσκέφθησαν να εκμεταλλευθούν την παραλιακή άμμο της οποίας το ύψος εις ωρισμένα μέρη έφθανε περίπου τα **εξ μέτρα** και αμέσως ήρχισε η **αμμοληψία**. Ανεμείχθησαν ωρισμένοι Μαραθωνίται, εδημιουργήθη ένα αρκετά σο-

βαρόν επεισόδιον με ανταλλαγή πυροβολισμών και ελαφρούς τραυματισμούς και διά να μην επαναληφθούν τα επεισόδια ήλθε έφιππος στρατιωτική φρουρά από την Κηφισιάν, η οποία και παρέμεινε αρκετόν διάστημα. Η αμμοληψία εσυνεχίσθη μέχρις και του 1955, αλλά βλέπουσα η Κοινότης την καταστροφήν της ωραίας παραλίας και την δημιουργίαν ανωφελών κωνώπων εκ της αμμοληψίας, ηναγκάσθη να απαγορεύση τελείως την αμμοληψίαν και ούτω η παραλία εσώθη και η ασχημία από τους διαφόρους λάκκους εσταμάτησε εκ της φορολογίας της αμμοληψίας. Η Κοινότης Νέας Μάκρης εκαρπώθη αρκετά χρήματα με τα οποία έκανε διάφορα κοινωφελή έργα, εκ των οποίων το ένα είναι ο δρόμος από την δημοσίαν οδόν Μαραθώνος προς την παραλίαν Γιαννακού.

Νέα Μάκρη. Σωματείο αμμοληψίας. Αρχείο «Λυκία»

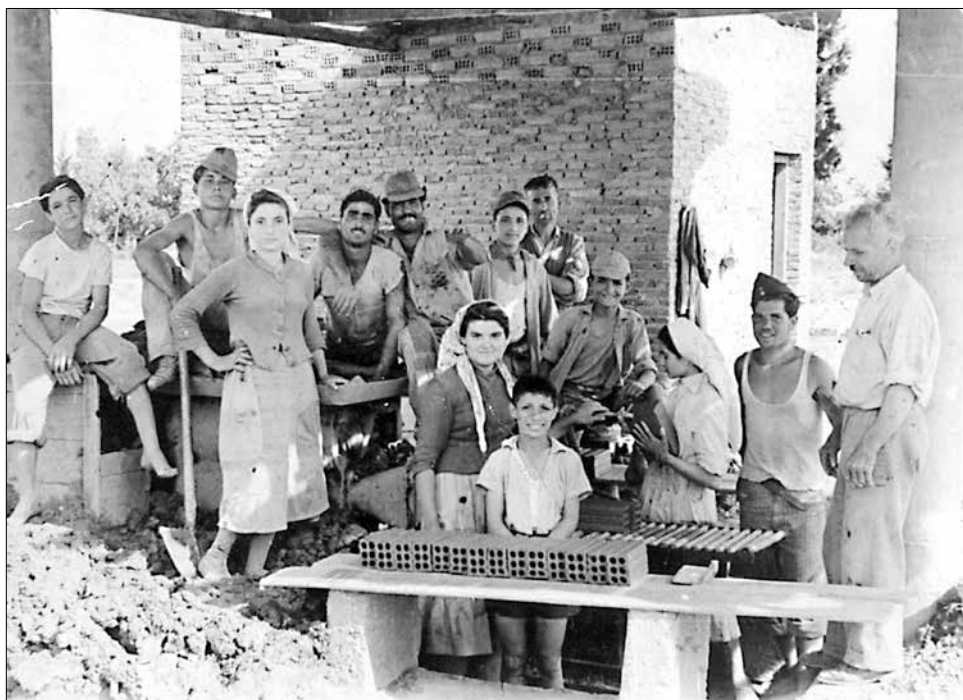
Το νερό

Η Νέα Μάκρη αρχικώς υδρεύετο από τα πηγάδια, τα οποία ηνοιξαμε εντός του Συνοικισμού. Επειδή όμως το νερόν δεν ήταν τόσο καλόν, εφρόντισεν η Κοινότης Νέας Μάκρης, και διά προσωπικής εργασίας με πήλινες σωλήνες κατέβασαν το νερόν του μετοχίου, το οποίον είναι πηγάιον και εξαιρετικής ποιότητος απέχον περί τα τρία χιλιόμετρα από τον Συνοικισμόν. Παρατηρήθη, όμως, ότι οι πήλινες αυτές σωλήνες

εφράσσοντο από τας ρίζας των δένδρων και των θάμνων και η Κοινότης εφρόντισεν και έφτιαξεν κατά το έτος 1935, επί προεδρίας του αιμνήστου Αντωνίου Μόσχου με πόρους προερχομένους από την αμμοληψίαν. Τούτο είναι συγχρονισμένον και με μεταλλικούς σωλήνας από το οποίον υδρεύεται η Νέα Μάκρη σήμερα.

Η τουβλοποιία

Το πρώτον **καμίني τούβλων** έφτιαξε ο κ. Σάββας Τζιλάβης, ο οποίος ηργάσθη από μικρόν παιδί εις την Κεραμικήν. Αφού έμαθε την τέχνην, ξεκίνησεν την τουβλοποιϊαν με συμπαγή τούβλα και το παράδειγμά του ηκολούθησαν και άλλοι πατριώται, διότι υπήρχεν μεγάλη ζήτησις τούβλων. Σήμερα υπάρχουν (9) **εννέα τουβλοποιεία** πατριωτών μας με σύγχρονα μηχανήματα τρυπητών τούβλων, τα οποία απασχολούν περί τους **εκατόν πενήντα εργατοτεχνίτας**, πατριώτας και από τα γύρω χωριά. Το χώμα διά την τουβλοποιϊαν το αγοράζουν από τον Μαραθώνα, διότι η Νέα Μάκρη στερείται καταλλήλου χώματος.

Νέα Μάκρη, καμίني τούβλων. Αρχείο «Λυκία»

Ο Τουρισμός εις Νέαν Μάκρην

Η Νέα Μάκρη είναι τόπος τουριστικός διότι είναι το καλύτερον θέρετρον της Αττικής και το ωραιότερον χωρίον το οποίον ξεχωρίζει αμέσως από τα γύρω χωρία της Αττικής. Έχει έν ωραίον σχέδιον πόλεως το οποίον εσχάτως επεκτείνεται κατά δύο χιλιάδας στρέμματα με ωραίαν πλατείαν αρκετά μεγάλην, ευρείς δρόμους, ωραίαν **πενκόφυτον παραλίαν** εις την οποίαν εγκατεστάθησαν πολλές **κατασκηνώσεις του Υπουργείου Παιδείας**, Δήμου Αθηνών και άλλες εις τας οποίας παραθερίζουν κατ' έτος κάπου 8 χιλιάδες άτομα. Το κλίμα είναι θαυμάσιον, διότι συνδυάζει βουνόν, θάλασσαν, πεύκον με ωραία κατακάθαρη παραλίαν και με εξαιρετικής ποιότητος νερόν. Η Νέα Μάκρη εξελίσσεται ραγδαίως εις μίαν ωραίαν **λουτρόπολιν**. Διά τους ανωτέρω αναφερομένους λόγους τα οικόπεδα της Νέας Μάκρης έχουν υπερτιμηθή πολύ. Συνεχώς αγοράζονται από ξένους οι οποίοι επισκέπτονται και θαυμάζουν την Νέαν Μάκρην. Εις Νέαν Μάκρην έως σήμερον έχουν οικοδομηθή περί τις διακόσιες βίλες ξένων παραθεριστών και εκατόν τουλάχιστον νεόκτιστα σπίτια πατριωτών πλέον των παλαιών της επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων. Εκτός τούτων υπάρχουν και οι δύο Συνοικισμοί Βλαχοποιμένων Γεροσακούλη και Ραπεντόσης. **Μονίμους κατοίκους η Νέα Μάκρη αριθμεί περί τους χιλίους εξακοσίους (1600) εκτός των παραθεριστών.**

Η Νέα Μάκρη σήμερον έχει 9 παντοπωλεία, 8 καφενεία και ταβέρνες εκτός τα παραλιακά. Έχει περί τα είκοσι φορτηγά αυτοκίνητα και έν λεωφορείον.

Έχει έν **εργοστάσιον πορσελάνης**, το οποίον οικοδομήθη με το Σχέδιον Μάρσαλ το 1954 και παράγει μονωτήρας, ηλεκτρικές ασφάλειες και άλλα ηλεκτικά είδη, είναι δε το καλύτερον των Βαλκανίων εις το είδος του. Τούτο απασχολεί περί τους εκατόν πενήντα εργατοτεχνίτας, ως επί το πλείστον ξένους. Το εργοστάσιον ανήκει εις τον κ. Τριανταφυλλόπουλον Χαρίλαον.

Το Λιμάνι

Τη αποκλειστική μερίμνη των Νεομακρηνών και δι' ερανικής εισφοράς κατόπιν διορισμού προσωρινής Λιμενικής Επιτροπής έγινε η εκσκαφή της παραλίας εις έκτασιν δύο χιλιάδων τετραγωνικών μέτρων περίπου και βάθους δύο μέτρων, εν είδει μικρού λιμενίσκου, διά να τον χρησι-

μποιούν οι ψαρόβαρκες της περιφέρειας και να έχουμε πάντα φρέσκον ψάρι. Επειδή όμως τα ρεύματα της θάλασσας το εγέμιζαν με άλμην και φύκια η Κοινότης κατεσκεύασε ένα λιμενοβραχίονα που τοιουτοτρόπως προστατεύει τον Λιμενίσκον. Δυστυχώς το Κράτος παρά τας ενεργείας μας και τας παρακλήσεις δεν μας εβοήθησεν διά να το αποτελειώσουμε και παραμένει ημιτελής. Αυτή είναι η σημερινή εικών της ωραίας Νέας Μάκρης, η οποία έχει την τιμήν να φιλοξενή πολλές και εξεχούσας προσωπικότητας της επιστήμης των γραμμάτων και των τεχνών και να βλέπη διαρκώς αυξανομένους τους θαυμαστάς και τους φίλους της.¹⁸⁶

---

¹⁸⁶ Η Μάκρη, Μηνιαία εφημερίς των απανταχού Μακρηνών και Λιβησιανών, 1 Ιουλίου 1957, έτος Α', αριθ. φύλλου 4.

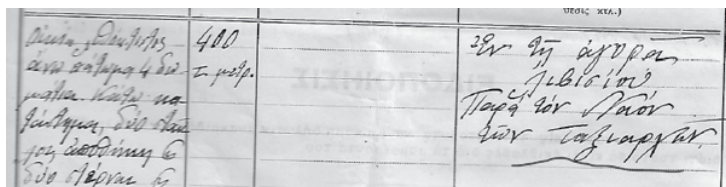

Αγγελής Καλαφάτης, πατέρας π. Διονυσίου

Οικογένεια Καλαφάτη. Αριστερά ο π. Διονύσιος.

Θέση οικιών οικογένειας Καλαφάτη στη Μάκρη σύμφωνα με τη δήλωση περιουσίας στην Ελλάδα

Θέση σπιτιού π. Διονύση στο Λιβίσι, δεξιά από την κόρνια πύλη του Ναού των Ταξιαρχών, σύμφωνα με τη δήλωση περιουσίας στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τον χάρτη του Σ. Θεοδοσιάδη τα οικήματα της οικογένειας Καλαφάτη βρίσκονταν περίξ της εκκλησίας (στον κύκλο στην εικόνα), όπου και η πάροδος πατρός Διονυσίου

Ελένη Καλαφάτη Μερλοπούλου

Ελένη Καλαφάτη Μερλοπούλου

Ελένη Καλαφάτη Μερλοπούλου

π. Διονύσιος Καλαφάτης, Ευανθία
Σεργάκη-Καλαφάτη και η κόρη
τους Αντιγόνη
Αρχείο Αντιγόνης Κοτρώζου

Ελένη Καλαφάτη-Μερλοπούλου, Παραλία Νέας Μάκρης

*Ελένη και Αντιγόνη Καλαφάτη με τη μητέρα τους προεσβυτέρα
Ευανθία Σεργάκη-Καλαφάτη*

Αρίστος Καλαφάτης, Νέα Μάκρη

<p>ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΙ</p> <p>ΓΗΜΟΝΕΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΑΙ</p> <p>ΙΑΤΡΟΙ</p> <p>ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ Μαιευτήρ Σόλωνος 103 Αθήναι</p> <p>ΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ Όδοντίατρος Χαρ. Τρικούπη 25 Αθήναι</p> <p>ΑΓΓΕΛΟΣ Μ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ Όδοντομηχανικός Σταδίου 50 5' Αθήναι</p>	 <p>ΑΡ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ Ίατρος—Μαιευτήρ Ύποψήφιος Δημοτικός Σύμβουλος Αθηναίων του Συνδυασμού Κατσώτα</p> <p>Οί συμπολίται ψηφοφόροι των Αθηνών πατριωτικόν καθήκον έχουσι να του δώ- σουν σταυρόν προτιμήσεως.</p>
---	---

Οικία Μαρίκας (Μαρία) Καλαφάτη, Νέα Μάκρη

ΠΕΝΘΗ

Μετά βαθυτάτης λύτης άγγελ-
λομεν τόν αϊρνίδιον θάνατον τού
Διονυσίου Α. Μερλοπούλου έγγυ-
νόν τού άειμνήσιου Πρωθερέως
Διονυσίου Καλαφάτη. Τούς γοναίς
του Δημήτριον και Έλένην Μερλο-
πούλου, τ' άδελφίς του Ήβαν, Πα-
ναγιώτην και Μαρίαν Μερλοπούλου
καθώς και τούς θείους του Μαρίαν,
Άντιγόνην και Άγγελον Καλαφα-
την Ροδην Νομικού, Άριστανδρον
και Ρίκαν Καλαφάτη συλλυπούμεθα
θερμώς.

ΠΕΝΘΗ

* Μετά λύτης μας αναγγέλλο-
μεν τόν θάνατον τής Άντιγόνης
Διονυσίου Καλαφάτη, θυγατρός
του άειμνήστου ιερέως Διονυσίου
Καλαφάτη. Τούς άδελφούς και
τάς άδελφάς της Μαρίαν, Ρο-
δην, Άγγελον και Άρριστείδην
Καλαφάτην και Έλένην Μερ-
λοπούλου ώς και λοιπούς συγγε-
νείς, συλλυπούμεθα θερμώς.

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΗΜ. ΜΕΡΛΟΠΟΥΛΟΣ

Με βαθυτάτη λύτη ή έφημερίς
μας αναφέρει τόν θάνατον ενός κα-
μαρωμένου παλλικαριού του Διο-
νύση Δημητρ. Μερλοπούλου.

Μακρηνής, έκ μητρόε καταγω-
γής (οικογενείας Διονυσίου Καλα-
φάτη, ιερέως) ό μόλις εικοσιπεντα-
ετής Διονύσης, σπουδαστής τής
Μεταλλειολογίας στην Αύστρία,
άφησπάγη από βίαιο θάνατο εξ
αυτοκινητιστικού ατυχήματος στη
Βιέννη.

Ό θάνατός του είναι μεγάλη
δοκιμασία για την οικογένειά του,
άπόλυτα πραγματική. Όχι όμως
μόνον γι' αυτήν, αλλά και για τόν
Μικρασιατικό κόσμο, ιδιαίτερα δε
για τή Μάκρη.

Ή Άθιναϊκή κοινωνία άΐσω-
μος πρό όλίγων ήμερών και με
άληθινή όδύνη, προέπεμψε στην τε-
λευταία του κατοικία τόν λεβεντό-
κορμω νέον.

Είς τάς οικογενείας Δημητρίου
Μερλοπούλου, βουλευτού Μισηση-
νίας, Παναγ. Δημ. Μερλοπούλου
και Καλαφάτη ή έφημερίς μας δπως
και οι συμπατριώται μας, έκφρά-
ζουν θερμότατα συλλυπητήρια για
τήν σκληρή αυτή δοκιμασία από
Ένα τόσο άπίθανο θάνατο ενός
νέου με τόσες έλπίδες.

Στόν νεπό τάφο τέτοιου λεβέντη
οί πολυπληθείς φίλοι τής οικογε-
νείας του, άποθέτουν συντριμμένοι
τά λουλούδια τής αγάτης τους.

Φ. Κ. Φ.

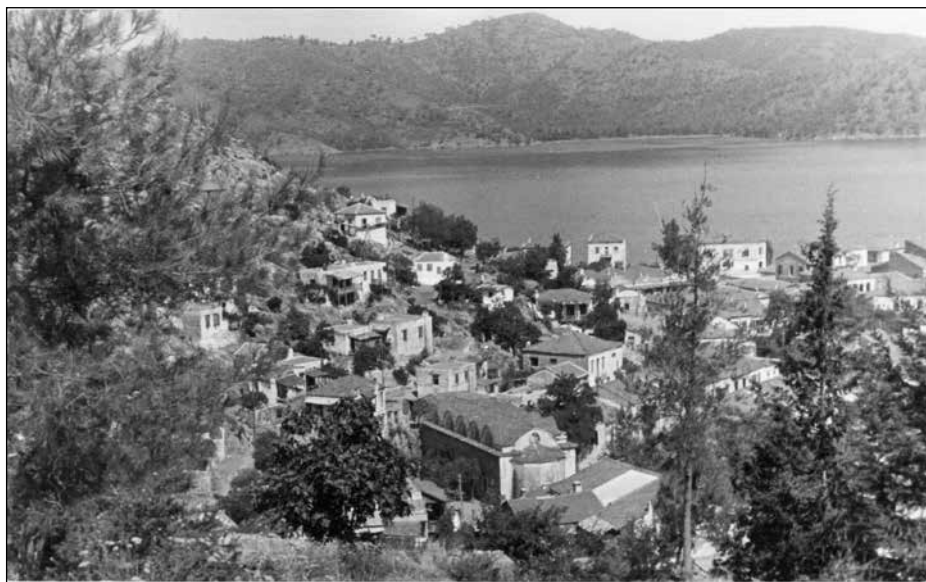
*Πανόραμα Μάρης Μ. Ασίας, 1952.
Αρχείο Καλλιόπης και Βασίλη Μουσαίου.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV

Προσφυγικός οικισμός Ξυλοκέριζα – Νέα Μάκρη

*Μάκρη Μικράς Ασίας, Ναός Αγ. Νικολάου, 1952.
Αρχείο Καλλιόπης και Βασίλη Μουσαίου.*

Λιβίσι, Ιερός Ναός Ταξιαρχών, 2022.

Νέα Μάκρη, Ναός Αγίου Κωνσταντίνου. Στο κέντρο Κ. Λαμέρας και Αντ. Τζιζής.
Αρχείο «Λυκίας»

Νέα Μάκρη, 1934. Στήλη - μνημείο για τον Ροκφέλερ. Αρχείο «Λυκίας»

Απονομή βραβείου Συλλόγου Μικρασιατών 'Η Ανατολή'. Δάσκαλος Γεώργιος Πολίτης, μαθήτρια Μαρία Δαμιανού. Αρχείο «Λυκίας»

Νέα Μάκρη, εορτασμός εθνικής επετείου. Αρχείο «Λυκίας»

Νέα Μάκρη. Υπαίθρια μαθήματα οικοκυρικής. Αρχείο «Λυκίας»

Νέα Μάκρη, αμμοληψία. Αρχείο «Λυκίας»

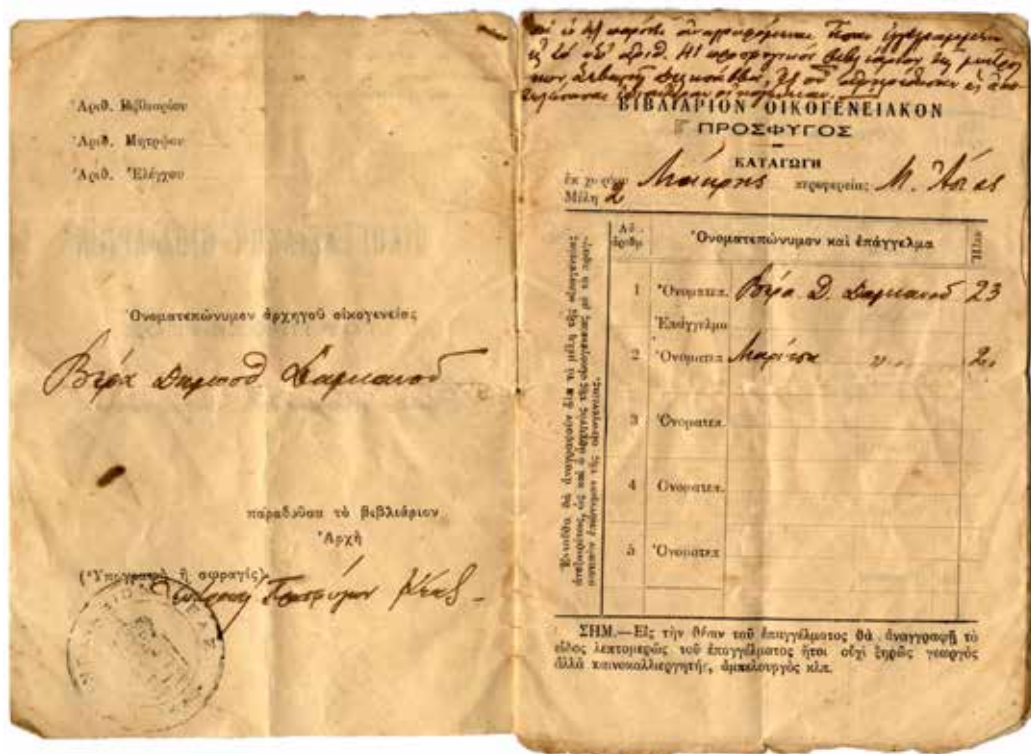
Νέα Μάκρη. Εργοστάσιο Πορσελάνης Χ. Τριανταφυλλόπουλου. Αρχείο «Λυκίας»

Νέα Μάκρη. Εργοστάσιο Πορσελάνης Χ. Τριανταφυλλόπουλου. Αρχείο «Λυκίας»

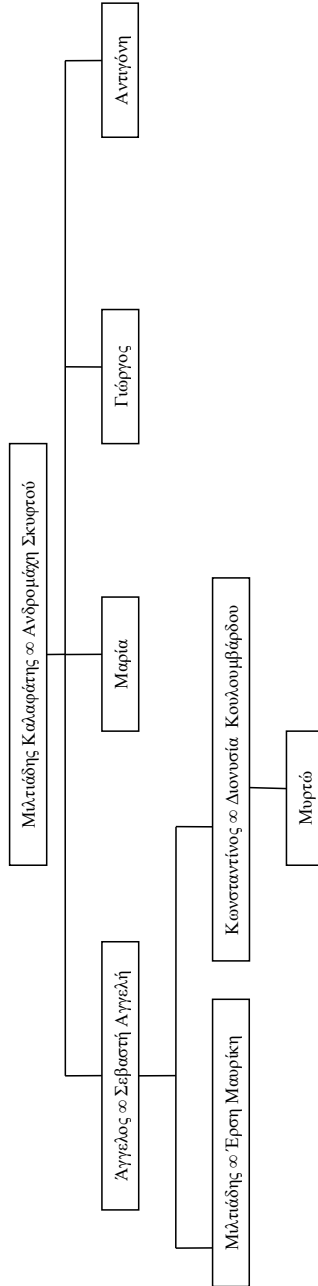

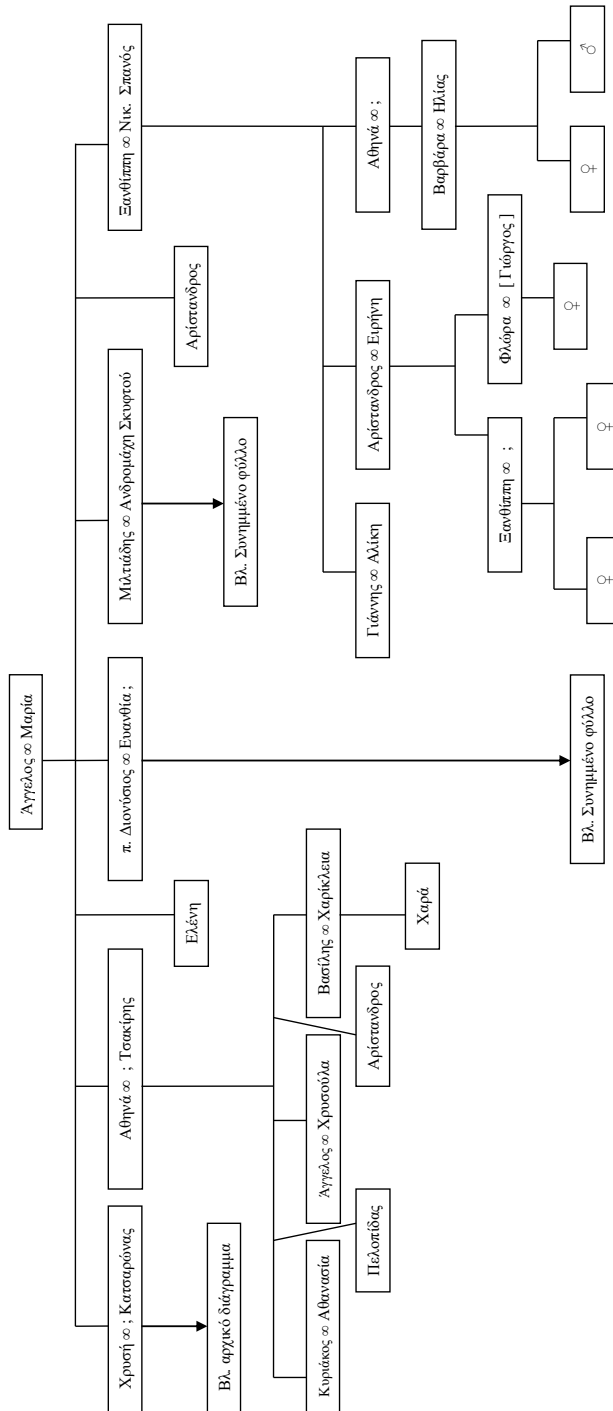

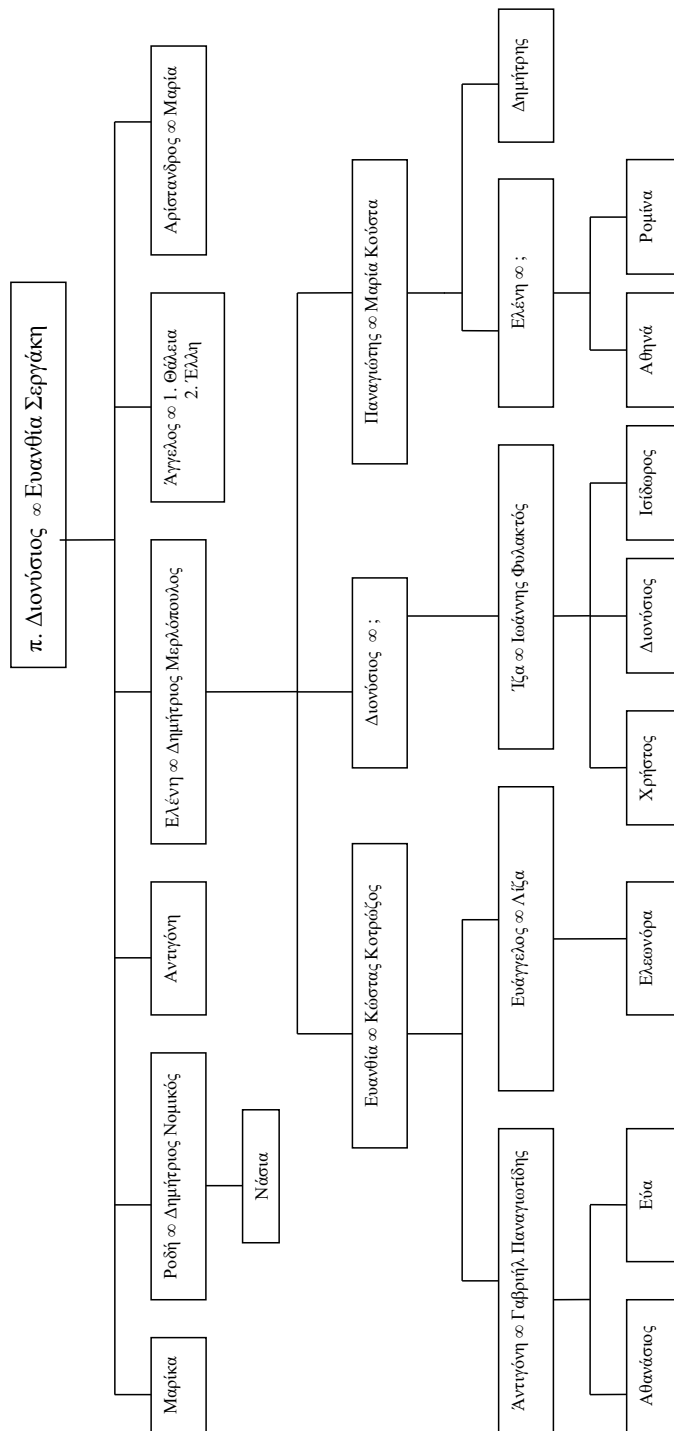
Οικογενειακό βιβλιάριο πρόσφυγος. Αρχεῖο Βέρα Τζουμελέα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Γενεολογικά οικ. Καλαφάτη

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Clarke Edward Daniel. *Travels in various countries of Europe, Asia and Africa*, Λονδίνο, T. Cadell and W. Davies, MDCCCXVI [=1816].
- Bean E. George, *Turkey's Southern Shore. An archaeological guide*, Λονδίνο 1968.
- Eddy C.B., *Greece and the Greek Refugees*, Λονδίνο 1931.
- Fellows Charles, Sir. *Lycia, Caria, Lydia, illustrated by Mr. George Scharf with descriptive letter press by Sir Charles Fellows*, Messrs. Paul and Dominic Colnaghi and Co., Λονδίνο 1847.
- League of Nations, *Greek Refugee Settlement*, Γενεύη 1926.
- Lord Kinross, *Europa Minor. Journeys in Coastal Turkey*, Νέα Υόρκη 1957
- Societe des Nations, *L'Etablissement des Refugies en Grece*, Γενεύη 1926.
- Αιγίδης Α. Ι., *Η Ελλάδα χωρίς τους πρόσφυγας. Ιστορική, δημοσιονομική, οικονομική και κοινωνική μελέτη του προσφυγικού ζητήματος*, Αθήνα 1934.
- Αμαργιανάκης Γ., “Συμβολή εις την μελέτην της δημόδους ελληνικής μουσικής εκ Μάκρης και Λιβισίου Μ. Ασίας”, *Μικρασιατικά Χρονικά*, ΙΔ' (1970) 257-272.
- Αναγνωστοπούλου Σ., *Μικρά Ασία. Οι Ελληνορθόδοξες κοινότητες*, Αθήνα 1998.
- Ανδριώτης Ν.Π., *Το ιδίωμα του Λιβισίου της Λυκίας*, Αθήνα 1961
- Βέης Ν., «Συνοδικόν Γράμμα του Οικουμενικού Πατριάρχου Σωφρονίου Β' Περί των Παροικιών Καστελλορίζου και Λειβησίου εν σχέσει προς την Μητρόπολιν της Πισιδίας και τον Αθανάσιον (Κομνηνόν) Υψηλάντην» *Μικρασιατικά Χρονικά* Δ' (1948) 1-8.

- Βελισσαρίου Ρένα, *Όσα Σάρωσε η Θύελλα. Το Χρονικό μιας Μικρασιατικής Οδύσσειας*, Λεξίτυπον, Αθήνα 2014.
- Βερέμης Θάνος - Δημητρακόπουλος Οδυσσέας (επιμ.), *Μελετήματα γύρω από τον βενιζέλο και την εποχή του*, εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1980.
- Βρυώνης Σπύρος, *Η παρακμή του μεσαιωνικού Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και διαδικασία εξισλαμισμού, 11ος-15ος αι.*, εκδ. ΜΙΕΤ (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης), Αθήνα 2008.
- Γεωργιάς Δημήτρης, *Δάκρυα διαμάντια (1915 – 1922 Σύμη – Μάκρη, Λιβίσι (Μικράς Ασίας) – Κύπρος – Σμύρνη – Εσωτερική Τουρκία)*, Εκδόσεις ΑλΔε, Αθήνα 2010.
- Γιαννακόπουλος Γ., *Προσφυγική Ελλάδα*, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 1992.
- Δελησάββας Π. Μιχάλης, *Λαογραφικά Μάκρης και Λιβισίου Λυκίας Μ. Ασίας*, Αθήνα 2002.
- Δελησάββας Π. Μιχάλης, *Λαογραφικά Σύμμεικτα Μάκρης και Λιβισίου Μ. Ασίας και Νέας Μάκρης Αττικής*, Λεξίτυπον, Αθήνα 2009.
- Δελησάββας Π. Μιχάλης, *Το Λεξικό Μάκρης και Λιβισίου Μικράς Ασίας με βάση το Λεξιλόγιο του ΜακρηνοΛιβισιανού Γλωσσικού Ιδιώματος*, Λεξίτυπον, Αθήνα 2013.
- Δημοτολόγιον Προσφύγων Ιτέας, Έκδοση συλλόγου Μακρηνών Ιτέας Φωκίδας, Ιτέα 2015.
- Διαμαντάρας Α.Σ., «Λυκιακά», *Ξενοφάνης* 6 (1909), 31-37.
- *Δράσις του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού*, Αθήναι 1927.
- Εμμανουηλίδης Εμ., *Τα τελευταία έτη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Αθήναι 1924.
- Επιστημονικό Συμπόσιο: *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγοπόλεις στην Ελλάδα (11-12 Απριλίου 1997)*, εκδόσεις Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα 1999.
- Κάλφογλους Ι.Η., *Ιστορική γεωγραφία της Μικρασιατικής χερσονήσου*, Κωνσταντινούπολη, 1899- Ανατύπωση «Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών», Αθήνα 2002.
- Καραγεωργίου Ν., *Μάκρη και Λιβίσι Μ. Ασίας*, Αθήνα 1986.

- Καραπάνου Άννα, *Η Αττική γη υποδέχεται τους πρόσφυγες του '22*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2006.
- Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, *Η Έξοδος*, τόμος Β', VI. 1
- Κολιόπουλος Ι. - Μιχαηλίδης Ι. (επιμ.), *Οι πρόσφυγες στη Μακεδονία. Από την τραγωδία στην εποποιία*, εκδ. Μίλητος, Αθήνα 2009.
- Κοντογιάννης Π. Μ., *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας*, Αθήνα 1921.
- Κοντογιώργη Έλσα, "Αγροτικές προσφυγικές εγκαταστάσεις στη Μακεδονία: 1923-1930", *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, τ. 9, Αθήνα 1992, σσ. 47-59.
- Κριμπάς Β. Κώστας, "Βασίλειος Δ. Κριμπάς, Το έργον της Αγροτικής Εγκαταστάσεως της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων", *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών* 13, Αθήνα 1999, 225-268.
- Λαμέρας Κωνσταντίνος, *Η Μάκρη και το Λιβίσι*, Αθήνα 1964.
- Μαθιουδάκη-Δραγασάκη Μαρία, *Μνήμες Μικρασίας*, Ιεράπετρα, 21ος Αιών, 2001.
- Μεχτίδης Π., «Λιβίσι: Μία ακμάζουσα κοινότητα της Μικράς Ασίας» *Corpus* 63 (Αύγουστος/Σεπτέμβριος 2004).
- Μεχτίδης Π., «Λεβισσός: Ιστορία μίας βυζαντινής νησίδας στις ακτές της Λυκίας», *Ζ' Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδας και Κύπρου*, Κομοτηνή, Σεπτέμβριος 2007.
- Μεχτίδης Π., «Μαρτυρίες Άγγλων περιηγητών για το Λιβίσι και τους Έλληνες της Λυκίας» *Μικρασιατικά Χρονικά* 23 (2009), σελ. 31-52.
- Μουσαΐος Ι. Μιχαήλ, *Ο Γάμος του Μαλώνη Αντιφάτου*, Εισαγωγή Βάλτερ Πούχνερ, Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, τόμος Ε', σσ. 275-359, Αθήνα 1984-1985.
- Μουσαΐος Ι. Μιχαήλ, *Βατταρισμοί ήτοι λεξιλόγιον της Λειβησιανής διαλέκτου μετ' εγχωρίων παροιμιών εν τέλει*, Εκ του τυπογραφείου Παρνασσού, Εν Αθήναις 1884.
- Μουσαΐου-Μπουγιούκου Καλλιόπη, «Εγκυμοσύνη-Γέννηση-Βρέφος, Έθιμα, δοξασίες, προλήψεις-δεισιδαιμονίες, λαϊκή ιατρική, στο Λιβίσι και τη Μάκρη της αρχαίας Λυκίας», *Μικρασιατικά Χρονικά* ΙΔ' (1970), 50-94.

- Μουσαίου-Μπουγιούκου Καλλιόπη, *Παραμύθια του Λιβισίου και της Μάκρης*, Αθήνα, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, 1976.
- Κλαρκ, Μπρους, (Clark Bruce), *Δυο φορές ξένος*, εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2007.
- Ντέλλας Γ., «Οι εκκλησίες της Παναγίας της Πυργιώτισσας και του Αρχαγγέλου Μιχαήλ- Ταξιάρχη στο Λιβίσι της Μ. Ασίας», *Κέντρο Σπουδής και ανάδειξης Μικρασιατικού πολιτισμού*, 3ο Συμπόσιο ‘Τρεις χιλιετίες Μικρασιατικού πολιτισμού’ (23-25.11.2007)
- Μεχτίδης Π., ‘Λιβίσι: Μία ακμάζουσα ελληνική κοινότητα της Μ. Ασίας’, CORPUS, Τεύχος 63 (Αύγουστος/ Σεπτέμβριος 2004))
- Πανταζίδης Ξενοφώντας Λ., (επιμ.) *Η Ιστορία του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού*, τόμος 1^{ος}, Αθήνα 1987.
- Πασχαλίδης Σάββας, *Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία*, εκδόσεις Λυκία, Αθήνα 2018.
- Πελαγίδης Σ., *Προσφυγική Ελλάδα (1913-1930). Ο πόνος και η δόξα*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1997, σσ. 78-94.
- Πούχγερ, Βάλτερ, «Μιχαήλ Ι. Μουσαίος. Ο Γάμος του Μαλώνη Αντιφάτου», *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, τόμος Ε΄, σσ. 275-359, Αθήνα 1984-1985.
- Πρόχειρον Πληροφοριακόν Βιβλίον δια προσφυγικάς οικογενείας, Ένωση Μικρασιατών Θήβας, 2010.
- Σκαλιέρης Γ. Κ., *Λαοί και φυλαί της Μικράς Ασίας*, Αθήνα 1922.
- Σολδάτος Χρ., *Η εκπαιδευτική και πνευματική κίνηση του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας*, τόμοι Α- Γ, Αθήνα 1989.
- Χαριτωνίδης Ιωσήφ, *Περί της Λιβισιανής Διαλέκτου* υπό Ιωσήφ Χ. Χαριτωνίδου δ.φ., διευθυντού της εν Σουρμένοις Κεντρ. Ελλ. Σχολής, εν Τραπεζούντι 1911.
- Χονδρός Μιχ. Κυριάκος, *Η Μικρά Ασία των Δωδεκανησίων*, Τεκμήρια Πολιτικής-Κοινωνικής ιστορίας και πολιτισμού», Ρόδος 2009.
- Χριστόπουλος Φ. Παναγιώτης, *Εφημερίδες αποκείμενες στη Βιβλιοθήκη της Βουλής (1789-1970). Περιγραφικός κατάλογος*, Αθήνα [Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων-Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε.] 1993.

ΑΡΧΕΙΑ

Ξένα Αρχεία

- Centres des Archives Diplomatiques de Nantes (ADN). Macri Consulat, 1810-1918. Διπλωματικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών της Γαλλίας.

Ελληνικά Αρχεία

- Ιστορικό και Διπλωματικό Αρχείο του Υπουργείου των Εξωτερικών (ΙΔΥ-Α-Α.Υ.Ε.)
- Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ)
- Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας (ΙΑ/ΕΤΕ)
- Αρχείο Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών ‘Λυκία’
- Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών
- Αρχείο Συλλόγου Μικρασιατών ‘Η Ανατολή’ - Εστία Νέας Σμύρνης (ΕΝΣ)
- Αρχείο ‘Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος’.
- Οικογενειακό Αρχείο Αντιγόνης Κοτρώζου (Αρχείο π. Διονυσίου Καλαφάτη – Αρχείο Παλλύκιου Μικρασιατικού Συλλόγου ‘Τελμησός’)

Εφημερίδες – Περιοδικά

Ατλαντίς

Δημοκρατία

Ελεύθερος Λόγος

Ελεύθερος Τύπος

Εμπρός

Λιβίσι

Μάκρη

Μήθυμνα

Νέα Ελλάδα

Πατρίς

Πολιτεία

Προσφυγική Ζωή

Ριζοσπάστης

Ροδιακή

Σάλπιγξ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

- Άγιος Ανδρέας Αττικής 87, 88, 198, 199, 200
Αγίου Κωνσταντίνου, Ναός, Νέα Μάκρη 210
Αγίου Νικολάου, Ναός (Μάκρη Μ. Ασίας) 294,
Αθανασάκης Ι. 41, 134
Αθανάσογλου Μηνάς 132
Αιγάλεω 80
Αλεξανδρέττα 42, 75
Αλεξάνδρου 228, 236
Αλικάρη Δέσποινα 188
Αλικαρνασσός 60, 70, 73
Αλτιπαρμάκης Παύλος 188, 228, 234
Αμερική 67, 78, 146
Άμφισσα 25, 87, 88, 92, 271
Αναγνωστόπουλος Γ. 54, 108
Αναστασίου Ιορδάνης 71
Αναστασίου Λουίζος Αντώνης 91
Ανδρέου π. Αναστάσιος Οικονόμος 113
Αντιόχεια 83, 129
Αντιόχεια Πισιδίας (Γιαλβάτς) 45
Αντωνιάδης, Διονύσιος, Πρωτοσύγκελος 58
Αντωνιάδης, Χαρ. 83, 129
Αργύρου, Λουκάς 180
Άσκαλε 92
Ατζιμπαντέμ 91, 92
Αττάλεια 79, 68, 101, 102, 256
Αυγερινός Χ. Αντώνιος 180
Αυστραλία 79
Βαζάνας Ιωάννης 228, 236
Βασιλακάκης Χρ. 61
Βασιλειάδης Βασίλειος 21, 39, 55, 57, 106, 107, 108
Βασιλειάδης Μιχάλης 96
Βασίλειος Μηθύμνης 167, 255
Βασιλείου Μιχαήλ 236
Βεάκης Ιάκωβος 30, 31, 58
Βελισαρίου Ρένα 96
Βενιζέλος Ελευθέριος 47, 58, 82
Βενιζέλος Κυριάκος 43
Βογιατζή Χρυσάνθη Κ. 188
Βογιατζής Μιχαήλ 235
Βοιωτία 80, 121, 262, 305
Βουρδούριο 21, 45
Βράτσου Χρυσούλα 96
Βρύουλλα 70
Βύρωνας 80
Γαλαξειδί 272
Γαλλία 38, 39, 57, 67, 68, 78, 79
Γαρουφάλου Απόστολος 105, 106
Γεράσιμος Τανταλίδης (1854-1928),

- Μητροπολίτης Πισιδίας 44, 45,
46, 107,
Γερμανία 68
Γεροτσακούλι Γεροτσεκούλι Αγία
Μαρίνα 87, 88, 194
Γεωργαλίδης Αντώνης 96
Γεωργαλλίδης Κ. Ιωάννης 105, 106
Γεωργιάδης Ιωσήφ 132
Γεωργίου Αθ. 113
Γεωργίου Νικ. 54
Γεωργόπουλος Λαζ. 236
Γιαγκιλίτζης Ε. Ν. 113
Γιαμάνη Ειρήνη 90
Γιαμάνης Ιωάν. Βασίλειος 187
Γιάννουλη (Λάρισα) 272
Γιασίκης Ιωαν. Σωτήριος 180
Γιούσπαση Χασάν 36
Γιργάς Μ. Αργυρός 212
Γκίκας Νικόλαος 235
Γλαύκος, σωματείο
Μακρηνολιβισιανών στην Αθήνα
96, 270
Γρηγοριάδης Σάββας 95, 151, 154,
155, 156, 243, 268
Γρηγοριάδης Στ. 96

Δαμιανός Α. Κων. 224
Δαμιανός Γ. Αντώνιος 188, 221
Δαμιανός Γ. Ιωάννης 188
Δαμιανός Γ. Μιχαήλ 188, 234
Δαμιανός Κων. 92, 187, 222, 22,
228, 235
Δαμιανού Γ. Δαμιανός 85, 198
Δαμιανού Δημοσθ. Βαρβάρα 188,
222, 224, 228
Δαμιανού Μ. Χαρίκλεια 90
Δαμιανού Μαρία 296
Δελαγραμμάτικας Αλέξανδρος 106
Δελησάββας Μ. Παναγιώτης 91,
188, 222, 228, 236
Δελησάββας Μιχάλης 17, 305
Δενιζλί 23, 62, 175
Δεσφίνα 90
Δημητράκης Κ.Χ. Δημήτριος 180
Δημητριάδης 231
Δημητριάδης Ι. Δημήτριος 234, 235
Δημητριάδου Πολυξένη 228
Δημητρίου Νικήτας 71
Δοξιάδης Απόστολος 61
Δοξιάδης Δ. 86
Δουλγερίδης Α. 127
Δουλής Παν. 96
Δραγούμης Στέφανος 29
Δραπετσώνα 81, 96, 270

Εγγλέζου Π. Γ. 234
Εγερδίρ 92
Ελευθερίου Βασίλειος 151, 154, 268
Ελευθερίου Παρασκευάς 42
Ελμαλή 69, 157
Εμμεής Μ. Ι. 188
Εμμεής Μ. Κ. 221, 225
Εμμεής Μ. Χαράλαμπος 188, 224,
228, 234

- Εμμεής Ν. 235
Ερζερούμ 77, 83, 177, 180
Ευαγγελίδης Μαργαρίτης 61
Εύβοια 80, 82, 84, 89, 202, 262,
268, 271
Ευγενικός Γιάννης 89
- Ζαμπάκη Δέσπ. 96
Ζέρβας Ηλίας 236
Ζερβός Σκεύος 61
Ζωοδόχου Πηγής, Ναός 45, 46, 47,
50, 57, 67, 70, 75, 109, 119, 167,
176, 186, 233, 234, 243, 255, 270
- Ηλιού Λουίζος 68
Ηλιού Μιχαήλ 22
Ηράκλειο 82, 85, 196
- Θεοδοσιάδης Μιχαήλ 96
Θεοδοσιάδης Στυλιανός 17, 23, 55
Θεοφάνους Μ. Αντώνιος 213
Θεσσαλονίκη 11, 33, 43, 66, 83, 92,
180, 272
Θήβα 80, 82, 128, 307
Θράκη 43, 44, 77, 78, 126
- Ιεροσόλυμα 44, 83
Ιντζέ Μαργιάς Β. Παναγιώτης 180
Ιταλία 24, 76, 249
Ιτέα 25, 80, 81, 90, 272
Ιωαννίδης Άγγελος 59
Ιωαννίδης Ανδρέας 54, 76, 176, 177
- Ιωάννινα 34
Καζ Τσιφλίκ 69, 157
Καζίλης Ιππόλυτος 38, 39, 57
Καισάρεια 77, 92, 177
Καισαριανή 80, 269
Κάκκαρη αδελφοί 197
Κάκου Ν. Κυριάκος 188, 235
Καλαητζής Λουκάς 235
Καλαμάκι Μ. Ασίας 68, 69, 157, 245
Καλατζής Βασίλειος 188, 221, 236
Καλαφάτη Αγγέλου Ελένη 137, 138
Καλαφάτη Αγγέλου Ξανθίππη 52,
302
Καλαφάτη Αγγέλου Χρυσή 52
Καλαφάτη Διονυσίου Άγγελος 53,
65, 243
Καλαφάτη Διονυσίου Αντιγόνη 53,
288
Καλαφάτη Διονυσίου Ελένη
Μερλοπούλου 282, 283, 285,
286, 287
Καλαφάτη Διονυσίου Μαρί(κ)α 53,
286
Καλαφάτη Διονυσίου Ροδή 53, 303
Καλαφάτη Ευανθία Σεργάκη 53, 286
Καλαφάτη Μαρία 218
Καλαφάτης Αγγελής 51, 279
Καλαφάτης Αγγέλου Ιωακείμ
Αρίστανδρος 53
Καλαφάτης Αγγέλου Κριεζής

- Διονύσιος 17, 18, 40, 50, 63, 66, 96, 119, 187, 198, 246, 281
- Καλαφάτης Αγγέλου Μιλτιάδης 85
- Καλαφάτης Διονυσίου Αρίστανδρος 53, 302, 303
- Καλαφάτης Μιχαήλ Ιωάννης 136
- Καλκούττα 124
- Καλλιαντζή Δέσποινα 90
- Καμπούρης Αντώνιος 212
- Κανελλόπουλος Ευθ. 44, 69, 70, 78
- Κανέλλος Βασίλειος 180
- Καποράνης Β. 213
- Καπουράνης Αν. Γεώργιος 213
- Καπουράνης Αν. Παναγιώτης 213
- Καραβασίλης Β. Μ. 188, 236
- Καραβασίλης Μ. 162
- Καραβασίλης Νίκος 59, 66, 67, 96, 188, 221, 224, 231
- Καραβασίλης Σάββας 71
- Καραβασίλης Χαράλαμπος 85, 236
- Καραγεωργίου Εμμ. Νίκος 236, 275
- Καραγεωργίου Ηλ. Δημήτριος 180
- Καραγεωργίου Ν. Εμμ. 85, 98, 188, 221, 228, 236
- Καραγιάννης Δημήτρης 188, 224, 234, 234
- Καραγιάννης Ιωάννης 188, 222, 228
- Καραγιώργης Γ. Δ. 54
- Καραγιώργης Ιωάννης 213
- Καράκουζας Μιχαήλ 188
- Καραμιχάλης Μ. 128
- Καρατζά Βαρβάρα 90
- Καρατζάς Αργύρ. Γεώργιος 180
- Κασάπης Πανηγ. Παύλος 180
- Καστελλόριζο 35, 69, 78, 90, 121, 157, 304
- Καστρί Φωκίδας 81
- Κατερίνη 85
- Κέα 78, 80, 81, 82, 87, 199
- Κεμάλ Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ 43, 44, 47, 76, 78, 126, 176, 192, 197
- Κεπέσης Κωστής 188
- Κέρκυρα 31, 79, 91
- Κεχαγιόγλου Θεόδ. 132
- Κεχαγιόγλου Μηνάς 55, 133
- Κεχριές Εύβοιας 80, 202, 268, 271
- Κλένου Δέσποινα 222
- Κλεόβουλος, π. Διονύσιος Καλαφάτης 102, 106
- Κοζάνη 81
- Κοινή των Αλυτρώτων Επιτροπή* 47, 69, 141, 120, 121, 126, 173, 246
- Κόλιας Ν. Λουκάς 180
- Κόλλιας Βασίλ. 198, 228, 235
- Κόλλιας Ν. Μιχαήλ 188, 218, 235
- Κοντογιάννης Πάτροκλος 27, 28, 57
- Κορονέος Δ. Βασίλειος 188, 228, 236
- Κορωναίος Β. Βασίλειος 221
- Κορωναίος Δημήτριος 235
- Κουλούκουζας Κωνσταντίνος 188, 228, 235
- Κούρτης Γ. Νικόλαος 212
- Κούρτης Μιχαήλ Σ. 213

- Κούρτης Ν. Γεώργιος 180, 213
Κούρτης Στεφ. Κων/νος 180
Κρεμαντάλου Δέσποινα Π. 188, 222
Κρεμμυδάς Ε. 106
Κρήτη 25, 28, 36, 50, 53, 56, 80, 82, 85, 192, 268
Κριεζή Μαρία 50
Κρύα Βρύση Ευβοίας 202
Κυπραίος Δ. Γεώργιος 213
Κυπραίου Κωσ. Μαρία 90, 228
Κύπρος 19, 20, 50
Κυριακίδης 43
Κυριακίδης Γ. Νικόλαος 61
Κωνσταντινίδης Ιωάννης 92, 221
Κωνσταντίνου Ιορδάνης 213
Κωνσταντίνου Κώνστας 22
Κωνσταντίνου Μιχαήλ Μουσαίος 54
Κωνσταντίνου Χρ. 54
Κωνσταντινούπολη 52, 65, 76, 92, 177

Λαζαρίδης Γεώργιος 54
Λαζαρίδης Νικόλαος 184
Λαζάρου Μόσχου Ελένη 90
Λαμέρας Ιωάννης 96
Λαμέρας Κωνσταντίνος 21, 54, 59, 61, 66, 82, 95, 97, 295
Λαμέρας Μ. Γεώργ. 234
Λάμπρος Σπυρίδων 31
Λάρισα 80
Λεοντίδης Κ. 132
Λεπετές Δ. Αλέξανδρος 228, 234
Λούδ Τζώρτζ, Lloyd George 167, 255

Λουιζίδης Ευάγγελος 151
Λουιζίδης Χατζή Νικόλαος 29, 30, 55, 175, 243
Λουίζος Αγαπητός 281
Λουίζος Ιορδάνης 188, 228
Λουίζου Αντώνιος 218, 228
Λυκία 17, 35, 66, 68, 76,

Μαγνησία 70
Μάκρη Λυκίας 17, 35, 37, 54, 55, 60, 64, 103, 105, 108, 246, 247, 248, 250, 253, 255
Μακρής Παύλος 117
Μαλούχος Κ. 202, 263
Μαμουρέτ-ουλ-Αζίζ (το) 77
Μανάβης Β. 188
Μανάβης Β. Βλάσιος 228
Μάνωλας Νικόλαος 60, 70, 71
Μαραθώνας 42, 48, 50, 75, 82, 85, 86, 87, 90, 94, 151, 193, 194, 196, 197, 199, 203, 204, 205, 206, 216, 217, 226, 234, 266, 267, 270, 277, 278
Μαρατσίνος Αρ. Κ. 52
Μαρμαρίσι 73, 79
Μασαλτζής Μ. Αντώνιος 213
Μασσαλία 79, 183
Μαυρίκος Αναστάσιος 188
Μαυρίκος Β. Εμμανουήλ 218, 228, 236
Μαυρίκος Ι. Χαρίτος 228, 235
Μαυρίκου Παντακού Δέσποινα 91

- Μαυρικού Β. Σάββας 235
 Μαυρικού Μιχαήλ Β. 218
 Μαυρικού Μιχαήλ Δ. 218
 Μαυρικού Χαρίτου Δέσποινα 91
 Μαυρογένης 37
 Μέντεσε, (το) επαρχία/σαντζάκι Μ.
     Ασίας 24, 33, 37, 39, 69, 252
Μέριμνα, Σύλλογος Κοινωνικής
     Ωφελείας 45, 48
 Μερλόπουλος Δημήτρης 283, 287
 Μερλόπουλος Διονύσιος 291
 Μερλόπουλος Παναγιώτης 53
 Μερσίνα 79, 91
 Μεταξωτού Άννα Ευαγγελία 87
Μητρόπολη Πισιδίας 35, 36, 45, 46,
     54,
 Μήτρου Αθηνάς Δέσποινα 213
 Μοργκεντάου Morgenthau 87
 Μόσχος Αντ. 85
 Μόσχος Β. Λαζάρου 188
 Μόσχου Τσαμπίκα Νικολάου 90
 Μούγλα (τα) 37, 91, 92, 169, 169
 Μουσαίος Βασίλης 21, 68, 82, 96,
     97, 155, 246, 263, 268, 281
 Μουσαίος Μιχαήλ 52, 54, 58
 Μουσαίος Πλάτων 113
 Μουταλάσκη 91
 Μπέλλος Λέων 132
 Μπουνιάν (το) 77, 177
 Μυτιλήνη 254
Ευαγγελιστού Λουκά, Ναός
 Νέα Μάκρη 12, 18, 42, 63, 67, 75,
     80, 82, 83, 90, 98, 210, 221, 234,
     239, 262, 269, 270, 272, 273,
     274, 275, 277, 284, 285, 286,
     289, 291, 292, 293
 Νέα Υόρκη 76, 176
 Νέα Φαράκλα Ευβοίας 202
 Νέο Λιβίσι Ωρωπού 271
 Νίγδη 92
 Νίκαια (Κοκκινιά) 270
 Νικάνδρου Ιωάν. Κλεάνθης 213
 Νικάνδρου Μιχαήλ 236
 Νικολάου Μαρία 91
 Ξανθόπουλος Μιχαήλ 213
 Ξηντάρης Βασίλειος 218, 235
 Ξυλοκέριζα 63, 84, 85, 86, 87, 88,
     93, 97, 187, 193, 194, 196, 197,
     198, 199, 200, 203, 207, 216,
     217, 263, 266, 270, 293
 Ολύμπιος Κώστας 124
 Παλαιά Φαράκλα Ευβοίας 202
 Παλαράς Χ. Αντώνιος 212
 Παλτήρης Β. Παύλος 234
 Παλτήρης Νικόλαος 218, 228, 236
 Παλτήρης Σίμος 218, 228
 Παλτίρης Βασίλειος 231, 236
 Παλτίρης Γεώργιος 218, 236
 Παλτίρης Ν. Γεώργιος 232
 Παλτούρη Μαρία 90

- Παναγής Γεώργιος 213
Πανάγος Μιχ. 59
Πάνου Βασίλειος 84, 264
Παντελέον Γεώργιος 232, 236
Παπαγεωργίου Νικόλαος 228
Παπαδοπούλου Πέτρου Μαρία 90
Παπαδουλή Γ. 51
Παπαϊωάννου Μαρία 91
Παπαμιχαήλ Δέσποινα 213
Παπαντωνίου Δέσποινα 213
Παπαπολίτης Ι. 63, 183, 185
Παπαποστόλου Απόστολος 236
Παπαποστόλου Γεώργιος 235
Παπαποστόλου Δημήτριος 83, 180
Παπαποστόλου Παύλος 228, 236
Παπόγλου Θεοφάνης 235
Παπόγλου Ιωάννης 235
Παππαδάκη Μαρία 129
Παρασκευάς Μιχαήλ 149
Παρνασσός, Σύλλογος 42, 75, 96
Πασβάγκα Μαρία Σ. 188, 218
Πασβάγκας Γ. Σταμάτιος 188
Πασβάγκας Π. Σταμάτιος 222
Πασβάγκας Σταύρος 188
Πασσιά Ν. Εμμ. 235
Πασχαλίδης Σάββας 17, 31, 50, 52,
55, 60, 61, 64, 65, 66, 76, 82
Πατάκας Ι. 212
Πατήσια 40, 45, 46, 57
Παυλίδης Ελευθέριος 235
Παυλίδης Χ. 113
Παυλίδου Ειρήνη 91
Πεγγλής Εμμ. Μιχαήλ 180
Πειραιάς 63, 66, 67, 78, 79, 80, 81,
82, 87, 90, 91, 92, 94, 96, 192,
212, 258, 260, 261
Πελτζιάζι 92, 138
Πεντέλη 59
Πεντέλης, Μονή 197, 217
Πετράκη, Μονή Ασωμάτων 86
Πετρίδης Σταμάτιος 42
Πετρόγλου Δέσποινα 96
Πέτρου Μαρία 184
Πισιδία Μ. Ασίας 12, 36, 44, 45,
46, 48, 83, 88, 97, 103, 102, 104,
105, 106, 107, 127, 130, 131,
133, 135, 198, 212, 249
Πίσσας Σταμάτης 236
Πλατανάκι Θηβών 25, 80, 82, 268,
271
Πλατάνας Γεώργιος 180
Πολίτης Αλέκος 235
Πολίτης Γεώργιος 270, 271, 296
Πολίτης Ιωάννης 184, 224, 236
Πολίτου Ι. Απόστολος 180
Πόρος 41
Πουρτουλού Χρυσή 222
Πουρτούνας Δέσποινα 188, 221
Πρασβέλης Ι. 235
Πρίφτης Ν. 132
Ραπεντόσα (Ανατολή) 85, 279
Ράπτης Εμμ. Βασίλειος 180
Ραφήνα 85

- Ρέντης Κωνσταντίνος 43
Ρεντούμης Γεώργιος 236
Ρόδος 44, 56, 62, 66, 78, 80, 81, 90,
91, 92, 248, 252, 258, 272
- Σ. Π. Μοσχούλα 41, 42, 115
Σαλιγιάς Π. 213
Σαμιώτης Γ. Ιωάννης 232
Σάμος 80
Σαντορίνη 37
Σαράφης Μ. 96, 264
Σαράφης Β. Γ. 113
Σαράφης Β. Ι. 105
Σαράφης Κ. Ι. 54
Σαρήκαμς (το) 77, 177
Σαρής Αυγουστής 213
Σάτρης Σπυρίδων 236
Σεβάστεια 77, 92, 177
Σεπέτης Γεώργιος 213
Σεργάκη-Καλαφάτη Ευανθία 53,
286, 288, 303
Σεργάκης Παναγιώτης 28, 53
Σιτές Β. Ανδρέας 188, 222, 234
Σιτές Εμμανουήλ Β. 188, 235
Σκορδαλιάς Γ. Σάββας 180
Σκορδοκόπανος Γ. Μιχαήλ 213
Σκουζές Αλέξανδρος 40
Σκυλόγιαννη Ευβοίας 80, 82, 271
Σμύρνη 199, 204, 246, 248, 252,
266, 281
Σουλαντώνης Ανδρέας 236
Σουλαντώνης Γεώργιος 228
- Σπανός Αλέξανδρος 59
Σπανός Ι. Νικόλαος 234
Σπανός Κώστας 213
Σπάρτη Μ. Ασίας 36, 45, 54, 100, 102
Σταματιάδης Ανδρέας 68
Σταυρόπουλος Κ. 132
Στεφάνου Αγγελής 212
Στεφάνου Ευάγγελος 234
Στρογγύλης Μ. Κωνσταντίνος 180
Συμιακός Κυριακού Πέτρος 213
Συμιακού Κοσμάς Ιωάννης 180
Σωτηρίου Γεώργιος Σ. 213
Σωτηρίου Ι. Σωτήριος 222, 228
Σωτηρίου Μιχαήλ 188, 222
- Ταβουλιώτου-Καλαφάτη Μαρία 62
Ταλακιάς Θεοφάνης 111
Ταξιαρχών, Μητρόπολη Λιβισιού
41, 42, 51, 284, 294, 307
Ταρσανάς 89, 202
Ταχτατζής Ανδρέας 218, 228
Τελιχατζή Ν. Δέσποινα 213
Τετμιχάλης Δ. 212
Τζια βλ. Κέα 78, 89, 90, 91
Τζιζή Δ. Λουκία 188, 222
Τζιζής Αντώνιος 63, 67, 82, 84, 95,
96, 151, 154, 155, 182, 185, 263,
268, 295
Τζουμελέα Βέρα 300
Τήνος 59, 78
Τρέμπελη Χρυσή 222

- Τριανταφυλλόπουλος Χαρίτων 94, 298, 299
Τσακιργιάνης Πανηγύρης 222
Τσακιργιάννη Α. Δέσποινα 188
Τσακιργιάννης Ιωάννης, 213, 222, 236
Τσακιργιάννης Π. Αντ. 235, 243, 244
Τσακίρης Άγγελος 243, 245
Τσακίρης Κυριακός 243
Τσακίρης Ν. 210
Τσακκίρης Γεώργιος Εμμ., π. Γρηγόριος Ζακχαΐος 31
Τσικουραμπάρ Κοζάνη 81
Τσιλάβη Ευαγγελία 188
Τσίρκας Δημήτρης 236

Υμηττός 80

Φανουράκης 85, 196
Φαρμάκης Διονύσιος, αρχιμανδρίτης 45
Φίλιππας Γεώργιος 276
Φοίνικας 68
Φράγκου Μιχαήλ 213
Φωκιανός Ελευθέριος 236
Φωκιανού Ι. Στράτος 236
Φωκίδα 80

Χ. Δουλή Ιωάννης Α. 213
Χ. Κανέλου Χρυσή 184
Χ. Κυριακού Θεοδώρου Μαρία 228
Χ. Λαζάρου Μόσχος Χ. 218
Χ. Μανώλης Σαβ. Ιωάννης 180
Χαλέπι 91
Χαρδαλούπας Δημήτρης 218
Χαριτωνίδης Χαρίτος 22
Χαριτωνίδου Ελισάβετ 15
Χασάν Φαχμή Πασάς Hasan Fehmi Paşa 33
Χατζηγαβριήλ Ευθύμιος 218, 228
Χατζηιωάννου Ευάγγελος 44, 126, 131, 187
Χατζηκυριακού Θεοδώρου, Μαρία 91, 228
Χατζηκυριάκου Θ. Κυριάκος 235
Χατζησωτηρίου Β. 213
Χεκίμχαν Μ. Ασίας 77, 177
Χίος 42, 75, 96
Χρυσαφίνης Δ. Μιχάλης 232, 235
Χρυσαφίνης Γ. Δημήτριος 221, 228, 236
Χρυσαφίνης Εμμ. 235
Χρυσίνα, αδελφοί 197, 205, 206
Χρυσό 81, 272
Χρυσόστομος, Μητροπολίτης Σμύρνης 12, 41, 115
Χρυσοχόου Δ. Πέτρος 213

Ωρωπός 271

Το βιβλίο
π. Διονύσιος Καλαφάτης & Παλλύκιος Μικρασιατικός Σύλλογος 'Τελμησσός'
*(Η αποκατάσταση των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων
και η ίδρυση της Νέας Μάκρης)*
επιμελήθηκαν και φιλοτέχνησαν
οι Εκδόσεις Αγγελάκη
στην Αθήνα το 2022

